

7 *Actuo persuaserit, & ibi gloss. fina. C. de furt. & ser. cor-
rup. t. vbi quando duo sunt equiparata a lege veteri in ea
dem materia, lex noua disponens in vno, habet etiam lo-
cum in altero. Rippa in l. si constante. num. 51. ff. soluto
matrimo. sed a lege veteri equiparantur quoad edictū
de in ius vocant parentes & patroni, d. l. 4. §. prator, ergo
sicut disposita in patrono extenduntur ad eius vxorem
sic disposita in parente, etiam in patris vxore locum ha-
bere debent.*

Nec obstat videtur ratio diuersitatis inter vxorem
patroni, & nouercam adducta per Dec. in d. l. 1. num. 3.
& Cur. iun. numero 16. videlicet, quod per matrimo-
nium contractum cum nouerca, videtur illata iniuria
priuignis. §. fina. in authen. neque virum, quod ex do-
te est. Item quia cum nouerca odium presumatur. l.
8 4. ff. de inoff. testa. t. quoniam salua reuerentia Decij &
Cur. text. in d. §. fin. non probat id, ad quod allegatur per
eos, fateor tamen animam primæ vxoris tristari ex se-
cundis nuptiis mariti, argumen. §. nos igitur. in auth.
de nupt. & dato quod dici posset fieri aliquo modo iniu-
ria priuignis, cum pater videatur negligere charita-
tem filiorum ex transitu ad secunda vota, argumento.
§. si autem tutelam. in authen. de nupt. attamen patri
transfenti ad secundas nuptias, & non ipsi nouercæ im-
putandum est. Si igitur pater transfens ad secunda vo-
ta retinet hoc priuilegium, vt non possit in ius vocari si
ne venia, hoc idem habere debet nouerca ex persona
mariti, d. l. 1. C. de in ius vocan.

Non obstat ratio presumpti odij, de qua in l. 4. de
9 inoff. testam. t. cui concordat text. & ibi gloss. in ver-
bo nouerca, in clem. pastoralis. §. verum quia. de re iu-
dic. Dec. conf. 279. nume. 3. Pau. de Cast. 164. num. 7. vo-
lum. 1. Tiraq. de legi. conu. l. 9. nu. 149. Boer. decif. 318.
nume. 3. & seq. Rui. conf. 34. num. 3. volum. 2. Cagnol.
late in l. 2. num. 9 & sequen. ff. de inoff. testam. quia cum
habeat huiusmodi priuilegium reuerentiale ex persona
mariti, & sic patris, non autem ex persona propria, ideo
huiusmodi odium presumptum iudicio meo non vide-
tur considerabile, & propterea etiam tollitur obiectum
Rimin. de regula. l. si vero. §. de uiro. cuius materia fas-
tis diffuse tractatur per Imo. & Roma. ibi & docto. ma-
xime Iaso. Alexan. & Ripp. in l. si constante. ff. solut.
10 matrimo. concludentes, t. quod in exorbitantibus, siue
limitatorijs, etiam penalisibus, ex identitate rationis li-
cita est extensio. Accedat quod dicit Alexan. in d. l. 1.
post Bal. & Salyc. & sequitur Curt. sen. nume. 4. & in l.
2. nume. 9. & sequen. Ias. nume. 9. & Cur. iun. num. 10.
11 C. eo. titu. t. quod lex quantumcunque penalis, loquens
in viro, trahitur ad vxorem in his, quæ a marito trans-
seunt ad uxorem, & ratio est secundum prædictos post
gloss. communiter approbatam in d. l. 2. in verbo liberis.
12 in fin. t. quia licet ex parte liberi, seu filij, & sic personæ
vocantis in ius sit odiosum, ideo restringendum, ut ad
alias personas ultra ipsum libentum, seu filium non ex-
tendatur, attamen quoad patronum, siue patrem, & sic
personas uocandas in ius edictum est fauorabile, ideo
extendendum, concordat gloss. in l. sed si hac. §. fina. in
verbo interueniat. ff. de in ius vocan. Ias. in d. l. generali-
ter. numero 4. in fin. Gomef. in §. penales. numero. 35.
Institu. de actio post gloss. ibi. Alexan. in d. l. sed si hac. §.
fina. vers. in gloss. prima ff. de in ius voc. Cur. sen. in l.
uenia. num. 9. C. eodem titu. Rimin. late in d. l. uenia. nu.
3. col. 3. vers. circa tertiam partem Purpura. in d. tracta.
nu. 15. & sequen.

Sed contra prædicta urgere uidetur, quod etiam si in
edicto de in ius vocan. equiparentur pater & patronus,
cum uterque sine uenia non possit in ius vocari, attam-
en dispositum per legem nouam in patrono non ha-
bet locum in parente. l. uenia. C. de in ius vocan. ubi lex
illa extendit priuilegium concessum patronis, ad eo-
rum hæredes etiam extraneos, quod tamen locum non
habet in extraneo hærede patris, Rimin. in d. l. 1. colum.

1. circa fin. C. eodem titu. nisi forte uelimus dicere, ratio
13 nem diuersitatis esse apertam, t. nam ratio propter quā
libertus debet petere ueniam, agendo contra hæredem
patroni extraneum ea est, quia hæres, & si sit extraneus
representat personam defuncti, & sic patroni. §. 1. in au-
then. de iureiur. a morien. præf. Cagno. in l. 2. nume.
25. & sequen. C. de pac. inter empr. & uend. quæ ratio lo-
cum etiam habet in filio, cum non quidem solum repre-
sentet, sed censeatur eadem personā cum patre, immo
una caro. l. si. C. de impub. & alijs substitu. l. cum scimus.
& ibi Barto. C. de agrico. & censu. c. contradicimus. §. au-
toritate. 35. quæst. 3. c. quid ergo quod dicitur. de peni.
dist. 4. Ideo nimirum, si non debeat ueniam petere
agendo contra hæredem patris, siue suum, siue extra-
neum, cum in utroque sint eadem qualitates, quo fit, ut
unus non dicatur maior altero, argumento. l. nam ma-
gis tratus. ff. de recept. arbit. & post hæc scripta reperi,
hoc sensisse Dec. in l. fin. in fi. C. eod. titu. sed libertus null
lo modo representat personam patroni, & inferior est
ipso hærede extraneo, in quē huiusmodi ius patronatus
transit, ut notant communiter doctores in d. l. 2. Cur. iun.
in d. l. 1. in fi. ergo non est inconueniens, quod in hoc ca-
pitale petendæ ueniæ diuersum ius statuatur in libertis,
quam in filio, quo casu non habet locum reg. l. si quis fer-
uo C. de fur. & ser. corrupt. Soci. in l. 1. colum. penul. vers.
quantumcunque actor. ff. de exceptio. Non obstat alia re-
sponsio quam adducunt Alex. Curti. & alij supra relati
in tertia opinione uidelicet dispositionem d. l. 1. C. de in
ius uocan. non habere locum mortuo patre, cum eo tem-
pore non sit amplius nec uxor, nec nouerca, sed uidua,
quæ proprie non dicitur uxor, ut etiam late concludit
Alexan. d. conf. 207. nume. 8. & pluribus seq. uolum. 6.

14 quia uera, & communis est conclusio, t. quod priuile-
gia attributa uxori ratione reuerentiæ uel dignitatis, ex
persona mariti durant etiam soluto matri. & soluta affi-
nitate l. alias §. eleganter & l. seq. §. si cum seq. ff. sol. ma-
tri. d. l. mulieres C. de incolis lib. 10. l. quotiens C. de
priuileg. Schola. lib. 12. Alexan. in d. l. generaliter in
princip. & col. 2. & conf. 20. colum. 2. volum. 1. Rimin.
in d. l. 1. colum. 1. vers. nec obstat, & ibi Ias. colum. 3. Pur-
pura. nume. 12. Deci. & ambo Curtij ibi Marfil. nume.
47. & 48. C. de rap. virgil. Iarissimè Tiraq. de nobilitate
c. 18. nu. 5. & quinq; sequen. vbi in numero. 8. dicit hoc
procedere etiam in priuilegijs exorbitantibus, & idem
repetit in tracta. cessan. cau. in prima parte nume. 107.
Nec obstat quod d. §. eleganter cum alijs iuribus supra
alegatis loquantur in priuilegio, ne quis conueniatur vl-
tra quam facere possit, quia idem est in priuilegio impe-
trationis ueniæ, cum hæc duo æquiparentur l. parens, &
duab. sequen. ff. de obseq. a liber. & cor. liber. præstan. Go-
meff. Institura de actio. d. §. penales. numero 31. Deci. in
l. 2. in fin. C. eodem Iaso. in l. cum quædam puella. ff.
de iur. iud. om. iud. Maria. Soci. in rubri. de foro compe-
ten. nume. 13. Soci. conf. 12. num. 18. volum. 1. & ex hoc
fundamento tolluntur omnia obiecta, quibus dicitur
15 t. dispositiorem exorbitantem loquentem in casu ve-
ro non habere locum in casu ficto l. 3. §. hæc uerba. ff. de
nego. gesto. vbi Bart. & alij allegati per Rimin. in d. l. 1. in
fin. C. de in ius vocan. Nam cum, vt supra conclusum
fuit, uidua sicut vxor retineat huiusmodi priuilegia, &
sic æquiparentur in hac materia casus uerus, & casus fi-
ctus sequitur, quod dispositum in casu vero locum ha-
beat in casu ficto, argum. notatorum per Ias. in l. qui se
patris num. 52. C. unde liberi post alios per eum relatos,
& potest etiam in casu nostro accommodari fallentia
quam Ias. in d. l. qui se patris nume. 55 ponit ad doctri-
nam Bart. in l. quicquid adstringend. ff. de verbo. ob-
lig. quod in statutis uerba debeant proprie, & stricte in-
telligi, vt locum non habeant in statutis fauorabilibus,
non aduersantibus iuri communi, quia tunc intelli-
guntur etiam large & improprie, sed in casu non edi-
ctum de in ius uocando respectu parentum, patrono

rum

rum, & aliarum personarum, quæ in ius sine venia vocari non possunt, est favor. bile gloss. in l. 2. in verbo libris C. de in ius vocando doctores communiter in l. 1. eodem titulo vt supra late probauimus, ergo etiam extenditur ad illas personas, quæ fide & improprie dicuntur tales, & licet Ias. in d. l. qui se patris. nume. 55. dicat quod Caripenderet inuenire aliquem, qui ponderaret ad hoc vel alibi, qui istud diceret, ego non egrediendo
16 materiam nostram adduco text. in d. l. 1. & ibi communiter doct. C. de in ius vocan. inducendo hoc modum edictum prætoris de in ius vocando sine venia vocat duntaxat parentem, patronum, liberos, parentesque patroni, patronæque l. 4. §. prætor ff. de in ius vocan. inter quos non connumerat uxorem patris seu patroni, quæ iuris fictione censetur eadem persona immo eadē caro cum patre seu patrono Gene. c. 2. in fin. Mathæi. c. 19. Pau. ad Ephes. c. 5. in fin. c. debitum de bigam. Dec. in d. l. 1. in prin. & Cur. iun. num. 19. Verum quia ut prædictum est, prætoris edictum respectu patris, aut patroni est favorabile ideo extenditur ad uxorem, quæ fide dicitur eadem persona, & caro patris seu patroni; Huicque opinioni adspulatur id quod passim ab omnibus fere doctores precipue Ias. & Alexan. in d. l. generaliter & in d. l. 1. C. de in ius vocan. & Iaso. in d. §. poenales dicitur videlicet, quod focer, socrus, patrinus, defensor ciuitatis, & aliæ personæ, quæ iuris fictione sunt loco patris ex interpretatione extensiuā, non possint in ius vocari sine venia, & ad hoc facit dictum Ias. in d. §. poenales nume. 55. in materia quantuncunque exorbitanti extensionem fieri de causa proprio ad improprium honestatis seruandæ causa, ad quod miror Riminal. & alios non animadu. cruisse.

17 Minus etiam obstat, quod dicitur, huiusmodi edictum poenale esse l. penult. C. eod. titulo ideo restringendum c. in poen. & c. odia de regu. iur. in 6. quia licet extendatur respectu personarum, quæ in ius vocatur, vt huiusmodi persona in edicto non expressa vocari non possit in ius sine venia, cum ut supra dictum, est respectu personarum vocandarum in ius sit favorabile, atramen vocando sine venia non propterea committitur poena in edicto posita, & sic non fit extensio respectu poenæ edictalis, vt concludit Purpur. in d. tracta. colum. 3. versu. declaratis tamen, post lo. Fabr. Ias. Felyn. & alios, quos refert, ita etiam Tiraq. tenet de legi. conub. in verb. post leges. nume. 62. Cur. iunior in d. l. 1. nume. 9. Ias. in §. poenales. nume. 86. latissime omnium Gomef. nume. 39. post gloss. ibi in verbo impetrasset. versu. nos quod non.

Non obstat. l. de his. C. de furt. in qua potissimum partis negatiuæ consistit fundamentum, quoniam multipliciter responderi potest. Primo, ibi non fuisse intentatam actionem furti priuigno, sed a tutore, de quo edictum non loquitur, & cum sit personale, respectu personarum vocantis in ius, ad alias personas non extenditur, iuxta Alexan. in d. l. 1. C. de in ius vocan. cum alijs supra adductis, facit tex. in d. l. sed si hac §. fin. ff. eodem titu. vbi libertus potest agere contra tutorem patroni ex causa propria absque venia & in l. quæsitum. eodem titu. vbi libertus tutor nomine sui pupilli, potest agere contra patronam suam sine venia, ergo multo magis si extraneus tutor priuigni agat contra nouercam agere sine venia poterit, & ratio ea est, quia magis fundatur ius ex persona propria ipsorum tutorum, quam ipsius pupilli, argum. l. neque. C. de procur. Et hanc responsionem ad d. l. de his decerpfi ex dictis Gomef. in d. §. poenales. nume. 37. post gloss. in verbo in ius vocasset, in fine.

Vel responderi potest, quod licet in illa l. de his dicatur, quod aduersus nouercam detur actio furti, & famosa, nihilque dicatur de impetratione veniæ, attamen non sequitur, quin hoc possit distinguere, & intelligi secundum aliam legem. l. quauis. & ibi late

Ias. numero 1. 2. & seq. post Bald. ff. de in ius vocan. di
18 citque ibidem Alber. quod vbi lex non distinguit, nos tamen distinguere debemus auctoritate alterius legis, plura ad hoc Ias. in l. triticum. nume. 6. ff. de verb. obligatio facit Bart. in l. vnica. circa princip. C. quor. legatio. Castren. in l. sciendum. in prin. nume. 5. ff. qui fatid. cogan. & simili responsione vtitur Alex. in d. l. generaliter. in princip. dum inquit gloss. in d. l. sed hoc ita. in verbo succurrendum. ff. de re iud. debere intelligi secundum distinctionem l. penult. ff. de iure dotium, quod commodari potest ex text. eo quod dicitur vocantem in ius patronum actione famosa in casib. ei a iure permittis veniam petere debere. l. l. si hac §. prætor. versu. nam interdum. ff. de in ius vocan. & l. si adulterium cum incestu. §. liberti. ad leg. lul. de adulter. gloss. penult. in l. fin. C. de his qui accu. non poss. Idem in filio etiam in potestate existentis, cum de castrensi, uel quasi castrensi, & alijs sibi permittis agit, de quibus in l. l. nulla. ff. de iudi. quæ indistincte loquitur, tamen semper intelligitur causa cognita, idest venia petita. l. adoptiuum. in princip. & ibi gl. in verbo causa cognita. ff. de in ius vocan. gloss. in d. §. poenales. in verbo impetrasset. Insit. de actio. & ibi Ias. nume. 83. post Aret. Cur. sen. in l. fin. nume. 1. & Dec. num. 2. post Riminal. ibi in primo notat. Ias. in prin. Cur. iun. nume. 2. Gomef. in eodem §. poenales. nume. 43. vbi istam communem esse attestatur, licet gloss. in d. §. liberti. in verbo non facile videatur uelle, in casibus exceptis non requiri veniam, quam sequitur Gomef. in d. §. poenales. numero. 25. reprehendens Ias. & male.

Nam in casibus, in quibus prætor voluit libertum posse in ius vocare dominum sine venia, hoc expressit, ut in l. adoptiuum. versu. sed si ad iusturandum adest, & l. sed si hac §. fin. in fin. & in l. quæsitum. cum similibus. ff. de in ius voc. Et hac responsione tolli potest obiectum d. l. licet. in d. l. si l. si C. ad leg. Corne. de fals. immo in d. l. licet. hoc videtur innui ex illis uerbis (impletis solennibus) quæ verificari potius debent in hac solennitate impetrationis veniæ, quam in alijs solennitatibus de iure ciuili introductis, de quibus per Barto & doctro. in l. libellorum. ff. de accusa. quia cum dicimus iuri accusationem regulariter intelligere debemus, etiam si non dicatur, quod rite fiat, secundum qualitates a iure requisitas, quæ nam omnis dispositio, vt sepe dictum extitit, præsupponit substantiam & qualitatem actus, de quo loquitur. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. Barto. in d. l. diuus. ff. de milita. testa. Calca. consil. 87. nume. 3. Dec. consil. 458. nume. 1. & 4. Alexan. consil. 166. nume. 2. volu. 2. sed huiusmodi solennitas petendi veniam vocandi in ius est exorbitans a solennitatibus a iure communi requisitis in accusatione, ut supra ostensum est, ergo intelligi de ea debet, ne Imperatorem redarguamus de superfluitate, contra §. quibus. C. de nouo C. facien.

Non etiam mouet §. affinitatis. in l. cui eorum. ff. de postulat. quia locum is non habet, ubi aliquid a principio affini conceditur respectu reuerentis, & dignitatis, non enim illud extinguitur cum affinitate, Alexan. in d. l. generaliter. in princip. colum. 2. versu. quid in nouerca. Cur. iun. in d. l. 1. nu. 12. C. eodem.

Non obstat quoque. l. 1. §. fin. ff. de postulat. inducen-
do secundum Dec. in l. 1. C. de in ius vocan. quia fateor, quod nouerca non erat nominata in edicto prætoris, sed hoc fit per extensionem ex l. 1. C. de in ius voc. vt per doctores ibidem; nam neque hæredes extranei, de quibus in l. vena. C. eod. titu. & focer ac alij, de quibus per Alexan. & Ias. in d. l. generaliter, non erant nominati in edicto prætoris. Sed per extensionem legis nouæ, & tamen illi vocari in ius non debent sine venia. Itaque ex præmissis apparet opinionem tenentem nouercam, etiam viduam in ius vocari non debere sine venia esse de iure sustentabilem. Verum quia Senatus solet in
judi-

iudicando communes opiniones sequi, & coaceruatis eorum votis, qui tenent mortuo patre, necessariam non esse venie petitionem cum opinione tenentium nusquam esse necessariam, in casu nostro magis communis videtur opinio non esse necessariam venie petitionem. Ideo censuit venie impetrationem agendi aduersus nouercam necessariam priuigno non esse, & propterea processum tenere eo maxime, cum citata comparuerit, & in specie non opposuerit in primo actu iudiciali exceptionem venie non petita, quo casu remissa censetur necessitas huiusmodi petendi veniam, Bart. in 1. quamuis. nume. 2. Ange. in fin. Alexan. col. 2. versicu. vltimo nota. & ibidem las. in fin. ff. de in ius vocan. & in l. fina. in fin. C. eodem titulo, Alexan. consil. 166. nu. 2. volum. 2. Curt. senior in l. fina. nume. 5. C. eodem tit. & ibidem Dec. nume. 4. Curt. iun. nume. 10. & 13. Purpura. nume. 37. & 38. Gomez. in §. penales. nume. 31. & sequi. vbi dicit hanc esse communem opinionem.

Videntur tamen innuere Curt. & las. exceptionem hanc opponi posse vsque ad litem contestatam, immo plus inquit Curt. generalem sufficere oppositionem. An vero hæc dispositio petendi veniam locum habeat vbi proceditur summarie, simpliciter & de plano sola facti veritate inspecta, dicendum videretur quod non, cum per dictam clausulam sublate censentur omnes solemnitates a iure ciuili introductæ, vt supra late dictum fuit decis. prima.

22 Quo vero ad secundum articulum, et an huiusmodi causa petitoria debeat ordinario partium remitti, prima fronte videbatur dicendum esse remittendam ex scriptis in his terminis per Afflic. decisio. 155. nume. 5. & 6. vbi post Ball. in l. fina. in fine. C. si non a competere iud. dicit, quod iudex, qui cognouit de possessorio, non cognoscat de petitorio, si per hoc alterius iurisdictione datur, sed in casu nostro lederetur iurisdic. ordinarij, ergo non potest cognoscere Senatus. In contrarium vt gere videtur decisio Abb. in cap. fina. colum. 6. versicul. si autem reus de iud. quem sequitur ibi Felyn. nume. 8. quod vbi partes ciuilem sunt fori, & reus qui succubuit in possessorio agit postea petitorio. debet tunc iudicium agitari coram eodem iudice, coram quo agitatus fuit possessorium, etiam si reus qui primo fuit actor habeat priuilegium eligendi forum, faciunt nota. in cap. de cau. posses. & propria. et in l. nulli. C. de iudi. Neui. de consilio 97. nume. 2. & sequen. & consil. 80. in fine. per regulam. 1. quoties de iudi. Rebus de caus. benefic. posses. articu. 8. gloss. 2. nume. 3. Et ita Senatus censuit causam prædictam remittendam non esse, sed retinendam, attenta præsertim, natura causæ & qualitate personarum litigantium.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici solo vultu & vestitu contenti nullam proprietatem habere debent.
- 2 De fructibus ecclesie idem iudicandum, quod de re ipsius ecclesie.
- 3 Clericus conuenire laicum potest coram iudice ecclesiastico pro rebus ecclesie, vel suis, siue reali, siue personali actione experietur.
- 4 Episcopus testari non potest de fructibus prouentis ex agris ecclesie.
- 5 Fructus, siue obuentiones ecclesiasticæ inter temporalia magis quam spiritualia connumerantur.
- 6 Vbi agitur de rebus ecclesie, siue clerici, tam actione reali, quàm personali, potest quis coram iudice ecclesiastico, vel seculari conueniri.
- 7 Ducale decretum ne subditi conueniantur de re mere prophana coram iudice ecclesiastico, iure sustinetur.

DECISIO XXXII.

Laicus ratione fructuum præbendæ sibi locatz, an conueniri

coram iudice ecclesiastico possit, vel ei liceat petere causam iudici seculari remitti.

Euerendus dñs Ludouicus aduocatus a Valdègo canonicus Vercellensis. occauit eius præbendam Ioanni Scanzeto vti colono partiaro, illumque ad traditionem fructuum partis dominicæ coram iudice ecclesiastico conuenit, cuius iurisdictionem declinauit Scanzetus ad Senatum recurrens, a quo petijt clericus causam remitti iudici ecclesiastico. Quæsitum fuit an legitime coram ecclesiastico possit conueniri, ita vt eadem remittenda sit causa. Et prima facie dicendum videbatur ecclesiasticum iudicem esse competentem, quia clerici solo vultu & vestitu contenti, nullam proprietatem habere debent, Paul. ad Thimo. 1. c. 6. c. duo sunt genera. 12. quæst. 1. Socin. consil. 3. 2. nume. 2. & sequi. si igitur proprietatem nullus rei habet, ergo, nec proprietatem fructuum, argum. 2. Iulianus. ff. de legat. 3. §. vultu & vestitu. in rebus ecclesiasticis non vti suis, sed tanquam ad dispensationem sibi creditis. c. expedit. & capitul. res ecclesiæ. 12. quæst. 1. cap. Episcopus. 14. q. 1. Vnde dicit glo. in capitul. res ecclesiæ. & quum emptum: de re. ecclesiæ emtis non ethic, nisi respectu vius: quo fit, vt idem iudicandum sit de huiusmodi fructibus, ac de re ecclesiæ. Sed pro re ecclesiæ laicus coram ecclesiastico conuenitur. capitul. si clericus laicum: de foro competen. ergo pariter debet conueniri pro fructibus præbendæ. Et pro hac opinione videtur decisio Innocen. quem sequitur Abb. in capitul. si clericus laicum. in primo nota. & col. 4. de foro competen. 3. vbi inquit clericum posse conuenire laicum coram iudice ecclesiastico pro rebus ecclesiæ: vel suis: siue agat actione reali: siue personali: vt puta ex legaro vel locato. conuenitque id quod scribit Felyn. in capitul. causam. de præscrip. quod licet fructus non sint: quid spirituale: attramen cum a re ecclesiæ dependeat, idem de eis iudicatur, quod de re ecclesiæ. capitul. si annuum. de iud. lib. 6. & ibi Anchar. Philip. Franc. & Archid. in gloss. in verbo dependentibus, hic addo text. in capitul. episcopi. 17. quæst. 1. & glo. ibi, ac Archid. in capitul. quia nos. de testamen. vbi Episcopus non potest testari de fructibus ex agris ecclesiæ prouentis, sed omnia in iure ecclesiæ referuntur. Item text. in dicto capitul. si clericus laicum. de foro competen. arguendo a contrario sensu quod in iure est fortissimum. l. 1. in princip. versicul. huius rei. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdic. vbi clericus laicum. de rebus suis, vel ecclesiæ petierit, & laicus non esse ecclesiæ, aut clerici, sed suas proprias asseuerauerit, debet de rigore iuris ad forenses iudices trahi, ergo si non negauit fructus esse ecclesiæ, aut clerici poterit coram ecclesiastico conueniri, & facit text. in capitul. postulasti. de homicid.

Contrariam opinionem amplexi sunt nonnulli Senatorum. Primo, ex regula, qua disponitur actorem se qui debere forum rei. l. iuris ordinem. C. de iurisdic. omnium iudic. quæ etiam locum habet, si clericus laicum, in iudicio postulet, dicto capitul. si clericus laicum. & capitul. cum sit. de foro competen. & capitul. experientia. & sequen. & capitul. clericus. s. 1. r. quæst. 1. Maran. de ordina. iud. in 4. par. q. 1. r. nu. 2.

Secundo, quia fructus, seu obuentiones ecclesiæ non sunt quid spirituale: quinimo temporale: cum possint per prælatum vendi & locari. capitul. vestra. de locato. Abb. in capitul. fina. in fine. de rerum permutat. & Archidiacon. in capitul. alienationes. colum. 3. in princip. 12. quæst. 2. vbi allegat capitul. fina. & ibi gloss. fina. ne prælati vices suas sub annuo censu concedant, per quem text. ita respondet Federicus de Sen. consil. 245. quem refert Felyn. in dicto capitul. causam. nume. 15 de præscrip. late B. ilo. consil. 3. nume. 2. & sequen. vbi post plures per eum citatos concludit beneficium

Senatus Pedemont.

ziationem in vita equiparari vsu fructuario, quo casu facit fructus suos, quamuis in morte æquiparetur vsuario.

- Quid autem tenendum sit ambigitur, & de iure communi magis communis opinio canonistarum est, quod priuilegium hoc habeat ecclesia, quod cum agitur de rebus ecclesie, seu clerici, siue agatur actione reali, siue personali possit conuenire coram iudice ecclesiastico, siue seculari. Ita enim sentiunt Innocen. Abb. Zabarel. Ioan. Andr. & Marian. Socin. in dict. capitu. si clericus. colum. antepenultima, & sequen. de foro competen. Felyn. in dict. capitu. causam. nume. 15. & propterea sit in electione actoris agendi coram eo iudice, quem voluerit secundum Maria. in dicto capitu. cum sit. co. um. secunda de foro competen. licet contrarium teneat Decius in capitu. decernimus. colum. 22. de iudic. vbi colu. 21. ponit quatuor limitationes. Si vero agatur mera actione personali, vt puta ex locato ad mercedem, in qua non veniat restitutio rei ecclesie, vel clerici, tunc conuenire debeat coram iudice laico ex vulgata regula, de qua supra, ita sentiunt Innocen. Feyn. & Maria. in dicto capitu. si clericus in fine. ¶ Stante autem forma Ducalis decreti prohibitorii, ne subditi Ducalis conueniantur pro re mere prophana coram iudice ecclesiastico, quod fieri a Principe potest. l. 2. §. sed iudex. ff. de iudic. quam ad hoc notat Socin. in capitu. significasti. colum. 20. & sequen. de foro competen. non porrit Scanzetus conueniri tali actione coram iudice ecclesiastico argumen. capitu. ex tenore. & capitu. ex transmissa. de foro competen. quod etiam expresse voluit Didacus in suo libro practica quaest. cap. 3. col. 10. versicul. quinto non video, & faciunt notata per Bald. in titu. de prohib. seu alien. per Feder. §. praterea. col. penult. nume. 21. & 22. & ibidem Afflic. nume. 23. & 29. Et propterea in casu proposito censuit Senatus recte fuisse oppositam declinatoriam a Scanzeto & causam non esse iudici ecclesiastico remittendam.

S Y M M A R I V M.

- 1 Absenti ex contractu alterius ius aliquod non acquiritur, nisi sequatur ratificatione.
- 2 Casus speciales, in quibus per procuratorem quis itur actio sine cessione.
- 3 Stipulatio notarii quid magis oporetur, quam stipulatio o priuati.
- 4 Absenti ex stipulatione notarii, etiam ante ratificationem ius, & actionem acquiri communiter tenent doctores.
- 5 De consuetudine officium stipulandi cum officio scribendi coniunctum est, & consuetudo efficit, vt alteri per alterum ius acquiratur.
- 6 Confessio an acceptata a parte, vel a notario nomine absentis sit, nulla datur differentia.
- 7 Per notarium acquiritur ignoranti possessio & actio.
- 8 Ex stipulatione notarii acquiritur ius absentis, maxime si interueniat iuramentum in contractu.
- 9 L. si ego. §. de nego. gest. declaratur.
- 10 Quod per notarium, obis acquiritur, non tam per ipsum, quam per legem acquiri dicitur.
- 11 Textus in §. generaliter. auth. quib. mod. natura officia. sui declaratur.
- 12 Diverse doctorum opiniones ad communem doctrinam rediguntur in eo articulo, an ex stipulatione notarii ante ratificationem ius absentis acquiratur.

DECISIO XXXIII.

An stipulatione notarii acquiratur absentis aliquod ius, vel actio utilis, non facta cessione, vel ratificatione subsequuta.

- E**X processu agitato inter Ioanninam quondam Chnstophori agentem & Michaelen Ferreriu conuenitum Hipporedicenses, non indifficilis suborta est questio. An stipulatione notarii acquiratur absentis ius & actio, saltem utilis non facta cessio-

ne, nec subsequuta ratificatione. In quo articulo varie senserunt scribeantes, opinionem enim negatiuam sequuti sunt quam plurimi doctores non mediocriter auctoritatis, & doctrinae, adducentes duo iura principalia, videlicet. l. si ego. ff. de nego. gest. & §. generaliter. in authent. quibus modis natu. effici. fili. ¶ Ex quibus liquido secundum eos probari dicitur, absenti ex contractu alterius aliquod ius non acquiri, nisi sequuta ratificatio ne, quorum opinio adiuuari vt trib. alijs fundamentis.

Primum illud est, quia notarius non est publica persona in stipulando, seu contrahendo, sed tantum in scribendo, & rogando instrumentum, vt in auth. de tabellio. per totum titulum. Bald. in l. i. colum. 4. C. per quas perso. nob. acqui. Secundum, quia si posset notarius alteri stipulari, idem essent contrahens & tabellio, quod incongruum videtur. ¶ Tertium, quoniam speciale dicitur in preteritis stipulationibus. l. in omnib. ff. de pret. stip. Item in mutuo, vt alteri etiam ignoranti per a. te. rum actio acquiratur. l. certi conditio. §. si nummos. ff. si cert. peti. ergo in contrarium est ius commune. Accedat quia pro hac opin. est regula. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obliga. & Insit. de inuti. stipula. §. si quis alij. & §. alteri. & hanc opin. sequutus est Inno. in c. dudum. nume. i. arguendo a contrario sensu de conuer. coniug. & videtur de mente glo. in c. quinquam. in verbo possint acquirere. de viur. lib. 6. quam ibi sequuntur Ioan. Andr. & Barba. quem refert & sequitur doctus. Purpur. in d. §. si nummos. nu. 81. & 82. Ange. in l. non enim. ff. de adopt. & in consi. 73. in fin. & 10. Fab. in §. si quis alij. col. 7. Insit. de inuti. stip. Castren. in consi. 172. & 193. col. 7. in nouis. & in l. illud. nu. 7. C. de sacrosan. ecclesie. quos refert & sequitur Dec. consi. 226. nu. 7. & 8. & in consi. 247. 432. 598. & consi. 464. nu. 3. & in l. contractus. nu. 16. & seq. ff. de reg. iur. Curt. iun. consi. 52. nu. 12. & 13. & consi. 55. nu. 9. & 10. & in consi. 120. in prin. vbi dicit istam esse communem opin. Alci. in repeti. c. cum contingat. nume. 119. cum seq. de iure iur. vbi etiam ipse attestatur hanc esse communem opin. Galliau. in rub. ff. de verb. obli. col. 42. firmans eam esse de iure veriore, Soci. iun. consi. 126. nume. 1. 2. & seq. vol. 2. addens par esse dicere notarium stipulari nomine meo & dicere, quod gerat negotium meum ratificatione, glo. in l. si pupilli. §. item queritur. in verbo ipso gestu. circa med. ff. de nego. gest. sed gerens negotium absenti ei non acquirit, nisi sequuta ratificatione d. l. si ego. ergo stipulatione notarii ante ratificationem actio absentis non acquiritur, Soc. consi. 53. nu. 1. 2. vol. 4. Natta consi. 253. nu. 8. & consi. 315. nu. 1. Non obstat, quod secundum hanc opin. stipulatio notarii nihil magis operaretur: quam alteri priuati, quia operatur, vt saltem sequuta ratificatione acquiratur utilis sine cessione, quod secus est in stipulatione priuati, ita respondent Cast. & Dec. consi. supra allegatis.

Nec etiam obstat. l. 2. & 4. ff. rem pupil. fal. fore, quia speciale est in stipulationibus pratoris, vt supra dictum est, maxime fauore pupilli, fm gl. in d. c. quamquam.

Minus obstant leges loquentes de stipulatione serui publici, quia intelligi debent de seruo reipublice, iuxta titulum ne serui. reipub. manu. non autem de notario qui non potest esse seruus l. generaliter. C. de tabul. lib. x. & plures tenentes hanc opinionem cumu. at Tirac. de consi. possen. in 3. par. limita. 30. nu. 8. 9. 10. & 17.

Contraria autem opinio affirmatiua: videlicet, vt ex stipulatione notarii obligatione, & actionem absentis acquiri, etiam ante ratificationem verior visa fuit, & magis communis pro qua adducuntur text. in l. non. n. aliter. ff. de adoptio. & in §. cum aut. Insit. de adoptio. & ibi Aret. col. 2. & in l. 2. C. eodem tit. necnon in l. 2. c. duabus seq. ff. rem pupil. fal. fore, gl. magna in §. si quis alij. circa medium. & in §. alteri. Insit. de inuti. stipula. & in l. nec ei. §. eorum. in fin. ff. de adoptio. pulchra gl. in l. peto. §. fina. in verbo cauere. ff. de legat. secundo. & in l. ge-

& in l. generali. C. de tabul. lib. 10. vbi equiparat stipulationem notarij & ferui. Et hanc partem tenuerunt Oldra. conf. 30. nume. 2. dicens dubitandum de hoc non esse. Dyn. in l. i. §. exigere. ff. de magi. conue. & Bart. post Guid. de Cug. in d. §. eorum. nume. 2. & in d. l. 2. nume. 3. ff. rem pup. fal. fore. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. colū. 2. versic. tertio fallit. ff. de verborum obli. in l. cum quis decedens. §. codicillis. nume. 5. ff. de lega. 3. Bald. in d. §. eorum. in versicu. satisfactio. colū. 1. & in d. l. non emini. circa principium. ff. de adoptio. ¶ vbi dicit de consuetudine, & de facto coniunctum esse officium stipulandi, cum officio scribendi, & consuetudinem facere, vt alteri per alterum recta via ius acquiratur d. §. si nummos, in l. per diuersas. quæstio. 14. C. manda. in l. cum focero. C. de iure dot. in l. rationes. colū. 2. versicu. reuocatur in dubium. C. de probatio. conf. 146. nume. 8. & conf. 200. nume. 2. & 3. volum. 2. Salyc. in dicta. l. 2. nume. 2. C. de adoptio. vbi dicit sic se habere communem opinionem consuetudine approbatam, & est de mente Ange. in dict. l. secunda. ff. rem pupil. fal. fore. Paul. de Castro in dict. l. stipulatio ista. §. alteri. colū. 3. versicu. fallit hoc in pluribus asserens nos quotidie videre hoc fieri, quod notarius stipulatur tanquam persona publica nomine omnium, quorum interest, & valet huiusmodi stipulatio, vt acquiratur actio sine cessione, & ibi Imo. colū. prima. versicu. & dicit sic Petr. & in l. huiusmodi. in principio. ff. de legat. 1. dicit ita feruari in practica. Ioan. Faber secum diffidens in dict. §. cum autem. Institui. de adoptionibus. Roma. conf. 513. & in d. §. si stipuler. & ibi Alexan. colū. 3. in principi. dicit communem opinionem, & obseruantiam esse cum Bartol. & conf. 185. nume. 3. volum. 6. & in additionibus ad Bartol. in l. secunda. ff. rem pupil. fal. fore. Ancharanus consilio 20. in tertio dubio. Idemque firmat las. in d. §. si stipuler. nume. 14. & 15. post Anto. de Burr. in prohe. Gregoria. post gl. in cap. quoties. 1. quæst. 7. & ibi Abb. nume. 22. & sequen. & in cap. si cautio. colū. quinta. ¶ versicu. fortius etiam de fide instrumento. ¶ vbi equiparat confessionem esse acceptatam a parte, vel a notario nomine absentis, quod etiam idem las. in l. tale pactum. colū. 1. versicu. tertio intellige. ff. de pact. & in authen. sacramenta puberum. num. 75. C. si aduer. ven. Dec. sibi contrarius in l. quæ in testamento. §. nec paciscendo. ff. de regul. iur. & conf. 31. nume. 4. & conf. 58. nume. 3. & conf. 245. nume. 3. conf. 239. num. 5. 6. & 7. conf. 293. colū. 2. versicu. & licet. conf. 607. nu. 9. & 12. post Bar. Bal. Spe. Areti. & Alexan. per eum citatos, dicens non esse dubitandum de hac conclusione, & approbati per practicam totius mundi, & conf. 407. nu. 14. vbi dicit notariū ratione officij posse stipulari pro omnibus, quorum interest, istamque esse communem opin. dicit Socin. conf. 125. in fin. & conf. 262. nu. 13. ¶ 7. ¶ vbi scribit per notarium acquiri ignorantem possessionem, & actionem, id etiam voluit Ruben. conf. 73. nu. 8. & conf. 117. nu. 3. & sequen. affirmans hanc esse communem, Dominus & fover meus Præses Balbus conf. 87. nondum impresso. nume. 13. & 14. Corne. conf. 10. colū. 3. vol. primo. conf. 110. in fin. volum. 3. & conf. 12. colū. 2. versic. præterea. volum. 4. affirmans ¶ ex stipulatione notarij, etiam ante ratificationem absentis, & actionem acquiri, quem refert & sequit Gozad. conf. 87. nume. 14. Guid. Pap. quæst. 49. inquires ita fuisse iudicatum per pariam. entum, Paris. conf. 82. nu. 1. & 2. volum. primo. Idem Paris. conf. 60. nume. 13. §. & sequen. 88. nu. 90. vol. 3. asserens ex huiusmodi stipulatione res donatas acquiri absentis, quod etiam esse veram, & communem conclusionem quod etiam attestatur Sylua. conf. 22. nu. 12. & conf. 27. nu. 76. & sequen. vol. 1. Bert. d. conf. 156. nu. 1. uol. 1. Cassa. conf. 53. nu. 51. Ne uiza. conf. 33. nu. 22. Rolla Valle, quem post hæc scripra vidi conf. 19. nu. 22. Io. de Amicis conf. 126. nu. 3. Hippo. singu. 663. Rui. subtiliter conf. 119. nu. 7. & 8. &

conf. 126. nu. 10. dicens id procedere reuocabiliter ante ratificationem. & conf. 172. nu. 15. & 16. vol. 1. & conf. 47. colū. 2. & conf. 43. nu. 5. vol. 5. Soc. iun. conf. 127. nu. 8. & sequen. volu. 3. vbi seipsum retractat ab his, quæ dixerat d. conf. 126. volum. 2. & conf. 118. nu. 13. & 14. volum. secundo. post Aretin. in l. qui Roma. §. Flaminus. colū. penultima. & conf. 74. in tertio dubio Rippi. lib. 3. responsio. c. 11. nu. 6. & 7. & id sequitur Cagnol. in l. id quod nostrum. nume. 15. & 16. ff. de reg. iuris. Affli. decil. 135. nu. 5. & 6. & decisio 393. nume. 8. Boer. decisio. 172. nume. 5. & 32. post Guid. Papi. conf. 12. & 60. idem Boer. decil. 284. in fin. & Dec. 353. col. fi. & multo plures alij cumulati per Tiraquel. in dicta tertia parte. limitatione 30. nu. 23. & 49. vbi dicit nō esse de hoc dubitandum, ex quibus omnibus manifeste apparet hanc secundam opinionem esse communem, & propterea obseruandam in iudicando, & consulendo.

Non obstant in contrariū adducta. Et primo. l. si ego. de nego. gest. ¶ quia loquitur in negotiorum gestore, qui stipulatur vti persona priuata, quæ non acquirit alteri, nisi sequuta ratificatione, secus ergo in notario, cū sit seruus publicus ratione officij secundum gl. & communiter docto. per d. l. non enim. de adoptionibus l. i. §. cum autem. Institui. de adoptio. & glo. fina. in l. libertas. ff. de statu homi. in l. cum cognatis. C. de postli. min. reuer. & propterea regula quod alteri stipulari nemo potest, fallit in notario publico, secundum glo. & ibi Areti. in §. ex his. in verbo acquiri. Institui. per quas perso. nob. acquir. & in d. §. si quis alij, & docto. supra al. legatos. Guid. Pap. quæst. 317. quæ fillentia t. blimitatur, nisi notarius non vti notarius stipularetur, quia tāquā priuatus stipulatio non acquirit Hippol. d. fin. 663.

Non obstat etiam, quod notarius non sit persona publica in stipulando, sed in scribendo, quia contrarium est verum, dict. l. non enim. & dict. §. cum autem. Institui. de adoptio. Secundo potest responderi, vt dicit Bald. in dict. l. non enim. quod de consuetudine est consuetum officium stipulandi cum officio scribendi, & sicut consuetudo in mutuo induxit, vt alteri absentis per alterum acquiratur dict. §. si nummos, ita per consuetudinem potest induci, vt per notarium stipulantem nobis absentibus acquiratur, las. in dict. §. alteri. nume. 2. quod autem ea sit notariorum consuetudo, & obseruantia absentibus stipulari attestatur supra scripti doctores, nos ¶ 10. quæ id quotidie videmus, quo fit, vt quod ¶ per notarium nobis acquiratur, non tam per ipsum, quam per legem dicatur acquiri, glo. in l. prima. in verbo in domino. & ibi Bald. in fin. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. quem sequitur Alexan. in dict. §. eorum. Ruben. conf. 117. nume. 7.

Non quoque obstat, speciale esse in prætorij stipulationibus, quia ad hoc respondet Bartol. in dict. §. eorum. Nec mouent consilia Castrensi. & Deci. in contrarium adducta, quoniam sibi ipsis contrarij sunt, tam in lecturis, quam in consilijs, & alijs locis supra citatis, & contra eos est communis opinio & obseruantia, aliter etiam respondet Socin. iun. dict. conf. 118. nume. 17. vol. 2.

¶ 11. ¶ Minus obstat §. generaliter. in authen. quibus monatu. efficit sui, quia ibi text. loquitur de redigendo filium naturalera in potestatem patris, & sic de ipsum obligando, ideo nimirum si requiritur eius ratificatio, non enim potest notarius alium obligare. Ita Bart. inquit in §. eorum. nume. 4. & sequitur eum Ruben. conf. 117. nume. 5. & 6. ¶ Vnde redigendo prædictas

opiniones ad veram & communem doctrinam, dico quod ex stipulatione notarij, nec per constitutum, neque per veram traditionem ipsi notario factam nomine absentis acquiratur aliqua possessio, ante ratificationem ex cumulatis per Tiraquellum, de constituti. possessio. in dicta tertia parte. limita. 30. nume. 53. cum sequen. & ratio est, quia in acquirenda possessione ¶ 2. requiritur.

Senatus Pedemont.

requiritur animus illius, cui acquiritur debet. l. prima. §. ad piscum. & l. tertia. in principi. ff. de acquiren. possess. & ob id nec pariter ante ratihabitionem acquiritur dominum l. traditionibus, cum concordantibus. C. de pact. q. in fal lit fauore donationis, quia stipulatione notarij ius efficaciter acquiritur a. l. sententia, & dominium utile transfer tur sine cessione. l. quoties. C. de donat. quæ sub modo Dec. consil. 239. numer. 7. & 8. Cassane. consil. 53. num. 53. & sequen. Crauet. consil. 19. nume. 9. Soc. iun. d. con sil. 18. nume. 12. & seq. volu. 2. Paris. consil. 8. numer. 23. uolu. 3. ius vero & actio personalis bene acquiritur absenti ante ratihabitionem. Idem dicendum vide tur in hypotheca, cum ea sit accessoria ad actionem personalem, & possit nobis acquiri sine traditione vera uel ficta. sitq; a dominio separata. l. 1. §. cum prædium. ff. de pignor. Ange. in §. item seruiana. colum. vltima, Institutio. de actionibus. de quib; latius alibi dicemus. Et sententiam hanc affirmatiuam sequutus est Senatus in prædicta causa.

S Y M M A R I U M.

- 1 Debitor, qui propria auctoritate fundum ingredi poterat, si eius possessionem sine licentia iudicis, & parte non vocata fuerit inuensus, parte citata postea per iudicem in ea erit confirmandus, & nu. 2.
- 3 Executio facta auctoritate iudicis perperam interposita non reuocatur, si illud quod solutum est, appareat debitum fuisse.
- 4 Sententia notorium inducit.
- 5 Hæres propria auctoritate possessionem verum vacantem ingredi potest.
- 6 Executionem non seruato iuris ordine irritari debere, quomodo intelligatur.
- 7 Possessio ex causa non valida, & minus sufficienti transfertur.
- 8 Quæ sunt ad continuandum & conservandum operantur ad acquirendum.
- 9 Fideicommissarius bona agenti interdicto quorum legatorum restituere, tenetur ubicunque falcidia detractioni locus est.
- 10 Circuitus inutilis, & reus euitandus est.
- 11 Condicio nihil potest in esse.
Missio concessa de facto, quod de facto reuocari possit, quomodo intelligatur. nu. cod.
- 12 Quod nullum est rumpi, seu confirmari non potest.
- 13 Nullus entis nulla sunt qualitates.
- 14 Possessionis origo non continetur a spe citanda est.
- 15 Executio sententia contra successorem condemnati fieri non potest, nisi summaria cognitione premissa.
- 16 In executionem sententia petens se immitti, diligenter inquirere debet, quis sit possessor, & curare, ut citetur.
- 17 Missus in possessionem ex uno titulo non potest illam ex alio re tinere.
- 18 Viam, quam quis semel elegit eandem sequi debet.
- 19 Iudex mittens aliquem in possessionem al cuius rei parte non citata, nihil operatur.
- 20 Occupans possessionem vacantem per mortem plus delinquit, quam si occupet possessionem vacantem per negligentiam.
- 21 Hæreditati iam dandi est curator, contra quem esset facienda executio iudicati.
- 22 Fideicommissarius ratione incertitudinis proprietatum, res fideicommissio subiectas occupare non potest, quemadmodum nec filius legitimus.
- 23 Quod iam, & in fideicommissario particulari, dicendum est.
- 24 Legitimum de fideicommissis particularibus detrahi possessionem doctores communione receptum est.
- 25 Possessio naturalis ex actu nullo, & vera traditione acquiritur, secus autem iniusta, & irrevocabili possessione.
- 26 Possessio per executores minus legitime data non efficit, ut missus incurrat in penam. l. meminerunt. C. vnde vi.
- 27 Interdictum quorum legatorum respectu æris alieni & legitime detrahenda, necnon & aliorum cne imberedi competere contra fideicommissarium potest.

- 28 Dilatione pendente in reliquis officium iudicis conques it.
- 29 De dubio casu & pendente idem indicatur, quod de casu certo, quod actum impediendum.

DECISIO XXXIII.

Misio in possessionem nulliter facta, si de nouo concedi debeat, an confirmanda sit.

X actis causæ tertentis inter Franciscum Ferrum agem, & Francischetam, ac Andrieta sorores de Richeris Nicenses conuetas, plures propositi fuerunt articuli, præsertim is, An fideicommissarius, in cuius fauorem censuit, Senatus locum esse restitutioni fideicommissi

particularis detractis detrahendis, dicatur acquisiuisse possessionem rerum fideicommarum ex missione executoris nulliter procedentis, a cuius gestis fuerat appellatum, ita quod huiusmodi missio confirmanda sit, ex quo in executionem dictæ sententiæ esset de nouo concedenda, an vero compellendus sit ad restitutio nem prædictorum bonorum hæredi grauato agenti interdicto quorum bonorum seu legatorum. Et videbatur dici posse dictam missionem confirmari debere, idque ex dictis Bart. in l. creditoribus. colum. 8. versic. mihi vide tur. C. de pignori. & ubi si quis fundum debitoris propria auctoritate ingredi potest, iudicem ex urbanitate adierit, qui ei talem ingrediendi licentiam cõtulit parte non vocata, possessionem ex licentia iudicis non acquirit, sed perinde est, ac si possessionem propria aucto ritate intrauerit, ideo per iudicem postea erit parte ci tata confirmandus; cui ad stipulatur doctrina Angeli in l. si finita. in principi. ff. de dam. infect. & quod si petiur reuocatio tenetur, quæ de nouo danda esset reuocanda ea non est, sed confirmanda, hanc Ange. doctrinam sequitur ibidem Alex. col. antepen. & penul. post Castr. Imo. Sayc. & alios per eundem relatos. Arret. in §. quadrupli col. 19. versic. ego autem. l. iust. de act. Abb. consil. 29. in fin. vol. 2. Soci. consil. 113. in fin. l. si pacto quo penam. nu. 11. C. de pact. & in l. fin. num. 18. C. de edific. diui Adria. tollen. Dec. consil. 191. in fin. & consil. 449. nu. 17. & sequen. & in c. cum cessante colum. fina. de appel la. Curt. iun. in l. fin. nu. 75. & 85. C. de edific. diui Adria. tol. & in consil. 127. num. 5. Goz id. consil. 21. col. 7. Grat. respon. 37. nu. 27. vol. 1. Rui. cõsili. 91. nu. 7. vol. 5. præmissis; deferunt, quod a legitur in l. fin. §. fin. ff. de eo quod met. caus. & ubi excurio facta auctoritate iudicis perperam interposita, non reuocatur, si illud quod est solutum appareat debitum fuisse. At in casu nostro missio in possessionem rei fideicommissæ in executionem sententiæ Senatus concedi deberet, ergo iam facta debet confirmari, maxime cum fideicommissarius, rerum fideicommissarum vacuum possessionem repen riendo, illam auctoritate propria apprehendere, & apprehendendo possessor effici potuerit. l. 1. in principi. quod legatorum. late Paris. consil. 12. nu. 118. volu. 2. quo fit, ut hæredi possit legitimam contradicere, cum sit paratus de iure suo incontinenti edocere. Bart. communiter approbatus in d. l. fin. numer. 22. C. de edific. diui Adria. tollen. Dec. consil. 467. numer. 4. & sequen. Imo, dici posset iam esse de iure fideicommissi cognitum, & agentis actis, & sententia, quæ notorium faciunt, significauerunt de testi. & c. quoniam contra, de probatio. c. cum olim. de verbo. sign. copiose in additio. ad Bar. in l. 1. in prin. num. 8. ff. de noui operis nuntia. Paris. consil. 98. numer. 25. vol. 3. consil. 111. nu. 7. vol. 4. consil. 53. nu. 105. uol. 3. late Neuz. cõsili. 1. nu. 31. & seq. post Alexan. Perus. Fely. Deci. Bru. & Affl. per eum curatos & pro veritate habet l. res iudicata. ff. de reg. iur. & l. 1. C. de re iudi. si quidem apprehendendo possessio en

remu

rerum legatarum, quando earum possessio vacabat, videretur gessisse negotium proprium, & etiā hereditatis, quia eam liberat a traditionis onere, libiq; profuit nemini nocendo, ita Bal. notat. in d. l. fi. col. 10. vers. 5. opponendo quem refert, & sequitur Curt. ibi numer. 72. Neque in huiusmodi possessionis adeptione citandus erat Ferrus, quia is non possidebat, Bar. in d. l. fi. nu. 16. Bal. ibidem col. 2. vers. scias tamen, nec non Deci. nu. 4. hæcque opinio corroborari ex his potest, quæ Innocen. scribit in c. ex ratione. nu. 1. de appella. inquit enim; id quod dicitur executionem non seruato iuris ordine a lege, vel ab homine statuto, irritari debere, procedit quā certus ordo statutus procedenti est, isque omittitur, sed in casu nostro nullus statutus est ordo, ergo tenent executionis gesta, & quod ex tali immisione actuali licet nulliter facta censetur acquisita possessio probatur argumento textus in l. prima. §. si vir. ff. de acquir. possessio. ex quo Bart. & communiter doctores norant, ex contractu nullo sequuta traditio veram acquiri possessionem, quoniam res facti infirmari nullo iure civili potest. Inferre ex hoc Alex. in l. quod meo. colum. 4. vers. vnde dum querit. ff. co. titu. 1. ex causa non valida, & minus sufficienti possessionem transferri, dicens hæc esse commune opinionem, quæ alia communi conclusionem corroboratur de qua per Bar. in l. 3. in princ. ff. de acquir. possess. & in l. sequitur §. item Labeo, & §. de illo. ff. de vfu. cap. & Bar. refert, & sequitur Arcti. in l. his qui putat, in secundo nota. ff. de acquir. heredit. Alexan. conf. 146. nu. 10. & 11. vol. 5. Cassiod. de reit. spo. li. deci. 4. Gomef. in reg. de trien. poss. quæst. 46. q. si aliquis rei possessionem continuo, quam recte mihi traditam arbitrabar, quæ tamen non erat, acquiri ex tali continuatione possessionem, quoniam quæ ad continuandum, & conseruandum sunt, operantur ad acquirendum. l. 2. C. commu. vtriusque iudi. cum similib. quod maxime procedit in possessione, cuius continuatio, & perseverantia animo consistit. l. 3. §. in amittenda. ff. de acquir. possess. Bar. in l. eum qui. §. in popularibus nu. me. 7. ff. de iurciu.

Nec aduersari videtur, quod dicitur huiusmodi possessionem confirmandam minime esse, seu de notio dā dam, imo annullandam, quod cum ipse fideicommissarius prædicta bona restituere teneatur hæredi grauato inter dicto quor. bonor. seu legato agenti quod interdū licet sit adipsendæ, attamen restitutorius est l. i. in princ. ff. quor. legato. & l. vnica. C. eo. tit. & vbiq; Bar. quia hoc procederet vbi facienda rei alterius rei detractionis locus esset, secus autem si nihil est detrahendum, quod in casu nostro, præsupponitur tunc enim restitutio heredi non fit gl. in d. l. vnica in verbo ex retentione, Bar. in l. i. in princ. & ibi Ang. ff. quor. leg. ubi etiam Ripa. nu. 24. Alex. in d. l. fi. col. 10. post Castr. Curti. ibi. num. 72. C. de edito diui Adria. toll. copiose Paris. consil. 53. nu. 113. 10 & sequen. vol. 3. eiusq; rei rationem esse dicunt, quod tunc euitur circuitus inutilis & vanus, iuxta notata in l. singulari. ff. si cert. per. quod precipue locū habere debet, ubi proceditur summarie simpliciter, & de plano sola facti veritate inspecta, cuius clausula vigore solemnitas omnis civilis remittitur, prout abunde de hoc scripsimus supra deci. §. & in terminis id tradit Paris. consil. 53. nu. meo 115.

Non etiam ea verba obstant de quibus in sententia, videlicet detractis detrahendis, quæ cum sint ablatiui absoluti, in conditionem regulariter resoluuntur Bar. in l. ab emptione. ff. de pac. in secundo nota. l. a testatore. ff. de condi. & demon. & licet loquatur in contractibus artemen idem in iudicijs dicendum est, cum a contractibus ad iudicia argumentum valeat, glo. ordinaria in authen. sacramenta puberum, in verbo contractibus 11 in fi. & ibi Bar. C. si aduer. vendi. quod conditio autem nihil ponit in esse. l. proinde. ff. si cer. per. & l. cedere diem ver. vbi sub conditione. ff. de verbo. signi.

Non etiam mouet quod obijcitur, missionem de facto concessam, de facto reuocandam, ut Alex. concludit in d. l. fi. col. 6. quia id minime procedit, quando missus petit se in possessione confirmari, ita prædictam doctrinam limitat Curt. in eadem l. fi. num. 83. sed in casu nostro confirmatio petitur, & missio de nouo, ergo cō firmari debet, & pro hac opinione facit regula. l. i. §. is autem. ff. de superfic. & l. inuitus. §. cui damus. ff. de reg. iuris. cui damus actionem multo magis exceptionem, siue retentionem, arg. notato in l. per retentionem. C. de vfu. Dec. consil. 398. nu. 4.

Contrariam opinionem in casu nostro proposui de iure veriorē, ex illa videlicet missione nulliter facta nullam acquisitam fuisse possessionem, & propterea cō firmari non posse, seu debere, quoniam quod nullum est rumpi, seu confirmari non potest. l. obligari. §. tutor. ff. de auto. tuto. l. nam si sub conditione. vers. post defectum. & ibi glo. ff. de inuult. rup. & irri. fac. testam. l. non dubium. C. de legi. Ba. d. in l. si ut proponis. 2. C. quomodo & quando iud. Imol. in terminis tenet nulliter datæ conf. 128. las. in l. 2. nu. 113. C. de iur. emphyt. post Bart. & alios ibi citatos & facit q. de testō nullo scribit Cur. iun. pf. 100. nu. 6. Secundo, quia paria sunt non fieri aliquid, vel perperam fieri. l. nulla ff. de aucto. tuto. l. quoties. ff. de his qui sitit. cog. ar. in casu nostro missio fuit nulla, & perperam facta, ergo ex ea acquiri possessio & confirmari minime potest, argum. notato in l. 3. §. sciendum. & l. si cum qui. ff. de donat. inter vir. & vxor. & vbi traditio, quæ fit propter donationem inter virum & vxorē factam, nihil ualeat, nec donatarius iure civili possidere intelligitur, cum donatio huiusmodi 13 distit nulla de iure civili, si quidem non entis nullæ sunt qualitates, nulli causa, nulla substantia, nec recipit auctoritatem. c. bonæ. el. 1. & ibi glo. in verbo per rerum naturam. de elec. cad. dissol. uendum. & ibi enā pulcra gl. in verbo accusari. de deponsa. impu. Bald. in l. i. C. si propter publi. pensita. Castr. consil. 139. col. 3. Balb. in l. Celsus. col. 10. in §. nota. ff. de vfu. cap.

14 Tercio, opinio hanc confirmat, quod non continuatio, uerum origo possessionis est exquirenda. l. c. a possidere. in princ. ff. de acquir. possess. Roma. consil. 314. col. 2. sed missio, de qua nunc agitur, vitiosa ab initio fuit, ergo confirmari nequaquam potest; quod autem inualida fuerit & vitiosa, liquido constat, cum facta aduersus heredem condemnati fuerit, ipso non vocato, nec aliqua saltem summaria cognitione interueniente, quæ omnimodo interuenire debebat, Innocen. in c. quia gu. in fi. de iudi. quem refert & sequitur Ange. in l. 1. in fi. C. de iud. & in l. creditor. column. penul. in fin. C. de pignori. Alexand. in l. a diuo Pio. §. in venditione. col. penult. versic. secundo fallit. ff. de re iudica. Castr. in l. postulantem. in princ. ff. ad Trebel. Felyn. in d. c. quia g. nu. 4. de iudic. & in c. ex ratione numero. 10. de 15 appellat. l. ui. consil. 102. nu. 5. uol. 5. concludentes, quod quando sententia est lata pro aliquo, & reus condemnatus ad restitutionem moritur, huiusmodi sententia non mandabitur executioni, nisi præmissa aliqua summaria cognitione, & sic vocato hærede, quo fit, ut quæ admodum de facto parte non citata facta fuit prædicta missio, ita reuocari de facto debeat. l. 1. §. necessario. ff. si mul. uen. no. missa. sue. vbi Bart. Bal. in l. si pacto quo penam. colum. j. in quinto nota. C. de pact. & in apofiti. ad eundem in l. 2. C. si prop. publi. pensita. Cur. iun. in d. l. si pacto. num. 8. vbi respondet ad l. fin. §. fin. ff. de eo quod mer. cau. Fely. consil. 49. num. 16. & seq. latissime Sigmon. Neapo. consil. 47. colum. penul. Alexan. consil. 179. num. 8. volu. 6. Rebus. de literis oblig. articulo 9. gl. 4. nu. 2. & 3. Idque eo maxime procedit, si iudici constet nullam parti defensionem competere, Dec. in d. l. si pacto. num. 3. & sequen. Alexan. in d. §. in venditione. colum. penul. versic. addatis. & consil. 5. nu. 8. uol. 2. Dec. consil. 400. col. 3. in princ. Grat. respon. 50. num. 37. volu. 1.

Senatus Pedemont.

Plura cumulat Tiraquel. delegib. conubia. in verbo contrafact. num. 15. l. Roma. confil. 220. column. 1. Bertran. l. confil. 16. numer. 8. & 9. & confil. 17. 2. numer. 3. & 4. & confil. 187. numer. 2. volumin. 1. Anchara. confil. 292. vbi post Bald. in l. meminerunt. C. vide vi. dicitur.

16 f quod tenebaturis, qui se mitti in executionem sententia petebat, diligenter inquirere quis sit possessor, & eum facere citari, alias puniri debeat, quod etiam voluit Fel. in c. cum olim. col. 9. ver. per illum tex. ostendi post Domini. c. fin. si de ele. in 6. idipsum sequitur Hippol. in l. de vnoquoque. nume. 29. ff. de re iudic. quibus accedunt, quae late congerit Neuiza. confil. 8. l. nu. 8. & pluribus sequen. Et in terminis videtur decisio Bald. in l. 1. column. 1. in princ. C. de Carbo. edic. quod si cui sine ordine decreta bonorum possessio est, tunc ea infirmanda est, non autem confirmanda. hoc idem dicit Fel. in c. cum olim. col. 8. circa si de re iudic. post Cardi. confil. 77. & Roma. confil. 79. & proprius idem Bal. confil. 135. volu. 2. expressè inquiriens, ad hoc vt quis possessionem per iudicem consequatur, iudicis decretum valere requiritur, quod si non valeat, de facto missus dicitur, nec possidere dicitur, quoniam possidendi animum habere non videtur, nisi tanquam rite missus; succeditq; regula l. multum C. si quis alteri vel sibi, quae est, quod potui nolui, quod volui adimplere nequirit, idem sentire etiam Bald. videtur, in authen. ei qui. col. 6. in fi. C. de bon. authorit. iud. possiden. & ibi Salic. in 12. quaest. ait enim, f missum in possessionem ex primo decreto, retinere eandem possessionem ratione huius potestatem non posse, quoniam missus eo nomine non fuit. Craue. col. 17. l. nu. 17. quod ego affirmare non audeam, cum aduersetur ijs, quae Bar. tradit in l. 3. §. fin. in fine. ff. de acq. posses. quem sequitur Deci. confil. 449. nu. 22. Praemissis autem famulatur regula l. si mulier. §. fin. ff. de eo quod met. causa. & l. cuius bonis. ff. de curato. furios. f quam viam sibi quis elegit, hae eidem pateat, hanc regulam ad hoc notat Dec. confil. 246. nu. 6. post Bald. in l. prima in prin. 2. nota. C. de execut. rei iudicat. vbi si creditor, qui propria auctoritate ingredi possessionem potest, si iudicem adeat simpliciter, sibi praedictat. Præterea confirmari hae opinio. videtur ex Bartoli doct. n. in d. l. creditores. C. de pignori. quae in eum retorquetur.

19 f quod is constanter affirmet, iudicem mittentem aliquem in possessionem alicuius rei, in executionem iudicati, idq; parte non citata; nihil operari, & licet affirmare idem Bar. videatur, possessionem talem confirmari parte citata posse, attamen idipsum ibi procedit, quia ex conuentione possessionem propria auctoritate ingredi licebat, secus inquit ipse si propria auctoritate ingredi non potuisset, & in casu nostro contingit. Nam qd istis foronibus de iudicis ingredi possessionem rerum fideicommissarum hereditate non dñ adita, & siciacente, non licuisset, tenet Bald. in l. fin. col. 1. C. de edict. Diui. Adria. tollendo. f vbi plus delinquere ait occupantem possessionem per mortem vacantem, quam qui vacantem per negligentiam occupat, quia hereditate iacente merè, & omnino vacare possessio non dicitur, cum hereditas ceptam viuic pionem compleat, & fructus acquirat l. cum hereditas C. de positi. & Baldum refert, & sequitur Deci. d. confil. 400. col. 3. in prin. & confil. 424. col. 3. verū. non obstant allegata in contrarium. Rippa in c. cum ecclesia Surtina. nu. 13. l. de cau. posse. & proprie. f nam dandus est curator hereditati iacenti, contra quem facienda est executio iudicati, iuxta Bar. in l. si bona in fin. C. de bon. author. iud. pos. & Dec. d. confil. 400. col. 3. & hoc, quod scilicet rerum fideicommissarum possessionem adipisci propria auctoritate non potuerint, locum maxime habet in casu nostro, attentis illis verbis positis in sententia (detrahis detrahendis) iuxta ordinatione, seu declaratione subsequuta, legitimam videlicet esse detrahendam, ex his enim verbis clarè constat ipsas fideicom-

22 missarias, nō esse omnino certas de proprietate, f quo casu occupare licite non potuerunt res fideicommissas, vt tenet Bar. in l. 2. nu. 34. C. quando & quib. quar. pars de bea. quem Aretin. refert & sequitur, in l. 3. §. incertam col. 2. ibiq; las. nu. 10. ff. de acq. pos. Alex. confil. pen. num. 2. & 3. vol. 4. Boerl. decis. 156. nu. 2. & 3. Deci. confil. 236. nu. 9. Rui. confil. 39. numer. 4. volu. 4. Nam si cut filius ratione legitimæ, licet in se certa sit propria auctoritate occupare non potest possessionem uacantem rerum hereditariarum, cum sit incerta ratione loci, quia pro indiuiso possidetur. l. Mæuius. §. duobus. ff. de lega. 2. Deci. d. confil. 236. nu. 9. Item ratione quotæ fundi, quia nescitur propter as alienum ante legitimam detrahendum an tertia vel alia pars ipsi filio in fundo debeat, teste Barto. & alijs supra adductis, & additione ad gl. in verbo exigere in l. omnimodo. C. de inoff. test. Cur. confil. vrimo. col. fin. Rippa in l. in quar.

23 tam. num. 13. ff. ad l. Falcid. f Ita fideicommissarius etiam particularis propter eandem incertitudinem causatam ex detractione legitimæ, & eris alieni ratione loci, & quotæ non potest propria auctoritate possessionem uacantem talium bonorum ingredi, ut correlatiuorum eadem sit dispositio l. si. ff. de accepti. & l. 1. C. de Cupress. ex lucro Daph. lib. 1. qd si ingressus propria auctoritate fuerit, nullam eum acquirere possessionem certum est l. 3. §. incertam ff. de acq. poss. Inno. in d. c. ex ratione nu. 1. de appell. Alex. confil. pen. nu. 2. & 3. vol. 4. imo poena amissionis fideicommissi plectitur. l. non est dubium. C. de leg. 1. l. ff. quorum lega. las. in l. air pre tor. §. si iudex nu. 9. ff. de re iudic. Neu. confil. 33. nu. 13. & 15. laco. Concenarius re non satis digesta lib. 3. suarum quaest. c. 13.

24 Minime etiam ob stare illud videtur, f legitimam de fideicommissis particularibus non esse detrahendam, sed ab vniuersalibus hereditibus tantum eam deberi, ut in authen. ut cum de appel. cognō. §. hae autem dispositimus. & videtur de mente Bal. in l. 1. column. 1. ff. de rer. diuis. Castr. confil. 178. nu. 3. in antiq. quoniam in contrarium est vera & communis opinio, fundata in l. si ex patronis in prin. & l. si libertus. §. libertus. ff. de bon. lib. & in l. scimus. §. sancimus. C. de inoff. testam. & per hęc iura ita sentit Bar. in l. in quartam. column. fin. ff. ad leg. Falc. & in confil. 34. num. 3. Ange. confil. 131. Aret. confil. 156. col. pen. in fi. Alex. confil. penul. num. 3. volum. 4. qui dicit hanc esse communem, & in d. l. in quartam. Dec. confil. 81. nu. 6. vbi respondet ad dictum Bald. in d. l. 1. ff. de rer. diuis. Rub. confil. 156. nu. 9. Viui. in suis commun. concius. in verbo legitima. col. 1. Benedi. Cap. in suis regul. c. 109. num. 23. & seq. ubi ponit conclusio nem cum quinque salientis. hanc tamen intelligelocū non obtinere, ubi ex alijs bonis penses filium institutum ex substantia testatoris, salua esset legitima, quia tunc integra legata soluuntur, ita declarat Bal. Ang. & Dec. locis suis proxime adductis, & late de hoc Rippa in d. l. in quartam. num. 211. & 212 Cra. confil. 109. num. 6. Rui. confil. 27. num. 11. uolui. primo, quod refert & sequitur D. Rolla Valle, quem post hęc scripra uidi confil. 12. nu. 1. & seq.

Minus etiam impedit regulā d. §. cui damus actionem, quia ea in remedijs possessorijs nō procedit, maxime in interdicto quorum legatorum secundum glo. in d. l. prima. in verbo multo magis. ff. de superfic. & d. §. cui damus. Postremo non etiam obstant alia contraria, quia ex distinctione quæ, subsequitur ad ea responsio patebit.

Quid igitur tenendum? inter tam varias & inter se pugnantes doctorum opiniones distinguendum existimo, f quod aut de ipsa naturali & actuali missione loquimur, & tūc vera est prima opinio, ex actu nullo & traditione vera naturalem acquiri possessionem, quoniam res facti infirmari iure ciuili nequit d. §. si vii, cū ceteris supra allegatis, & hoc modo possidet praed. d. l. 5.

d. l. si ex stipulatione. ff. de acquiren. possessio. & l. cum quærebatur. C. vnde vi. vnde si talis possessio incerta est ratione loci, & quoties, tunc non acquiritur d. §. incertam. Aut vero de possessione iusta & irreuocabili, civiles & naturales effectus producente, loquimur, & hæc ex actu nullo minime acquiritur, secundum Bar. ind. §. si vir. in princ. sequitur Dec. consi. 467. num. 18. imo ea reuocari & annullari potest d. l. i. §. sciendū. & l. si em. & ibi glo. in verbo ciuili. ff. de donatio. inter uir. & vxor. l. improba. C. de acquiren. posses. d. l. si ex stipulatione. & l. cum quærebatur. & l. i. ff. & C. quor. leg. & hoc casu adepta possessio non videtur. l. non videtur. ff. de acquiren. posses. Alexan. consi. 52. numero. 4. volum. 7. conueniuntq; scripta a Cra. consi. 182. nume. 2. & de hac reuocabili possessione loquuntur iura supra pro secunda opinione adducta, nam non acquiritur ex possessione nulliter facta. Ideo consi. manda non est, iurum irritanda & annullanda, ut concludit Alex. in d. l. si finita. in princ. col. fin. in fi. & in consi. 53. num. 17. uolu. 5. ubi inquit possessionem nullam non posse pronuntiari aliquam, nisi habili causa superueniente, las. d. l. 2. numer. 113. C. de iure emphyt. & dicit Angel. in d. §. quadrupli. colum. 19. vers. sed si per executorem,

26 † quod si per executorem possessio minus legitime datur, missus non incurrit penā. l. meminerint. C. vnde vi. sed expulso per appellacionē succurrit, cū enim possessio istarum fororum sit uitiosa, siue capta propria auctoritate fuisset, siue executore nulliter procedente, confirmari non deberet, Alexand. in l. filiam fratribus. ff. de Trebel. Dec. in l. final. nume. 48. C. de edict. di. u. Adri. tol. & consi. 84. colum. 2. post Bal. in d. l. si. col. 9. vers. septimo oppono, Roma. consi. 158. colum. 1. vers. cul. tertio, quia iniuste & uolenter priuatus & c. possessionem enim iniustam non tueri prator l. communi. §. inter prædones. ff. commu. diuid. & l. 2. & 3. ff. uti possid. d. l. improba. C. de acquiren. posses. quinimo tenentur legatarij talia bona restituere d. l. i. ff. & C. quorum legator. Dec. late consi. 243. nume. 4. & consi. 424. num. 14. & 15. & consi. 467. num. 12. & sequen. ubi respondet ad obiectum de probatione in continenti, de qua per Bartol. & Alexan. in d. l. filiam fratribus. An autem concedenda de nouo esset, dicas quod non, nisi seruata forma sententia, scilicet detrahis detrahendis, 27 uidelicet † legitima, habita ratione ad omnia bona hæreditaria, et si alieni, & aliorum onerū, de quib. in actis, quorum omnium prætextu, competere hæredi potest interdictum quorum legatorum, iuxta Corn. cōsi. 309. colum. 4. in litera i, & r. volum. 1. Ripa in l. i. in princ. colum. fina. ff. quorum lega. imo etiam retentio daretur, Guid. Pap. quæst. 496. Et propterea Senatus in casu proposito censuit gesta executoris inualida, tenutam siue possessionem nulliter datam, hæredemq; grauati mittendum esse in possessionem bonorum fideicommissorum, & consequenter ipsas forores esse compellendas ad restitutionem dictorum bonorum, cum fructibus perceptis a die dictæ possessionis nulliter datæ, & sic occupationis, & recte quidem secundum Gallia. in l. Centurio col. mihi 7. in princ. ff. de vulga. & pupil. subst. & facta missione hæredis, ac eidem fructibus restituti ipsas forores esse mittendas in possessionem bonorum fideicommissorum detrahis detrahendis, & seruata forma sententia, admittenda capitula ferri hæredis concernentia ea quæ essent deducenda.

Hinc quæsitum fuit, An satisfactio iudicatio ab ipsis fororibus, & pendente termino hæredi ad publicandum assignato debeant forores indistinctæ mitti in possessionem bonorum fideicommissorum saltem media cautione ad formam. auth. quæ supplicatio. C. de precib. impera. offeren. Et videbatur dicendum quod non. 28 Primo, † quia pendente assignatione ad publicandum debet in reliquis officium iudicis conuiescere l. siue pars. C. de dilatio. gloss. in cap. significasti. in verbo

29 peruenire. de appellat. Secundo † quia ad impediendum actum idem iudicatur de casu dubio, & pendente quod de certo l. pecuniam quam. ff. si cert. petra. l. sufficit & l. Iulianus. ff. de cōdi. indebit. ff. & in l. i. §. si pendeat. ad Macedo. per quæ iura ita notat Dec. in l. edita num. 60. & ibidem Curt. num. 156. C. de æden. facit text. in l. qui feruius, & ibi gl. fi. in fi. ff. de cond. ca. da. Deci. consi. 107. nu. 2. In contrarium uero adducitur doctrina Bar. in d. l. Iulianus in fi. quem refert & sequitur Socin. las. & Dec. in d. l. pecuniam, nume. 8. facitq; gloss. communiter approbata in l. 2. ff. de in diem adict. non obstant in contrarium adducta, cum cautio danda suppleat pro securitate detrahendorum. Et secundum hanc ultimam opinionem iudicauit Senatus in prædicta quæst.

SYMMARIUM.

- 1 Constitutum censetur annullatum resolutio contractus & hypothecæ, cuius est accessorium.
- 2 Preca. hinc sine titulo non transfert possessionem.
- 3 Resolutio iure datoris resoluitur ius acceptoris.
- 4 Precarium rei pignorate dissoluitur resolutio pignore per pecunie solutionem.
- 5 Emptio non resoluitur nuda voluntate post traditionem interpositam nisi actus retro similis interueniat.
- 6 Regula l. cum principalis. ff. de reg. iur. limitatur.
- 7 Constitutum non datur accessorium obligationis, sed traditionis, & translationis domini. d. cog. resoluta oblig. tione non resoluitur constitutum.
- 8 Nullitas potentius operatur à principio ad impediendum quam ex postfacto ad resolvendum possessionem.
- 9 Factum resolutum ubi inquit; uenit tunc transfertur dominum absque traditione uera vel ficta.
- 10 L. si debitor ff. de precario declaratur ibidem.
- 10 Emptoris ius potentius est, propter titulum emptionis quam creatoris propter pignus.

DECISIO XXXV.

An constitutum possessorium adiectum hypothecæ bonorum censetur sublatum, resoluta hypotheca.

VLGARIS, quidem, sed difficilis est, quæstio, An constitutum possessorium hypothecæ bonorum adiectum, resolutum censeatur sublatum hypotheca, ita ut ad acquirendam possessionem non requiratur actus retro similis traditionis ueræ vel fictæ. Et partes affirmatiuas tueri regulam l. cum principalis, & l. nihil dolo §. cum principalis ff. de regu. iur. ubi cum principalis causa non consistit, nec ea quæ sequuntur locum habent, quia ea quæ accessionum locum obtinent extinguuntur, cum principales resuerint per emptor. l. 1. & 2. ff. de pecul. legat. & l. 3. ff. de rescind. vendit. nam eorum naturam, & qualitates sequuntur ea accessorium de regu. iur. lib. 6. † At constitutum accessorium est hypothecæ siue contractus Bal. in l. ex testamento in fi. C. de fideicommiss. quem refert Nata consi. 188. nu. 1. ergo annullato contractu siue hypotheca etiam annullatum censetur constitutum huic opinioni conueniunt, quæ scribunt Alex. & ceteri doc. in l. i. §. si uir. ff. de acquiren. posses. de constituto adiecto contractui inualido & Soci. consi. 78. col. 1. volu. 3. 2 † ubi ait precarium sine titulo non transferre possessionem, quem refert Decius in d. l. cum principalis num. 1. nec non las. in l. certi conditio. §. si numos nu. 37. ff. si cert. petra. Craue. consi. 299. nu. 3. Nat. consi. 373. nume. 42. Huicq; opinioni conuenit quod dicitur, ualere argumentum a destructione antecedentis. cum officij. de præscr. Bal. in l. conuenticulum C. de epi. & de col. 4. l. i. regul. l. lex uetigali ff. de pign. & l. 1. C. si pignus pign. 3 dat. sit, qd resolutio iure datoris resoluit ius acceptoris,

Senatus Pedemont.

cui ad stipulatur gl. in l. si patronus. §. patronum in verbo iuriam. ff. si quid in fraud. patro. expresse enim ea inquit, quod si rescinditur principale id est donatum et ergo, & accessorium, ut puta pactum cuiusdam seu penae & pro hac opinione consuluit accuratissimus Rui. conf. 173. num. 19. vol. 1. fectus auctoritate dictae glo. & Baldi in l. 1. colum. pen. C. de inoff. testamen. & in l. si absentes. C. si certum petat. Alex. in d. l. 1. §. si uir col. 3. ff. de acquir. posses. faciunt, & ea quae notat Dec. conf. 187. num. 4. & 247. co. 2. hanc opinionem comprobare videtur

4 rem pignoratam precario rogauerat, pecuniam soluerit, precarium etiam soluitur, & Bar. in l. qui pignoris. in ff. de acquir. posses. & in l. si rem alienam. la. 2. ff. de pignorat. actio. concludentes, quod quando pignoris obligatio finitur solutione, vel alia congrua satisfactio ne, quae pareret debitori pignoratitiam, tunc finitur precarium d. l. si debitor, cui deseruit regula. l. generaliter. C. de epis. & cle. & cum cessante de appel.

5 Contrarium tamen opinionem dictum fuisse esse veriorum, per text. in l. 1. C. quando liceat ab emptio. dicere. & ibi Bald. versu quarto, quid si venditor, & ubi post traditionem interpositam nuda voluntas non resoluit emptionem, si actus prior similis non intercesserit. & in l. ab emptione. & ibi glo. Barro. Bal. & Ange. ff. de pact. per quae iura in quaestione proposita hanc partem sequitur Soc. in d. l. 1. §. si vir versu, notabit tamen ff. de acquir. posses. & ibi Aretin. col. 3. & Sayssel. colum. 2. in si. Idem Aret. conf. 21. col. 2. & 3. Alex. conf. 92. nu. 2. vol. 1. Ruin. conf. 32. num. 14. & seq. vol. 1. glo. fin. in si. in l. 1. C. de inoff. dona. Alex. conf. 10. col. 2. vol. 1. & in hypotheca, quod sublati hypotheca, non censetur sublatum constitutum, Afflic. post alios deci. 139. nu. 5. & seq. & pro hac opinione videtur text. in l. si rem aliquam bona fide. ff. de pign. act. Et facit ad hoc regula l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. & l. quemadmodum. ff. de acq. pos.

Non obstant in contrarium adducta, & primo regula. l. cum principalis. cum similibus, quia procedit ubi eadem est ratio, & natura, secus si diuersa secundum Dec. & Cagno. ibi Felyn. in c. cum olim. num. 5. de majori & obediens, & in c. terugas. num. 8. de treug. & pace, ubi dicit, id quod dicitur idem iudicari de additamento, quod de principali, procedit ceteris paribus, ut quia habet similitudinem in origine & natura, secus si accessorium requireret speciale provisionem, & hoc etiam voluit Dyn. in d. c. accessorium, quem refert & sequitur Lucas de penna in l. agros. col. 2. C. de fund. limit. libr. 1. sed in casu nostro diuersa est natura & origo constituti a principali obligatione, seu contractu, ergo resoluta principali obligatione non resoluitur constitutum, & quia non est accessorium obligationis, sed traditionis & translationis diuini, sicut Bald. in d. l. ab emptione. colum. 3. versicul. item non obstat, & facit l. traditionibus. C. de pactis. Nam in acquirenda possessione requiritur animus & corpus. l. 1. §. 1. l. 3. in princ. & l. quemadmodum. ff. de acquir. pos. quae non requiruntur in obligatione.

Non etiam aduersantur Bald. in d. l. ex testamento. C. de fideicommiss. & Alexan. ac ceteri doctores, in d. §. si vir. las. in d. §. si nummos. Cra. conf. 299. quia loquuntur quando contractus a principio erat inualidus & inefficax; nam tunc per constitutum, quod est ficta traditio, non transferretur possessio, sed cum ipso principali annullatur; secus ubi contractus ab initio esset validus,

8 & quoniam potentius operatur nullitas a principio ad inpediendum, quam ex post facto ad resolvendum possessionem acquisitam, ita Socin. respondet in d. §. si vir. col. 3. & Sayssel. col. 3. Tiraq. de const. posses. limi. 7. num. 40. & duobus sequen. estque de mente aliorum doctorum, & in eodem. §. si uir. qui omnes committere concludunt constitutum adiectum causae inhabili, seu

contractui inualido non transferre possessionem, quia do traditio est ficta, secus si traditio sit vera.

Nec mouet. l. si debitor, quia ibi expresse actum fuerat, ut tolleretur precarium soluta pecunia, id est nimirum si resoluitur sublati hypotheca, ita Aretin. responderet d. confil. 21. colum. 3. post Bar. in d. l. ab emptione. col. 3. num. 8. Idem dicendum est, si in prima obligatione esset pactum resolutum cum clausulis, de quibus per Dec. confil. 187. num. 4. post Bald. Domi. Pau. de Cast. & Corne. per eum allegatos, Rub. confil. 58. nu. 2.

Vel potest responderi, aliud esse in precario, de quo in d. l. si debitor, quia nunquam possidet simpliciter per se, sed ad utilitatem creditoris, secus autem in emptore, qui ad sui utilitatem possidet, ita respondet Bar. in d. l. ab emptione. num. 8. & quia potentius ius est emptoris propter titulum emptionis, quam creditoris propter pignus, quod facilius resoluitur, & Bar. refert & sequitur Aret. in l. qui pignoris in fin. ff. de acquir. posses. quae ratio non est tuta ex his quae scribit Tiraq. de const. poss. limita. 29. nu. 9. qui hanc opinionem sequi videtur, quae sequutus est Senatus in causa Iorij Fazzolij, & Petri Mazuchij ciuium Hepporediae.

Primum tamen opinionem puo de iure veriorum ex ratione. l. qua ratione. §. inter dum. ff. de acquir. rer. do. mi. & §. inter dum. Instituit de rer. diuis. quibus disponitur dominium rei alienae penes aliquem existentis nuda voluntate domini sine traditione, acquiri detentori, quia eo ipso, quod dominus patitur ex aliqua causa rem suam apud aliquem esse eus efficitur, patientiaque loco traditionis habetur, quae ratio multo magis locum habere debet in debitoribus, penes quem res creditoris hypothecata remansit, non obstante constituto, cum semper apud eum fuerit dominium rei hypothecatae, ita tenet Natta d. confil. 37. 3. num. 41. & seq. post Alber. Fulgo. Castren. Inco. & las. per citatos, quos Alen. Nattam retellit Tiraq. in d. limi. 29. nu. 5. quibus addo Dec. confil. 614. nu. 8. versu. & cum saluator praedictus, Purpurain l. certi conditio. §. depositi. col. 1. ff. si cer. pe.

S Y M M A R I U M.

- 1 Venditor, qui se constituit possidere nomine emptoris, ab actione ex vendito liberatur, quod late hic disputatur.
- 2 Constitutum, licet ficta traditio esse dicatur, per illud tamen ne rapossessio acquiritur.
- 3 Fictio, quando idem operatur, quod veritas, licet arguere de casu ficto ad casum verum.
- 4 Glo. in l. lul. anus. §. ex vendito. ff. de actio. empti declaratur.
- 5 Venditorem per constitutum non liberari actione exempto communi opinione receptum.
- 6 Venditor ubi tenetur rem venditam praestare, & tradere inteligitur de vera, actuali, & propria traditione, non de ficta. nu. eodem.
- 7 Legatarius agere actione personali potest, ut res ei legata realiter tradatur, licet in eam translatum ipso iure fuerit dominium.
- 8 Stipulatio fundum tradi intelligitur de vacuo, & a nemine de tento.

DECISIO XXXVI.

Emptor an agere possit ad actuale, & reale traditionem rei emptae, non obstante constituto in contractu apposito.

N causa Iacobini Pichi ciuis Alexandrini aduersus D. Antonium de Aduocatis Verceilensem, quod situm fuit, an emptor agere exempto possit, vel excipere rem emptam non realiter, seu actualiter tradita fuisse non obstante constituto possessorio, quo venditor se tenere, ac possidere rem venditam nomine emptoris constituit. Et per.

parte

parte negatiua tex. videtur in l. quod meo. ff. de acquir. posses. & in c. cum venisset. de restit. spolia. vbi per constitutum is possidere dicitur, cuius nomine possideat, & tunc tradita res dicitur iuxta glo. in l. 2. in verbo traditam. C. de acquir. posses. glo. si. in princip. in l. ab emptione. ff. de pac. & ibi Bart. num. 7. vbi expresse tenet venditorem, qui se possidere rem venditam constituit nomine emptoris actione ex emptio conueniri amplius non posse, a qua liberatus per constitutum fuit, sed rei vendicatione, vel interdicto vti possidetis, quod expresse sentit glo. si. in l. si cum fundum. ff. de contrahen. emp. & Bar. sequitur las. nu. 13. qui dicit idem sentisse Bal. Saly. & Fulgo. Marthes. singu. 170. post Butri. in d. lab emptione. Alexan. conf. 27. nu. 5. volu. 1. & in l. Pomponius. §. si is qui. colum. 3. versicul. quid contra. ff. de acquir. posses. dicens glo. illam esse magis communem approbatam, las. in §. actionum. nu. 148. admonet emptorem in practica, ne stante constituto, actione ex emptio agat ad tradendum, sed rei vendicatione, publiciana, aut interdicto vti possidetis, alias succumberet, quem refert Tiraq. de consil. posses. in prima par. nu. 35. & ita tenet Vital. in tractatu clausularum. versicul. clausula constituit se precario. nu. 12. colum. 64. Belio. conf. 3. numer. 12. Neuiz. conf. 37. nume. 19. concludens per constitutum venditorem dici impleuisse, huic opinioni famularum communis conclusio, de qua per las. in l. quotiens. num. 14. C. de rei vendic. vbi inquit, quod si venditor duobus rem eandem vendat, & primi emptoris nomine se constituat illam possidere, postea vero secundo emptori eam actualiter tradat, attamen primus emptor secundo preferatur tanquam eide primo tradita per constitutum fuerit, & ratio est, quod licet constitutum sit ficta traditio, attamen non minus operatur quam vera, & per illud vera, ac propria possessio acquiritur. l. certe. §. 1. ff. de preca. las. in §. actionum. num. 149. post Bald. Imol. & Butri. quos allegat Tiraq. de consil. posses. prima par. num. 2. quando autem casus fictus non operatur, quod verus, licet tunc ex casu ficto ad verum argueret. l. Gallus. §. quid si tantum. ff. de liber. & posth. ita las. arguit in terminis nostris in d. lab emptione. nu. 11. ff. de pac.

Non obstat gl. in l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actio. empt. quia in contrarium allegatur, quia secundum las. in l. ab emptione. proprie eloquitur, quod venditor se precario possidere nomine emptoris constituit, quo casu liberatus venditor non est ab actuali traditione, cum in emptore transacta non fuerit possessio naturalis, sed ea penes precario possidentem remanserit. l. habet. §. eu qui precario. ff. de preca. mirum ideo non est, si conueniri ad tradendum actuale possessionem potest, secus vero vbi simplex constitutum esset, quia tunc civilis, & naturalis est transacta, & hanc interpretationem de mente Bal. in d. lab emptione. col. 3. Ale. vero d. conf. 27. nu. 5. & in l. Pomponius. §. si is qui precario, dicit illam gl. intelligendam, quod emptor precario rogatus esset a venditore, quia tunc cum ad eius libitum reuocare possessionem valeat venditor, propterea a reali traditione liberatus venditor non dicitur, cum emptor in possessione potior non sit, & hanc Alex. inter; retationem ad illam gl. sequuntur Bal. & Castren. conuenitque textui, qui intelligi necessario debet de precario, & sic naturali possessione emptoris, qua causante habet facultatem faciendi fructus suos, & ob id ad vias tenet. In casu autem nostro negari non potest, quin inter se pugnent Alex. & las. hic enim vult venditor precario ab emptore possidentem, ab actione ex emptio non liberari ad tradendum actualiter rem venditam propter naturalem possessionem, quae apud eu remansit dicto. §. cum qui precario. Ille autem dicit venditor liberari, cum possit emptor ad libitum reuocare, & per consequens sit potior in possessione. hanc tamen opinionem quatenus vera sit, limita vt in add. ad Ang. in d. lab emptione. col. fin.

Contraria autem opinio visa fuit de iure uerior, & frequentiori calculo recepta, pro qua allegatur glo. no tab. in l. Iulianus. §. ex vendito. in verbo precaria. ff. de actio. empt. quam sequuntur Bald. in d. lab emptione. col. pen. Ange. col. si. Pau. de Cast. in fin. Alexan. conf. 28. num. 5. vol. 2. dicens hanc esse magis communem, & veram opinionem per tex. in l. ex emptio. ff. de ac. emp. 5. vbi venditor rem venditam praestare tenetur, id est tradere, & intelligi debet de vera, naturali, & propria traditione, non autem de ficta, civili, & impropria. l. fin. vbi Bald. C. de his qui veni. etatis imper. l. pen. §. doceri. ff. ne quis eum qui in ius vocand. est. & l. non aliter. ff. de leg. 2. sequitur Dec. conf. 281. nu. 3. Corn. conf. 343. col. 3. vbi addens ab hac opinione in decisiois recedendum non esse, quos refert & sequitur Tiraq. pluribus alijs additis de consil. post parte prima. nu. 10. Eadem opinionem corroboret l. luto. in d. lab emptione. nu. 12. unde argumento simili, quod licet rei legatæ dominus a morte testatoris in legatarium transeat. l. a Titio. ff. de fur. nihilominus potest etiam agere legatarius actio ne perionali ex legato, vt res legata ei actualiter tradatur, & sic per naturalem actum acquiratur, eidem verum & proprium dominium. l. 1. & 2. C. commun. de legat. quod fundamentum quamuis las. sibi ascribat, fuit tamen Bal. in d. lab emptione. col. pen. vbi allegat gl. expresse hoc dicentem in §. nostra. in verbo pro hypothecaria. Institu. de lega.

Non obstat gl. in d. lab emptione. cum alijs supra in contrarium adductis, quia intelligi debent respectu traditionis iuris, a qua liberatus per constitutum cesserit, secus vero quoad actuale traditionem facti, quia ab ista liberatus non est, & ita respondent Bald. Ange. Castren. Dec. & Tiraq. locis proximè allegatis, quibus addo Rui. conf. 94. nu. 1. vol. 1. Franc. Viuium in suis communib. concil. in verbo venditor non tenetur concludens hanc esse communem conclusionibus, in verbo venditor. numer. 12. quos post haec scripta vidi, & adimplantur notata per Bar. in l. datio. §. si emptor. 7. in primo nota. ff. de actio emptio quod quisi. putatur fundum tradi, intelligitur vacuum, & a nemine detentum, seu possessum. Et hanc partem tenuit Papi. in forma libelli in causa venditionis, in verbo ad tradendum. per tex. in l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. & in l. si hares. ff. de actio. emp. Et ita censuit Senatus admittendam esse actionem, multo magis exceptionem praedictam ab emptore, vel eius herede rei non actualiter traditam non obstante constituto.

S V M M A R I V M.

1. Tabellio per se audire negotium, & per semetipsum scribere, non alteri delegare debet.
2. Protocolium suspectum redditur propter diuersitatem manus
3. Subscribens, virtute inter omnia praecedentia scribit, de quibus notitiam habuit.

DECISIO XXXVII.

An instrumenta aliena manu conscripta fidem faciant & possit notarius instrumentum scribendum alteri delegare.

OTARIVS quidam de pluribus instrumentis rogatus in quodam protocollo plura instrumenta, aliena manu conscripta iteruit, & in fine eius voluminis posito signo tabellionatus in hunc modum subscripsit. Supra scripta instrumenta, licet aliena manu pro maiori parte scripta rogatus recepi, &c.

Quia

Senatus Pedemont.

Qualitum fuit, an instrumenta aliena manu scripta fidei faciant. Et videbatur dicendum fidem non facere, cum tabellio per se audire negotium, & per semet ipsum scribere non alteri delegare debeat, auth. de tab. in prin. & §. nos autem. & ibi Ang. quem refert & sequitur Fel. in c. inter dilectos. nu. 28. de fide instrum. Lanfran. in repetitio. c. quoniam contra. in verbo instrumentorum productiones, ubi ponit duas regulas, alteram negatiuam, quod notarius rogatus de instrumento non potest alteri suam rogationem nec etiam imbreuiatam scribendam committere. Altera est affirmatiua, quod notarius, qui instrumentum perfecit, potest alteri notario scripturam instrumenti mandare ab eo extrahendam si impeditus fuerit. hanc etiam distinctionem facit Bai. in rubr. C. de fide instrum. col. 7. ver. sed hic dubitatur quarens an notarius de aliquo instrumento rogatus, committere alteri possit, q. scribat instrumentum, seq. subscribere. Et distinguit, aut loquimur de protocollo, & tunc non potest, ut in d. auth. de tabel. in prin. aut loquimur de sumpto a protocollo, & tunc potest si fuerit impeditus instante necessitate, vel negotiorum multiplicitate, dum tamen se subscribat & signo muniat. eundem distinctionem scribit in l. vnica. §. ne autem col. 3. ver. Not. argumentum. C. de cad. tol. idq. est etiam de mente Bartol. in l. quadam. §. nihil interest. aume. 4. Castren. nume. eodem & las. nume. 9. ff. de eden. Alex. consi. 41. nu. 2. & 3. uol. 1. consi. 139. nu. 4. & 5. & consi. 153. nu. 1. §. vol. 2. Idem firmat Bar. in l. diuis. §. item Senatus. ff. ad leg. Corne. de fal. per. text. in l. si. §. quod si ignarus, in illis verbis, uel subscribere impeditur. C. de iure de. ib. facit etiam gl. si. in c. cum tabellio. de fide instrum. & quae scribit Boer. decif. 36. num. 9. ubi post alios per cum citatos dicit esse communem opinionem legistarum & canonistarum, a. leri etiam notario non posse committi ingrossationem alicuius instrumenti. † Imo ob diuersitatem manus, protocollum suspectum redderetur, argument. §. & quod sepe in authent. de trien. & semis. per quem ita Bald. notat in l. contractus. colum. 4. versicul. deinde quero. C. de fide instrum. quem sequitur Alex. d. consi. 41. in prin. vol. 1. Rui. consi. 51. nu. 12. volu. 5. Natta in repe. auth. quod sine. nu. 6. C. de testa.

Contrarium opinionem dixi posse defendi, ex text. in c. cum redemptor. 12. quaestio. 2. quem ad hoc citat Abb. in d. c. inter dilectos. col. 6. ver. oppono tertio. de fide instrum. addens ita consuluisse Card. videlicet notarium posse etiam per alium priuatum instrumentum scribere, dummodo ipse qui fuit rogatus se subscribat, quia tabellionis industria non in scribendo eligitur, verum ut fidem gestis det, quam satis praestat se subscribendo, & ita multis in locis de consuetudine obseruari dicit. Pro hac opinione vrget doctrina Angel. quem sequitur Alex. in l. si ita stipulatus. §. Grifogonus. col. 1. ff. de verbo oblig. ubi latissime Alcia. post las. Natta in d. auth. quod sine. quaest. 24. C. de testa. dicens docto. ita communiter tenere; † quod subscribens dicitur uir tualiter scribere omnia praecedentia, de quibus notitiam habuit, cum quo concordat Domini. in c. si propter. de rescip. in 6. quem sequi Barb. in addit. ad Abb. in d. c. inter dilectos. confert etiam vulgata regula, qui per alium facit per seipsum facere videtur. c. in fi. de iur. iuran. lib. 6. Et hanc partem tenuit Bald. in authent. sed nouo iure. col. 2. versicu. tertio quod notarius. C. si cert. petita. Alex. quoq. consi. 14. nu. 14. vol. 6. post Anchara. consi. 240. sine 243. quos refert & sequitur Dec. consi. 11. num. 16. & consi. 447. nu. 9. & 10. dicens ita de consuetudine obseruari, & in authent. si quis in aliquo. nume. 16. C. de eden. etiam sequitur Felyn. in d. cap. inter dilectos. nu. 27. & in c. quoniam contra. num. 43. & seq. de probat. ubi ponit regulam cum sex limitationibus. & ibi etiam Dec. col. 28. & 29. late Paris. consi. 12. num. 20. & consi. 23. nu. 23. & seq. volum. 2. ubi ad adducta

in contrarium respondet post Abb. Alexan. Castren. & alios, quos allegat, idem sentit Rub. consi. 94. Cra. con. si. 72. nu. 3. Mod. paris. de feud. tit. 1. §. 5. nume. 42. Et iuxta hanc opinionem censuit Senatus in causa domini Bertonii ab Azelio contra Eusebium Syrium, stante praesertim forma Ducalis decreti sub rubri. de modo seruando contra oppositiones, quas contra instrumenta fieri contingit, fol. 62. colum. 2.

S Y M M A R I V M.

- 1 Tertius opponens se ratione suae possessionis, an impedire possit executionem sententiae.
- 2 Tertius non vocatus, turbari in sua possessione non debet, nec Principis rescripto, nec iudicis interlocutoria.
- 3 Res inter alios acta alijs praedicare non debet.
- 4 Executio ubi fit in re petita a conuento possessa, tunc tertius opponens executionem non impedit.
- 5 L. si. C. si per vim vel alio modo declaratur. nu. eodem.
- 6 Regula res inter alios acta limitatur.
- 7 In sumario remedio sufficit semiplena probatio, prout in remedio executionis.
- 8 Executio sententiae propter praesumptam malitiam impediri non debet.

DECISIO XXXVIII.

Executio sententiae an impediri possit per tertium se opponentem vigore suae possessionis.

BTENTA sententia in interdicto recuperandae, seu reintegrandae possessionis aduersus conuentum intentato, quae in solidum possidere constabat, quaesitum fuit an tertius se opponens ratione suae possessionis ad quam probandam se admitti petebat; possit impedire executionem dictae sententiae.

- 1 Et prima si ante visum fuit posse impedire l. si. C. si per vim vel alio modo abfent. posse. fue. pertur. iuncta glo. 1. ubi non vocatus turbari in sua possessione non debet, nec Principis rescripto, nec iudicis interlocutoria, per quem text. ita tenet Bar. in l. 2. diuo Pio. §. si super rebus. colum. si. ver. quero secundo, post gl. in verbo fiat ff. de re iudic. quem sequuntur ibidem conuenerunt doctores. Et pro hac opinione videtur decisio Rotae 149 & 438. in nouis, secundum antiquam impressionem, quam refert & sequitur Abbas. in c. veniens. col. 3. versu. quid autem si sententia lata sit in possessorio recuperandae, & ibi Areti. col. 4. uer. quinto adde distis. Fely. colum. 4. versu. quarta conclusio. de testi. concludentes, tertium pretendente interesse, posse executionem impedire aduersus petentem se restitui in possessionem rei, qua fuerat spoliatus.
- 2 Nec obstat videretur dicta sententia, † quia res est inter alios acta & iudicata, quae alijs nocere & praedicare non potest. C. quib. res iudi. non nocet. & C. res inter alios acta. l. sepe. & ibi late Alex. ff. de re iudica. & in terminis nostris uidetur text. in c. cum super de senten. & re iudi. Boer. dec. 79. nu. 1.

Contraria opinio uisa est in casu nostro de iure superior, per ea, quae Inno. scribit in d. c. veniens. de testibus quem Bar. refert & sequitur in d. l. a diuo Pio. §. si super rebus. col. 2. nu. 3. versu. si vero illa res non vacabat. ff. de re iud. & ibi las. num. 17. Abb. in allegato c. veniens. col. 3. versu. quandoque retentis illis terminis, & ibi etiam Felyn. col. 3. versu. quarta conclusio, † ubi quando executio petitur in re petita a conuento possessa, tertius se opponens executionem non impedit, saltem praestita cautione de restituendo rem, seu possessionem illi tertio in casum uictoriae. l. si a quo fundus. & l. sequen. ff. de rei vendi.

ven. Abb. confi. 82. col. 4. in fi. vol. 1. Boer. d. deci. 79. nu. 2. quam conclusionem post hæc scripta legi deserte tractatam a Dida. lib. practi. quæst. c. 16. nu. 2. verfi. quo fit, affirmante post Arc. & Fel. istam esse communem opinionem. Rebus. in titu. de Areff. & opposi. contr. artic. 1. gl. 1. nu. 22.

Non obstant in contrarium adductas; Et primo. l. fi. C. si per vim uel alio modo, cum alijs supra adductis; quia intelligi debent, qñ constabat saltem summarie, tertium se opponentem possidere, & sic de interesse opponentis, iuxta ea quæ notabiliter Fely. tradit in d. c. veniens. nu. 13. in fi. finquit enim petentem se admitti ad impediendam iudicati executionem pro suo interesse, ante omnia debet e adocere de suo iure apparenter, huiusmodi autem interesse intelligi debet respectu executionis. Abb. confi. 3. col. 10. uol. 2. At in casu proposito constabat condemnatum possidere, & non tertium, ergo impediri talis executio non debet; & hæc responsio videtur de mente glo. in d. §. super rebus, in verbo fiat.

Non etiam obstat decisio Rotæ 438. cum alijs concordantibus supra allegatis; quia intelligi ea debet in terminis in quibus loquitur, hoc est, ubi procederet periculum animarum, quia tunc differtur executio, las. in d. §. super rebus. nu. 18. Vel responderi secundo potest, & iudicio meo melius, quod saltem semiplene, & apparenter constabat de iure ipsius tertij, vt supra dictum fuerit secundum Fely. in d. c. veniens. nu. 13.

- 6 Non obstat regu. a res inter alios acta, & quia debet intelligi quoad plenum & irreparabile præiudicium, secus quoad semiplenum præiudicium. l. 2. & ibi gloss. in verbo præiudicari. C. quib. res iudi. non nocet. & glo. in l. si duo. in princip. in verbo habiturum. ff. de iure iuran. Alex. in d. l. sepe. col. 23. & seq. ff. de re iudica. & in confi. 86. col. 2. lib. 2. Dec. confi. 4. 2. numc. 11. quæ semiplena probatio sufficit in tali remedio summario, prout est huiusmodi executio, maxime ubi etiam saltem semiplene non constaret de iure tertij se opponentis, Fely. in d. c. veniens. nu. 3. & seq. quo casu talis executio est modici præiudicii cum retractari facile possit cogniti iuribus opponentis, Fely. in eodem c. veniens. & ex hoc respondetur ad c. cum super. vbi i sententia fuit lata super statu rei, de qua litigabatur, & sic super petitorio: nec enim constabat iudicium possidere; & ita Senatus cõsuevit in causa R. D. Scipionis Agatiz contra Franciscum Riturum de Augliana, videlicet dictam executionem impediendam non esse, saltem media dicta cautione, cum non appareat de aliquo iure ipsius D. Scipionis, nec concludat eius possessorium per cum allegatum fuisse ante iudicium ceptum, quo fit, vt præsumptio sit, conuentum dolo desisse possidere cum sit frater D. Scipionis, vt in simili casu concludit Guido Pap. q. 81. & Et ob talem præsumptam malitiam non debet impediri executio sententiæ Fely. in capit. licet. causam col. 3. de probatio. capitul. suscepta. de in integrum restitutio. Fely. in d. capitul. veniens. numero 10. Dida. loco supra citato. numero 1. in fin. & numer. secundo. fuit tamen ad missus ad probandum possessorium deductum.

S V M M A R I U M.

- 1 Immunitas ab oneribus militaribus nullus quouis privilegio suffultus esse dicitur.
- 2 Ab vniuersitate ad hoc, ut legitime factum aliquid esse appareat, requiruntur duæ partes de tribus ipsius ordinis decurionum.
- 3 Vniuersitas ad hoc, vt obligetur, requiritur, ut simul congregati sciuerint, & consenserint.
- 4 Relatio, in qua sciri specificè non potest quid in instrumento conventionis contineatur, ad quod laudum se refert irrelevatoria est.
- 5 Arbitrorum potestas à compromisso pendet, quæ ex temporis

- longitudine non præsumitur, nisi probetur.
- 6 Confessio procuratoris, aut iudici non nocet domino, nec vniuersitati præsertim, quando est facta per modum voluntarie iurisdictionis.
- 7 Productio scripturæ facta in parte & passibus pro se tantum facientibus, quid operetur.
- 8 Confessio resultans ex productione alicuius scripturæ non præiudicat producenti, nisi ab aduersa parte acceptata sit scriptura.
- 9 Confessio ex productione resultans non præiudicat quoad ea, quæ enuntiativè in scriptura sunt posita.
- 10 Producentis instrumentum, non videtur omnia simpliciter faceri, sed eatenus tantum, quatenus instrumentum probat.
- 11 Confessionis tacite, siue expressæ reuocatio fieri potest.
- 12 Quod nullum est confirmari non potest.
- 13 Confirmatio præsupponit præexistentiam iuris quesiti, & illi commensuratur quod confirmatur.
- 14 In privilegio immunitatis, quantumvis generali Princeps non præsumitur casum belli insolitum, & necessariam defensionem status concernentem comprehendisse.
- 15 Immunitas ab ordine ciuitatis doctoribus & medicis concedi potest.
- 16 Geminatio arguit validitatem actus, qui geritur.
- 17 Privilegia etiam inuvalida si sint confirmata ex certa scientia Principis valent.
- 18 Princeps potestatem habet concedendi exemptiones à quibusque muneribus.
- 19 Immunitas concessa domino extenditur ad colonos.
- 20 Communis doctorum & aliorum in l. si ex toto. de lega. 1. vt scilicet non extendatur immunitas ad onera belli, limitatur. & nu. 21.
- 22 Mandatum ex antiquitate temporis præsumi, Bal. sibi contrarius tenuit.
- 23 Ex productione scripturæ aduersarius iuuare se potest, cum producentis contenta in ea dicatur approbare.
- 24 Instrumenti nullitas dependens ex causa proveniente a voluntate producentis tollitur, cum producendo instrumentum quis dicatur illud approbare.
- 25 Appellans a sententia lata contra falsum procuratorem, gesta falsi procuratoris ratificare videtur.
- 26 Productio instrumenti facta cum protestatione in parte & passibus, non obstat, quominus instrumentum fidei faciat contra producentem, quæ opinio communis iudicatur. & numero. 33.
- 27 Probati nem suam fundans ex epistola ab alio facta, si consentit in his, quæ erant contra se, statim epistola alias secus.
- 28 Protestatio declaratoria voluntatis nullum habet effectum in his, quæ à voluntate protestantis non dependent.
- 29 Capitula connexa, & separata, quæ dicantur.
- 30 Verba enunciativa prolata à partibus, inter quas negotium geritur probationem inducunt, idem & in verbis enunciativis necessarijs ad actum.
- 31 Doctrina Bar. in l. post legatum. ff. de his quib. vt indig. declaratur.
- 32 Producentis testamentum solenne illud approbare videtur, licet fuerit preteritus.
- 34 Procuratoris confessio domino præiudicat, in quo Baldi lectura emendatur.
- 35 Procuratoris falsi confessio domino non nocet.
- 36 Iudici confessio vniuersitati nocet.
- 37 Procuratori cum libera contrahere est permissum.
- 38 Confessiones ex libello & positionibus resultantes in modum contentiose iuris diffinitionis, factæ dicuntur.
- 39 Confessio procuratoris, & propria reuocari potest, dummodo error & res alter se habere, probetur quod tamen in republica, & minore locum non habet.
- 40 Confessio resultans ex productione instrumenti reuocari non potest, nisi falsum instrumentum probetur.
- 41 Instrumentum in actis productum dicitur esse de actis, & sic commune.

Decisio

Senatus Pedemont.

DECISIO XXXIX.

Vniuersitas, ac ciues coge possit ad solutionem onerum militarium, non obstante privilegio, siue transactione cum illis inita, & verbis generalibus concepta, quod ab omnibus muneribus immunes sint.

EX actis vertentibus inter magnificam vniuersitatem Vercellensium petentem medicos, & chirurgos ciuitatem incolentes ad solutionem onerum militarium, & a bello dependentium pro rata aris, & registri vniuersitatis, compelli contra dicentibus medicis, & chirurgis se non teneri prædicta onera subire, statim transactione laudo, ac privilegio Ducali, de quibus in actis; queritur an iustificata sit vniuersitatis petitio, an vero exceptione aliqua elisa. Et prima facie dicebatur actionem esse iuris dispositione probatam, & non exceptione vlla elisam, quoniam regulariter nullus quouis privilegio suffultus, etiam domus ipsa Augusta ab huiusmodi muneribus immunis est. sunt munera. ff. de vaca. muner. l. vacuatis. C. de decur. lib. 10. l. 1. 3. & fina. C. de mune. patrim. & toto titulo. C. quibus muner. seu præsta. nemi. liceat se excusa. lib. 10. in titu. vt nemi. liceat in empr. specie. se excusa. & de immuni. nemi. conceden. eodem lib. docto. communiter in l. si toto. ff. de leg. 1. quibus addo quæ cogerit Neuiza. conf. 66. nu. 5. & seq.

Nec obstat videtur prædictum instrumentum conventionis anno 1528. factum, quia de mandato, seu potestate transigentium nomine vniuersitatis, non constat licet enim in dicto instrumento appareat de quadam prouisione ex decreto ordinis sapientum dictæ ciuitatis facta, attamen non apparet fuisse duas partes de tribus dicti ordinis, prout requirebatur. l. nulli. & l. sequen. ff. quod cuiusque vniuersi. nomi. & dato quod duæ partes interfuissent; non propterea liquet prædictos transigentes fuisse sollicitatores, & ex deputatis (vt aiunt) vniuersitatis, prout ex dictæ prouisionis forma requiritur, Dec. conf. 434. num. 3. & 4. & ad id faciunt cumulatim in additio. Felyn. in c. examinata. nu. 5. de iudi. & Hippo. in practica. § quoniam. num. 52. vbi plura de probanda qualitate in aliqua dispositio ne requisita scribunt.

Non etiam officit, quod dici fortasse posset, vniuersitatem habuisse scientiam dictæ conventionis, & non contraxisse longo tempore, & consequenter consensisse, quia adhuc, vt ex huiusmodi scientia, & consensu vniuersitas obligetur; requiritur, quod simul congregati sciuerint, & consenserint, Dec. d. conf. 437. num. 3. post Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Fel. in c. cum omnes. de constitu. numer. 14. Immo eodem consil. Deci. inquit, versic. tertio respondeo, quod talis scientia, & taciturnitas articulari, & probari debet. At in casu nostro non apparet, quod in vniuerso congregati consenserint, neque articulata, aut probata fuit taciturnitas, ergo non est inducta obligatio, nec ratificatio vniuersitatis. Nec releuat huiusmodi conventio nem esse relatam in laudo, de quo in actis per annum, mensem, & diem, & cum nomine notarij, qui conventionem recepit, quia cum relatio eo modo non fiat, quo possit specificè sciri, quid in ipso conventionis instrumento contineatur, non videtur releuatoria, ita nos docet Paul. de Cast. conf. 139. num. 5. in antiquis, quem refert & sequitur Cra. de antiqui. tempo. in 2. part. nu. 4.

Minime etiam obstat assertum laudum, quia similiter non constat de potestate proferentium ipsum lau-

5 dum, & sic de compromisso, quod a quo autoritas omnis, & potestas arbitrorum dependet. l. non distinguemus. ff. de recept. arbitri. cum similibus; nec ea ex cursu longi temporis, etiam mille annorum præsumitur, Bal. & Saly. in l. 1. C. de reb. alien. non alienan. & in l. 2. C. si ex fal. instrumentum. Alexan. in l. sciendum. colum. 4. ff. de verborum obligatio. & conf. 1. num. 19. volu. 4. Dec. conf. 437. Afflic. decis. 368. nu. 9. & alij citati a Viui. in dicto verbo mandatum. num. 2. adeo quod ad probationem talis potestatis non deferatur iuramentum superiuium, las. in l. admonendi. nu. 112. in secunda lectura. ff. de iureiur.

Nec nocere videtur eiusdem laudi productio a syndico ciuitatis facta, quasi ex ea tacita resultet iudicialis confessio contentorum in dicto laudo, vulga. l. cum prædictum. C. de liberal. cau. quoniam procuratoris confessio domino obesse non debet, Bald. in c. suborta. in primo nota. per illum rex. de re iudic. latissime in l. 1. col. 15. vers. his præmissis. C. de confess. præsertim cum ea a talidico facta fuerit per modum voluntariæ iurisdictionis, Bar. in l. certum. §. sed an ipsos. nu. 2. ff. de confessis, quæ refert ac sequitur Aufer. in addit. Capel. To. lo. quæstio. 391. Alexan. conf. 86. num. 4. & conf. 222. col. 4. circa finem. uol. 2. & conf. 66. nu. 22. uol. 6. Fel. in c. 1. nu. 15. post Abb. ut lite non contestata non proceda. latissime omnium Paris. conf. 115. nu. 21. & sequen. uol. 1. Flo. in l. proinde. §. 1. ff. ad leg. Aequi.

Respondendum potest prædictam productionem fuisse in parte & passibus, pro vniuersitate tantum facientibus factam, quod casu in alijs capitulis contrafacientibus separatim productio non obest, ut concludit Bart. in l. Aurelius. §. idem quesit, ver. quare dic latius. ff. de libera. lega. quem sequitur & dicit communiter approbatum las. in §. item si quis postulante. nu. 21. & seq. Instit. de actio. Guid. Pap. quæst. 503. & in terminis productionis cum ea protestatione, produco in parte & passibus, Alberi. in l. 1. §. editiones. nu. 13. ff. de eden. Specu. in titu. de instru. editione. §. sciendum. uerficul. quid si produco, Felyn. in c. cum venerabilis. nu. 23. de excep. & in c. imputari. in fi. de fide instrum. ubi post Innoc. aithanc communem esse opinionem, quæ præsertim procedit, quando aduersarius protestationi non contradicit, Dec. in c. cum venerabilis. col. 15. in princ. de exceptio. Rippa in c. cum M. Ferrariensis. num. 79. de constitu.

8 Vel dici etiam potest quod confessionem ex dicti laudi productione resultantem Medicis & chirurgis non prodesset, cum ab eis acceptata non fuerit, quinimo ei contradixerint, & opposuerint de scriptura priuata laudi, ita concludit Paris. d. conf. 115. num. 31. post Bar. Bald. Alex. innoc. & Fely. per cum allegatos, adducens regul. c. ex eo. de regul. iur. in 6. & dato quod ex huiusmodi productione resultaret confessio, attamen ea non procedit quo ad ea, quæ ibi enunciativæ posita, leguntur Alex. conf. 16. colum. 3. versic. præterea etiam scriptura. volum. 5. Fely. in c. cum venerabilis. nu. 23. de excep. la. fin. l. contra. §. 1. nu. 13. & 14. ff. de pact. & in l. si cui. la. 2. ff. de lega. 1. post Bart. ibi, & ad hoc facit doctrina Bartol. in l. post legatum. colum. 1. in fin. ff. de his quibus ut in d. gn. quod dicens producentem instrumentum non omnia simpliciter confiteri, sed eatenus, quatenus instrumentum probat, hanc Bart. doctrinam refert, & sequitur Alexan. conf. 124. nu. 4. versic. non obstat. vol. 7. & in conf. 108. col. 2. versic. quia respondeo. uolum. 5. At instrumentum laudi minime probat compromissum, seu potestatem, vt supra late dictum est, nec etiam conventionem relatam de se inuicem probat, ergo ex illa productione fateri non dicuntur, argum. nota. per Afflic. decis. 25. num. 5. & 6. quem refert Crauer. de antiqui. tempor. in prima par. numero 119. in fin.

Hue

¹¹ Huc præterea, accedat, et quia præmissis omnibus cessantibus, dicitur videri sublatam assertam tacitam confessionem, & expressam ex reuocatione inde subsecuta, quæ fieri potuit inno in c. 1. n. 17. ut licet non contesti non procedat, & ibidem Fel. nu. 16. Aufre. n. additio. Capell. & Tno. lo. quæst. 391. Alex. consil. 36. nu. 4. vol. 2. & consil. 91. n. 7. vol. 6. Nec aduerlatur inno. dictum in c. cum olim de cessib. vbi tenere videtur, confessionem tacitam ex instrumenti productione inducam reuocari non posse, nisi instrumentum factum probetur, quia illud in c. i. debet, quod ea, super quibus instrumentum fidem facit, cum sublata confessione remaneat instrumentum, alias non, Bellamer. decisio. 395. quam refert & sequitur Fel. in d. c. 1. nu. 19. ut licet non contesti non procedat.

Non obstat similiter enuntiatum privilegium dictæ conventionis confirmatorium, quod est quondam Ducis Caron proxime defuncti, quia cum dicta conventio sit nulla, ut pote non servatis servandis facta, ut deductum supra fuit, ergo confirmari eadem non potuit nam quod nullum est confirmari nequit i. obligari. S. tutor. ff. de autho. tuto. l. non dubium. C. de leg. Accedat, quia paria sunt non fieri, & perperam fieri. l. nulla. ff. de

¹² auctor. tuto. l. quoties. ff. qui facit. cog. et quod non est confirmari minime potest, cum non entis nullæ sint qualitates. l. eius qui in provincia. ff. si cert. petat. At hæc conventio perperam facta fuit, ut supra probauimus, quo fit, ut pro infecta haberi debeat, nec confirmari possit, et confirmatio enim præiudicatiam iuris

¹³ quæstui præiudicat, illudque commensuratur, quod confirmatur. Paris. consil. 23. nu. 8. post Bald. & Alexan. per eum citatos vol. primo. Quod si dicatur confirmationem saltem in iure noui privilegii, & nouæ exemptionis ualere, ut per plura iura late Anchar. concludit

¹⁴ consil. 260. vel etiam quod confirmari ea potuisset etiam per verba quantumvis generalia comprehendisse non videtur huiusmodi casum belli omnino insolitum, & necessariam status defensionem concernentem, cui succurrere Princeps non potest, nisi subditos suos grauet, ideo non præsumitur Princeps de eo veluti publicæ utilitati contrario, sensisse ita decidit notanter Ripa in l. si ex toto n. 16. & 17. ff. de legat. 1. post Dyn. Barto. Bald. Anch. Pan. Barba. Alex. Soci. & Is. sonem per eum allegatos. plures cumulat Viui. in his communi. opinio. In verbo immunitas. 1. a me post hæc scripta visus.

Contraria verò opinio stantibus actis prout stant, visa est in casu proposito verior. Si quidem vera est, &

¹⁵ communis conclusio et immunitatem ab ordine ciuitatis doctoribus & medicis a quibuscunque oneribus etiam mere patrimonialibus concedi posse l. 1. c. de decur. lib. 10. Bar. in l. hij qui nu. 3. ff. de iure immunita. & in l. euacuatis in fi. vbi Angel. Lucas de pen. fo. de Platea. C. de decurio. lib. 10. Alex. consil. 30. n. 8. vol. 5. quem refert & sequitur Crotus. consil. 64. num. 12. & 13. Fel. in c. accedentes. col. si. uerbi. nona conclusio de præscrip. Nat. consil. 486. numer. 20. & consil. 66. nu. 9. & seq. sed ex instrumento immunitatis producto anno 1528. constat ab ordine decurionum ciuitatis cõcessam fuisse immunitatem medicis, & chirurgis collegiatis ciuitatem incolentibus: ergo obseruanda eis est, eo maxime quod approbata fuerit laudo subsequento, & a partibus emologato, prolato anno 1541. quod a tribus sindicis vniuersitatis productum sæpius legitur; ex

¹⁶ quibus conuentione, & laudo subsecuto, et veluti ex actu geminato, enixe ad validitatem actus qui geritur, arguitur Bartol. in l. cum scimus. in fin. C. de agricol. & censu. lib. 10. quem refert & sequitur Deci. consil. 10. nu. 5. post Bald. & Roma. per eum allegatos, nam qui bis eundem actum facit, videtur velle nihil contra eum opponi posse, quia vbi secunda intervenit consideratio

ibi plena præsumitur adesse deliberatio. Bal. in tracta. sciismaticis, in titulo C. si quis aliquem testa. prohib. col. 10. ver. præterea post h. r. c. & col. 12. vers. vrbani nam que per tex. in authen. ur nulli iudices. §. & hoc vero iubemus, quæ refert & sequitur Dec. consil. 5. nu. 1. in fi. & consil. 588. nu. 12. Fel. abeunde in c. nonnulli. nu. 14. de refecti. & in c. si cautio. nu. 39. & seq. de fide instrum. & in c. qm. nu. 1. de offi. del. f. ciunt et not. in l. balista. ff. ad Trebellia. Deci. cõs. 23. nu. 4. Rui. consil. 196. nu. 5. vol. 1. Quidem instrumenta conventionis, & laudi emologati ex certa scientia, & de plenitudine potestatis Principis firmata leguntur, quo casu, cum præiudicium medicorum, & chirurgorum respiciat, propter onus eis iniunctum, & fauorem publicum, non possit ab vniuersitate reuocari, Severi. in l. omnes populi col. 45. ff. de iudi. & iure post Bald. & Abba. per eum adductos. Alex. d. consil. 30. col. 1. vol. 5. Grat. respõsio. 61. nu. 17. & 18. vol. 1. hinc tradit Bar. in l. privilegia nu. 1. c. de sacros. eccle.

¹⁷ et privilegia et inualida, si sint ex certa scientia Principis confirmata, sine dubio ualere Deci. consil. 516. nu. 12. & consil. 534. nu. 3. Quinimo concessa egitur immunitas a Principe ex certa scientia, & de plenitudine potestatis ab omnibus, & quibuscunque numeribus & functionibus publicis, etiam propter bellum contingentibus, quæ omnino ex hoc etiam solo capite eis obuianda

¹⁸ veniret, et cum Princeps potestatem habeat huiusmodi exemptiones concedere, l. sunt munera. in fi. ff. de vacat. mune. quam ad hoc citat Bar. in d. l. hij qui nu. 1. ff. de iure immunita. & in l. vnica. C. de decur. decurio. lib. 10. & ibi Alex. Abb. in c. accedentes. col. 3. in fin. de præscr. post Ioan. Andr. in c. 2. de immunit. eccle. quem refert & sequitur Iacobi. a S. Georg. in tract. de homag. nu. 60. copiosissime Barb. consil. 26. colum. 1. & 2. & fere per totum consilium, lib. 2. loquens de Duce Mediolani, & Marchione Montisferrati, & in eo respondet ad plura, quæ in contrarium adduci possent, Alexan. d. consil. 30. n. 8. & 9. volumi. 5. Rippalib. 2. responsio. capitul. 7. nu. 1. 1. plene Paris. consil. 69. volumi. primo. scribens de Marchionibus Mantuæ, concludit

¹⁹ quæ et immunitatem domino concessam extendi ad colonos, Grat. d. respon. 61. uolu. 1. Portius in d. verbo immunitas, in fi.

Non obstat l. vacuatis. C. de decur. lib. 10. cum alijs supra in contrarium adductis in primo fundamento, quia non procedit, vbi illi legi, alijsque in contrarium facientibus derogatum extitit, & adest clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, Bart. Bald. Ang. & Io. de Plat. in eadem l. vacuatis, Barba. & Alexan. in consilijs supra adductis.

Non etiam mouet doctrina, de qua in l. si ex toto. ff. 20 de leg. 1. et qui ea locum habet in immunitate generaliter & simpliciter concessa, secus uero si concessa immunitas fuisse ab oneribus belli, quia hoc casu ob exemptionem locum non obtinet prædicta communis conclusio, d. l. sunt munera. in fi. ff. de vacat. mune. quam allegat glo. in l. 3. & ibi Lucas de pena. C. de mun. patri. & ita loquuntur doctores in d. l. si ex toto. Imo plus di-

²¹ cunt, et quod si coniectura aliqua præiudicari potest cogitatum de bello in genere fuisse, ut puta, si concedatur immunitas tempore belli, uel concessa sit a quibuscunque oneribus cogitatis, & incogitatis solitis, uel insolitis huiusmodi exemptio ad onera bellica extenditur Alexan. d. consil. 30. col. 1. in fi. vers. & quia satis est, quod in genere cogitauerit. uol. 3. Neuiz. d. consil. 66. nu. 39. lato. in d. l. si ex toto. numer. 8. Rip. numero 16. & faciunt quæ scripti infra de c. 91. vbi ad am limitationem adduxi ad prædictam communem conclusionem, de qua in eadem l. si ex toto. quam pluribus authoritatibus exornat concius noster Neuizanus consil. suo 12. num. 29. inter consilia doctissimi iuriconsulti etiam concius nostri Alberti Brun, vide licet locum eam non habere in immunitate habita ex contractu, & ex causa onero-

or. 1. quā etiam firmo. Rui. consi. 196. numer. 81. vol. 4. 1.

Minime etiam aduersatur defectus mandati contra conuentionem & arbitramentalem sententiam oppositā, ex doctrina Bal. in d. l. 2. C. si ex factis instru. ¶ quoniam di. cum Baldi verum non videtur, & contrarium ipsemet Bal. tenuit consi. 289. vol. 3. quem refert & sequitur Dec. consi. 199. numer. 5. & consi. 633. numer. 4. & 5. post Alexan. & Curt. quos adducit, hijsq; famulantur dicta Alexan. in l. qui in aliena. in princ. & las. ibi nu. 9. & 10. & 35. cum seq. ff. de acquir. hered. præsertim vbi in arbitramentali sententia enūciatum & designatum est, quod tamen pro constanti non pono.

Præterea cum Hieronymus Vgatus syndicus vniuersitatis constitutus cum libera, larga, & generali, imo speciali prædictam arbitramentalem sententiam prodexerit, & ea vtēdo illam obseruari, spectatilesq; medicos contra compelli subire, iuxta illius formam petierit, censetur omnia in d. cto laudo comprehensa, etiam si contra vniuersitatem sint facta, approbare, ¶ fateriq; vera ea fuisse, & consequenter aduersarium illi se sequare posse, vulga. l. cum practi. C. de liber. car. l. bonus textus text. in §. illud. & §. sequen. in auth. de his qui ingreditur ad appel. ex quibus desumpta est authent. ad hæc. C. de fide instrum. & cum olim in fi. de censu. & ubiq; gl. ubi quis iurare se potest de cunctis, siue scriptis etia priuatis ab altera parte productis idem etiam expresse sentit gloss. in l. 1. §. editiones, in verbo die, & consule, circa finem, versic. item qui si sponte produxerit instrumentum. ff. de eden. quam sequitur ibi Bar. in fi. Bal. col. pen. versic. subsequenter que 10. dicens eam esse perpetuo notandam Ange. circa finem, Alber. numer. 10. post Richard. & Odofred. Castren. nu. 7. & 8. Alex. col. fin. las. nu. 11. & 12. & consi. 57. col. 4. versic. quod autem vol. 1. Cra. de antiqui. rem. po. num. 118. versic. contrariam opinionem, & pluribus sequen. Affli. deci. 14. nu. 6. & allegatur Bar. communiter approbatus in l. post legatum num. 2. ff. de his 24 quib. ut indi. vbi concludit ¶ quod quando nullitas instrumenti deducitur ex causa, quæ ex voluntate productis dependet, tunc producendo instrumentum illud approbare dicitur, & ratificare, hoc idem sentit lino. in c. cum olim num. 1. de censibus, Abb. ibidem num. 11. idem Innocen. in capit. cum venerabilis, numer. 2. versic. imo videtur, & versic. secus autem numer. 4. de exceptio. vbi etiam Abbas. numer. 8. & 31. ac pluribus sequen. vsq; ad numerum. 39. inclusiue & num. 52. & 53. ubi patet hinc Inno. dictum declarat, Card. col. 2. in fi. Imo nu. 10. & 25. Feli. num. 22. & 26. & in c. imputari nu. 7. de fide instrum. necnon in c. examinata nu. 2. de iudic. concludentes, qd quando instrumentum est authenticum licet deficiat aliqua solemnitas extrinseca ut puta consensus capituli, vel vniuersitatis, præsertim quando sumus in materia verisimiliter nota producta, tunc producens censetur fateri, & ratificare instrumentum, & in eo contenta Deci. in d. c. cum venerabilis col. 13. versic. successiue Abb. ubi plures cumulat & col. 18. versic. quarta conclusio, licet ipse ibi aliquantulum dubitet de dicta quarta conclusione, quæ tamē est communis, ut ibi sentit Paris. numer. 17. & 61. vbi Deci. opinionem improbat, & late consi. 125. num. 20. vol. 1. sequitur Roma. consi. 294. & ad prædictam Bartoli doctrinam in d. l. post legatum pertinent scripta Feli. in c. significasti col. 3. ver. adde etiam, de foro com. 25 peren. tūc eo, quia sententia contra falsum procuratorem lata appellauit, quia appellando gesta falsi procuratoris ratificare dicitur.

26 Nec contra pugnat, ¶ productionem instrumenti laudi fuisse cum solita protestatione factam, videlicet in parte, & passibus pro vniuersitate facientibus, tantum quo casu non præiudicat in his, quæ contrasanciant, iuribus supra in contrarium adductis, quia contraria

opinio in iure verior est, & receptior, pro qua adducitur glo. in d. §. editiones versic. contra, quam ad hoc singularem ibi appellat Bolog. post Bal. in l. vnica col. 2. ver. iudex tamen C. vt quæ desunt aduoca. part. index supple. quem sequitur Castren. nu. 5. & ibi Curt. in additio. Alex. col. penult. versic. aut producit scriptura, quæ fidem facit, & legas negat, cum Innocentius quem ipse allegat in d. c. cum olim. nu. 1. & 4. in fi. sentiat, idem dicit omnes tenere in consi. 124. num. 5. vol. 7. & Inno. etiam sequitur Ro. consi. 433. col. fi. post Rottam decif. 232. in nouis, Innoc. in d. c. cum venerabilis nu. 26. Ioan. And. ge. in additio. Specul. in additio. pen. in titulo de instrument. editione §. videndum in verbo, versic. primo, Feli. in cap. 1. nu. 9. ver. fallit primo, de proba. vbi notabiliter ait protestationem illam non procedere, quando intra quæ producuntur sunt cum producte confecta, secus si inter alios, de quo tamen vide eundem Feli. in d. c. cum venerabilis, nu. 23. las. in d. §. editiones nu. 18. & in l. non solum §. morte. ff. de noui oper. num. & consi. 161. nu. 18. post Sals. in d. §. editiones & d. consi. 57. col. 4. vol. 1. Paris. d. c. cum venerabilis nu. 17. & 19. ubi hanc opinionem esse de iure veriorē testatur iuribus, & rationib. per eum allegatis, pro qua adduco gl. finale in iuncto textu. in l. Publia. §. fin. 27 ff. de positi. ¶ vbi gl. fundans probationem suam ex epistola ab alio facta, consentit in his, quæ etiam contra se erant, statuit epistola, sias non, & Deci. in l. fin. nu. 26. C. de eden. ubi istam vtiorem affirmat, rationem addens, quia in potestate partis non est vim probatiuam instrumenti coram iudice produci restringere, & ¶ quia protestatio solitatis declaratoria nullum habeat effectum in his quæ a protestantis voluntate non dependent, vt Bar. notat post gl. in l. alimcenta. ff. de neg. gestis. His ad de Alban. consi. 59. nu. 11. Vel tenendo alterā opinionē huic contrariam scilicet huiusmodi protestationem prædesse, responderi potest, illam non procedere in capitulis et c. connexis, Feli. in d. c. cum venerabilis nu. 25. ver. secundus casus, & in c. imputari in fi. de iureiu. post Bar. Bal. Butri. & Imol. quos adducit, Alex. consi. 186. num. 7. vol. 2. idq; per vulgatum Bartoli doctrinam in l. Aurelius §. idem quæ sit. ff. de libera. leg. ubi declarat, 29 quæ dicantur capitula connexa & separata; Sed in casu nostro, capitulum concernens suorum ipsorum medicorum est vnum & idem, aut saltem conexum, & ad eiusdem subiecti determinationem tendens, prout ex lectura illius dignosci facie potest, ergo protestatio non predest.

Similiter illud non obstat, quod dicebamus confessionē ex productione resultantem non corrigi ad verba enunciatia iuribus in contrarium adductis, & sic non fateri enunciam laudantium potestatem, nec Franciscum Titium enunciatum syndicum vniuersitatis talem esse, ¶ quia limitatur illud locum non habere in verbis enunciatuius a partibus prolatis, inter quas negotium gestum est. Item nec in verbis enunciatuius ad actum, qui geritur necessarijs, & Feli. in d. c. cum venerabilis num. 23. Dec. colum. 14. versic. primo limita, Paris. nu. 58. in fi. Dec. consi. 389. nu. 9. Cra. consi. 134. nu. 8. Soci. consi. 158. num. 5. & 6. Port. lib. 1. commu. concl. c. 3. versic. primo limita. & facit regula. l. ad rem mobiliem. & l. ad legatum. ff. de procuratorib. nam qui vult consequens videtur velle etiam necessarium antecedens.

Nec præmissis repugnat Bartol. in d. l. post legatum. colum. 1. versic. item contra. ff. de his quib. vt indig. cum alijs eundem sequentibus, quia responderi multis modis potest: ¶ primo in d. l. in prin. nullum extare verbum, ex quo argui possit, quod qui legatum acceptauit, testamentum produxerit in iudicio, & esto quod id textus diceret, aut ex eo eliceretur debemus Bartolum intelligere de defectu solemnitatis, cuius approbatio, vel improbatio a potestate producentis non dependet, non autem

autem de ea, quæ in eius potestate erat, & hæc intelligentia recte inueniunt ex illa differentia desumitur, quæ text. ille facit, an produciens testamentum uoluerit deinde falsum dicere, vel non iure factum. An vero inofficiosum, ut primo casu venire contra testamentum possit, veluti eius uoluntas in producentis potestate, non sit, secundo uero casu quando inofficiosum dicere uellet, non potest, tanquam exceptio hæc in eius potestate fuerit. filio præterito. ff. de in iust. rupt. & irri. 32 fac. testa. † producendo enim testamentum solemne, uidetur illud approbare, licet in eo præteritis fuerit; & ad hæc faciunt quæ scribit Fely. in d. c. cum venerabilis. nu. 26. & Cra. de antiquit. tempo. in prima part. nu. 119. & 120. post Bald. in l. i. a. col. 2. verificat. C. de his quibus ut indigni. & nisi prædicto modo Bartolum intelligamus, cogimur facere dicta Bar. repugnantiam in se consistere, contra l. ubi repugnantia. ff. de regul. iur. Item ipsum uoluisse incontenti se corrigere ab ijs, quæ proximè dixerat. in uersicul. quando uolo dicere. Vel Bartolum intelligi loqui de probatione faciendâ aduersus instrumentum, & contenta in eo, ut illo in casu non obstat confessio ex productione resultant, ita enim intelligit Cra. d. prima part. nu. 143. post Alex. & Bal. quos allegat, hoc idem sentit etiam Fely. post Abb. in eodem cum venerabilis, num. 26. uersic. intellige secundo, in uerbo reproberetur.

Præterea ultra laudem ipsius productionem, & eam tantam confessionem ex productione resultantem adest etiam expressa confessio contentorum in dicta arbitraria sententia; quo casu, dato quod instrumentum esset inuicidum, ut potest minus solemne tamen tenet, ac præiudicat confessio, de qua in præcibus sub die 22. Iunij 1555. productis, & alijs ab vniuersitatibus synecis narratis per e. quæ Abb. scribit in d. c. cum venerabilis. nu. 35. & 36. uersic. potest d. i. post Innoc. ibi, quem Fely. sequitur num. 26. Alexan. conf. 184. num. 2. volum. 7. post Bal. in l. i. a. C. de his quibus ut indigni. & hoc refert ac sequitur Cra. de antiquit. tempo. in prima part. numer. 143. in fin.

Huc etiam illud accedit, quod prædicta tacita confessio iura urex e. pressa prædicti syndici vniuersitatis, fatendo in memorialibus sententiam arbitrariam latam inter agentes pro ipsa communitate fuisse ex vna, & ipsos dominos medicos, & chirurgos ex alia. Illud quoque non impedit, quod dicitur prædictas productiones non fuisse a procuratore philicorum acceptatas, uerum impugnatas, quoniam contrarium ex actis apparet, sub d. e. ultima Octobris 1554. ubi procurator medicorum acceptando producta ex aduerso in partibus utilibus petijt illorum obseruantiam, & in memorialibus, quod sequitur idem reperit, in quo instrumenta pronunciata fuerit publica, & authentica quoad formam extrinsecam, & clarius sub die 22. Iunij 1555. reproduciendo sententiam arbitramentalem, 33 † quo casu productio producenti nocet, non obstante protestatione, Alberic. in d. §. editiones. nu. 13. Ias. nu. 18. Alexan. d. conf. 124. num. 5. vol. 7. Dec. d. cum venerabilis. col. 15. in principio. Ripa in d. capitul. cum M. Ferraricensis. numer. 79. in fi. de constit. Paris. d. confil. 125. nu. 22. & 23. volum. primo, post alios quos refert.

Minus etiam impedit, quod dicebanus confessiones tam tacitas, quam expressas vniuersitati non obesse ex doctrina Baldi in c. suborta de re iudi. quia text. ille in c. suborta, & ibi gloss. prima, dicunt contrarium, 34 † uidelicet confessionem procuratoris nocere domino ideo existimo lectionem Baldi esse defectiuam, & affirmatiue eam intelligendam, nisi lectionem negatiuam sustinendo, tam intelligas in filio procuratore, id est si 35 ne mandato, † quia tunc eius confessio minime nocere potest domino l. si defensor. in princ. ff. de interrog. actio. quam ad hoc notat gl. fi. in l. non solum in prin.

in uerbo tenebitur. ff. de procurat. & Bar. in d. l. certum. §. sed an ipsos nu. 2. ff. de confess. Aufer. in d. additio. capelle Tholosanæ. 391. in principio, & Paris. d. conf. 115. nu. 19. post Abb. & Butri. per eum allegatos, At uero procuratore dispositum est, eius confessionem præiudicare domino d. l. non solum in prin. & ibi gio. Bar. & communiter doctores, nec in d. l. certum. §. sed an ipsos, Oldradus conf. 126. Capella Tholo. quæst. 395. 36 † Et in syndico vniuersitatis, quod eius conf. sio vniuersitati obstat tenuit Alex. conf. 68. nu. 10. libr. 2. quem refert, & sequitur Deci. conf. 221. nu. 2. & 3. & cõs. 297. num. 6. post Bar. Abba. & Butri. per eum allegatos idque per tex. in c. fi. de confessis & in c. præsentium de testib. in 6. Feli. in d. c. i. nu. 14. & 16. ut lite non contestata, non proceda. ubi hoc esse regulare scribit, Natta conf. 142. num. 21. quod præsertim, & sine difficultate in casu nostro procedit, in quo Hieronymus Vgatus constitutus fuit syndicus vniuersitatis tanquam de ueritate, & eiusdem vniuersitati negotijs instructus, cum plena, libera, ampla, generali, & speciali, ac omnimoda potestate, auctoritate, & administratione, & specialiter ad porrigendū petitiones, tã uerbo quam scripto, produciendū iura, confitendum, aliaque faciendum, quæ ipsa vniuer 37 sitas possit, † quo casu talis procurator cum libera contrahere potuisset l. mandato generali & ibi Barto. ff. de procurato. Idem Bar. in d. §. sed an ipsos uersic. secundo casu Ias. in l. i. iurandum quod §. fi. nu. 2. ff. de iur. iur. & producendo contrahere dicitur, Roma dicto conf. 433. in fi.

Minime etiam præmissis repugnat doctrina Bar. in d. §. sed an ipsos, dum differentiam facit inter confessionem per modum voluntarium factam, vel in modum contentiosæ iurisdictionis, quia in casu nostro confessiones prædictæ tam tacite, quàm expresse, dicuntur factæ in modum contentiosæ iurisdictionis per syndicos vniuersitatis dominos litis. Nam † sicut procurator, seu syndicus præterit quando est dominus litis porrigens libellum, uel positiones, licet sponte porrigat, uel ponat, confessiones tamen ex huiusmodi libello, & positionibus resultant in modum contentiosæ iurisdictionis factæ dicuntur, Bal. in d. l. vnica col. 16. uer. porro si consistatur. C. de confessis, & in l. 2. col. fi. si quis in ius voc. non ierit. Sic procurator, seu syndicus, qui sponte pro iurisdictione intentionis suæ instrumenta producit, confiteri uidetur, & præiudicare domino, idque facere in modum contentiosæ iurisdictionis. Accedat, quod hoc in casu constat de mandato speciali ad porrigendum iura, & confitendum, quo casu etiam uoluntaria confessio syndici, vniuersitati præiudicat Bar. in d. §. sed an ipsos nu. 2. uersic. si habet speciale, & ibi Castren. num. 2. Imola in d. c. i. nu. 17. ut lite non contestata, non proceda. & ibi Fely. nu. 16. uersic. si autem procurator habuit, ubi idem dicendum esse dicit, de illa confessione, quod de propria, Auferri. in d. additio. ad Capel. Tho. os. 391. uersic. sed si habet mandatum speciale.

Postremo non obstat, prædictas productiones, ac confessiones tacitas, & expressas reuocatas fuisse, quæ si potuissent dicitur iuribus supra in cotrarium allegatis, quoniam multifariè responderi potest. Primo quidem, quidem, reuocationem factam ab Antonio de aduocatis non ualere, quia licet is legatur constitutus syndicus vniuersitatis, vna cum prædicto domino Vgatio, & alijs nominatis: attamen cum in eisdem instrumentis syndicus appositus non fuerit clausula, (ita quod melior occupantis conditio non sit, & quod vnus inceperit alius prosequi, & finire possit) prædictusque Vgatus præuenerit, esse etiamque fuerit dominus litis, non potuit Antonius de aduocatis stante opposicione partis, confessionem alterius syndici domini litis reuocare l. pluribus. ff. de procura. cap. si duo de procurato. in 6. Feli. in c. 2. numer. 36. de testib. ubi dicitur istud esse notabilissimum. Nam confessionem à se factam tantum reuoca

re is potuit, probando errorem, Alex. d. confi. 91. nu. 7. volu. 6.

Itē responderi etiam potest, doctores in contrarium adductos secum asserere responsione, quia dum inquirat, aliquem confessionem propriam, & etiam procuratoris reuocare posse ex intervallo, & de arant hoc procedere, probando errorem, & rem aliter se habere, licet in minore & republica crederem sufficere probari, rem aliter se habere, quia ex huiusmodi probatione praesumeretur error Bal. in l. 1. col. 1. 2. circa fi. C. de confis. Alex. confi. 5. nu. 16. uol. 5.

40 Possit & tertio responderi, & de iure confessionem renocari non posse, quae sit per productionem instrumenti, nisi illud falsum probetur, Innocent. in d. cum olim in fi. de censib. quem refert & sequitur Fel. in d. capi. imputari. numer. 7. post Specu. Ioan. Andr. Butr. Imol. Bald. & Abb. per eum allegatos, Imo. in c. G. perpetuus. numer. 6. de fide instrument. vbi Innocent. respondendo tacite obiectioni, quae fieri poterat de reuocatione confessionis expressa rationem ponit; quia plus est confessionem tacitam habere coadiuuatam instrumento, quam expressam confessionem. cui rationi, alia addi potest, de qua per Bal. in l. 1. s. editiones. col. 2. de eden. 41 dicentem & instrumentum in actis productum esse de act. s. & sic commune d. li. s. c. d. de eden. doctores in l. 2. C. de eden. & in c. quoniam cōtra. de prob. Paris. in d. cum venerabilis. nu. 17. quo fit, ut etiam factio producentis tolli nequeat, maxime si a parte fuerit acceptatum, vt in casu nostro Rom. d. confi. 433. columna. fin. vers. quo ad victimum, post Innocent. & Bald. per eum citatos, quem refert & sequitur Cra. confi. 80. num. 6. & sequen. his etiam conuenit, quod notat gloss. prima, ex illo tex. in l. rura. C. de omni agro defer. lib. 11. desiderium, scilicet apud acta publicatum corrigi non posse.

Sed praedictis in hac tertia responsione, non obstantibus teneo, quod probando rem aliter se habere possit corrigi confessio ex productione instrumenti resultans, tanquam errore facta, per ea quae scribit Alex. d. confi. 91. nu. 7. Marian. de ord. iud. in 6. per de pos. nu. 6. Dec. in d. cum venerabilis. col. 15. circa fi. & doctores in l. error. C. de iuris & fact. ignoran. & in c. fin. de confes. in 6. Autier. loco supra allegato. versic. dicit tamen Siculus, Portius d. c. 13. in prima ampli. Et ita censuit Senatus praedictos spectabiles medicos non esse molestandos, praeter & ultra formam dictae sententiae arbitramentalis, non obstante asserta restitutione in integrum petita, veluti minus legitime proposita.

S V M M A R I V M.

- 1 Condictio furtiua contra eum competit, qui sciens rem alienam pignori accepit.
- 2 Res earum esse praesumuntur, quorum sunt signacula.
- 3 Signatum ex signo cognoscitur.
- 4 Officium iudicis detinentibus tantum veluti conductoribus, & similibus competit ad recuperandam tenutam rei detentae.
- 5 Vbi probatur rem apud aliquem semel peruenisse, si is dicat se amplius non habere, ei incumbit onus probandi.
- 6 Conditio incerti competit ei, qui ius aliquod habet in re.
- 7 Officium iudicis competit non habentibus in re, nec possidentibus, sed tantum de iure omni actione.
- 8 Condictio furtiua soli domino competit.
- 9 Possessio quando probetur de praeterito in praesens.
- 10 Possessio rei mobilis facile amittitur.

DECISIO XL.

De eo cui pignori res mobilis tradita fuerat, si deinde ad eum res illa bona fide perueniret, quo remedio recuperare possit.

OMINVS Asprimontis Nicensis, qui argentam lancem a quaestore Du. ali pignori acceperat, contra Honoratum Brandum, ad quem perueniret, egit, illum ad lancem restituendam, vel ad eius valorem si ea non extabat condemnari petens & ad fundandā eius intentionem (probata prius idēitate lancis) produxit instrumentum receptionis ipsius lancis in pignus a dicto quaestore, necnon ejusdem Brandi apocham, quia is cōfiteatur lancem pignoris causa a Melchione Malletto recepit, promissileque soluit sibi quodcumque triginta aureis mutuo traditis dictam lancem restituere. opposente autem ipso Brandi reo exceptionis deficientis actionis, eo maxime, quia lancem pignori acceperat a praedicto Malletto viro magna amicitia, & affinitate eidem domino Asprimontis coniuncto, & quia reus lancem non habebat cum cuidam tertio eam pignori dedisset. Quaesitum fuit an aliqua actio competat domino Asprimontis, ita vt obtinere possit. Et aliquibus Senatoribus visum est conditionem furtiuam competere, cum ipse Brandus sciēter pignori receperit rem alienam, & quo casu furti tenetur. I. seruus. ff. de condic. indeb. vbi Bald. Castren. & Iaf. quae actio etiam ei competit, qui dominus non est, dummodo sua inter sit, Insti. de o. l. i. quae ex delicto nascunt. §. furti. Quod autem dictus Brandus sciēter alienam rem pignori acceperit, probati id videtur, quia in lance pignori accepta, erant insignia, seu arma Ducalia, ex quibus verisimiliter potuit & debuit credere lancem non esse praedicti Malletti pignori eam dantis, sed Illustr. Caroli Ducis, Bald. in authen. dos data. colum. 1. in verbo signaculo. C. de dona. ante nu. & ibi And. Barb. in additio. & in 2. l. distrahente. C. de rebus alic. non alienan. & vbi ait eorum res praesumi quorum sunt signacula. l. stigmata. & ibi Barto. C. de fabricen. lib. 1. vbi Lucas de penna plures auctoritates etiam sacrarum scripturarum cumulat. capitu. si iudex laicus. §. idem censemus de senten. excommuni. in 6. l. as. confi. 170. col. 3. versicu. septimo consideratur. volum. 2. & in l. si mora. num. 12. ff. de i. fo. matrimo. Cepol. de seruit. vrb. praed. c. 40. de pari. & in iur. num. 6. Afflic. dec. 23. num. 3. & 4. Bald. in cap. causam. col. 2. de probat. Ioan. de Ana. in ca. nonnullis. nu. 1. de iudeis, & vbi inquit ex signo cognosci signatū, & ibidem Fel. Rippa in l. j. nu. 74. ff. si cert. pet. id etiam probatur ex illo Mathei. c. 22. ostendite mihi numisma census cum concordantibus.

Aliquibus vero competere visum fuit officium iudicis, argu. l. Atrilius Regulus, & eorum quae i. j. in fi. scribit Bar. ff. de dona. quem refert & sequitur Rip. in c. sa. pe. nu. 17. & 24. de resti. spo. & vbi conductori & similibus non possidentibus, sed detinentibus, tantum pro recuperanda tenuta rei detentae iudicis officium competit, ergo & competere similiter potest D. Asprimontis.

Nec obstat videtur, quod dici possit, non, constare Honoratum Brandum tempore litis motae habere, seu possidere dictam lancem, prout requiri videbatur, iuxta tex. iuncta gl. in l. non ignorabit. C. ad exhibe. & quia ex quo per apocham recognitam probat semel ad ipsum peruenisse lancem, si dicat se amplius eā non habere, probare id debet, glo. in l. creditor §. si inter in verbo negetur. ff. manda. quam ad hoc citat Ioan. de Ana. confi. 64. num. 2. post Bald. & alios quos refert, praecipue Abba. in cap. cum ad sedem. col. 2. num. 16. de resti. spo. iat. & id propter facilem occultationem rei mobilis, his adde quae Alciat. scribit de praesumpt. reg. 2. cap. 21. num. 6. & text. in l. in ciuilem. C. de furt. vbi gloss. & Barto. in l. si creditor. num. 4. in 2. lectu. C. de pigno. actio. quem sequitur Alexan. in l. si quis ex ar. gentariis. §. praetor ait. colum. 1. ff. de eden.

Ego vero cum acta Brandi vidissem eius sui hinc, mul-
tam anno Alprimonis competere actionem statibus
actis, prout stabant, & quatenus aliqua actio compete-
re eidem posset, non quidem futuri, ut proponitur,
sed ad actionem meam competere dixi, per ius quod ip-
se agens in re habebat, gl.in l. si pignori in prin. in ver-
bo conditione ff. de pigno. actio. per text. in l. & ideo.
§. si ff. de consue. fur.

7 Nec et iudicis officium competit, cum illud detur
non habentibus in re, nec possidentibus tanq. defi-
tutis omnia actione de iure coi, ut concidit gl. in d. d.
& ideo. §. si. quod aut nulla competit actio adversus
Brandum pater, arguendo a sufficienti partium enu-
meratione. l. patre iuriso. ff. de his qui sunt sui vel alie-
ni. Nam rei venditio competit non potest, quia re-
gulariter non datur, qui dās non est, & non possi-
dentem, vel cum qui dolo non desit possidere. l. in rem.
in prin. & l. officium, & l. qui petitorio in prin. ff. de rei
vend.

Nec etiam aliqua personalis, cum nullus status, seu
quali maleficium, seu quasi intercessit inter ipsum a-
gentem & reum, quo hunc dare, vel facere oporteat. §.
omnium aut. vers. nanq. Infit. de actio. Minus et com-
petere eidem potest conditio futuri, cum ea soli dño
competat. l. ff. de condit. fur. las. in d. §. omnium. nu.
49. nec et, ut dixi conditio incerti d. l. & ideo. §. si. quia
illa est cum datur, ad quem res cuiusvis pervenit, Bar.
in eodem §. si. sed in casu nostro non pervenit res cum
vitiis, ergo actiones, & conditiones predictae non com-
petunt, & pro hac opinione fecit doctrina Pan. de Cas.
in l. si minorem. nu. 4. C. de in iure. restit. mino. & in l.
non ignorabit. nu. 4. C. ad exhibend. & vtrobiq. Sal-
post gl. ubi d. te ago ad aliquam rem, q. penes te esse di-
citur vero neque licet probem, quod aliquid fuit, non pro-
pterea fundo intentionem meam, quia non valet cō-
sequencia, erat alius penes te, ergo hodie est, nisi proba-
rem te velis morte, vel Paulo ante penes te fuisse, vel ni-
si tu cām a me haberes quia istis duobus casibus presu-
mitur ex praeiudicio positione in praesentem. At in ca-
su nostro nequaquam probatur Brandum te velis morte,
vel Paulo ante, lancem possedisse, nec cām ab actore ha-
buisse, ergo p. obata actoris intentio non est, maxime
in re mobili, cuius possessio facili amittitur. l. 3. §. Ner-
ua filius. & l. si rem mobilem. ff. de acq. pos. gl. in l. cui-
le in verbo fuisse. C. de fur. Say. in l. Celius. col. ante pe-
nultima. vers. quid aut in re mobili. & Balb. ibi. col.
46. vers. 3. limita. ff. de viupcio. post Aretin. consil. 120.
Cum itaq. Honoratus Brandus auctor nominet. vi-
delicet Mallerum a quo lancē pignori bona fide accep-
pit, negetq. se non eam habere, nominando pariter illū,
cui pignori dedit, sitq. vir probus, non potest alio non fa-
cto p. eam in re restitutionē lancis, sed actori remedia
alia cōpetunt, ut sentit Bar. in d. §. Neratus. ff. de cōdic.
furti. & ita censuit Senatus in suprascripta causa Bran-
dum alio non apparente esse absolendum.

S V M M A R I U M.

- 1 Iuramentum non dicitur habere comites suos, ve itatem iudi-
cium, & iustitiam, ubiq. super contractu te; ponitur in
quo quis enormis sine laetitia.
- 2 Latio enormissima censetur ad iuramentum excepta.
- 3 Solus a quo cum iuramento exceptus est sententia.
- 4 Haeres non afficitur iuramento defuncti, intellige, ut num. 15.
- 5 Iuramentum in contractu appositum recipit conditiones, ex-
ceptiones, subordinationes, & limitationes, quas recipit contra-
ctus, super quo in re ponitur, quod declaratur. nu. 11.
- 6 Iuramentum non se extendit ad plura quam consensio principalis.
- 7 Maior iuramentum non contravenit contractui, nec o. possit rei
vendit. d. 2. de rescin. non potest tamen petere pretium iu-
ris sup. p. n.
- 8 Iuramentum excludere maiorem a beneficio. d. 2. C. de rescin.

rend. communis est, & recepti in opinio, quam illis auctor
tatibus reboratur.

- 9 L. 2. C. de rescin. vend. expresse renunciari posse.
- 10 Haeres contra factum defuncti venire non potest, nec defun-
ctum de mendacio arguere.
- 12 Scienti & consentienti non fit iniuria.
- 13 Minor iuramentum non repetitur, & quod esset deceptus ultra dimi-
diam iusit tunc excluditur a remedio. l. 2. C. de rescin. vend.
- 14 Patrum de retrocedendo facit rem esse minoris pretii.
- 15 Haeres iuramento defuncti ligatur quoad observantiam contra-
ctus, non quoad penam perituri.

DECISIO XLI.

An contractus iuratus ex capite enormissimae lesionis rescin-
di possit remedio. l. 2. C. de rescin. vend.

Ntonius Corradus a Lignana anno 1538. &
1539. vendidit iugera triginta terre arato-
rie Margaritae matri & iudici Francisci de
Alt Vercellensis, pretio scutorum 290. iu-
rans omnia conuenta esse vera, caq. observare, & illis
nullo modo contravenire velle, renunciando dispo-
sitioni l. 2. & omni leg. auxilio, qua venditione facta em-
pitur ex intervallo pactum de retrocedendo, durante
bus quatuor annis, fecit, dum modo iusio fieret intra
festum S. Martini, & iuramentis dñi nostri Iesu Christi,
cuiuslibet anni, eo tempore durante locavit venditori
dicta iugera sub mercede annua sacorum triginta par-
tim itinenti, partim iugis, defuncto autem vendi-
ditore, & relicto lo. Angelo filio pupillo, & haerede,
eius tutores causam instituerunt, & contractus pater-
nos ex capite enormissimae lesionis, beneficii. o. p. l. 2. C.
de rescin. vend. petierunt rescindi, ac declarari eos illici-
tos, & simulatos, in fraudemq. viurarium factos.

- Quaestum fuit, an non obstante iuramento compe-
tere possit remedium ex capite enormissimae lesionis,
vel saltem ex beneficio d. l. 2. Et quoad caput enormis-
simae lesionis, cum illud a multis tractetur, vltimum fuit,
sat esse crebriorem sententiam referre, quae habet hu-
iusmodi remedium posse competere, non obstante iu-
ramento & renuntiationibus predictis, quia quando
in praesentem est appositum super contractu, & quo quis
gravissime laeditur, dicitur non habere comites renun-
tatos, scilicet veritatem, iudicium, & iustitiam, & in-
maducendum. 22 q. 2. & c. si Canisius de iure iur.
cum iuribus, deicit enim veritas propter doct. am par-
tis, iudicium idest discretio iuratis, item & iustitia eius,
quod iuratur propter enormissimam lesionem, ergo
non valet, & contraveniri potest, non obstante iura-
mento, etiam si promissum non contravenire, & tenen-
tiam, ut supra, cum talis enormissima latio videat-
ur a iuramento, & renuntiationibus excepta, Dec. cōf.
31. nu. 2. & cōf. 38. l. 30. 176. 180. 181. 183. 203. 216. 479.
col. fi. 55 l. col. 2. post Anch. in c. 1. in 1. artic. de consti.
Fede. de lenis. Cald. & Butri. p. cum citatos. Gl. Pap.
q. 519. Cur. ian. consil. 141. nu. 8. Cassiod. decis. vnde de
empt. & ven. las. consil. 133. nu. 8. vers. item paria, & nu.
9. & co. ante penul. vol. 4. Benedic. Capra in ius reg. c.
87. nu. 126. & sequens doct. d. a variat. col. 4. nu.
5. vbi referens, & sequens Cassiod. dicit, in iudicium
fuisse Romae, & in Regio Granateni Praetorio, & in
tertia par. reledio. c. quatuor de pactis. 6. §. quarus.
nu. 7. & 5. Afflic. decis. 30. nu. 5. 6. & 7. Cagno. in re-
pet. d. l. 2. nu. 93. conclusiens post plures ibidem citatos non
esse necessariam absolutionem a iuramento, quod etia
voluit Nemi. consil. 21. nu. 5. & 15. vers. 2. de test. res-
pondet, adducens multos doct. hanc conditionem
requentes, q. iam ex se defuncti consil. 22. nu. 18. & mul-
tis sequens vbi ad contraria respondet, Socius. consil.
93. nu. 20. 25. & sequens. volum. 2. Aci. in c. cum con-
tingat nu. 77. vers. 4. inferius, & nu. 55. in fi. & sequens.
Alba. 21. 81. nu. 99. & quinq. sequens. p. res ad. & p. res.

G Gram.

Senatus Pedemont.

Gram. decis. 76. nu. 12. & seq. Baptista a Villalobes in suis communibus conclusio. in verbo iusm. nu. 137. & seq. ex quibus omnibus patet istā esse crebriorem sententiam, & ratio sūm predictos duplex est prima, quod iurans non videatur in tantam lesionem consentire, quam rōnem refert Dida. post alios d. §. quartus. nu. 3.

3 Secunda ratio adducitur, quia a quoque iusto dolus excipitur. c. quamvis. de pñt. in 6. & quo ad rescissionem pñtus equiparantur, sūm magis cōem opinionem, dolus re ipsa & dolus ex proposito, ut concludunt suprascripti doctores, quibus addo Cagno. in d. l. 2. nu. 8. 1. A quen. de feud. qui feud. dare poss. col. 3. in 4. amplia. pro quorū opinione adducitur duo vrgentissima iura, videlicet. l. si quis citi aliter. in prin. ff. de verb. obl. & l. si superflui. C. de dolo. plura alia citat Neuiza. d. consil. 22. nu. 30. Sicut igitur defunctus pñsupposita enormissima lesione potuisset, non obstante iusto contravenire, multo magis possit eius hāres. Corne. consil. 301. litera r, vol. 1. glo. in l. 2. in verbo non habet. C. si aduer. vendi.

At qñ ex actis non apparet, enormissimam lesionē fuisse probatam, dictum fuit, vanum esse super huiusmodi articulo disputare, sed duptaxat discutere, an remedium. l. 2. C. de rescin. vendi. competat maiori non obstante dicto iusto, & promissione. Et primo aspectu videbatur d. ci. posse non obflare, quia iusm in cōtra-
5 appositum recipiat omnes conditiones, exceptiones, subauditiones, & limitationes, quas recipit contra-
tus, super quo interponitur. l. si. C. de non num. pec. vbi cōiter doctore late Titaq. de consil. poss. par. 3. limi. 7. nu. 35 & in repe. l. si vñquam. in pñsa. nu. 165. nam sicut ibi iuramentum non operatur, quominus possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, & quin habeat locum. l. si vñquam. C. de reu. dona. ita in casu nostro officere non potest, quin competat remedium. d. l. 2. a iure concessum, hoc argu. mento vñtur Imo. in c. pen. nu. 22. vers. sed pñsa. opinionem de emp. & vñ d. quem sequitur Burgos ibi, Cassiod. de emp. & vend. decis. vni nu. 7. Moder. Parisilicet Imo. & Casio. non citent in addit. ad Alex. consil. 133. num. 11. vol. 5. & vñ de mente D. Crauer. consil. 192. nu. 8. in fi. & nu. seq. quibus addo duodecimum fundamentum adductum per
6 Neuiz. d. consil. 22. nu. 44. quod iuramentum non se extendat, plusquam consuetio principalis l. conuenire. ff. de pact. dora. & d. l. si.

7 Præterea posito, qd maior iurans nō contravenire contra iusm non possit vñ remedio d. l. 2. poterit tñ petere pretiū iustum suppleri, ita nominatim scribit Bald. in l. que sub conditione. §. r. ff. de condi. insti. quem refert & sequitur Fel. in c. inter ceteras. circa fi. de reser. diens illud esse in æternum menti tenendum, sequitur Burgos in d. c. pe. fol. pen. limita. 8 quos refert & sequitur Cassio. d. decis. vni nu. 7. de emp. & vendi. Cagno. in d. l. 2. nu. 99. Port. post hæc scripta visus in suis commun. op. lib. 1. c. 36. ampli. 24. qui erronee citat Bal. ponens l. que sub conditione. ff. de hēd. insti. cum sit posita in tit. ff. de condi. insti. & id videtur de mente gl. in dicta. l. 2. vers. nos contra.

8 Predictis tamen non moueptibus, cōtraria opinio, videlicet, quod maiorem iuramentum ut supra excludi a beneficio d. l. 2. C. de rescin. vendi. crebrior apud legistas & canonistas visa est, ita tenet gl. cōiter recepta in d. l. 2. in verbo iudicis. vers. nos cōtra. quam sequitur Bart. ibi, col. 2. vers. quid si maior. concludens maiorem iuramentum perdere beneficium d. l. 2. nisi dolo metuve inductus fuerit, & ita tenet gl. si circa fin. c. pen. de emp. & vendi. vbi Imo. nu. 22. vers. sed ubi est periona. las. consil. 76. nu. 2. vol. 1. Cra. consil. 188. nu. 3. Imo. consil. 14. vbi iusm cōem esse ait opinionem, & ab ea non recedendum in indicando, & consulendo, sequitur eum Cass. in ead. l. 2. nu. 15. Alex. consil. 4. 2. nu. 20 & consil. 125. nu. 13. vol. 1. consil. 127. vol. 2. consil. 53. vol. 3. &

133. vol. 5. consil. 1. vol. 6. & consil. 18. vol. 7. Cacciahup. in tracta. de transact. quæst. 1. 2. col. 4. Cur consil. 43. Scic. consil. 155. nu. 54. & f. q. & co. ff. 48. volu. 4. Capra. d. c. 87. nu. 113. Corne. consil. 189. vol. 1. & consil. 111. & 55. vol. 3. B. rba. consil. 21. vol. 4. Calca. consil. 25. nu. 1. & 2. Cagno. in d. l. 2. nu. 91. dicens doct. ita cōiter tenere, So-
cin. iun. consil. 50. col. 2. nu. 5. vol. 1. Dida. in d. tertia par. relectio. §. quartus. nu. 4. & alij cumulatia Port. d. 36. li. mi. 1. 1. Et huic ad stipulatur alia cōis conclusio, quæ ha-
9 bet, quod possit d. l. 2. beneficio expresse renunciari Bald. in ead. l. 2. col. 5. vers. nono quæro. & ibi Barb. in addit. Afflic. decis. 220. nu. 1. Fabia. in tracta. de emp. & vend. quæstio. 8. col. 5. Dida. d. c. 4. nu. 1. lib. 2. variare resolu. Ca-
gno. in d. l. 2. nu. 134. Capra. d. c. 87. nu. 105. At in casu nostro fuit expresse renunciatum, & cum iuramento,
10 ergo idem, & in hærede dicendum est, quod cum is cōtra factum defuncti venire non possit, vulg. l. cum a matre. C. de rei vendic. & l. 2. Cui aduer. vend. pig. l. ea quæ a patre. C. de reslit. mili. cum alijs cumulatim in glo. nec defunctum de mendatio arguere. Bar. in l. rem aliena. in fi. ff. de pig. actio. in l. qui vit. col. 3. ff. de vñca. & in l. Lucius. ff. sol. matrim. accedat etiam reg. l. ex qua per
sona. ff. de reg. iur. Cagno. in l. si quis maior. nu. 207. C. de transac. Quibus sic stantibus. Superest ad contraria respondere, & profecto apud me vrgentissimum est pri-
mum argumentum de l. iusm. C. de non num. pec. cum alijs similibus supra allegatis, quod iusm regulariter re-
cipiat conditiones contractus, super quo interponitur, & sic super venditione possum recipiat conditiones
venditionis proinde, quod data lesione ultra dimidia, competat d. l. 2. nam Imo. d. c. pen. nu. 22. vers. & propter pñsa. exp. esse dicit, non possit negari hunc
passum esse dubium, & rñdendo, nihil adducit, nisi qd
gl. ibi, & in d. l. 2. ac vbi que doct. cōiter tenent contra-
rium, quo fit, ut non reprehendendus veniam, si ea re-
sponsione iusm contentus. prout ea etiā contentus fuit,
11 Dida. d. §. quartus. nu. 4. nili dici possit quod verum esse iuramentum non se extendere ultra consensum & intentionem iurantis, & ita intelligi. l. fin. C. de non num. pecu. Neuiza. d. consil. 22. nu. 49. sed qñ maior, qui præsumitur sciens, iurat, & renunciat beneficio d. l. 2. non dicitur esse contra suum consensum, & intentionem, sed secundum intentionem, ergo non habet locū opposita.
Non obstat doctrina Bal. in d. l. quæ sub conditione. §. 1. ff. de condi. insti. quia in pñm dicit esse cōem opinionem, ita nominatim respondet Cagno. in d. l. 2. nu. 96. quam puto verā, quia semper erit verum dicere, qd
veniet proprio iusto & promissione de non veniend-
do pñtui, etiā quod supplementū pretij tantum petat, cum cl. rñm sit hoc casu illud non stare contractui. Et licet constanter putem primam opinionem, vbi grauissima datur lesio esse crebriorem.

Attamen in casu nostro res omni penitus difficultate caret, cum huiusmodi venditio facta a maiore fuerit ex certa scientia, & qui expresse renunciavit exceptioni enormis lesionis, etiam ultra dimidiam iusti pretij, & doli mali, ac omni legū auxilio, nec esse probata enormis lesio, quo casu remedium d. legis. 2. nequaquam competit, secundum Bal. ibi, col. 5. vers. tu autem ad cautelam. & col. sequen. vers. nono quæro. sequitur Fabia. d. quæstio. 8. col. 6. vers. illud autem est certum,
12 quod sciens enim & consentiens nō fit iniuria, neque doli. c. sciendi de reg. iur. in sexto. nemo vñ fraudare. ff. de reg. iur. facit gl. in fi. in d. c. pen. de emp. & vend. ubi
13 expresse inquit, quod si minor iuravit non repetere, etiam quod deceptus esset ultra dimidiam iusti pretij, tñc vtraque via est ei præclusa propter iusm, idem vult etiam Alberic. in d. l. 2. nu. 9. C. de rescin. ven. & ibidem Cagno. nu. 110. Imo. in d. c. cū contingat, quæ refert & sequitur Georgius Natta in c. quauis. col. 10. de pact. in 6. pulcher tex. in l. venditor. C. de rescin. ven. cū fin. iuribus adductis per Cepol. de simula. pñt. pñm. 2. nu. 24. Præterea,

Præterea, ut omnis tollat difficultas, in casu nostro non est probata aliqua lesio ultra dimidiam iusti pretij, propter pactum de retrovendendo conuentum in 14 ter partes, quod facit rem esse minoris pretij, Abb. in c. in aliquibus. in secundo notab. de decim. quem refert & sequitur Dec. consil. 167. nu. 2. cum igitur defunctus venire contra huiusmodi iuramentum non posset, ergo nec eius filius, & hæres, cum iuramentum defuncti seruare teneatur, & eo ligetur quoad obseruantiam contractus, licet non quo ad penam perijurij, Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. nu. 10. ff. de l. 3. quem sequuntur Ang. Imo. Rom. & Alex. in l. qui superstitis. ff. de acquirenda heredi. Affli. decisio. 381. nu. 8. & 9. So cin. jun. d. consil. 67. num. 34. vol. 2. Ex quibus omnibus censetur Senatus non competere heredi beneficium dictæ. l. 2. nec alicuius enormis lesionis.

S V M M A R I V M.

- 1 Simulatio contractus, et ex his duobus tantum arguatur ex modicitate scilicet pretij, & pacto de retrovendendo.
- 2 Simulatio probari potest, non solum per præsumptiones legis, sed etiam hominis.
- 3 Originalis causa mutui plurimum facit ad præsumendam contractionem usurarium.
- 4 Simulatio contractus in venditione præsumitur, si lesio in tertia parte probetur.
In iudicio arbitrio consistit, an pretium iustum sit, vel modicum. ibidem.
- 5 Aestimatio rei venditæ consideratur tempore venditionis.
- 6 Absolutio à iuramento non requiritur, quando hæres iurantis agit ad rescissionem contractus simulati.
- 7 Iurans omnia & singula in instrumento contenta esse vera, si simulationem contractus allegare non potest.
- 8 Contrahentibus tam de iure civili, quam canonico licitum est se in pretio circumuenire.
- 9 Contractus simulatus redditus ex modicitate pretij, & pacto de retrovendendo apposto, ubique excessus pretij immo deratus esset, ubi etiam contrarie doctorum opiniones conciliantur.
- 10 Pactum de retrovendendo appositum ex intervallo non inducit præsumptionem fraudis.
- 11 Ad simulationem contractus probandam debet edoceri, quod à principio contractus simulatio interuenierit.

DECISIO XLII.

Simulatio contractus an præsumatur ex modicitate pretij, citra dimidiam, iuncto pacto de retrovendendo intra certum tempus apposto.

Questum pariter fuit, an huiusmodi contractus, sicutem tanquam in fraudem usurarium facti, & proinde simulati, rescindi debeant. Et prima facie videbatur dicendum eos simulatos præsumi, idque ex variis & multiplicatis præsumptionibus, videlicet ex modicitate pretij citra dimidiam iusti pretij iuncto pacto de retrovendendo intra tamen festa S. Martini, & natiuitatis Domini nostri durantis quatuorannis, quæ duæ præsumptiones sufficere videntur ad præsumendam quod contractum simulationem, re. videretur expressus in c. ad nostram. de empti. & vendi. & ibi Abb. nu. 9. & 10. post Archi. & Burri. per eum allegatos, gl. in c. conqueustus. in fi. de vsur. Cepol. in tracta. de simula. contrac. præsumpt. x. Abb. cõf. 76. vol. 1. Alex. consil. 46. vol. 3. ubi dicit hanc opinionem esse magis communem, Affli. decisio. 65. & 339. hos refert & sequitur Paris. pluribus alijs cum latis consil. 54. nu. 62. & consil. 55. nu. 29. & 30. volum. 1. dicens pariter hanc esse magis communem opinionem, Boer. decisio. 102. nu. 2. & 4. latissime Cra. consil. 156. num. 4. & 7. dicens Senatum alias Taurini residentem, ita iudicasse

Capra d. c. 87. nu. 171. Viuius in suis com. concl. in verbo venditionis seu emptionis contractus & alij citati a Neuiz. consil. 78. nu. 1. Beltr. consil. 154. vol. 1. in i. parte. Et hæc opinio maxime in casu nostro procedere debet, in quo pactum huiusmodi luendi conceptum simpliciter non fuit, sed cum qualitate, videlicet quod redemptio fieret intra festum S. Martini, & natalis Domini, cuiuslibet anni, ex quo apparet emptorem animum habuisse lucrandi fructus, ipsumque certum esse voluisse de lucro, quo casu duo sufficiunt ad arguendum contractum simulatum & usurarium, Bal. consil. 487. vol. 1. & 114. vol. 3. quem refert & sequitur Craue. d. consil. 156. nu. 5. multoque magis locum habet, quando ultra pretij modicitatem & pactum de retrovendendo intra certum tempus cõcurrerit immoderata quantitas reddituum, siue possessionis, prout in casu nostro, in quo soluuntur ad rationem de duodecim saccis granis pro quolibet centenariis scutorum, vigore locationis factæ de dictis iugeribus triginta emptis, ita Abbas & Alex. concludunt in consilijs supra allegatis. Nam in probanda simulatione sufficiunt non solum præsumptiones legis, sed etiam hominis illis similes, quia si solum legis præsumptiones, & coniecturæ attendendæ essent, heri vix posset, ut contractus aliquis simulatus probaretur, cum dictæ præsumptiones citari facile possint, itaque à doctis cogniti, ut in proverbio vulgi fertur (fatta la legge, trouato lo inganno). (ideo etiam hominis prudentis coniecturæ sumi possunt, & id sentit Rodul. de vsur. in secunda par. quæst. 60. nu. 2. Fely. in c. si cautio. nu. 70. de fide instrum. ex. propter elegantem Dec. ait consil. 167. col. 2. in fi. post Bald. in Lemma. 3. C. plus valere, quod agitur &c. & originalem causam multum facere ad præsumendum contractum simulatum & usurarium, quæ præsumptio etiam inducitur, si alteretur natura contractus, qui agitur, Fely. in d. c. si cautio. nu. 70. las. in l. testamentum. in vltimo notab. C. de testamen. idem dicens, si ponatur clausula infortuitæ, quod etiam sentit Fely. in c. 3. nu. 16. 17. & 18. de rescript. Socin. consil. 137. col. 5. vol. 3. Curt. consil. 59. col. 5. & consil. 74. col. antepe. Tiraq. de retrac. conue. in præfati. nu. 32. & seq.

Neque ob stare videtur, non probatam esse pretij modicitatem citra dimidiam iusti pretij, attento pacto de retrovendendo, quod facit rem minoris valere & vendi. l. fundi parte. ff. de contrahen. emptio. Dec. consil. 167. num. 2. quoniam pactum huiusmodi de retrovendendo non videtur, quod possit amplecti tertiam partem iusti pretij, sed quoad præsumendum quod contractum simulatum in venditione sufficit lesionem in tertia parte probari, & in locatione, in sexta. Cepol. de simula. contrac. §. verum. nu. 109. & sequen. & hoc est arbitrium iudicij, an pretium sit iustum vel modicum, ut late cõcludit Affli. d. decisio. 40. & Paris. d. consil. 54. nu. 63. vol. 1. Non etiam obstat in casu nostro non considerari minoritatem pretij ex pacto de retrovendendo, veluti apposto ex intervallo, & sic post venditionem quæ puram, cum aestimatio tempore venditionis consideretur. l. si voluntate. C. de rescen. vend. Cagno. late in d. l. 2. questio. 47. C. de rescen. v. n. quia ex hoc non tollitur præsumptio fraudis, maxime si modicum fuit intervallo, Cra. d. consil. 156. nu. 17. Tiraq. de retrac. conuentio. in præfatione, nu. 8. & 12.

Non etiam obstat clausula iurans omnia, & singula esse vera, quia potest multisfariè responderi. Primo, locum illud non habere quando a iurante petita est absolutio iuramenti. Secundo, quando iurans fuit admittendus ad probandum simulationem. Tercio, quando hæres iurantis agit ad rescissionem contractus simulati, & quo casu non requiritur absolutio, ut per multa iura concludit Paris. d. consil. 54. col. pen. & si ibi responderet etiam ad clausulas renunciationis, & sequitur id etiam consil. 55. col. pen. & fi. vol. 1.

G 2 Et licet

Senatus Pedemont.

Et licet contraria opinio, videlicet, quod qñ venditor iurat oia & singula esse vera, non possit allegare simulationem, sit magis cõis, vt concludunt cõiter docto. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. & in c. cum cõtingat. de iureiur. lmo. & Alex. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falc. Soci. iun. pf. 30. n. 2. vol. i. post l. f. Soci. & Cepol. p. cum allegatos. ¶ Attamen non procedit respectu tertij, vel hæredis, qui nõ iurauit, qm ipse poterit dicere pñu simulatum, quia effectus periurij ad hñdem nõ transit. c. veritatis. de iureiur. ita limitat Rip. post Salyc. Areti. & l. f. per eum relatos in d. l. nemo potest. nu. 78.

Cõtraria opinio vñsa fuit verior, maxime in casu nostro, pro cuius cõprobatione vltra fundamēta, q̃ pñtus pñsumatur validus & verus. l. cum pñcibus. vñ Bald. C. de proba. & quod nemo pñsumatur delinquere. l. merito. ff. pro soc. Dec. d. pf. 167. col. 1. in fin. Pau. de Ca. pf. 261. col. 1. & 2. vol. 2. vbi tenet simulationem pñtus, dñe plene probari. quem refert & sequitur Crau. vbi cessante iuris seu legis pñsumptione pf. 14. l. nu. 2. idē sentit Bal. pf. 18. nu. 2. vers. in pñm vñ. vol. 4. Nat. pf. 6. 28. nu. 19 & duabus seq. lare paris pf. 77. col. 1. vol. 3. text. in l. cum propria. C. si quis alte vel sibi in fin. Ceph. pf. 325. nu. 27. & seq. Porti. pf. 66. ¶ Adducebam vñm apud me

multum vrgens. ¶ Nam in emptione, & venditione, locutione, & conductione, & si cristiano iure diuino nõ liceat fratem in regocio circũuenire teste Diui. Paul. ad Thessa. 1. c. 4. attamen enjlicitum est de iure ciuili & canonico pñtibus se in pretio circumuenire, & circumscribere. in causa. la. 2. §. pe. de minor. & litem si pretio. §. si ff. ioca & vñq; ad dimidiam iusti pretij. l. 2. C. de rescind. vend. c. pen. de emp. & vend. Ancha. pf. 157. nu. 5. Alberi. d. l. 2. nu. 3. & in add. tio. Salyc. col. 2. l. ita b. Castren. pf. 303. vol. 2. & ratio, quare vsq; ad dimidiam tolleratur lesio, vltra vero non, est, quia cum res participat de pluribus, regulatur a potentiori, sed vbi lesio nõ est vltra dimidiam, tunc pretium conuenitum est maius, vel æquiualens ipsi lationi, & sic fauore pñtus, vt si sine it, pretij attend. tñon lesio, secus vbi pñpondera retineo. qđ est, qñ est vltra dimidiã; hñc rationē ponit Capra in suis reg. c. 87. nu. 62. & seq. vbi ponit regulam cū limitario. ¶ Cuiuslibet deseruiunt quē dicit Alex. pf. 84. nu. 4. vol. 1. & per tex. in l. 1. iuncta gl. in l. agendo. ff. de superfi. quod qualitas pretij facit discernere qualiter debeant esse pñtus quod etiam tenet. Dec. cõl. 4. 3. ¶ Item permissum est facere pactum de retrouendendo. l. 2. C. de pac. inter empto. & vendi. Signo. cõf. 139. nu. 2. ergo contractus simulatus dici nõ potest ex istis duobus, cum iure permittere contrahatur; & licet doctores varie scripserint, adeo, vt difficile sit telligere, quænam n. agis communis sit opinio. an pñdicta duo sufficiant, ¶ videlicet modicitas pretij, & pactum de retrouendendo, an vero requiratur tertium, scilicet, quod venditor sit solitus fenerari, vt latissime scribit Cagno. in repe. 2. l. 2. nu. 50. & seq. C. de pac. inter empto. & vendi. vbi cumulate citat doctores primam opinionem, & alios secundam sequentes, tamen hanc secundam sententiam dicit esse de iure veriorē, & respondet ad iura in contrarium allegata, & eam dicit magis communem Tiraq. in tit. de retract. conuenio. in pñfario. nu. 5. vbi more suo hanc materiam tractans cumulat, & eam tenet Beatus Antonius Archiep. Flor. in sua summa, secunda parte, tit. primo. de vendit. ad terminum. nu. 88. Bald. cõf. 114. & cõf. 455. vol. 3. & alij Neuiz. cumulat. d. cõf. 88. nu. 2. Soc. iun. cõf. 27. nu. 4. vol. 4.

¶ Primam tamen opinionem putarem veram, quando excess. 5 in pretio esset immoderatus, vt puta si excedat dimidiam, & sic læsio esset enormissima, quia tunc argueretur contractus illicitus, ut idem Cagno. in d. l. 2. nu. 50. 31. & 98. C. de pac. inter empto. & vendito. post Roma. Barba. Corne. & Dec. quos allegat. Gram. decil. 76. nu. 15. Tunc enim æquiparantur dolus re ip-

sa, & dolus ex proposito, vt supra in pñcedenti decil. late probauimus, quibus addo Castren. in d. l. si quis cõ aliter. ff. de verb. oblig. Cagno. in d. l. 2. nu. 11. Abb. in c. cum causam. col. 2. de emp. & vend. Moder. in c. cum dilecti. col. 6. de emp. & vend. Soc. cõf. 263. l. f. cõf. 183. vol. 4. Afflic. decil. 322. nu. 9. & seq. ¶ & hac distinctione conciliari possunt pñdictæ opiniones quam sequitur. Alex. cõf. 54. nu. 1. vol. 6. vbi et aliam ponit distinctionem, videlicet an facultas resolutionis contra-

* 183. vol. 4. Afflic. decil. 322. nu. 9. & seq. ¶ & hac distinctione conciliari possunt pñdictæ opiniones quam sequitur. Alex. cõf. 54. nu. 1. vol. 6. vbi et aliam ponit distinctionem, videlicet an facultas resolutionis contra-

ctus. venditionis pendat à voluntate venditoris vel emptoris. quam distinctionem etiam sequitur Neuiz. d. cõf. 88. nu. 3. & 4.

10 Præterea in casu nostro pactum de retrouendendo fuit ex longo intervallo positum, quo casu non inducit pñsumptionem fraudis, ut concludit Bar. in d. l. nemo. nu. 11. & ibi cõiter doct. relati per Rippam. nu. 73. & seq. & alij citati per Tiraq. in d. tracta. de retract. conuenio. in pñfario. nu. 6. & 7. quæ etiam excludunt ex eo, quod mulier emit tutorio nomine, vt cõcludit Cepol. de simulatione. in 6. casu. col. 5. in fin. Corne. cõf. 4. col. pe. vol. 1. Accedit, quia non fuit probata minoritas pretij, minusq; fuit expressum, in qua parte esset simulatum, ¶ nec edoctum, quod a principio contractus simulatio interuenit, quod fieri debebat, Bal. in l. ab Anastasio, & in l. Alex. in apostil. C. manda. ¶ D. c. cõf. 587. nu. 9. ¶ & secundum hanc opinionem iudicauit Senatus, & pronunciauit contractum non esse simulatum, nec in fraudem viuarum.

S V M M A R I V M.

- 1 In ordito retinenda agens inter cetera probare debet se tempore turbationis, & lris contestata possidere, quod intelligitur, vt nu. 4.
- 2 Qui olim possedit, & nunc allegat se possidere, pñsumptio pro eo fa. it, vt possidere dicatur.
- 3 Possessio per pñsumtionem perceptionem probatur.
- 4 Probatio vera, vel pñsumptio: possessio ouis tempore litis contestate sufficit in interdicto retinenda.

DECISIO XLIII

In interdicto Retinendæ possessionis, Actor probare debet verè vel pñsumptiue se tempore litis contestate possidere.

Antonius Ferrerius Astenus cum tam vigore constituit in instrumento emptionis adiecti, quam actu ipso in quorundam bonorum possessione, & cum eisdem bonis sub securitate, & saluaguardia Ducali constitutum se esse proponeret, in eorundem bonorum possessione manuteneri petijt, nobilibusq; fratribus de Bullis conuentis interdicti, ne villam molestiam ipsi agentis in dictis bonis inferrent reus intentione agentis negantibus accõtendētibz se iure velle dicta bona tueri, actor possessionem suam in dictis bonis, per fructuum perceptionem pluribus annis ante huiusmodi litem motam probauit, item & venditorem constituentem, tempore cõstituti possedisse. Questum fuit an obtinere debeat actor in huiusmodi remedio retinendæ. ¶ Et primo intuitu dicendum videtur non debere, idq; ex text. in §. hodie institui. de interdicto & doctrina Bar. in l. 1. §. si. nu. 18. ff. vti possideris, vbi expresse ait, actorem agentem remedio retinendæ inter cetera prohi. are debere, se tempore turbationis & litis contestate possedisse, & quia in causis coram Senatu lis nõ contestatur, probari possessio debet et illius temporis, quo lis contestari debuisset iuxta Bald. in disputatione incipiente, accusatus de vi turbatiua col. pen. quem refert Alex. cõf. 88. col. 1. volu. 5. sed ex actis non constat actorem tempore litis contestate possedisse, ergo obtinere neutriquam potest.

Prædi-

Prædictis tamen non obstantibus, contrarium conclusum in casu isto fuit, & hoc ex vulgata, & cōmuni conclusionē, quæ habet, scilicet, qui olim possedit, & hodie se possidere allegat, præsumi nunc possidere, & sic possessionem præsentem ex præterita probari, vt notat gl. Bar. & communiter scribentes in l. siue possideris. C. de probatio. & in l. non ignorabit. C. ad exhib. & communiter Doctores Canoniste in c. cum ad sedem. de restit. spolia. plura allega. Aleia. in tracta. præsumptio. regula 2. præsumptio 21. vbi ponit regulam cum octo limitationibus, & per prædicta ita in terminis nostris determinat Alex. eodem. p. 88. nu. 18. vol. 5. & consi. 80. nu. 1. vol. 2. At pars agens possessorium suum probauit per perceptionem fructuum annorum præcedentium, & p. quem modum perceptionis fructuum possessionem probari dicit Baldus in præallegata sua disputatione col. pen. Bar. in l. qui vniuersas §. quod per colonum. ff. de acqui. poss. & in l. quamuis §. 1. ff. eo. tit. Alex. consi. 133. col. 3. vol. primo latē Dec. in cap. bonæ, col. 8. de appella. ergo præsumptiue de possessione tempore litis motæ probauit.

Non obstant in contrarium allegata, quoniam intelligi debent, & actorem debere possessionem probare tempore litis motæ, scilicet verè, vel præsumptiue, quæ præsumptio locum sibi vendicat, quando reus nō probauit se possidere, vel saltem detinere, ita enim sentit Bar. in d. l. 1. §. si ff. vbi posside. nec non Alex. præallegato consi. 88. nu. 18. Ripa quoque in c. cum Ecclesia col. 8. vers. tertio ampliari potest, de causa posse. & proprie. Afflic. decis. 394. quem omnino videas.

S P M M A R I V M.

- 1 Plures in dubio obligati viriliter intelliguntur, non autem in solidum.
- 2 Pater vbi bona filij administrat, & eum gubernat, tunc ad restitutionem dotum in solidum tenetur, & ibi Cyni distinctio offertur.
- 3 Quæ facti sunt non præsumuntur, nisi probentur.
- 4 Argumentum à communiter accidentibus fortissimum est in iure.
- 5 Marius, & vxor licet constentur pretium rei vendite recepisse, præsumitur tunc totum pretium ad maritum peruenisse.
- 6 Pater officio iudicis cogi potest ad recipiendum, & recogno-scendum actus pro filio.
- 7 Pater, & mater vbi simul pro filia dotem promittunt, tunc mater præsumitur magis intercedendi animo pro marito promittere, quam vt de suo aliquid prestare velit.
- 8 Pater quando consentit matrimonio filij, obligat se & eius bona pro restitutione dotis.
- 9 Pater obligationi bonorum suorum pro restitutione dotis iam contractæ, derogare non potest, substitucio ad fidem commissio.
- 10 Paria sunt, quod filius dotem recipiat cum voluntate patris, vel iussu eius.
- 11 Paria sunt, alicui dare, vel soluere, seu aliq. de eius voluntate. Pater, & filius in receptione dotalis pecunie, si presentes sunt, duo rei debendi iudicantur, quod est species n. eod. em.
- 12 Angeli opinio confutatur, dum vult, patrem tanquam fideiussorem obligari, vbi itaq. filius eius voluntate dotem recepit.
- 13 Excessus in exceptio, cum dilatoria sit, opponi ante litem contestatam debet.
- 14 Excusationis exceptio opponi non potest, si iuramento.
- 15 Consensus appellacione, regulariter de expresso intelligi dēt.
- 16 Regula. l. eos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. limitatur.
- 17 In aduentibus obligatio inter patrē, & filium consistere potest.

DECISIO XLIII.

Pater & filius qui dotem recepisse confessi sunt, an viriliter ad eius restitutionem obligentur.

Nno 1493. præcedentibus sponfalibus inter Ludouicum Richerium filium Bertrandi, & Aymonetam filiam Honorati Buschetti Noces, promissit idem Honoratus Bertrando & Ludouico præsentibus & stipulantibus coniunctim, & diuissim, statutis temporibus soluere noīe dotis prædictæ Aymonetæ florenos 1800. Econtrario

aūt Bertrandus, & Ludouicus cōiunctim, seu diuissim, recognoscere, securamue facere super oib. bonis eorū, cum iuramentis, & hypotecis apponi solitis, necnō promiserunt oīa recepta dotis noīe, eueniente casu restitutionis ipsius dotis, restituere; sc̄tus deinde matrimonio Bertrādus pater, & Ludouicus filius eodē instro cōfessi fuerunt recepisse dictos florenos 1800. quos Bertrandus, & dictus Ludouicus filius cum licentia, & auctoritate patris voluerunt esse cautos, & securos, in & super oib. bonis eorum. Nunc quæritur an hæredes Ludouici grauati ex testō Bertrandi restituere quædam bona, possint integras dotes detrudere de rebus fideicommissio subiectis, an dimidiū imputare teneantur, quā Ludouicus confessus fuit recepisse.

Et in hac quæstione duas compertio principales opinionones esse. Prima est. vnūquemq. Bertrandum f. & Ludouicum pro dimidia obligari, ex vulgata regul. l. eos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. & vbi in dubio plures obligati viriliter censentur, non aut in solidum. hancq. partem tenuit Bar. in l. si pstante. col. 6. ver. 3. quæro. & ibi Bal. in prin. Sayl. col. 8. vers. item circa octauam. ff. sol. matu. Bal. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ver. 3. quæro. & ibidem Imo. & Alex. col. 2. vers. & prædicta faciunt. ff. eodem. ti. Corne. p. 303. in litera f. & l. vol. 4. Campe de dote in tertia parte, q. 169. Bal. Nouel. in 7. par. q. 38. Cassa. in consue. Burgun. fol. 224. nu. 3. Lupus in repet. c. per vestras. in 3. nota. nu. 11. fol. 107. de don. inter vir. & vxor. Cuma. p. 40. col. fin. Rui. p. 136. nu. 7. vol. j. & alij citati per Tiraq. de retrac. §. 3. t. gl. vni. nu. 4. & dicit veram & communem. Eod. decis. 23. nu. 10.

Alia fuit opinio Cy. in d. §. transgrediamur. qd̄ aut p̄ administrabat, seu gubernabat filium, & oīa bona; & tunc in solidum p̄ teneatur, cum præsumatur dotes ad eum peruenisse; aut filius administrabat, & eadē p̄sumptione filius teneatur; aut vterq. seipsum administrabat & gubernabat, & tūc quilibet p̄ dimidia teneat. In dubio aut p̄sumit alere p̄, & gubernare filium, & sic dotalis pecunia ad eum peruenisse, idq. triplici ratione.

3 Prima, quia t̄qd̄ filius seipsum gubernet, & bona administrat et̄ facti, ideo hoc nō præsumit, nisi probetur. l. 1. in prin. ff. si quadru. paupe. f. dica. & ibi gl. in verbo dicat, conuenit enim cū hac præsumptione primæus status naturæ, quo p̄ filium educat & gubernat, Insit. de iure natura. gen. & ciuili. in prin. Secundario ea est, quia regulariter patri acquiritur vñs fructus bonorum, q̄ finis acquisiuit. l. cum oportet. C. de bon. quæ libe. cū similibus, ideo non præsumitur voluisse iactare suum. l. cum de indebito. ff. de probatio. & sic alterius dimidiæ vñs fructum amittere. Tertia est, quia l. m cōm contingentiam, patres filiorum bona administrant, t̄ ergo præsumuntur nūrum dotes ad eos peruenisse, cum argumentum à communiter contingentibus lit̄ fortissimum in iure. l. nam ad ea. & l. & ideo. vbi glo. ff. de legi. alia gl. c. in l. neque natales. C. de proba. & in obscuris inspicimus, quod verissimilius est, & plerumq. fieri solet, c̄ inspicimus. de regu. iur. in 6. Abb. consi. 82. col. 3. volum. 1. latissime Euerar. in locis legali. cap. 56. vbi circa fi. post Roma. sing. 402. dicit argumentum à communiter accidentibus esse vñle, quia illud probat. di onus in aduersarium transfert.

Hanc autem opinionem Cyni sequitur Ang. in præallegato. §. transgrediamur. & ibi Alexan. licet is probationem communis contingentia requirat, & in apostillis ad Bar. in l. tertia §. fin. in fi. Et comprobati potest arguendo à similitudine, & ex identitate rationis, & equitatis quod est validissimum. l. non possunt & l. sequenti. ff. de legi. illud ff. ad l. Aquiliam. & l. a Titio. ff. de verb. obi.

5 Nam sicut si maritus, & vxor faciantur recepti p̄ pretium rei venditæ, totum pretium peruenisse ad maritum præsumitur, vt concludit Alex. consi. 172. col. 4. vers. similiter non obstat. vol. 6. post Bald. & Imo. per eum relatos Bal. Nouel. in d. tracta. in septima parte. in

Senatus Pedemont.

primo privilegio col. 9. v. ita communiter teneri scribit, Afflic. dec. 209. Capi. dec. 78. num. 9 Craue. conf. 91. nu. 11. istam communem esse ferens, ac reliqui cumulari, et Tiraq. el. de retracta. d. §. 31. num. 5. & 6. & Boer. dec. 23. num. 6. dicens fuisse ita iudicatum Bono nia, & hoc, quia maritus vxorem gubernat & administrat, imo dotis dominus dicitur, nec vxor eius voluntati resistere potest, ad eumq. spectat negotium. Idem ergo in confessione patris & filij iudicandum est, præsertim qñ pater oia gubernat & administrat, prout id ita præsuntur arguendo a communiter contingenti us, & cum a eum spectet dotes pro filio recipere & recognoscere, & ad hoc compelli saltem officio iudicis possit, secundum Bart. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & in authen. res quæ C. commu. de lega. Bal. in iam dicto §. transgrediamur vers. iuxta hoc quæro & ibi Ang. vers. in text. ibi si cer tenetur, Castr. num. 9. Ange. Aret. §. est & alii. col. penul. vers. & ad uerras Instit. de dona. dicens se ita consuliisse apud Regium, quod si pater, & filius confiteantur recepisse dotes vxoris suæ, tota pecunia præsuntur ad patrem mercatorem peruenerit Bala. Nouell. in 6. parte privilegio 6. conuenitque id quod idem Bala. Nouellus scribit in sexta par. in tertio privilegio col. 2. vers. videtur etiam consulum, dicens quod si pater & mater simul dorem pro filia promittunt, obligando se ipsi marito, quod tunc mater magis intercedendi animo promittit e pro marito videtur, quam de suo quicquam donare, & sic repetere, cum totum negotium ad virum suum pertineret.

Tertio, pro hac sententia facit doctrina Bar. communiter approbata in d. §. transgrediamur col. 2. vers. 8. quæro an pater cogatur ubi concludit, quod quando pater filij in rationio plenit, & qñ filius dotem recipere, & eius bona p. o. dictæ dotis restitutione obligat, & Bar. sequitur C. iter. conf. 80. Areti. in §. fuerat col. penult. vers. quæro an eo ipso, Instit. de actio. Soci. conf. 269. nu. 3. & est decisio Specula. in titulo de dote post diuor. restit. §. formati ver. sed quid si filius familias aut xi. ubi expresse ait, quod si filius familias dotem recepit de voluntate, & parabola patris (vt ipse inquit) tunc bona patris sunt pro dicta dote à filio recepta, obligata d. §. transgrediamur ubi est text. ad litteram, & Specula. refert. Alexan. in d. §. transgrediamur. r. col. 1. vers. item dum Bar. sequitur Campe. de dote in tertia parte questio. 103. Bal. Nouell. de dote. in 6. par. in septimo speciali in prin. Castr. conf. 219. nu. 3. vlt. primo iuxta m. reffionem Papien. Negulan. de pignori in quarto membro secunda par. nu. 36. & prati. Papien. in forma libelli, quando vxor agit ad dotem col. 7. & 8. & Come. conf. 256. col. 5. vo. u. primo, in quo consil. dicit communem opinionem cum Bar. esse in d. §. transgrediamur, & respondet ferè ad omnia, quæ possent in contrarium adduci, latissime Lup. in repetitio rubricæ de dona. inter vir. & vxor. §. 2. incipien. hodie col. 1. & 2. his famulantur, quæ scribit Viuius in suis communicon. ciui. in verbo pater interueniens. Cum itaq. secundum 9. proposita si filius dotem recepit de voluntate patris, non potest pater, qui bona sua obligauit pro restitutione dictarum dotum tali obligatione derogare, subijciendo bona sua restitutioni, quominus ob dictam causam dotis restituendæ fidei commissi diminutio fieri possit, ita decidit Deci. conf. 376. in fin. post Paul. de Castro per eum allegatum consil. 13. quod secundum impressionem Papiensem est conf. 30. Bal. Nouell. in 6. par. priuileg. 13. & 20. col. 2. Negulan. loco supra citato num. 38. ita in terminis nostris pro hac opinione concludit Cur. Sen. conf. 54. dicens ab ea non esse recedendum in iudicando, quem refert, & sequitur Tiraq. de Rerac. d. §. 31. gl. vii. num. 7. & Mod. Parisi. in Trac. de viuis num. 291. quominus corroboratur præmissa, 10. quia paria sunt filium totam dotem recipere, seu par-

tem vo. utare patris seu eius iussu. d. §. transgrediamur, & ibi Bald. post Dyn. & sequitur etiam Ang. in vers. finautem. lino. ibidem in verbo, in gl. absolue, & Paul. de Castro nu. 1. Areti. in iam dicto §. fuerat col. finali. vers. tamen Rapha. his non obstantibus, Corne. d. conf. 257. col. 5. post Specula. in d. §. formati, titulo de dote post diuortium restit. quos refert, & sequitur Negulan. in d. quarto membro secunda par. num. 36. & 41. & similis interpretatio legitur in titulo de feudo sine culp. non ammittit. §. miles, & ibi glo. & Bald. Areti. in l. si quis mihi bona. §. iussu. col. 5. ff. de acqui. heredi. At quando soluitur filio de iussu patris, pater in solidum tenetur, & cum paria sint illicui dare seu soluere, vel alteri de eius mandato seu iussu. l. singularia. ff. si cert. pet. d. §. transgrediamur, & ibi communiter docto. maxime Bal. & Castr. in prin. num. 5. late Bal. Nouell. in d. 7. par. in 37. & 38. priuileg. ubi expresse tradit, quemlibet in solidum obligari, licet diuersis actionibus, imo fortius in fine dicti priuileg. 37. & 38. ait, quod quando filius recipit pecuniam iussu patris & in illius receptione uterq. est præfens specia & est in dote, vt censentur duo rei debendi. l. fina. C. de dote cau. non numer. & ibi Bar. & Bald. dum illam legem simpliciter loquentem de confessione patris cum filio, intelligunt, quod sint duo rei debendi qui possint in dote constitui, sequitur las. in l. si constante col. 9. vers. & ad text. in d. l. si, & ibi Rippon. nu. 5. concludentes hanc esse communem opinionem contra Bar. in d. l. si constante, in 8. questione. Ergo idem dicendum si filius cum voluntate patris recipiat: porro Bertrandum pater etiam obligatur in solidum, & prater eius bona sunt in solidum hypothecata, cum Ludouicus filius de patris licentia, confensu, & auctoritate dimidiam partem dotis receperit, quo casu idem dicendum est, ac si totam recepisset, arg. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. d. & gl. in titulo de feud. si 12. ne culpa non amittendo. & si dicatur quod quando filius recipit dotem de iussu seu voluntate patris, tunc pater obligatur, accessorie, vt fideiussor veluti visus est tenere Ang. in sepe dicto. §. transgrediamur, in vers. in text. ubi socer tenetur, & ibi Paul. de Cast. nu. 1. in fi. & Alex. col. 2. vers. sed respondeo, Corne. in iam dicto conf. 256. col. 7. in prin. vo. primo. Ideo eidem competere beneficium excussionis, auth. præfente. C. de fideiuss. Ad id duobus modis rñdetur, primo verà non esse eam opinionem per text. in d. §. transgrediamur, vers. plane, & in l. 1. ff. quod iussu, & per ea quæ scribit Bald. Nouellus in d. priuileg. 37. & 38. necnō Campe. d. q. 168. post Aret. in d. §. fuerat. col. fi. Secundo responderi potest, quod dato non tñ concessio patris tali casu accessorie obligari, potest nihilominus is vt principalis conueniri. nec excussionis beneficium inuatur, fm Bar. in l. cū filius famil. in prin. ff. de ver. obl. & ibi las. nu. 12. & Soc. col. 1. in fi. post Bar. in l. si seruus. §. an filius. ff. e. ti. & hoc per text. in l. 1. §. quod ergo. ff. quod iussu, & in l. 3. §. sed utrum, vers. proinde ei primo. ff. de minor. Nec pater tali casu recuperare a filio potest, fm Bar. in d. l. cum filius familias. col. 2. vers. 4. in modo recuperandi. Tertio admissio citra veri præiudicium filium primo executendum, hoc intelligitur si a parte opponat alias iudiciū 13. tenet, tñ cum hac exceptio excussionis dilatoria sit, debet opponi ante item contestatam & specificare Bar. in l. si in fi. prin. ff. si cer. pet. Alex. cf. 32. col. 3. nu. 9. vol. 4. Gozad. cf. 42. nu. 12. las. in §. item si quis in fraud. e. nu. 81. Instit. de actio. quomodo omnino videas. Item ea opponi non potest stante iussu, Ale. d. cf. 32. nu. 13. Hippo. in rubrica de fideiuss. nu. 9. & 314. licet qñ tenuerit Fel. in c. ex rescripto nu. 19. de iureiur. qualiter autem fieri excussio debeat: Areti. docet in l. decem col. 2. ff. de verbo. oblig.

Non obstant in contrarium a legat., quia illa procedunt, quando pater & filius simul confessi simpliciter fuerunt de dote recepisse, nec interuenit expressus consensus

consensus, & voluntas patris, secus vero in casu proposito, in quo facta solutio fuit partis dotis filio de consensu, & expressa voluntate patris, ita enim Bal. Nouel. distinguit privilegium. 38. verum potest tamen distinguere, & facit, quia regulariter appellatio consensus intelligi de expresso debet, secundum Aretii. in l. 2. §. voluntatem. col. 1. ff. sol. matrim. & sequitur Corne. consi. 256. colum. 7. in litera r, lib. 1. cum negat in ipsa confessione simpliciter intervenire consensum, saltem in genere, quod ultimum non affirmo per ea, quae Cumma. scribit d. consi. 40. col. fi.

36 Non etiam obstat regula. §. cum in tabulis, quia non procedit in his personis, quae obligari inter se non possunt, Afflic. d. decis. 209. num. 4. nec in casibus, in quibus negotium principaliter ad alterum spectat, iuxta Cra. d. consi. 91. nu. 11. cuius dicta collaudat, & comprobat, dicens ita se habere communem opinionem Ronche. gal. de duobus reis. l. 9. nam. 59. & sequen. sed iure civili inter patrem & filium, nulla saltem civis consistere potest obligatio, Bart. in l. frater a fratre, vbi las. nu. 30. ff. de condi. indebi. in prima est. facit q. l. i. nulli. ff. de iudic. & ad patrem spectat consentire, ac se pro restitutione dotis obligare, ad idq. compelli potest, ut supra memoravimus, ergo locum non habet regula d. §. cum in tabulis, in adveniens tamen inter patrem & filium extare obligatio potest, ut concludit Rip. in ea. l. si constante. in ff. sol. matrim. Et iuxta hanc opinionem attentata forma obligationis censuit Senatus dotes integras esse solvendas super bonis paternis, non obstante fidei commissio.

SYMMARIUM.

- 1 Confessio siue liberatio cedentis facta post cessionem an praedictet cessionario.
- 2 Transactio facta inter debitorem, & heredem praedictat emptori & hereditatis.
- 3 Cedens non potest in praedictum debitorem hoc facere, ne possit eum gratis liberare, nisi debitor consentiat cessionem, quod dictum consuetur in fi.
- 4 Vbi inique cessio fit ad commodum cedentis, tunc eius factum nocet cessionario, & ibi communis est distinctio assertur & num. 5.
- 6 Castren. opinio consuetur, dum vult debitorem cessum posse ignorare cessionem, etiam interveniente aliquo ex requisitis in l. 3. c. de novatio.
- 7 Cessio etiam si sit facta periculo cedentis, eius confessio non nocet nec prodest cessionario.

DECISIO XLV.

Cedentis confessio, siue liberatio facta post cessionem an cessionario noceat.

RANCISCOVS Luchatus anno. i. 548. titulo permutationis seu venditionis cessit Ioachimo Chiandoni, annum cessum sextariorum duodecim si liginis debitum a Petro Vdrieto, ponendo ipsum Chiandonum in locum suum adhibitis alijs clausulis apponi solitis, qua permutatione facta, cedens confessus fuit recepisse a debitore cessu sciente cessionem, quicquid idem debitor cedenti vsq. in diem factae confessionis tenebatur: praedictum Vdrietum debitorem propterea liberando qui indea cessionario conveniens, excepte de dicta confessione, & liberatione facta antelitem motam. Quaesitum fuit, an talis exceptio, seu liberatio noceat cessionario: & prima fronte dicendum videbatur nocere, cum non interveniret vnum de tribus requisitis in l. 3. C. de novatio, & deleg. & per Bal. & Sal. in l. 1. C. de actio, &

obli. videlicet litis contestatio, aut denuntiatio debitori, vel receptio partis debiti.

2 Secundo facit tex. in l. si ff. de trans. ubi transactio facta in ter debitore, & haereditate praedictat emptori haereditatis, p. quae text. ita tenet gl. in l. si cfi emptore ff. de pac. qua refert & sequitur Afflic. deci. 335. nu. 22. & seq. vsque in fin. vbi post Fulgo. ibidem relatum tenet non sufficere scientiam debitoris cessi, nisi sciat alio de tribus modis de quibus in l. 3. C. de novat. & ibi. Alb. nuar. 3. & ratio esse potest secundum Io. And. in addi. Spec. in tit. de procu. §. sequitur ver. sed quid si debitor, quia cfi l. 3. C. de novatio. ponat regulam a qua excipit tres casus non est tutum addere quartum.

3 Tercio videtur decisio in terminis Bal. in rubr. C. de reuo. ijs quae in frau. credi. aliena. sunt col. 1. verfi. consi. dera quod ego dico, vbi expresse dicit quod cedens non potest in praedictum debitorem hoc facere, ne possit eum gratis liberare, & sic concludit Bal. cedentem posse liberare debitorem scientem, etiam in praedictum cessionarijs gl. in l. 2. in prin. in verbo suspensum, ver. ite non poterit. ff. sol. matrim. & hanc opinionem tenuit Sal. in l. si. nu. 4. C. de procur. dicens eam procedere vbi periculum ad cedentem pertinet Ang. in l. si cum emptore in fi. ff. de pac. & in l. facta. §. si haeres. circa fi. ff. ad Tre. tamen se remittit, ut ibi per eum, Fulg. expresse consi. 4. nu. 3. & seq. & pro hac opinione adducebam Alex. consi. 46. nu. 5. vol. 5. dicentem ita esse communem opinionem, quem ibi sequitur Moli. pluribus citatis, q. si cedens post factam cessionem constitatur aliquid circa ius cessionis, non praedictat cessionario, quando damnum, & incommodum spectat cessionario, ut quia non est habiturus regressum adversus cedentem, ergo vbi esset habiturus regressum, ut in casu nostro propter permutationem seu venditionem praedictat cessionario.

4 Sed praemissis non obstantibus contraria opinio visa est de iure verior, pro qua retorquetur tex. in l. fin. ff. de trans. arguendo a contrario sensu attentata scientia debitoris cessi. Nam sicut transactio, de qua in dicta l. fin. nocet, quia debitor cessus causam ignorabat, ita a contrario sensu, non debet nocere vbi debitor sciebat, & ita notat ibi glo. 1. & fin. in d. l. si cum emptore, communiter approbata, quae tamen recipit declarationem ex doctrina Bar. in d. l. si cum emptore, & in l. facta. §. si haeres nu. 5. ad Treb. s. bi distinguere quod quandoq. cessio fit ad commodum cedentis: quia quod exigitur debet verti in eius utilitatem, & sic eius factum nocet cessionario, nisi cessus habuerit scientiam vno de tribus modis, de quibus in d. l. 3. C. de novatio.

Ego tamen putarem, quod quando cessio fit ad commodum cedentis, non est curandum quomodo sciat debitor cessus, vel uno ex tribus casibus, de quibus in d. l. 3. C. de novatio, aut alio modo: quia semper poterit opponi cessionario, nam non interest, postquam omnia reuersura sunt in commodum cedentis, cui semper nocebit eius pactum, vel confessio, & hoc videtur sentire Paul. de Cast. in d. l. facta. §. si haeres verfi. in secundo casu intellige ff. ad Treb. Nec obstat d. l. 3. quia ibi cessio erat facta ad commodum cessionarij, q. colligitur ex illis verbis, solutionis causa. Item ex illis, vel aliquid ex debito accipiat, Rub. in repe. §. morte. nu. 660. cogita tñ propter auctoritatem Bar. qui cōiter approbat. & quia doctores cōiter, tenent d. l. 3. loqui, qñ cessio erat facta ad commodum cedentis, qñq. cessio fit ad commodum cessionarij, & tunc quoquo modo debitor sciat factum cedentis, nō nocet cessionario, & idē sentit Bar. in d. l. facta §. si haeres. verfi. quare vtrum confessio, quem refert & sequitur Rui. consi. 177. nu. 4. & 6. vol. 1. & est de mente Specul. in d. §. sequitur. verficul. sed quid si debitor, & sequitur Bald. in d. l. si cum emptore, Roma. consi. 102. in princip. Ange. in §. praeterea. col. um. 24. Institutio. de except. Paul. de Cast. in d. §. si haeres. nu. 4. & in d. l. si cum emptore. col. um. penulti. & finali. qu

G 4 optime

Senatus Pedemont.

- optime declarat hanc materiam, & in omnibus meo**
- 6 iudicio bene dicit, nisi in quantum præsupponit, debitorum cessum posse ignorare cessionem, etiam postquam interuenit vnum de tribus causis, de quibus in l. 3. C. de nouatio. quia si interuenit vnum de dictis tribus requisitis, scilicet, aut litis contestatio inter cessionarium & cessum, aut quod cessionarius eidem cesso denunciauerit cessionem, profecto non potest debitor cessum pretendere ignorantiam cessionis. Et quod huiusmodi cessionis non noceat cessionario, tenet Corne. consil. 139. littera b. volum. 3. Afflic. decil. 163. in fin. post Paul. de Castr. Alexan. & Cyn. per eum allegatos, quos omnes etiam alijs pluribus relatis, refert & sequitur Paris. late consil. 19. colum. penul. & fin. volum. 3. vbi dicit hanc esse communem opinionem, & respondet ad allegata in contrarium, præcipue ad decisionem Affli. 335. quã improbat hanc opinio. tenet Alcia. respon. 136. nume. 3. Quinimmo Alber. de Ros. in l. fin. nume. 9. C. de procu. sequendo opinionem Richar. Jacob. de Are. & Cyn. tenet, quod etiam si cesso esset facta periculo cedentis, eius confessio non noceret cessionario, nec proderet, & ita dicit fuisse iudicatum Bononie, & idem tenet in l. iurum filij §. i. nume. 3. ff. de legat. 1. faciunt dicta Pau. de Castr. in consil. 334. colum. 1. in p. n. c. secundum impressionem Papiensem, & prædicta multo magis locum habent, quando in instrumento cessionis sunt posita illa verba, ponendo cessionarium in locum suum & familia, prout in casu nostro, quia tunc cedens non poterit agere, nec exigere, licet cessionarius nil fecerit de contentis in d. l. 3. C. de nouatio. ita notand. dicit Ang. in d. l. si cum emptore. ver. per hoc iam consuluit. ff. de pact. & licet in d. l. si cum emptore. nu. 9. improbat Ang. attamen comprobatur a Io. Croto consil. 1. nu. 12. 14. & sequen.

Non obstat dictum Bal. in rubr. C. de reuoc. his quæ in frau. credital. sunt, quia sine lege loquitur, imo contra text. in l. 3. C. de nouatio. & l. si cum emptore. ff. de pactis. & in l. fin. ff. de transactio. contraque communem conclusionem supra allegatam, & gloss. supra qua se fundat communiter reprobat, & contra eam retorquetur tex. in l. cum maritus §. si. ff. de pact. dot. & Bald. in l. pro hæreditarijs. colum. 3. & final. C. de hæ. actio. vbi dicit, quod mulier non potest de dote testari, quando ad alium est applicata vigore contra d. u. & illud interest non reuocare. Non obstat Alex. d. consil. 46. volum. 6. & alij cum sequen. quia non apparet cessum ibi fuisse scientem, & si de colloqueretur diceret contra tex. & gloss. in d. l. fin. ff. de transactio. Et ita cenit Senatus in fauorem cessionarij, condemnando debito rem cessum, non obstante allegata confessione a cedente facta, us omne aduersus confidentem: competens ei reuertendo. De materia huiusmodi confessionis cedens vidi post hæc scripta, Rothebal. de de ob. re. l. 3. nu. 63. & pluribus sequen. quem per te videre poteris.

S V M M A R I V M.

- 1 Testibus an expensa tantum victus, vel mercedes operarii præstari debeant, satis sine hic disputatur.
- 2 Expensarum appellatio non venit in damna.
- 3 Testes ultra quindectim dies in loco iudicii stare non coguntur, et l. si quando. C. de testib. a contrario sensu inducitur.
- 4 Testimonium ferre minus publicum esse dicitur.
- 5 Merces eis non debetur, qui inuiti ad aliquid faciendum cogi possunt.
- 6 Testis damna temporis a litigantibus petere non potest, quod declara. vt not. nu. si.
- 7 Labor nemini in damno esse debet.
- 8 Officium damnosum cuiq. esse non debet.
- 9 Testis ex penis in exendo, stando, & redeundo, repetere potest.
- 10 Mater tenetur de re filium intra triennium, nisi non habeat in

de se a lat.

- 11 Damna repeti possunt, quæ ex eo promouunt, quod a suis negotijs quis auocetur.
- 12 Regula. l. cum prator de iudi. limitat. multis modis. & nu. 13. & 14.
- 13 Argumentum a contrario sensu sumi non potest, quando refertur sensus contrarius rationi alicuius legis.
- 14 Officia publica damnoisa esse non debent.

DECISIO XLVI.

Testibus a longinquis partibus venientibus ad locum iudicii, an expensæ victus proprij tantum, vel operarum mercedes, etiam persolui debeant.

VAESITVM fuit, & an testibus paul venientib. decantur non solum expensæ victus proprij, sed et operarum mercedes, quas dierum industria percipit maxime, vt propriâ familiâ alant. Et primâ fronte vitium fuit expensæ victus duntaxat debent. l. quoniam liberi. C. de testi.

& c. statum. & c. veniunt. 4. questio. 3. gloss. in c. non licet. 11. questio. 3. l. eos §. si quis autem. C. de app. latoribus. vbi solum de sumptibus, siue expensis ministras sit mentio. ergo mercedes operum, siue alia damna non videntur deberi, & cum non veniat appellatio expensarum. a in nostra de iniur. vbi ponuntur tanquam diuersa, ideo de vno ad aliud inferri non potest, vulgari. l. final. ff. de calum. quoniam includendo expensæ videntur damna alia prohibuisse, argu. c. nonne de presumpt. & l. cum prator. ff. de iudi.

Secundo, hæc opinio videtur comprobari, ex subtili ratione. l. si quando. C. de testibus. & vbi testes non possunt cogi stare in loco iudicii ultra quindectim diem, ne pro alienis commodis suas interueniant difficultates, ergo intra quindectim diem cogi possunt parui suas difficultates, idest damna, & arguendo a contrario sensu innuit, quod damna non debentur intra quindectim diem, nec etiam post, quia si deberentur non diceretur iacturam pati, hinc videmus, quod testis in itinere spoliatus a latronibus fuerit, non recuperat damnum a producente, secundum Bal. quæ ibi sequitur Felyn. c. 1. de testi.

Tertio facit, quia ferre testimonium est munus publicum, glo. in l. sed si quis ex signatoribus. in verbo ob signatur. quæ ad mo. testa. ip. rian. & in d. l. si quando. in glo. 1. C. de testibus. per text. in l. secunda. §. primo. & ibi las. in 4. nota. ff. quis cau. Felyn. late in rubr. de testib. cog. & propterea cogitur ad dicendum testimonium. l. inuiti. ff. de testibus. & dicta. l. si quæque, & extra de testi. cog. quod tamen gratis ferre debet gloss. in c. ab omni. in verbo gratis. de vita & honestate clerico. & si agitur inuiti possunt cogi. ergo merces eis non debetur, argument. tuto. is, cuius officium etiam publicum est, insunt de excusa. tuto. §. primo. & tamen ei non debetur salarium, quia est gratuitum, glo. penultima. in l. prima. ff. mandati. Guido Pap. questio. 68. in principio.

Quarto, hanc opinionem sequuti fuerunt Bald. in l. final. in fine. C. de fruct. & lit. expen. & vbi dicit, quod testis damna temporis petere non potest, quia hoc esset litigantibus nimis onerosum, & ibi sequitur Salyc. etiam in fine. Alberic. in l. quoniam liberi. nu. 4. in fine. C. de testibus. vbi iuritur dictio taxatam, in tummodo Philip. Franc. in c. statum. §. penultimo. colum. secunda. de reperi. in sexto. & allegant Cardin. in c. placuit. 4. questio. 3. Nellus de sancto Germaniano in tracta. de testib. in verbo cedens. in fine. & hanc opinionem tenet D. Augustinus Moignan. vbi docuimus patronus huius causæ, nunc Episcopus Britæ

Britonorum meritis in suis quiescentibus propediē eundem alijs rationibus motus.

Sed in contrariū videtur facere, quod scribitur. duodecima, quæstio. 2. c. charitate, videlicet iustum esse, ut ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum reperitur commodare obsequium. c. cum ex officio. de præscriptio. & c. præcarie. el primo. decima, quæstio. secunda. vbi nemo proprijs stipendijs debet militare, & de suo cogi alijs facere beneficium, pulchra glo. in cap. fina. septima quæstio. prima. vbi labor non debet esse sine fructu, & mercede. Vnde illud Caronis, Cum labor est damno mortalis crescit egestas, quem allegat gl. in verbo pedaneis. in §. ne autem. in authen. de iudic.

Secundo, pro hac opinione videtur tex. in l. si quis ex signatoribus. ff. que madmodum testam. aperiatur, iuncto tex. in l. locum. §. hoc inter dictum. versic. exhibere el secundo. ff. de tabu. exhiben. & iuncta gl. in verbo cogat. in l. cum ab initio. co. tit. que madmodum testam. aperian. vbi sicut signatores testamenti, qui tanquam testes possunt cogi ad recognoscendum signa; ita a rebus eorum auocandi non sunt, ne damnum sentiant, **3** **†** cum sit iniustum, damnosum cuique esse officium suum, ergo videtur ibi text. ad litteram, quod testi non debet esse officium esse damnosum, cui adimplatur tex. in dicta l. si quando. C. de testibus. in eo, quod vult testes non debere pati iacturam pro alienis commodis pulchra glo. post tex. in l. si seruus communis. §. iustissime. in verbo, damnosum. ff. de furtis. quæ allegat præta iura, & ibi Bart. & ita notat Bald. in dicto. c. primo. de testibus, vbi expressè dicit, quod testis potest recipere expensas, quas fecit in iudicio, stando, & redeundo d. l. quoniam liberi. & d. c. statutum. §. pen. & si quid ultra recipiunt, non valet eorum testimonium, nisi forte in recompensationem operum, quia a rebus suis reuocantur, nec enim debent pro alieno commodo iacturam sentire, ista sunt verba Bald. quem ibi sequitur Fely. nu. 2. & concordat tex. in l. 3. §. idem diuus in versicu. te cum ergo. ff. de testib. vbi dicitur, producentem teneri eis dare impendia, quorum appellatione etiam veniunt si testis ipse ex operibus suis, vel artificio suo solebat se alere. l. sed si hæreditas. §. quod autem. & §. sequen. ff. ad exhiben. glo. in l. si res mobilis. ff. de rei vendica. & præmissis conuenit regula. nam hoc natura. ff. de condic. indebi.

Tertio facit in argumentum id, quod dicitur de matre, **10** **†** quæ tenetur alere filium intra triennium, iuxta glo. in l. si competenti. C. de aliend. libe. & l. nec filium. C. de patria potesta. nam si non habet unde se & familiam suam aliat, nisi ex operibus suis, a quibus oportet eam cessare, si filium alere veller, tunc pater, non ipsa mater tenetur alere, & eo casu posset recusare filium alere Bal. in l. sed & si hæreditas. §. quod autem. ff. ad exhiben. idem ergo in teste, qui licet possit cogi, ut veniat ad deponendum, attamen si operibus suis parat sibi victum, & familiæ, recusare posset, nisi sibi satisfiat per dictis operibus, a quibus propter testimonium ferendum cogitur vacare, ita scribit Flor. in l. testium. §. Sabino. ff. de testibus. & allegat tex. in d. l. sed & si hæreditas. §. plane. ff. ad exhiben. addens quod non solum debet habere impendia, sed etiam mercedem dierum, quibus sterit occupatus pro testimonio ferendo per tex. in d. l. si quando. in verbo difficultates. post But. ibi.

Quarto vtget doctrina Bart. in l. si procurator. ff. re ratam haberi. in fine, vbi dicit, quod quis repetit id, in quo damnificatur, ex eo quod a suis negotijs auocatur & Barto. in l. 1. ff. de aliena. iudi. mura. c. u. dicit, si incumbente in expensis teneri ad damna ratione personæ, ut puta, si videt or solebat lucrari operibus suis, & Bartol. refert & sequitur la. in l. j. §. hoc iudicium. num. 14. ff. si quis in fidi. non obtemp. Abb. in c. finem litibus. num. 30. de do. & contu. loquens in ipso principali litigante.

Quinto, quia tenentes primam opinionem, maxime Alberi. in dicta. l. quoniam. volunt, quod si testis habeat equum, quem sit solitus locare, quod producents testes teneatur soluere mercedem talis equi. adde Sylua. nuptia. lib. 3. in verbo monitorie. in quinta amplia. fol. 104. iuxta inpressionem Papicensem. ergo multo magis dicendum est, eum teneri ad solutionem mercedis operarum, quas testis solebat alijs locare, ut se, & suos aleret.

Sexto, hanc secundam opinionem tenuerunt Cynus, Jacob. Butr. & Salyc. intelligendo eos secundum leges, quas allegant in dicta. l. quoniam liberi, Iaco. de Belui. in sua præct. crimi. in vers. de testibus nu. 21. Bald. quem refert & sequitur Fely. in d. c. j. de testi. Flor. in l. ex hac lege. ff. si quadrup. paupe. sec. dica. & in dicto. §. Sabino. quem refert & sequitur Firma. in tracta. de episcopo. in secunda par. lib. 4. colum. 6. quidam Albericus quem manu scriptum habeo in tracta. de testi. §. videntur est nunc. col. 16. vbi reprehendit Alber. in dicta. l. quoniam liberi, dicens eius opinionem esse iniquam. Bea. Anto. Archiepisc. Floren. in sua summa, in secunda parte. titu. 1. c. 19. §. 7. col. 2. Guid. Pap. quæstione 62. num. 3. & 4.

Supereft ad contraria respondere, & primo ad regulam. l. cum prætor. & c. non ne. de præsumptio. quia procedit quando pluribus p. opositis vnum admittitur seu prohibetur, secus quando plura non fuerunt proposita & dictum est tantum de vno; quia tunc casus omiffus remanet in dispositione iuris communis, vulgata. l. commodissime. ff. de liber. & posth. & c. susceptum. de rescriptis. in sexto. vbi vacatio beneficii per cessum est quid diuersum a vacatione per decessum, & ex pro uiso ne respectu vnus, non inferatur ad aliud, & tamē casus omiffus remanet in dispositione iuris communis, ita respondet Fely. in c. nonne. nu. 1. de præsump. & Ruy. consi. 115 nu. 2. & 9. volu. 5. sic ergo licet iura superius allegata in primo fundamento partis negatiue solum loquantur de expensis, non propterea excluduntur damna operantem, de quibus alia iura loquuntur, ut in simili habemus, in l. sancimus. iuncta glo. in verbo damna. C. de iudici. & in quibus operibus eadem vtget ratio, & æquitas, quo casu succedit pulchra doctrina Bal. in l. si mater. C. de institutionib. & substitutione. vbi dicit, quod licet casus omiffus habeatur pro omiffio. attamen vbi est eadem æquitas in casu omiffio, tunc habetur pro expresso, & Bal. refert & sequitur Barb. inter consi. Alex. volu. 4. consi. 52 nu. 43.

Vel secundo potest responderi, quod in d. l. quoniam liberi, & alijs concordantibus fuit dictum de expensis ratione maioris frequentie, quo casu non habet locum regula d. c. non ne. secundum Felib. nu. 5. vers. si alia quæro. la. in consi. 166. in fi. vol. 4. vel & tertio potest respondere, quod licet aliquid specialiter includatur, non propterea excluditur illud, quod alia via includitur, Dec. consi. 110. nu. 6. vers. secundo quod licet, & consi. 190. nu. 4. vers. nec obstat, quod aliqua. Nec mouet, si quando. C. de testib. sic arguendo, disponitur ibi testem non posse cogi stare ultra quindecimum diem, ne pro alienis incommodis suas inueniat difficultates, ergo in tra quindecimum diem potest cogi stare, & pati suas difficultates, quia omiffa disputatione, an hoc argumentum a contrario sensu sit formiter factum, respondeo illud non procedere, vbi resuleret absurdum in intellectu & contra rationem naturalem. l. 2. C. de condic. infer. & l. conuenit culan. C. de epis. & cleris. sed absurdum & contra naturalem æquitatem esset, quod quis loqueretur cum iactura testis. l. nam. hoc natura. ff. de condic. indebi. & quod officium suum esset ipse testi damnum d. l. si quis ex signatoribus; ergo non potest sumi tale argumentum, quod nec etiam quando testis aleret sensus contrarius rationi alterius legis, ut hinc concludit Euerr. in suis locis legalibus, titu. 4. post alios per eam relatos, sed illud argumentum esset rationi contrarium, alijs

amque legibus, de quibus supra in primo & secundo fundamentum partis affirmatiue, ergo, &c.

Nam licet sit concessum priuilegium, qd testes possint compelli stare quindécim diebus iuxta d.l. si quando, attamen non debet fieri interpretatio, qd cogantur damnum pati intra dictos quindécim dies, quia priuilegia debent intelligi sine iniuria alterius. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loc. publi. faris enim est, quod testes compellantur, absq; eo quod id fiat cum damno & incommodo eorum, secundum Alberi. in d. trac. de testib. loco supra allegato.

Non obstat, quod dicitur de teste spoliato a latronibus, qui non recuperat damna a producente de rigore iuris, secundum Bal. & Fely. in d. c. j. de testib. argumentum a maiori ad maius, quia potest duplici modo responderi. Primo, quod dicta opi. non sit simpliciter vera, sed cum distinctione, de qua per Bart. in l. si seruus communis §. quod vero ad mādari. ff. de furtis. & ius per Bal. in l. inter causas. §. nō omnia. ff. mādari. & Crot. de testib. nu. 4. 21. Vel aliter et secundo potest responderi, contraria procedere in damnis, quæ fortuito calu ac cident, argumento d. §. non omnia.

Non obstat, quod testimonium ferre sit munus publicum, qd ex hoc non sequitur, ergo debet ei esse damnosum, sicut dicimus de legato, & iudice quorum officia sunt publica, ut l. fina. §. leg. vii. & §. iudicandi. ff. de mune. & nono. & l. quippe. ff. de iudic. & tamen legatis viaticum, dicto. §. leri. iudicibus salaria de publico, vel a Principe debentur, ut in auth. vt iudices, sine quoquo iussu. in fine. & §. sit igitur, & si pedanci sunt etiam sportule debentur, ut in auth. de iudi. §. si quis a teat. gloriofissimorum, & Barto. in d. l. si seruus communis §. quod vero ad mādari. ff. de furtis. & ratio est euident quia cum sint mūnera personalia, sufficit quod animi prouisione, & corporalis laboris intentione sine aliquo generis detrimento perficiantur dicta. l. fin. in princip. ff. de mune. & hono. Nec nocet argumentum de tutore quia non militat eadem dispositio, nam ei non debentur expense, & aliter prouisum fuit in teste, nec nocet, quod officium testis debet esse gratuitum, quia illud intelligitur, ut nihil recipiat, ad hoc ut deponat, secundum doct. communiter in d. c. j. de testib.

Non aduersantur vitimo auctoritates doctorum tentant primam opinionem, quia Bald. & Saly. in dicta. l. fin. C. de fruct. & lit. ex pen. loquuntur de damno temporis, nos autem loquimur de damno, quod patitur testis ex eo, quod auccatur ab operibus suis, quibus victum sibi, & suis querit, & sic ex præmissis remanet hæc secunda opinio in iure verior, & a quior, quam sequutus est Senatus in causa magnifici domini Lanfranchi de Advocatis Cerreri contra Moschinum.

S P M M A R I U M.

- 1 A sententia lata in iudicio possessorio habente annexam causam proprietatis, licita est supplicatio.
- 2 Petitorio causa videtur absorbere causam possessoriā.
- 3 Petitorio, & possessorio, quando simul est actum, tunc super utroque est pronuntiandum.
- 4 Remedium recuperandæ ei non competit, qui factio suo, & culpa a possessione cecidit.
- 5 Proprietatis & possessio nihil commune habent.

DECISIO XLVII.

An sententia lata super possessorio, a qua appellatum fuit, executio impediat.

Tentant remedio recuperandæ possessionis, videns actor posse opponi huiusmodi remedium non competere, quoniam a possessione factio suo propter contractum fo-

cietatis inter partes initum cecidisset, in eodem libello etiam contractum annullari & rescindi petiit, factiq; super petitis probationibus pronunciatum fuit, agentis esse reintegrandum in possessionem, rescisso contractu veluti inualido, a qua sententia indistincte supplicatum extitit, qd fieri potuit, cum haberet annexam causam proprietatis. l. si quis in tantum. C. vnde vi. quam ad hoc notat Bal. in l. vni. C. si de momen. posses. fuerit appell. iunctis his quæ supra scripsimus de ci. 25. nu. 10. & sequen.

Nunc queritur, an pendente appellatione impediat exequutio respectu possessorij, & videbatur dicendum posse impediri ex reg. l. j. C. nil noua. pend. appell. & l. j. C. de bono. posses. secun. tabu. Item quia causa petitorij videtur absorbere causam possessionis. l. post sententiam. C. de senten. & interloc. om. iud. c. cū dilectus. & c. pastoralis. de cau. posses. & proprie. Anchor. consil. 146. Cra. consil. 148. nu. 5. & causa proprietatis uti maior trahit ad se causam possessionis tanquam minorem, Bal. in d. l. vnic. col. 3. versicul. quæro quid si possessorij non est verum. C. si de momen. posses. fue. appell. Pulchra glo. fin. in c. cum dilectus. de caus. posses. & proprie. Cassio. de caus. poss. & proprie. dec. vlti. nu. 6. & 7. Addebam pro hac opinione facere tex. in d. c. cum dilectus de cau. pos. & proprie. quem refert & sequitur Bal. in d. l. incerti. col. mltu. 8. in prin. t vbi quando possessorio & petitorio simul est actum super utroque est pronuntiandum, sed præmittitur possessio in terminando, petitorium vero in exequendo. Et Bald. loco proxime citato expresse dicit, non fieri eo casu exequutionem possessionis, quod videtur corroborari, quia cum remedium recuperandæ non competit ei qui cecidit a possessione factio suo, ut concludit Alex. in consil. 6. volu. 3. & consil. 9. volum. 5. relatus a Ripa in c. sape. nu. 15. de restitu. spol. Dec. consil. 449. nu. 31. & 32. Bru. consil. 19. nu. 26. & pars agens ceciderit factio suo propter contractum societatis initum cum reo sequitur, quod tale remedium sibi non competit, nisi prius cognito super rescissione dicti contractus, qui in casu nostro non potest dici rescissus cum a sententia Senatus fuerit supplicatum, quæ supplicatio suspēdit effectum sententiæ, reducitq; rem ad primos terminos, cum sumus in locis terre veteris, quæ non subiiciuntur priuilegio prædicti prætorio, quo fit, ut de meritis cognoscendum sit, Dec. consil. 34. nu. 5. dicebam videri in terminis decisi. Bru. consil. 19. nu. 21. vbi expresse dicit, quod si intentatum fuerit simul possessio & petitorium, etiam probato spolio non fiet restitutio. d. cum dilectus. de caus. poss. & proprie.

Præterea, quod cum ex forma decretorum Dominicalium procedatur summarie, sola facti veritate inspecta, huiusmodiq; ordo cognitionis fuerit introductus mero iure ciuili, Cra. consil. 182. post Alex. & Brun. per cum citatos, non erit exequenda dicta sententia.

In contrarium facit regul. naturaliter. §. nihil commune ff. de acquir. poss. t vbi nihil commune habet petitorium cum possessorio; & videtur decisio in terminis Alber. post Odoff. in l. ordinarij. in fi. versicul. item queritur. C. de rei vend. & in l. incerti. nu. 4. C. de interd. ac Abb. in d. c. cum dilectus. nu. 12. & 13. de cau. posses. & proprie. vbi respondet contrariis, & in c. accedens. el. primo. nu. 58. in fin. & 19. vt lite non contest. non proced. quem omnino videas. Non obstat Bru. dicto consil. 19. nume. 21. quia ibi nulla erat lata sententia super possessorio.

Nec aduersatur clausula sola facti veritate inspecta, quia licet huiusmodi ordo cognitionis, sit a iure positio introductus, nihilominus nititur æquitate. capit. pastoralis. circa fi. de caus. poss. & proprie. quæ æquitas sua det, ut redacatur actor ad primum statum, & ita fuit conclusum in quadam causa Ferrerij de Riparolio, videlicet appellationem non esse admittendam, sed sententiam Senatus esse exequendam respectu possessorij.

SUMMARIUM.

- 1 casus euictionis contingentis post perfectam venditionem ad emptorem non pertinent.
- 2 Violentia, vel iniuria emptori facta, venditori non nocet.
- 3 Publicatione facta post transactam vacuam possessionem rei vendita, non competit actori actio ad restitutionem pretij.
- 4 Venditor pro facto authoris sui singularis non tenetur.
- 5 De natura venditionis est, vt venditor de euictione teneatur respectu sui, & pro facto authorum suorum.
- 6 Traditor in consideratione, non habetur, nec impedit quominus venditor saltem de euictione ad restitutionem pretij teneatur.
- 7 Exules, si ex forma legis ad bona restituuntur, tunc venditor de euictione tenetur.
- 8 Promissio de conservando, & prestando aliquem indemnem ab omnibus contradictionibus operatur, vt quocumque modo quis de euictione teneatur.

DECISIO XLVIII.

An bonis alicuius publicatis, & eorumdem bonorum venditione facta cum generali promissione de euictione, si contingat Principis rescripto dominum admitti ad generalem illorum bonorum restitutionem, emptor agere possit de euictione contra venditorem.

NNO 1501. edicto Christianissimi Ludouici 12. Francorum Regis, tunc possessoris, Ducatus Mediolani, fuerunt proscripta omnia bona Comitum Vermentium, eo quod partes quondam illust. Ludouici Sfortie Ducis Mediolani hostis predicti Regis sequuti fuerint, que bona quondam illust. Carolus Amboyas tunc in dicto Ducatu pro Rex vendidit D. Sebastiano Ferrerio eiusdem Regis quaestori, qui deinde anno 1518. dicta bona pro dotibus Margarite eius filie, dedit aestimata quondam D. Octauiano Comiti Raudensi pretio librarum 20000 Imperialium cum substitutione & promissione de tradendo vacuum possessionem dictorum bonorum, & de euictione semper & omni tempore secundum dispositionem iuris, quodque dictum D. Octavianum indemnem presterbit, & conservabit ab omnibus & singulis conditionibus, causa, & facto ipsius domini dotem dantis, & cuiuslibet alterius personae, cuius fuissent, dicerentur fuisse dicta bona in dotem data impostis & imponendis. Contingit, quod de anno 1519. seu 1520. fuerunt inita quaedam federa facta inter Cesarem, & Regem Francorum, ac etiam illust. tunc Ducem Mediolani, & inter cetera conuenit, vt omnium praescriptorum bona pleno iure eis restituerentur, quarum conventionum vigore predicti Comites Vermentes praefata bona confiscata recuperant, ad eaque restitui fuerunt, eicte domino Comite Octauiano.

Nunc queritur an praefato domino Octauiano, aut haeredibus suis competeret actio agendi de euictione, ad solutionem 20000. librarum, aduersus haeredes dicti domini Sebastiani Ferrerij. Et prima facie dicendum videtur haeredes domini Sebastiani non teneri de euictione, minusque ad solutionem 20000. librarum, per tex. in l. Lucius. ff. de euict. vbi emptor praedictorum, quae post contractum emptionis ex Principali dispositione ab ipso emptore fuerunt auocata, & alijs assignata, non potest aduersus venditorem agere de euictione, nec ad restitutionem pretij, nec etiam illius retentione vti, & ratio est, secundum iur. consultum, quia fururi casus euictionis post perfectam venditionem, non ad venditorem, sed ad emptorem pertinent, & facit text. in l. r.

C. de pericu. & commo. rei vend. & l. necessario. ff. co. titu. & l. fina. C. de actio. emp. & l. si per imprudentiam in primo nota. ff. de euict. & vbi violentia, siue iniuria, quae sit emptori, vel alia causa superueniens non nocet venditori, sal. in l. stipulatio ista, in princ. nume. 14. ff. de verborum obligatio. Saly. in l. si. C. de actio. emptio. sed in casu nostro ex pactis federis, & sic rector pro principali ablata fuerunt domino Octauiano bona aestimata in dotem data, ergo dominum Sebastianum auctorem non debet hoc afficere; concordat tex. in l. si fundus. ver. sic. nunc & si vendideris mihi fundum. ff. loc. tit. arguendo a contrario sensu, videlicet, & si publicatio, de qua ibi, fuit facta post traditam vacuum possessionem rei vendita, non competit emptori actio ad restitutionem pretij, sequitur Alberic. in d. l. Lucius. item facit doctrina Ang. in l. si filio. §. si vir in qui. quennium. ff. sol. ma. trimo. quem refert & sequitur las. in d. l. stipulatio ista, vbi determinat, quod Florentini, quibus fuerunt vendita certa loca, quae Paulo post fuerunt per Pisanos ablata, contra venditorem de iure nullum possunt habere regressum d. l. si. C. de act. emp. cum similibus, & ratio est, quia per venditorem transfertur omne commodum, & incommodum in emptorem.

Nec ob stare videtur, quod ex facto Regis, & sic auctoris saltem mediati predicti domini Sebastiani sunt euicta, & quia pro huiusmodi facto auctoris singularis non tenetur venditor, secundum glo. fin. in l. si cum fundum. ff. de verborum significatione, quam dicit singularem Franc. Crem. singula. 158. quem sequitur Ioan. Baptista Cast. ad singula. eiusdem Franc. Crem. nu. 3. & Alcia. in dicta. l. si cum fundum. in fine. ff. de verborum significatione. Tiraq. de retract. conuen. §. 1. gloss. 6. nume. 5.

In contrarium videtur facere text. in l. emptorem. §. qui autem. & ibi gl. in verbo per oes ff. de act. emp. & in l. inter stipulantem. in prin. & ibi gl. in verbo habere licere. ff. de verb. oblig. & vbi de natura contractus venditionis est teneri venditorem de euictione respectu sui, & pro facto authorum suorum, etiam extraneorum, sed in casu nostro bona in dotem data euincuntur a predicto comite Octauiano, per Comites Vermentes facto Regis Francorum auctoris saltem mediati dicti venditoris paciscentis: ergo ad solutionem dictarum 20000. librarum tenetur venditor, vel eius haeredes d. l. si fundus. ff. loca. vers. nam & si vendideris. & ibi Alb. post gl. vbi venditor fundi publicati post venditionem, licet non teneatur de euictione respectu interesse, tenetur tamen restituere pretium, & in hoc a pari procedunt locatio & venditio, & nec traditio in hoc casu videtur considerabilis respectu translationis periculi. l. r. & l. necessario. ff. de pericu. & commo. rei vendi. & l. r. C. eadem titul. & ibi Ang. in primo nota. Alb. in l. euicta re. nu. 2. ff. de euict. Item pro hac opinione videtur decisio in terminis Ang. in d. l. r. in secundo nota. C. de pericu. & commo. rei vend. & vbi si extitit ex forma legis, siue pactorum restituuntur ad bona, tenetur tunc venditor de euictione, quia causa euictionis iuris fictione praecessit contractum.

Secundo, intentionem domini agentis videtur corroborare promissio de praestando & conservando indemnem patrem agentis ab omnibus conditionibus, & propter quam promissionem tenetur dans in dotem de euictione quomodocunque res euincantur, Abb. consil. 43. vol. 1. quem refert & sequitur Dec. consil. 323. nu. 4. Paris. consil. 76. nu. 21. uol. 3. Grat. respon. 7. nu. 24. uol. 2. Natta in repe. clem. sepe. in prin. in verbo causas, colum. fina. de verbo. signi. & tenetur de casu fortuito, secundum Salt. in l. r. in 2. no. C. commo. perinde enim est, ac si promississet facere, quod damnum non evenisset, & sic tenetur ad omne interesse, Soc. iur. consil. 78. nu. 20. vol. 2. post Saly. in l. 2. q. 2. C. de sen. quae sine cert. quan. profer. Did. lib. 3. uaria. resolu. c. 17. nu. 7. ubi late de pro-

Senatus Pedemont.

de promissione cutionis cum verbis vniuersalibus, & generalibus, & ex praemissis patet responsio adducta in contrarium, quia non habent locum in casu nostro, nam Franciscus Crem. d. sing. 158. & alij cum sequen. loquuntur, quando venditor pacto noluisse teneri de cutione, nisi pro suo facto tantum. quo casu non tenetur pro facto authoris singularis, sed in casu nostro non est huiusmodi pactum, ergo non habent locum in contrarium adducta; Et ita censuit Senatus in causa Mag. D. comitis Raudensis contra Illustr. Marchionē Meiserani.

S P M M A R I V M.

- 1 *Vt quis in mora constituitur interpellatio requiritur, quae magis in facto negativo locum habet.*
- 2 *Fideiussor promittens aliquem repraesentare infra octo dies, non dicitur esse in mora per lapsum octo dierum, nisi fuerit requisitus.*
- 3 *L. magnam. C. de contrahen. & committen. stipula. limitatur.*
- 4 *Iuramentum recipit eas qualitates, & conditiones, quas recipit contractus, cui adicitur.*
- 5 *Absolutum reputatur quod, quis vno, & eodem tempore obligetur, & in mora constituitur.*
- 6 *Interpellatio non requiritur, ubi in contractu opposita est dies, vel pena.*
- 7 *Iuramentum habet vim continuam interpellationis.*
- 8 *L. si penam. ff. quando dies leg. ced. limitatur.*
- 9 *Pau. de Cast. consi. 101. vol. 2. pluribus modis declaratur. L. si. C. de non num. pecu. limitatur. nu. eodem.*
- 10 *Promissionis verba attendenda sunt, ut intelligatur, an interpellatio requiratur.*
- 11 *Doctrina Bart. in l. si insulam. in ff. de verbo. oblig. communiter approbatur.*
- 12 *L. sancimus. C. de fideiuss. an habeat locum, quando iuramentum interuenit in promissione.*
- 13 *An tempus in d. l. sancimus datum ad purgandum motum sit tantumdem, atque primum.*

DECISIO XLIX.

De eo, qui promissit intra certum tempus aliquem in iudicio exhibere, an elapso dicto tempore, ipso iure sine aliqua interpellatione in mora constituitur, & an mora talis purgari possit.

Vm pater filium absentem variis criminibus incribi intellexisset, promissit illum intra octauum diem certa pena adiecta exhibere, quam in casum inobstantiae donauit fisco, iuras praemissa obsequare; elapsis octo diebus, & accusata contumacia patris non exhibentis, post aliquot dies filium pater exhibuit. Quodcumque fuit, an mora commissa dicatur, ex eo quod infra octauum diem non exhibuit; item dato quod mora fuerit commissam, an potuerit quandocumque purgari; quo ad primum videbatur dicendum moram non fuisse commissam; quia promittens aliquid dare, vel facere sub poena, ad hoc, ut constituitur in mora, proinde in poenam incidat, requiritur interpellatio. l. si penum. ff. quando dies leg. ced. l. fideiussor obligari. §. fin. ff. de fideiuss. per quae iura ita notat Bartol. communiter approbatus in l. ita stipulatus in 6. quae. princ. nu. 53. ff. de verbo. oblig. quem refert & sequitur Dec. consil. 2. colum. 2. vers. sed his non obstantibus, quem refert & sequitur Cra. consil. 64. num. 1. distinguens inter poenam & interesse, quam distinctionem citat Villalobos in suis communibus opinio. in verbo iuramentum. num. me. 122. dicens ita tenuisse Bal. Alex. & Boer. Cur. iun. in l. quod te. nu. 28. ff. si cer. pet. & haec monitio multo magis requiritur in facto negativo, Dec. consil. 605. nu. 2. post Inno. Bal. & Alex. per eum allegatos, & in c. preterea, 2. col. 1. de appellatio.

Secundo videtur in terminis decisio. Pau. de Cast. in consil. 101. vol. 2. secundum impressionem Pap. tibi fideiussor promittens aliquem repraesentare intra octo dies non dicitur esse in mora per lapsum octo dierum, si non fuit requisitus, quem refert, & sequitur. Feli. in c. si autem. colum. 4. vers. quae limitationes de rescrip. Deci. d. consil. 2. colum. 2. in fi. la. in l. vniuersa. colum. 2. vers. decimo. facit C. de precib. imper. offer. & in l. si ex legati causa. nu. 15. ff. de verbo. oblig. Hippo. in rub. de fideiuss. in 18. q. nume. 144. & sequen. & pro hac opinione facit glo. in c. quoniam frequenter. §. porro. in verbo canonibus, ut lite non contest. ubi canonicus absens ad certum tempus de licentia Episcopis non redeat tempore statuto, non constituitur in mora, nisi fuerit interpellatus, & tenentes hanc opinionem responderet ad ea, quae in contrarium adducuntur, praecipue quod ad tex. in l. magnam. C. de contrahen. & committen. stipula. videlicet illam habere locum, quando ante diem nata est obligatio, alias secus, ita respondet Deci. d. consil. 2. nume. 5. ubi potest responderi prout respondet Fel. & la. locis supra allegatis, scilicet dispositionem l. magnam limitari non habere locum, quando obligatio ad aliquid faciendum esset preparatoria ad aliquod iudicium, vel ad aliquem actum per iudicem explicandum, & Feli. refert, & sequitur. Hippo. in l. vnus. §. cognitum. col. 4. vers. ultimo tene menti. ff. de quesi.

Nec obstat iuramentum, quia recipit eas qualitates, & conditiones, quas recipit contractus, super quo interponitur c. quemadmodum. de iureiuran. Abb. in c. si de eccle. ad fi. & regulatur secundum eius naturam l. si. C. de non nume. pecu. & sic quod interueniat requisitum, ad hoc, ut promittens constituitur in mora, & poena incurrat, & ita tenuit Alex. in l. quod te. col. mihi. 5. ff. si certum peti. & facit doct. Bar. in l. eum qui. §. si iura uero. ff. de iureiuran. quem refert, & sequitur la. son in l. quotiens. col. 2. ff. de verbo. oblig. Cur. iun. in l. quod te. nume. 26. & 27. ff. si certum peti. tibi dicunt quod iura reputant iniquum & absurdum, quod quis vno & eodem tempore obligetur per iuramentum, & constituitur in mora.

In contrarium facit tex. in d. l. magnam. C. de contrahen. & committen. stipula. & ibi Bar. Bal. & communiter doctores tibi ubi quando in contractu est apposta dies & poena non requiritur interpellatio: quia dies interpellat pro homine. c. potest. in fi. & ibi glo. de loca. glo. in c. cupientes. §. si vero in verbo contempserint. in fi. de elect. in 6. Bar. in 4. hoc autem iudicium, in prima oppositi. ff. de damno infect. Arc. in l. si ex legati causa. col. 8. ff. de verbo. oblig. Ancha. consil. 65. in fi. Bal. in l. & si post tres. colum. antepenul. vers. ultimo quaritur. ff. si quis cau. Feli. in cap. prohibeas. nume. 4. de magi. Afflic. decisio. 150. nume. fina. & deci. 399. nume. 12. Deci. consil. 452. nume. 8. & 9.

Secundo facit, quia in casu nostro interuenit iuramentum, quod habet vim interpellationis continuam Ioā. And. & Abb. in c. breui. nu. 5. de iureiura. la. in l. quod te. nu. 22. & 24. ff. si certum peti. Deci. nu. 11. ubi dicit ita communiter Doctores tenere Sayfel. in l. non solui. §. morte. colum. 16. ff. de noui operis nuncia. Bauer. de virt. iura. princ. 7. Ripa in l. 4. §. Cato. nu. 59. & in l. si insulam. nu. 91. ff. de verbo. obliga. Goza. consil. 57. nu. 11. post Ioan. And. Imo. & Alexan. per eum allega. Craue. d. consil. 57. nu. 2. Afflic. decisio. 147. nu. 5. quem refert & sequitur Viui. in suis communibus conclusio. in verbo mora, dicens istam esse communem opinionem Villalobos loco supra citato. pro hac opinione videtur tex. in terminis in l. sancimus. C. de fideiuss. ubi aduersus spondentem alium intra certum tempus exhibere, lapso tempore datur actio penalis, & sic constituitur in mora per lapsum primi temporis, licet infra idem tempus possit moram purgare, Non obstat l. si penum, cum alijs allegatis in primo fundamento in contrarium alle-

gato,

gato, quia illa iura loquuntur quando dies erat incerta, quo casu non constituitur in mora, nisi per interpellationem, argumento a contrario sensu in d.l. magna, la. in d.l. quotiens col. 2. ff. de verbo. obliga. Nec aduersatur distinctio, quia fit inter penam, & interesse, quia est contra tex. in d.l. magnam, & communem conclusionem supra citatam.

Non obstat consilium Paul. de Castro, & aliorum sequentium, quia tripliciter potest responderi, primo, quod non sit verum per text. in d.l. magnam, & in d. ca. potuit, secundo quod in suo casu non erat expressum initium octo dierum. Tercio, quia loquitur quando presentatio erat faciendi intra octo dies ad beneplacitum tamen iudicis, siue curie, vt dicitur ibi in vers. & hoc maxime, ita respondet Deci. in consil. 145. col. fin. in si. imo retorquetur Paul. de Castro in vers. an vero consensatur appositum, vbi dicit, quod quando tempus est appositum causa differende presentationis, tunc per lapsum temporis constituitur in mora d.l. magnam, & cum refert & sequitur Ripa in d.l. 4. §. hoc autem iudicium. num. 10. Vel quarto potest responderi, quod in casu nostro interuenit dies, & iuramentum, quod facit incidere contrauenientem in penam. l. si quis maior. C. de transac. Cursum in d.l. quod te. nu. 27. & Dec. ibi nu. 11.

Non obstat glo. in d. c. quoniam frequenter, quia illo glo. reprobat ibi per Butt. & Imo, & sequitur Aret. in d. l. si ex legati causa. col. 3. verificat in glo. 3. vel defendendo glo. potest responderi, vt per Dec. in l. vinum. nu. 19. ff. si cer. pet.

Non obstat, quod iuramentum debeat regulari, secundum naturam contractus super quo interponitur d. l. fin. C. de non nune pecu. quia illud procedit secundum naturam primordiale, & originariam dispositionis, super qua apponitur, non autem secundum accidentalem, vnde quod mora committitur per interpellationem, & non ante, non respicit naturam contractus, sed est quoddam accidens extrinsecum, ita respondet Sayl. in d. §. morte. colum. antepen. post Aret. in c. 1. de iud. & Rip. in d. l. si in sulam. nu. 91. [Crau. consil. 102. num. 2. ver. 4. respondeo post Dec. in d. c. 1. de iud. & la. in l. si conuenit. ff. de iurif. om. iud. Marf. sing. 226. incipiente emphyteoti. quod] limita, vt per Cagno. in l. 2. nume. 131. C. de pac. inter empto. & vendi. Dida. lib. 3. varia. resolu. c. 17. num. 5. Quare puto esse attendenda verba promissionis, scilicet n. tempus est appositum gratia differende exhibitionis, siue presentationis, & tunc dies interpellat, aut gratia finiende obligationis, vel est collatum in voluntatem iudicis, & tunc requiritur interpellatio intra tempus, vel quando cunctis si temporis non est statutum initium, secundum Paul. de Cast. in d. consil. 101. Dec. consil. 145. Rip. in d. §. hoc autem iudicium. nu. 11.

11 Circa secundum articulum, dato quod pater fuerit constitutus in mora propter lapsum temporis prefixi ad presentandum an possit moram purgare, & si articulus sit disputabilis, attamen ne videat vel ex dictis aliorum chartas implere, ero contentus in hoc articulo doct. ina Bar. communiter approbata in d. l. si in sulam. colum. fin. vers. vltimo in materia nostra, & vbi more suo distinguendo ponit pulchram theoricam, 12 & in casu nostro est tex. in d. l. fancimus. C. de fideius. vbi erat dies certa, & pena, & tamen admittitur purgatio morae intra tempus, ibi statutum. Sed difficultas in duobus consistit, primo, an dispositio illius legis habeat locum, quando promissio de exhibendo fuit iurata, Bar. in d. l. si in sulam. colum. fin. tenet quod non, & sequitur Ripa ibi num. 62. & 91. la. num. 3. dicentes istam esse communem, per tex. in d. l. si maior. Ale. consil. 76. nume. 8. & 9. volum. 5. vbi dicit doctores ita communiter firmare Bau. de virt. iur. priuile. 6. Parpa. in d. l. si quis maior. versic. 23. not. C. de transac. quem vi-

deas. Rub. consil. 113. num. 1. dicens istam esse communem opinionem. Contrarium tamen tenuit in terminis illius l. fancimus, Bald. in l. qui ad crimen. colum. 3. vers. vnde decimo quaeritur. C. qui accu. non poss. quem refert & sequitur Alexan. in apostil. in d. l. fancimus. la. in l. 2. §. 1. nu. 7. ff. qui satisda. cog. & Instit. de actio. nib. §. item si quis postulante. nu. 16.

Secundo, an l. fancimus requirat in differenter omni casu tempus semestre, & in hoc varie fuerunt opiniones, Bart. ibi tenuit indistincte, quod detur semestre, & cum sequitur Ripa in d. l. si in sulam. num. 62. sed B. l. Ange. & alij doctores in d. l. fancimus. eam intelligunt, 14 & vt tempus datum ad purgandum moram sit tantundem, prout primum erat, vt puta si quis promissit representare aliquem infra octo dies, tantum quoque temporis ei concedatur ad purgandum moram, & ita etiam intelligi Paul. de Cast. in dicto consil. 101. in prin. de qua redocte scribit Alcia. parerg. lib. 3. c. 21.

Cum igitur in casu nostro fuerit commissa mora, nec infra tantundem tempus purgat, censuit Senat. penam submissionis esse exequendam, & ita iudicauit contra egreg. Achiardum Sospitalensem fideiussorem de presentando filium.

S Y M M A R I U M.

- 1 Alienationis prohibitio, vt res in familia relinquantur, inducit fideicommissum.
- 2 Quod tanto magis procedit, vbi accedit ratio, quod velit bona remanere in agnatione.
- 3 Verba que continent vtilitatem alterius persone, quam ipsius grauati, causam finem important.
- 4 Fideicommissum absolute inducitur etiam non interueniente casu alienationis, vbiunque habita ratio fuit agnationis conseruande.
- 5 Prohibitio alienationis heredi nominato facta, licet non comprehendat heredem heredis, vbiunque tamen apposta est ratio agnationis conseruande, ad heredes heredis extenditur.
- 6 Ratio generalis ampliat dictum particulare.
- 7 L. peto. §. fratre de lega. 1. inducitur, & declaratur ex nu. 8. vbi communiter receptam doct. Bart. in d. §. fratre apparet.
- 9 Verba cui non conueniunt, non etiam conueniunt dispositio.
- 10 Verbum dubium declaratur ex verbis sibi adiunctis alternatiue, vel copulatiue.
- 11 Alienationis prohibitio odiosa esse dicitur, & stricte intelligenda.
- 12 Condicio re deficiente, fideicommissum sub conditione positum deficere dicitur.
- 13 Voluntatis mutatio, siue correctio incontinenti nobis presumitur.
- 14 Fideicommissum quando absolute censeatur indultum, vel in casu tantum interuenientis alienationis notabili distinctione ostenditur.

DECISIO L

Alienatione prohibita a testatore bonorum omnium immobilium, qui voluit ea perpetuo remanere in agnatione, an censetur indultum fideicommissum inter agnatos.

Estator institutus filij heredi. bus ita subiunxit, si contingat aliquem ipsorum fratrum, vel eorum heredes velle vendere, vel aliter alienare aliqua de bonis suis immobilibus, teneatur illa offerre fratribus, & non alijs personis extraneis, ac etiam ipsa bona vendere volens, predictis suis fratribus dare pro decima parte minuiquam potuisset habere ab alia extranea persona, & si a iter fu- & fuerint alienationes, non seruatis premissis sunt nullę,

Senatus Pedemont.

nulle, nulliusque valoris, & hoc quia idem dñs testator dixit, iussit, & ordinavit, ipsa bona perpetuo remanere in agnatione, & eius posteritate, nunc cuenit quendam ex descendebis dicti testatoris perisset ab intestato, relictis agnatis, & cognatis in eodem gradu succedere de iure communi nulla tamen facta alienatione inter vivos, quæsum fuit an in omnes agnatos inducendum fuerit fideicommissum exclusis cognatis, & pro parte affirmativa videtur text. in l. peto. §. fratre & ibi Bart. & communiter doctores. ff. de leg. 2. t. vbi prohibitio alienationis vt res relinquatur in familia inducit fideicommissum, & omnes de familia ordine successivo vendicare possunt, & quasi in terminis postis facit text. in l. codicillis. §. infinito. ff. de leg. 2. vbi pater infinito filio, & hæredibus nepotibus, phibuit quædam domos alienari, sed voluit eas remanere firmas filiis, & nepotibus per vniuersum tempus, & si quis contrafecerit sit inutile atq; infirmum, quia vetando alienationem videtur induci fideicommissum, vt etiam ibi dicitur glo. in verbo filijs suis, concordat Bar. in l. qui Romæ. §. coheredes. ff. de verb. obligat. l. & Socii. nu. 18. vers. quartus & vltimus casus. & consil. 43. & 57. nam cum testator voluerit bona perpetuo remanere in agnatione, & eius posteritate, videtur inducendum fideicommissum in factum omnium agnatorum, quod maxime procedit si aibus illis verbis geminatis, quia idem testator dixit, iussit, & ordinavit, ipsa bona perpetuo remanere in agnatione, vt concludit Io. Crotus consil. 13. nu. 14. & seq. Deci. per plura fundamenta consil. 23. col. 2. & 3. vbi inter cætera dicit post Aret. & Bar. per eum allegata t quod quando prohibitio alienationis est facta cū iustificatione, quia vult quod bona remaneant in agnatione, dispositionem inducit, quia talia verba de se absolute prohibitionem hoc importare videntur, & prohibitio, in interuentu, videtur facta ad fortificandum fideicommissum, non autem quod faciat illud conditionale, videlicet in casum alienationis, t nam illa verba, quia idem testator dixit, iussit cum contineant vtilitatem alterius, quam grauati inducunt causam finalem l. Titio centum in f. ff. de conditio. & demonstratio. & l. quibus diebus. §. fin. eodem tit. Bart. in l. 2. §. fin. ff. de don. ac clarus, j. videatur Menoch. consil. 134. nu. 34. & intra dec. 86. j. & magis in terminis Deci. consil. 33. col. 2. & 3. vbi respondet ad ea, quæ in contrarium adduci possunt, & maxime in casu nostro, videlicet, qd huiusmodi prohibitio non simpliciter facta sit, quinimo censeatur concessa facultas alienandi, facta tamen prius oblatione fratris, & seruatis seruandis ex dispositione testatoris, quia hoc argumentum a contrario sensu non habet derogare expressæ dispositioni testatoris, quæ postea sequitur, nec habet locum in dispositione negatiua testatoris, & Deci. refert & sequitur Paris. consil. 17. nu. 11. & 12. & consil. 18. nu. 48. & consil. 30. nu. 22. vol. 2. t vbi concludit inducendum esse fideicommissum, etiam non facta alienatione & eodem admittuntur hi in quorum fauorem fuit facta prohibitio exclusi hijs, qui possent succedere ab intestato, vrputa cognatis, quia negari non potest, quon testator voluerit bona sua remanere in agnatione, quo stante dicitur inter eos inducendum fideicommissum fauore agnationis seruandæ, secundum Bal. in l. quotiens la. 1. col. 1. C. de fideicom. Soci. consil. 12. col. pen. vol. 3. quos refert, & sequitur Soci. luni. consil. 168. nu. 78. vol. 2. Gozad. consil. 52. nume. 2. & seq. & consil. 102. nu. 9. & 10. D. Crau. consil. 130. nume. 9. & 10. sed per cognatos non conseruatur agnatio, ergo non debent admitti, & hanc opinionem sequitur Sociu. consil. 117. col. 2. & 3. vol. 1. in Ferd. Loz post Paul. de Cas. & alios in l. filiusfamilias. §. diui. nume. 199. Cro. nume. 173. ff. de leg. 1. Boer. quest. 158. nu. 13. & seq. j. & præmissa corroborantur ex hijs, quæ scribit Ias. in l. filiusfamilias. §. diui. col. pen. nume. 113. ff. de legat. 1. t quod licet

alis prohibito hæredi non inaction facta non compre-
hendat hæredē hæredis, tamen si addatur ratio, quia te-
stator velit bona remanere perpetuo in agnatione, tunc
prohibito comprehendit hæredem hæredis in infinitum
et latente maxime ditione perpetuo quæ indu-
cit fiduciæ commissum teste Rui. consil. 108. nume. 13. &
duobus sequentibus. vol. 2. Paris. latē consil. 30. num. 22.
& multis sequent. vol. 2. post plures per cum citatos; i
nam ratio generalis ampliatur dictum particulare. l. no-
men debitoris. §. fin. ff. de lega. 3. & contra dictum ge-
nerale restringitur per rationem particularem. l. cum
pater. §. duobus simis. ff. de leg. 2. Bar. in l. pater. §. fundi.
ff. de leg. 3. sequentia enim habent declarā & præceden-
tia. l. si ferus plurius. §. fin. & l. qui filius in princip.
& ibi nota. Bar. ff. de lega. 1. & restringatur præcedentia,
eisq; præstant intellectum. l. si cum fundum fr. de ver-
borum signific. vbi Bar. Cepol. & Alcia.

Contrariam autem opinionem, videlicet hunc commis-
sum non fuisse in casu nostro inductum, nisi in casu
alienationis non facta oblatione, iuxta dispositionem
testatoris esse veritatem, aliqui dixerunt, pro qua reor-
quetur text. in d. l. pto. §. fratre. ff. de lega. 2. ubi testa-
tor instituit fratrem hæredem ab eo petiti, nec domus alie-
naretur, sed ut in familia relinqueretur. Quæstio fuit
an omnes, qui in familia fuerint fideicommissum pet-
tent, Papinianus respondit, si non pariter frater hæres
voluntati testatoris, sed domum alienauerit, vel insti-
tuto extraneo hærede decesserit, omnes qui in familia
fuerint fideicommissum petent, ergo necro istorum
interueniente, ¶ videlicet hærede non alienante inter vi-
uos, nec hæredem extraneum institutæ agnati fidei-
commissum non petent, argumento text. in fideiuf-
sor. §. fin. ff. pigno. & l. lucius. §. tutelæ. ff. de adminis-
trato. & ita tenet expressè glo. in verbo, vel extraneo. in
fi. & Bart. in d. §. fratre. col. 2. verum prohibitio est fa-
cta limitatiue respectu personarum, & ibi Bald. Paul.
de Cast. Cum. & Alex. consi. 59. num. 10. vol. 3. ubi di-
citur istam esse communem opinionem, & in qui Ro-
mæ. §. coheredes. colum. 3. verus in contrarium. ff. de
verbo. obliga. quos refert & sequitur Socin. consi. 227.
colum. 4. ubi etiam dicit se mirari aliquos intelligere
illam text. quod ibi absolute inducitur fideicommissum
falsum, quod est falsum, & pro hac opinione allegat ca-
sum in terminis, iuncta glo. & notatis per Bar. in l. pa-
ter. §. filiam. ff. de lega. 3. idem Socin. in supra allegato
consi. col. 6. post responsiones ad contraria, dicit istam
opinionem esse veram & communem, quam etiam
communem dicit Dec. consi. 377. col. 5. addens, quod
cum sit communis non esse vltimus laborandum, &
idem repetit consi. 422. num. 7. & las. consi. 4. col. 1.
verum quanto deueniendo, ubi dicit doctri. Bar. in d.
fratre esse communiter approbatam, & consi. 420 col.
1. in fi. & consi. 142. col. penul. lib. 1. Rui. consi. 92. nu.
28. vol. 3. Soci. iun. consi. 163. nu. 3. & 8. vol. 2. item pa-
riter reorquetur text. d. l. codicil. is. instituto. ff. de le-
ga. 2. dum requirit alienationem, & sic contraventionem
ad hoc, ut fideicommissum locum habeat; pro
hac opinione videtur facere, quia prohibitio alienan-
di in casu nostro, solum videtur comprehendere ca-
sum alienationis inter viuos, quod patet ex illis verbis,
teneatur vendere, vel alienare volens, offerre alius fra-
tribus, & dare pro decima parte minus quam potuisset
habere ab alia extranea persona, quæ verba pro veritate
non possunt adaptari alienationi in vltima volunta-
te, ergo ad illam non trahitur prohibitio, quia cui ver-
ba non conueniunt, nec pariter dispositio, vulgaria. l. 4.
§. toties. ff. de dam. nec his accedunt, quæ in terminis
nostris feribit Io. Crot. consi. 61. nu. 10. & sequen. nam
licet verbum alienare sit verbum dubium aptum com-
prehendere dispositionem in vltima voluntate. d. §.
fratre. ¶ Attamen talis verbum dubium declaratur ex
verbis ubi ad prædictis alternatiue, vel c. puluise, Soc.
iun. d.

ion d. confil. 163. num. 25. & 29. & in l. ff. de rebus dub. post Roma. confil. 231. Secin. iun. d. confil. 112. num. 13. 14. sic in casu nostro illud verbum alienare, quod est aptum comprehendere alienationem in vltima voluntate declaratur per alia verba adiuncta vendere, offerre, & dare, per quæ verba prohibitio alienationis videtur debere restringi ad alienationem inter viuos, Soci. 11 confil. 13. num. 9. vol. 3. prout restringi debet, & cum huiusmodi prohibitio alienationis sit exorbitans, & strictè intelligenda ad casum, de quo agitur, vt concludit Dec. confil. 625. num. 7. & confil. 626. num. 5. post Bar. Bal. & Ange. per cum allegatos, Soc. iun. d. confil. 112. num. 11. & confil. 163. num. 23. cum igitur in casu nostro tantum sit facta prohibitio alienationis inter viuos, ergo non videtur prohibita alienatio in vltima voluntate ex testamento, vel ab intestato, secundum glo. in d. §. fratre. & ibi Bar. & communiter docto. per tex. in l. pater. §. fundus ff. de leg. 3. quibus addo. tex. in l. cum pater. §. cum inter. ff. de leg. 2. & in authen. de restitut. fideicommiss. Alcia. Respon. 134. num. 9. & 10. & Respon. 249. nu. 15. Item facit, quia in testamento de quo agitur, fideicommissum videtur inductum sub conditione, videlicet, si aliter factæ fuerint alienationes non seruatis præmissis, sed in casu proposito nulla fuit alienatio inter viuos nec etiam ex testamento, ergo non habet locum fideicommissum. Cum deficiente conditione, deficiat fideicommissum. l. qui hæredē, & l. Me. ius. ff. de condi. & demon. Soci. in d. confil. 112. num. 5. & 6. Non obstat text. in d. §. fratre, & §. institutio, quia vt supra dictum est, non habent locum nisi in casu contrauentionis.

Non obstat, quod prohibitio alienationis sit facta cum illa ratione generali adiecta per modum causæ finalis, quia voluit quod ipsa bona remanerēt perpetuo in agnatione vt concludit Deci. d. confil. 23. quia hoc procederet, vbi ratio illa siue causa esset simpliciter posita, secus autem si referat ad aliquod capitulum, prout in casu nostro, in quo dicitur adiecta capitulo contrauentionis proximo, videlicet, si aliter factæ fuerint alienationes non seruatis præmissis ipse alienationes fiat nulle, & nullius momenti, & hoc quia voluit ipsa bona remanere in agnatione, e. nam illa verba, & hoc, nil aliud sonant, nisi quod supra dixit, alienationes factas non seruatis præmissis esse nullius momenti, quia voluit ipsa bona remanere in agnatione, nec est facienda interpretatio, quod per illam generalem rationem uoluerit statim corrigere quod in præcedentibus capitulis concesserat, videlicet, alienationes posse fieri seruatis tamen præmissis, idest facta oblatione, & venditione per decima parte minusquam potuisset habere ab alia extranea persona, talis enim correctio, & mutatio uoluntatis non præsumitur maxime incontinenti non ad ea. ff. de condi. & demon. l. cum hic status, ff. de dona. inter. vir. & vxor. ita in specie respondet las. 2f. 173. col. 2. in fin. quem refert, & sequitur Soci. l. iun. d. confil. 163. num. 34. 35. & 38. vbi etiam respondet ad doct. Bar. in l. pater. §. fundum. ff. de leg. 3. quæ non procedit, quando dispositio testatoris sonat manifestè in contrarium prout in casu nostro, in quo expresse permittitur alienatio seruatis præmissis. Contrariis adductis per Dec. d. confil. 23. & relatis a Soci. d. confil. 227. per eum respondetur, ad quem, ne eius dicta transcribam, me remitto.

Quid dicendum? inter tot pugnantēs opiniones reperio vnam distinctionem, quam ponit Soci. in d. §. coheredes eorum. 7. versu. p̄terea prohibitio, post Bar. Bal. Paul. de Castro, Cuma. Areti. & Alex. per eum relatos, quem refert, & sequitur Cur. l. iun. confil. 167. nu. 2. & confil. 43. 114. 143. Alba. confil. 45. num. 1. Quod aut prædictæ prohibitio alienandi, non simpliciter, sed cum illis verbis, extra familiam, & subsequita est ratio, quia bona remanere vult in agnatione seu fami-

lia, & tunc resultat absolutum fideicommissum, etiam quod nulla fuerit facta alienatio, aut vero prohibitio alienationis est simplex, & sine adiectione illorum verborum extra familiam, sed tamen cum ratione, quia uoluit dicta bona remanere in agnatione, & tunc non inducitur fideicommissum, nisi in casum alienationis, & hoc casu habet locum l. peto. §. fratre cum similibus. * ff. de lega. 2. l. & rationem distinctionis esse dicant quia per illa verba ex familiā operatur quod possit alienari in familia quo casu non est locus alicui fideicommissio secus autem si non sint posita dicta verba extra familiam. In casu vero nostro de quo agitur vt dictum est, non fuit prohibita alienatio, sed permissa, licet cum ea qualitate, ut prius fieret oblatio fratribus, ergo non videtur inductum fideicommissum, nisi in casum alienationis non seruatis præmissis. Ita censuit Senatus in causa D. Io. Antoni Richardini a Gatinaria contra hæreses Domini Christophori a Casa noua. Post hæc scripta legi Viul. in suis communi. conclusionibus, lib. 1. c. 37 ponentem conclusionem cum ampliatio. & limit. * non tamen casum nostrum respicientibus. [Portius, lmo. suis com. conclu. conclus. 37. lib. 4. com. op. de fideicom. conclus. 10.]

S Y M M A R I U M.

- 1 In exceptionibus reus partibus actoris fungitur, & eas probare tenetur, quod declaratur. nu. 18.
- 2 Patientia in dubio præstata fuisse præsumitur in incorporalibus.
- 3 Conducenti dicenti se impediri uti frui conductæ, incumbit onus probandi.
- 4 Patientia in iuribus incorporalibus pro traditione habetur.
- 5 Cessio in incorporalibus pro traditione habetur, & nu. 21.
- 6 Euenus proventus alicuius pedagii soluere tenetur pretium etiā cessantibus transeuntibus ad solutionem obligatis.
- 7 In locazione iurium incorporalium cessio præsumitur, & locatio pro traditione habetur.
- 8 Locator ad factum tenetur, ut patiat conductorem frui conductæ.
- 9 In contractibus vltro citroque obligatorij agens ex contractu, tenetur ea ex parte sua adimplere, quæ ad ipsum spectant, & probare eorum implementum.
- 10 Locatori petenti mercedem obstat exceptio rei non traditæ.
- 11 Vbi legem expressam in aliquo contractu non habemus, reuertimur ad similem contractum.
- 12 Locator in libello suo, necessario patientiam ex sui parte præstitam inferere debet.
- 13 Patientia, quæ in incorporalibus præstatur duobus modis considerari potest. & trib. sequen.
- 17 Neganti factum per rerum naturam nullum, incumbit onus probandi.
- 19 Exceptio resultat ex natura contractus, & actionis propositæ censetur ipso iure probata, ex quo actor proponendo actionem, eam cum sua exceptione proponere intelligitur.
- 20 Exceptio ponens ex natura contractus, etiam in iuramento in contractu interueniente, non excluditur.
- 22 Cessio, & simplex concessio, siue locatio inter se differunt.
- 23 L. 3. §. dare. ff. de usufruct. d. claratur.

DECISIO LI.

De eo, qui vendidit, seu locauit oblationes, seu vt vulgo vocant, quattas, sub certa mercede, an ei incumbat onus probationis patientiam fuisse præstitam percipiendi huiusmodi oblationes, seu elemosynas, an vero conductor.

Eorgius Ponzetus presbyter a Castromonte oriundus, vendidit, seu locauit, Iacobo Henrieto ut vtar verbis instrumenti, viagia quæstarum sanctorum Iacobi, & Bernardi, diocesis Aitensis, & Aqueusis, anni 1553. sub mercede scutorum

Quinto, pro hac opinione addendam subsequens fundamentum apud me multum virgens: nam in casu nostro, ut praeposuiusmus tenetur conducta commodis percipiendo emolumenta quaeritur, & sic quando ipse exigendi cleemosynas ab oblaris, quae exadico pendet a casu, seu fortuna, & sicut dicimus eo co, qui emit vel conduxit redditur pedigij tenetur solvere praemia, et ex actibus transactibus solvere debentibus, quia contractus illo casu de perfectus implicitus: parte venditoris, secundum Bald. in l. si ea lege. colum. 2. circa fi. & medium. C. de vfur. ergo non tenetur locator in casu nostro probare praetentiam, cum contractus di-

13 Quarto, pro hac opinione videtur ficere, ⁊ quia
quando quis vendit, vel locat aliquod ius incorpora-
le, teneatur, ut supra dictum est, ad fidum, id est ad pa-
tientiam praestandam; quæ duobus modis potest con-
siderari. Primo, ut inducatur traditio seu quasi, ad hoc,
ut venditor, seu locator dicatur adimplevisse contra-
ctum pro parte sua, ⁊ sic liberetur ab ulteriori tradi-
tione, seu quasi a qua per simplicem locationem, seu
venditionem non liberatur, secundum Bartol. in l. 2.
§. & haum. colum. 2. veris; ⁊ ideo gloss. ff. de verbo-
rum obligatio. per gloss. in corruptionem. C. de visu-
14 fruct. ff. de hæc patientia prima inducitur per visum iu-
ris locati siue venditi, etiam per vnicum actum iuri-
sent Bartol. in l. quod mico. ubi. 6. 7. ⁊ 8. ff. de acqui-
ren. posses. quem ibi sequitur Aretin. colum. penul. ⁊
Alcia. late in l. 2. §. & haum. nume. 37. ff. de verborum obli-
ga.

obligatio per text. in l. quotie s. ff. de ferui. ubi expresse dicitur, quod non dicitur aliquod ius reale constitutum, nisi saltem sequito primo actu utendi, & quod ad inducendam traditionem resultantem ex patientia requiratur usus, declarat, text. in dicta. l. si ego § primo. ff. de publicia. in illis verbis, vel per patientiam forte, si per domum quis suam passus est aqueductum transducere, & tenet expresse Paul. de Castro, & Fiora. per illum text. in dicta. l. quoties. 2. ff. de ferui. Bartol. in l. prima § huius autem interdicti. colum. secunda. versicul. secundo modo. ff. 16 vti possid. Secundo modo, quod consideratur patientia & in iuribus incorporalibus successiva, quae venditor & locator semper tenetur parti emptorem, seu conductorem vti frui re empti, siue conducti, gloss. Bartol. & docto. in l. corruptionem. C. de usufruct. Bartol. in l. si quis domum. in princip. ff. loca. & ibi Paul. de Castro, & in dicta. l. quoties. Alcia. dicto §. & harum numero septuagesimo tertio. Ias. in dicta. l. prima. numero nonagesimo tertio. C. de iure emphyteu. Alexand. consilio centesimo decimo secundo colum. fina. versicul. ad allegata. volum. primo. Ioan. Crot. dicto consilio nonagesimo sexto. num. decimo quarto. Fateor tamen, quod tam primam, quam secundam patientiam satisfit, si per venditorem, vel locatorem praestetur a principio cautio, per eum, haec defusio eius non fieri, quominus emptori, seu conductori vti & frui liceat re empti, siue conducti, dicta. l. quoties, & dicta. l. datio §. si iter. ff. de actio. emp. si cit. text. in l. harum. & legi. ff. si fer. vendi sed in casu nostro nulla fuit praestita cautio, nec de vfu aliquo apparet, ergo non potest dici inducitur traditio.

Quinto, pro hac opinione facit regula laetor. C. de probatio. & e quoniam contra eadem ti. quod neganti factum per rerum naturam nullum incumbit onus probandi.

Nec obstat, quod praesumatur in dubio patientiam fuisse praestitam. l. secunda. & ibi gloss. final. C. de acquirend. possess. quia id intelligi debet, data prius possessione, quae praesumitur ex causa praambula. l. quaedam mulier. ff. de rei vendic. Alexand. consilio centesimo vigesimo primo. volum. quinto. & sic aduersario patiente, ita loquitur gloss. in dicta. l. secunda Socin. in dicto consilio decimo quinto. Alioquin non data aliqua possessione, seu quasi non debet probari patientia; quia pati, ut supra probatum fuit, est factum, & facta non praesumuntur, nisi probentur. l. si emancipati. C. de collatio. & capitul. primo de constitutu. in sexto.

Non est impedimento, quod dicitur, patientiam non fuisse praestitam, esse fundamentum intentionis excipientis, & propterea hanc negatiuam debere per eum probari, dicta. l. in exceptionibus, cum alijs similibus, quia ista procedunt, quando reus excipit affirmatiue, secus si negatiue, maxime si negatiua non sit coartata tempore & loco, gloss. in dicta. laetor. C. de probatio. & ibi Salice. Secundo procedunt, quando talis exceptio non facti non resultat ex natura contractus, nec in est ipsi obligationi primae, sed ex natura contractus, & insuper ipsi primae obligationi, quod quia tunc actor proponendo actionem, intelligitur eam proponere cum exceptione, quae sibi in est sui natura, unde actionis expressio sufficit aduersario, cui etiam satis est, si talem exceptionem alleget tempore allegationis iuris, ita expresse sentit Bartol. in l. cum qui ita §. qui ita. numero quarto, & ibi Andr. Poma. in addi. ff. de verborum obligatio. Bartol. in l. si vnus §. pactus ne peteret. numero vigesimo. ff. de pact. Alexand. & Ias. in l. licet filiae. C. de collatio. Ias. in §. omnium. numero centesimo vigesimo octauo Institut. de action. Paris. consilio 33.

numero 57. volum. 1. nota. Felyn. in capitul. cum ordinem. numero 16. de rescript. quod etiam locum habet, si in contractu interuenit iuramentum, quod quia per illud nunquam excluditur exceptio proueniens ex natura contractus, secundum veram & communem conclusionem, de qua per Ias. in l. si duo. §. si quis iurauerit. numero 4. ff. de iure iuran. Roma. dicto consilio 244. sed exceptio patientiae non praestitur venit ex natura contractus locationis. ut supra probauimus, ergo non tenetur excipiens eam probare.

Non obstat, quod cessio in incorporalibus habeat vim traditionis, secundum gloss. in dicta. l. final. C. quando fisc. vel prius cum fin. illibus, quod quia illa regula procedit quoad ius actionis merae personalis, ita loquitur text. & gloss. in dicta. l. final. & hanc differentiam videtur facere Bartol. in l. quod meo. numero 5. & 6. ff. de acquirend. possess. ubi constituit differentiam, quod constitutum adiciatur concessionem usufructus, & sic seruituti personalis, vel concessionem seruitutis realis, ut primo casu per constitutum inducatur illa naturalis possessio, quae ante non erat, in secundo vero casu non constituatur aliqua possessio, nec aliquod ius, nisi per vsum, & patientiam dicta. l. quoties. ff. de ferui.

Secundo modo potest responderi, quod in instrumento locationis nullam esse factam cessionem, sed locationem, & concessionem exigendi dictas quas, quae verba inter se differunt, Bartol. in l. fin. in princip. ff. de dona. & in l. prima. numer. 8. C. de actio. & oblig. & cessio regulariter, ac titulus requiritur ad translationem iuris incorporalis, & non sufficit titulus, vel consensus, ut expresse dicit Bald. in l. eius. in princip. C. de compen. gloss. ibi & Alexand. in apostil. ad Bartol. in l. per diuersas. in verbo ponuntur. C. mand. Dec. d. consil. 251. numer. 4. Alber. in l. secunda. C. de actio. & obligatio.

Non obstat. l. tertia §. dare. ff. de vfu. quod quia illam dictio vti, quae est coniunctiua sub iunctiui ordinis, debet intelligi copulatiue posita id est ut vtrumque requiratur, scilicet inducere legatarium in possessionem, & eum pati vti frui, ita declarat d. §. dare. Bartol. ibi dum dicit obligatum ad vsum fructum teneri ad vtrumque id est dare, & pati, & clarius Aret. in l. tertia in princip. colum. 2. & in l. quod meo. colum. 3. ff. de acquirend. poss. Soc. consilio 156. numer. 10. & secundum hanc opinionem censuit Senatus locatorem agentem ad mercedem teneri probare patientiam a principio fuisse praestitam.

S V M M A R I V M.

1. *Dispositionis, vltra, natura est implicatiua, & inclusiua dicitur. & nume. 15.*
2. *Conditio apposta in testamento, non censetur repetita in codicillis.*
3. *Qualitates nouae apposta in secunda dispositione, attendi debent relictis istis, quae in prima dispositione ponuntur.*
4. *Qualitas adiecta in sequenti legato, quando censetur repetita in primo.*
5. *Repetitio ex mente praesumptae testatoris inducitur.*
6. *Legatum proprietatis plenius censetur legato usufructus.*
7. *Dispositio alia adiecta dispositioni vniuersali includit maiora expressis.*
8. *Testator quantumvis potest esse haeres grauari praesumitur.*
9. *Mariti anima ex secundis nuptijs contrahitur.*
10. *Testatoris mens in ultimis voluntatibus, maxime inspicienda est.*
11. *Praestationes causam finalem dispositionis demonstrant.*

H 13 Verba

Senatus Pedemont.

- 1 2 Verba hoc ideo etiam important.
1 3 Dicitio alius similitudinem denotat.
1 4 Si aliquid in testamento adinatur in reliquis firmum remanebit testamentum.

DECISIO LII.

Vfusfructu bonorum vxori relicto in testamento in casum viduitatis, si in codicillis illa conditio viduitatis reiecta fuerit, in quibus nonnullorum bonorum proprietates reiecta sit, an proprietatem & vfusfructum vxor habere debeat.

Raciscus Bardonus cuius Vercellensis, testamento suo legauit eius vxori in hæc verba, item voluit, iussit, & ordinauit, quod nobilis domina Maria Paula eius dilecta vxor sit & esse debeat vfusfructuaria domus prædictæ habitationis eiusdē, cū testatoris eiusq; apothecarū, viridarij, ac aliorū locorū suorum, & ædificiorum in eis existentium vsque in vias publicas, & eius partis, seu partium sibi spectantium, & pertinentium Molendinorum Carcanæ Rueris & Fornatis finium Vercellarum, ac omnium eius bonorum m. obilium, vtensiliumque, & suppellectilium domus, suarumque collararum, vestium, & localium eius vita naturali durante absque aliqua molestia dictarum suarum hæredum vniuersalium, & sine ratione de ipso vfusfructu reddenda. Quoniam ipsum vfusfructum eidem dominæ Mariæ Paulæ eius dilectæ vxori legauit, & iure legati reliquit, ducente tamen ipsa vitam honestam, & vidualem, & non aliter, nec alio modo; & vbi vellet transire ad secunda vota, eidem legauit, & iure legati reliquit eius dotes, & augmentum per eundem dominum testatorem sibi factum de quibus dixit constare instrumento suo dotali rogato, per tunc quondam dominum Ioan. Antonium de Biamino notarium publicum Vercellensem, videlicet per notarium subsignatum sub anno & die in eo contentis, ad quod condigna, vbi expediat, habeatur relatio.

Nec non vltra ipsas dotes, & augmentum, etiam eidem nobili suæ vxori iure legati reliquit dictas domum, apothecas, viridarium ac omnia loca & ædificia in eis existentia vsque in vias publicas capiam vnam cypressi, collaranam vnam suam, valoris scutorum decem vel circa, vnam aliam collaranam valoris scutorum viginti duorum etiam vel circa, suosque omnes annulos, duas zoias suas, alteram fultam aureo & vno iacinto, & aliam auri in rotam dandas, & tradendas per infra nominatas eius hæredes vniuersales. Deinde codicillis ex interuallo factis, ita cavit, cum inter cætera legata in testamento facta legauit dilectæ vxori ea transeunte ad secunda vota domum habitationis, voluntasque hominis sit ambulatoria vsque ad mortem, hoc ideo omni meliori modo, quo potuit, & potest, codicillando idem dominus Franciscus testator legauit eidem suæ dilectæ vxori vltra alia sibi legata facta in primo suo testamento dictas domum apothecas, loca, ædificia, quæcunque, ac viridarij in eis respectiue existentia, ipsa domina Maria Paula eius dilecta vxore transeunte, vel non transeunte ad secunda vota. Quæsitum fuit, cum in testamento legatum vfusfructus sit tantum factum in casum viduitatis, & in codicillis qualitas viduitatis per illa verba, ipsa transeunte, vel non transeunte, ad secundas nuptias dicatur adempta, an vigore codicillorum, legatum vfusfructus, & aliorum bonorum quorum proprietates non fuit ipsa transeunte ad secunda vota legata, censetur repetitum, ita quod possit non

solum proprietates sibi legatas, sed etiam vitam, fructum prædictum petere ipsa transeunte ad secundas nuptias. Et prima facie videbatur sibi posse deberi legatum vfusfructus propter dictionem vitam in codicillis positam, & de cuius natura est implicare, seu includere legata in testamento relata facta l. si vltra. C. fideiusso. l. cum vltra. C. de non num. pec. Bart. in l. qui ita. ff. de dote præleg. & alij late cumulatim p. Dec. in l. actionem. num. 9. C. de transac. & l. filius. C. de colla. Tiraq. de retrac. in prima par. §. 1. gloss. 1. r. num. 68. & huiusmodi inclusio, & petitio in casu nostro, attentis nouis qualitatibus in codicillis appositis, non debet ceteri facta cum qualitate viduitatis, de qua in testamento, quia ex illis verbis positus in codicillis, ipsa transeunte, vel non transeunte ad secunda vota, legata censetur pure facta, & quo casu non dicitur repetita conditio viduitatis in testamento posita, secundum Barto. in l. in repetendis. colum. 1. ff. de legat. 3. per text. in l. nam ad ea. ff. de condi. & demonstr. Alex. consil. 96. in fin. volum. 7. adducentem l. si tibi certam. ff. de adim. lega. vbi si quis legauit aliquid rem aliquam sub conditione; deinde eidem eandem rem simpliciter relinquit, debetur quidem legatum ex nouissima dispositione reiecta conditione a principio posita, sicut in casu nostro, cum legata facta in testamento sub conditione viduitatis, repetita fuerint in codicillis cum qualitate, videlicet vxore transeunte, vel non transeunte ad secunda vota, quæ qualitas facit legatum vidui purum, vt supra diximus. ergo legatum vfusfructus debetur ex testamento in casu viduitatis, debetur pure ex codicillis, ex quibus adempta videtur dicta conditio viduitatis.

Secundo, pro hac opinione facit, & quia quando in secunda dispositione, vt puta codicillis ponuntur nouæ qualitates, siue conditiones, tunc qualitates positæ in præcedenti dispositione, non censentur repetitæ, sed reiectæ, & debent attendi nouæ qualitates. translatio. in fin. & l. alumnæ. in principio ff. de adim. lega. Angel. fere in terminis nostris consil. 394. num. 5. 6. & 8. Alexan. consil. 66. volum. 3. concludentes, quod per nouas qualitates, & conditiones adiectas in codicillis intelligitur esse receptum a primis qualitatibus, & concordat text. in l. quod traditum est. ff. de condi. & demonstra. immo congrue, & citra repugnantiam non posset qualitas viduitatis adiecta in testamento, censeri eo modo repetita in codicillis, quia in testamento legatum vfusfructus non debetur, nisi in viduitatis casum, in codicillis vero etiam in casum secundarum nuptiarum deberetur, quæ qualitates simul stare non debent, quo casu non inducitur primæ qualitatibus repetitio, secundum Barto. in dicta. l. in repetendis. colum. secunda. ff. de legat. tertio. & in l. Seiz. §. Caio. nume. 2. ff. de fund. instrum. & instrumen. leg. lat. in l. talis scriptura. colum. penultima. verifico. secundo fallit. & verifico. quarto fallit. ff. de lega. 1.

Tertio, pro hac opinione, videlicet, quod vfusfructus legatus in testamento, censetur pariter legatus in codicillis, etiam ipsa vxore transeunte ad secunda vota, videtur decisio Barto. in dicta. l. in repetendis. colum. final. verifico. sed an qualitas adiecta, & vbi querit, an qualitas adiecta in sequenti legato censetur repetita, in primo, & distinguit, aut repetitio inducitur per dictionem, item, & non censetur repetita in primo aut per verba, hoc amplius & dicitur repetita in primo legato, & idem tenet Bartol. in l. si tibi pure. columna final. verifico. sed quero, an inducat. ff. de legat. 3. per text. in l. Aurelius. §. testator. & ibi gloss. & Barto. ff. de libe. legat. & Bar. in dicta. l. Seiz. §. Caio. in prima oppositio. ff. de fund. instrum. & instrumen. leg. Areti. consil. 1. colum. 3. verifico.

nerfcul. fed dubitatur, & con fil. 67. colum. 2. fequitur Iaf. in l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. ubi exponit dictionem amplius, id est ultra, & fic in cafu noftro qualitas fecundarum nuptiarum pofita in codicillis in legato proprietatis domus, debet etiam cenferi repetita in legato ufusfructus repetito, uirtute dictionis ultra, quæ eft repetitiua, ut probauimus in primo fundamēto; quibus addo Parif. confilio 2. numero 65. & feq. & con fil. 109. num. 48. & fequen. volum. 3. Socin. iun. con fil. 71. nume. 5. & 6. & con fil. 107. nume. 8. volum. 3. & hæc repetitio multo magis procedit, quando fumus in eadem ratione, ut concludit Bartol. in d. §. Caio. in principio. pro quo facit regul. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupil. quod vna determinatio refpicit plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. Duran. de arte teftament. titulo 6. de legatis caut. 58. numero 2. & 3.

5 Quarto, prædicta opinio videtur corroborari, quia huiusmodi repetitio etiam inducit ex præfumptione teftatoris refultante ex identitate rationis, fecundum Bartol. in d. §. Caio. nume. 2. Bald. in l. Titius. C. de ope. lib. ubi fummam ponit cafus, ex quibus inducitur repetitio, Alexan. con fil. 47. nume. 3. volum. 5. Aretin. d. con fil. 1. colum. fin. fed in cafu noftro funt exprefse repetita, & aucta legata domorum, & aliorum bonorum, quorum eft legata proprietates, cuius legati plenius dicitur, quam legatum ufusfructus, ergo legatum ufusfructus, tanquam minus cenferetur legatum, vulgata auct. multo magis C. de facrof. eccle. cum fim. Pau. de Caft. con fil. 11. in fin. in nouis, fecundum impressionem Papienfem.

6 Quinto, huic opin. adftripulari poteft, quia codicilli dicuntur facti in fauorem & augmentum legatorum factorum vxori, quod patet ex ademptione viduitatis in teftamento pofita, ergo non debeat operari contrarium. l. si mancipia. in principio. ff. de fun. inftru. & inftru. lega. & l. quod fauoris. C. de legi. Alexan. con fil. 214. num. 12. volum. 6. Iaf. in l. legata inutiliter. num. 8. ff. de lega. 1.

Nec videtur obftare dictio, alia, pofita in codicillis 7 quia cum addatur dictioni indefinitæ, quæ æquipollet vniuerfali, vulgata. l. si pluribus. ff. de leg. 2. veniunt maiora exprefsis, ut concludit Dec. in l. si fugitiui. numero 34. C. de fer. fugit. post gloff. & Imol. per eum al legatos.

8 Contraria opinio vifa fuit aliquibus & erior. primo, quia teftator præfumiunt quanto minus poteft velie grauari heredes. l. Titia. §. qui in vita. & l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de legat. 2. late Crau. con fil. 167. num. 14. fed si illa qualitas ademptionis viduitatis cenferetur etiam adiecta legato ufusfructus, magis grauarietur heres, quia teneretur præftare proprietates legatas, & ufum fructum aliorum bonorum; ergo non eft huiusmodi faciendæ relatio, maxime cum illa verba, ipfa tranfeunte, vel non tranfeunte, poffint congrue, imo debeant referri, & reftringi ad proxima, & fic ad domum, & alia edificia, quorum eft exprefse legata proprietates. Nec dici poteft, quod hoc cafu in codicillis efferret inutile legatum tanquam eadem proprietates domus, & aliorum bonorum fuiffet in teftamento legata, quia in teftamento proprietates domus, & aliorum bonorum non erat in cafum viduitatis legata, fed tantum in cafum fecundarum nuptiarum, in codicillis vero legata eft proprietates, ipfa tranfeunte, vel non tranfeunte ad fecunda vota, & in codicillis addita eft etiam qualitas viduitatis, ut per eam vxor magis aliceretur in viduitate remanere, & fic ut maiora haberet legata ipfa remanente in viduitate, quam tranfeunte ad fecunda vota, quod vltimo cafu trifatur anima mariti §. nos igitur videntes. in authen. de nup. Paul. de Caftro dicto con fil. 11. in fin. Alexan. con fil. 21. nume. 8. volum. fecundo ergo ademptio qualitatibus viduitatis, non vide-

tur repetita in legato ufusfructus.

10 Secundo, quia in vltimis uoluntatibus mens teftatoris potiffimum locum obtinet, vulgata. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonftra. Angel. in dicto con fil. 294. in princip. quæ colligitur ex præfationibus. l. cum pater. §. dulciffimis. & ibi gloff. in verbo difcordijs. ff. de legat. 2. l. item quia. §. fina. ff. de pact. quæ præfationes probant caufam finalem difpofitionis, & inducunt præfumptionem, quod codicillans aliter non fuiffet relicturus, Bartol. & communiter doctores in l. fina. in principio. ff. de hæredi. inftru. & in l. regula. ff. de iuris & fac. ignoran. quem refert & fequitur pluribus relatis, Bru. de ftatu exclu. foem. in articu. 6. quæft. 27. colu. 1. Tiraquel. cumulatiffime in fua tracta. ceffante caufa ceffat effectus, in prima limitatione, num. 64. & 65. pulcher text. in l. 1. §. fin. C. de imponen. luct. de feri. ubi a primordio tituli pofterior formatur euentus, & dicit Bartol. in l. cum hij. in princip. ff. de tranf. actio. quod difpofitio fequens reftingitur per præfationem, & conuenit, quod fcribit Lanfrancus in capitulo. quoniam contra. in fecundo notabili, quod ubi non habet locum præfatio, nec etiam locum habet ftaturum, fed in cafu noftro ex præfatione codicillorum, caufa finalis fuit legatum domorum & aliorum bonorum factum uxori. ea tranfeunte ad fecunda vota, prout apparet ex illis verbis, cum fit, quod dominus Franciscus Bardonus fuum fecerit teftamentum, in quo inter cætera legauit dominæ Mariæ Paulæ ea tranfeunte ad fecunda vota domum; ergo ad talia proprietates legata debet referri difpofitio, & non ad legatum ufusfructus in cafum viduitatis factum, & hæc corroborantur ex verbis, hoc ideo. fubfequentibus, quorum natura eft inferre caufaliter ex præcedentibus proximis, Bartol. in l. demonftratio. §. quod autem. colum. 2. uerficul. item puro. ff. de conditio. & demonftra. iun. d. l. nemo dubitat. & ibi Bartol. ff. de hæredi. inftru. ubi pronomen hic, hæc, hoc, eft demonftratiuum ad oculum, Bartol. in l. Mæuius. numero 7. ff. de legatis fecundo.

Tertio, præmiſſa comprobantur ex dictione alia, 13 quæ proprie denotat fimilitudinem, fecundum glo. fina. in l. si fugitiui. C. de fer. fugi. & ibi Deci. nume. 33. Alexan. con fil. 19. nume. 6. volum. 2. late Fely. in capitulo. fedes. numero 6. de reſcript. Socin. con fil. 23. nume. 3. volum. 4. facit text. in l. fina. §. fina. ff. de uino oleo triti. legat. & l. hæres meus. in principi. ff. de legat. primo. Rui. con fil. 68. nu. 3. uol. 5. ubi exprefse dicit, dictionem alias eſſe repetitiuam, & reprefentatiuam eius qualitatibus, cuius eſt id, de quo eſt exprefse facta mentio, ergo legatum ufusfructus, quod eſt quid penitus diuerſum a legato proprietatis, non uenit uirtute prædictæ dictionis alia, quæ debet intelligi de alijs legatis fimilibus exprefsis, fcilicet de legatis proprietatis, prout funt exprefsa.

Quarto, huic opinioni famulatur, quia in teftamento legauit ufum fructum bonorum mobilium, & fupplect illi domus, & in codicillis de dicta fupplect illi legauit lecticam, necnon lectum, copertam, & quædam lintheamina, & adiicit, quod in reliquis uocabatur teftamentum uiribus fubſiſtere, fi ergo de legato ufusfructus, quædam ademit, quæ in codicillis pleno iure legauit; fequitur, quod in reliquis non ademptis remanet firmum teftamentum. l. si legatum pure. ff. de adimen. legat. pulcher text. in dicta. l. alumna. §. qui filias. eodem titulo. & ibi Bartol. ubi difpofitio prima teftatoris per fequentem uidetur reformata in hijis tantum, in quibus exprefse reformatur, fecus in alijs, & ad hoc facit regul. l. cum prætor. ff. de iud. quæ multo magis procedit in cafu noftro, in quo exprefse uoluit in reliquis teftamentum ualere.

Nec videtur obftare dictio, ultra, in codicillis poſita de cuius natura eſt includere l. si ultra. C. de fideiuf. 15 16. quia dato circa ueritatis præiudicium, quod di-

Senatus Pédemont.

Actio ultra in casu isto esset inclusiva, attamen debet intelligi, ut includat, & repetat in eo statu, & eo modo, prout fuerant legata in testamento, & sic legatū usufructus intelligatur includi cum qualitate viduitatis, argumen. l. legatum. ff. de adimen. lega. & cum qualitatibus, & conditionibus suis, per nota. in l. in repetendis. ff. de legat. 3. Deci. consil. 190. nume. 7. & in l. actionem. nume. 8. C. de transac. & hanc opinionem veluti heredi minus damnosam, sequutus est Senatus.

S V M M A R I U M.

- 1 Emphyteusis contractus, an scripturam requirat.
- 2 In ore duorum, vel trium fiat omne verbum, & nu. 14.
- 3 Contractus, & distractus tanquam diversi iudicantur.
- 4 Sententia probari potest per testes, licet in scripturam requiratur.
- 5 Statuta que disponunt contractus mulierum non valere sine insinuatione non habent locum in simplici liberatione.
- 6 Donatio causa mortis quibus testibus probatur, ad cuius revocationem sufficiunt duo.
- 7 An contra scripturam, que de necessitate iuris in aliquo contractu requiritur, admittatur probatio per testes, & ibi l. ressum. C. de testibus, declaratur.
- 8 Emphyteusis proprie non dicitur, ubicunque canon fructibus respondet, sed potius locatio indicatur.
- 9 In locatione necessario scriptura non requiritur.
- 10 Solennitas, qua requiritur in contractu, pariter & in distractu intervenire debet, ut eiusdem nature esse iudicetur, & num. 11. & 12.
- 13 In contractu minoris quemadmodum requiritur decretum, ita etiam in distractu.
- 14 Solutio contentorum in iuventario nisi per scripturam probari potest, vel per quinque testes.
- 15 Bal. in l. testium. C. de testibus sibi ipsi contrarius ostenditur. Ea que tendunt ad observantiam contractus, possunt per testes probari, sicut si ad resolutionem. numero eodem.
- 16 Emphyteusis licet in una parte alteretur, tamen in reliquis retinet suam propriam naturam.

DECISIO LIII

De contractu emphyteutico, et eiusdem dissolutione ad scriptura requiratur.

In quaestionem deduci contingit, an in probanda dissolutione contractus emphyteusis requiratur probatio per scripturam, an vero sufficiat probare liberationem siue dissolutionem contractus per testes, precipue si emphyteusis ipsa non sit vera, & propria, quia census siue canon correspondeat fructibus, pro cuius declaratione querendum est, an necessario requiratur scriptura in confectioe querendum est, an necessario requiratur scriptura in confectioe contractus emphyteusis, in qua questione gloss. in l. 1. in verbo scriptura, in ultima parte C. de iure emphy. tenet, quod contractus emphyteusis potest fieri sine scriptura, & Barto. ibi nume. 6. dicit opinionem d. gloss. approbati consuetudine, & idem tenet Specul. in titu. de emph. versic. quinto queritur, quem refert, & sequitur Roma. consil. 103. circa fin. & Barb. consil. 14. colum. penul. volum. 2. Bal. in addi. ad Specul. de loca. colum. 4. vbi dicit quod scriptura non requiritur ad esse emphyteusis, & sequi videtur Angel. in d. l. 1. in 3. nota. & alij relati per las. ibi nume. 61. in princip. & Socin. consil. 169. volum. 2. nume. 12. ac consil. 120. numero. 24. volum. 4. licet dicat docto. magis communiter tenere contrarium, quem refert, & sequitur Paris. consil. 77. nu. 16. vol. 3. & nouissime moderni Parisien. in consuetud. Parisien. tit. 2. in

prin. nu. 35. & seq.

Contrariam opinionem, quod requiratur scriptura tenet gloss. in d. l. 1. in verbo alienationis circa medium, & Bald. ibi. in 2. lectura. colum. 2. dicit hoc communiter teneri, & gloss. ordinaria ad quam semper recurritur in cap. 1. §. postquam in verbo in scriptis de censu. lib. 6. Alexan. consil. 112. in fin. volum. 1. hanc opinionem sequitur etiam pluribus alijs relatis las. in d. l. 1. nume. 61. 62. & 63. vbi hanc opinionem communem dicit, & Bald. in l. testium. in 3. not. & ibi Salic. in 6. opo. C. de test. Aret. in §. adeo autem. colum. 4. versicul. ad vnum tamen aduertat Insti. de loca. & cond. vbi dicit, quod ita communiter tenetur, & semper vidit observari Afflic. decif. 72. nume. 7. pro qua videtur text. expreſſus in authen. de aliena. & emphy. §. si vero non sint chartularij, in illis verbis, contractum fieri in scriptis, & Alexan. consil. 94. nume. 2. volum. 7. vbi addit, quasi possessionem iuris exigendi canonem emphyteuticum debere etiam probari per scripturam, & arbitrarj eam servari de consuetudine ab omnibus recepta, quod de huiusmodi contractibus fiant instrumenta, Craueta consil. 112. nume. 8. qui profecto non debuit ita acerbe redargui Molineo loco supra citato; tum quia crebriorem sententiam sequutus est dominus Craueta, ut idem Mol. testatur: cum etiam quod Molinei inductio, & si prima facie aures demulcere videatur, attamen re plene digesta, vana reperitur. Nam si accurate legantur preecedentia. §. Anaſtasi in authen. de non alien. reb. Eccles. uidebitur cautum fuisse a Leone Imperatore, qui Zenonem preceſſit, in alienationibus rerum ecclesiasticarum documenta requiri, ut in §. ad hoc autem & tabellionem, & in versicul. quia uero didicimus sic esse, & impie ab aliquibus fieri documenta, idque etiam quoad emphyteuticum priuatorum secutus est Zenon in dicta l. 1. C. de iure emphy. quod autem Anaſtasio uisum fuerit distinguere inter emphyteuticum temporale, & perpetuum, ut hanc cū gestis, illa sine gestis fieret, nihil faciendum est, cum ueluti inutilis, & imperfecta correctā fuerit Anaſtasi constitutio a Iustiniano, d. §. seq. & clarius in auth. de aliena. & emphy. §. si uero non sunt chartularij, in illis uerbis, contractum fieri in scriptis. ex quibus fit, ut communis proinde Craueta sententia sit uera, Molinei autem opinio paradoxa, & sequitur hanc opinionem Ro. land. a Valle consil. 87. nume. 9. quem post hec scripta uidi. Hoc igitur admisso, quod requiratur scriptura in contractu emphyteutico, uidetur tamen dicendum in quaestione propoſita, eam non requiri in distractu.

Primo per regulam de qua scribitur in sacris scripturis Deutero. cap. 17. & Mathei. cap. 18. quod in ore duorum uel trium fiat omne uerbum cap. in omni negotio. de testi. & c. relatum de testamen. & in terminis statuti prohibentis solutionem debiti probari per testes Ioan. de Ana. consil. 64. dicit, quod non habeat locum in promissione de faciendo instrumentum absolutionis, quem refert Deci. in cap. 2. colum. 14. in fi. de proba. Idem sentit Salicet. in l. si quis argentum §. fin. in fin. C. de donat. ubi dicit quod licet mutuum ex forma statuti non possit probari per testes, attamen promissio de faciendo instrumentum absolutionis poterit testibus probari, & sequitur Cepol. cau. 253. incipiente statuta disponunt, ad hoc facit tex. & ibi Bartol. in l. fina. C. si tutor uel cur. inter. ubi contractus, & distractus ponuntur tanquam diuersi, ergo ex uno ad aliud non inferitur. Item facit quod decidit Rot. decif. 409. in nouis. per text. in cap. Albericus. de testibus, & in capitul. sicut. dere iudi. quam refert & sequitur Paris. consil. 77. nume. 21. uolum. 3. quod sententia potest probari per testes, licet uideat requirere scripturam. c. quoniam contra. de probatio quod etiam sentit las. in l. cum proponas. num. 6. C. de pactis. vbi confecta

sc. ita fuisset scriptura & amissa, & huic opinioni, conuenit Bal. in l. siue apud acta. in quinto nota. C. de transact. dicens se consuluisset, quod constitutiones, seu statuta, quae disponunt, contractus mulierum non valere sine insinuatione, non habent locum in simplici liberatione, & Bald. refert & sequitur Alex. ind. in l. more. in princip. ff. de acquir. heredi. & ratio est, secundum Bald. ibi, quia constitutio, siue statutum in contradiis scripturam requirere exorbitat a regulis iuris communis, ideo stricte debet intelligi & non extendi ad distractum.

Secundo, huic opinioni ad stipulatur id quod dicitur de donatione causa mortis, in qua facienda requiruntur quinque testes. l. fina. C. de dona. cau. mor. & tamen in reuocatione sufficiunt duo, vt concludit Dec. in l. non omnis colum. 3. versicul. ex quo inferitur. ff. si cert. pera. & facit text. in l. non statim. ff. de pecul. vbi in concessione peculii requiritur traditio vera, vel ficta, in reuocatione veor sufficit sola voluntas domini, & inferit Ange. ibi, quod si pater concessit filio, vt donationem causa mortis faceret, potest sola voluntate eum reuocare.

Tertio, pro hac opinione etiam videtur decisio Bal. in l. testium. colum. 1. versic. dubitatur hic de quibusdam scripturis. C. de testib. vbi querit, an contra scripturam, quae ex necessitate iuris requiritur, admittatur probatio per testes, vt puta, in inuentario, sententia, & emphyteusi, & concludit, quod solutio potest probari per testes, respondetq; ad text. in d. l. testium, quod procedat in scriptura conuentionali, & Bal. refert & sequitur Afflic. decis. 13. nu. 25 & 26.

Quarto, quod canon in emphyteusi respondet fructibus, non est proprie, & vere emphyteusis, sed de ea iudicatur, vt de contractu locationis, quod casu admittitur probatio per testes, nec necessario requiritur scriptura, vt concludit Barba. d. conf. 14. col. pen. sed in casu nostro pensio responderet fructibus, ergo non est contractus emphyteusis; & tenentes hanc opinionem respondent, regulam in contrarium allegatam non procedere, quando per distractum res rediret in pristinum statum, & ad ius commune primatum, ita videtur declarare Felyn. in d. cap. cum accessissent. nume. 5. de constit. & in c. cum omnes. nu. 7. & 8. eodem titu. las. in d. l. omnium. num. 10. C. de testam. Curt. in tracta. de feu. in 5. parte. in 5. quest. col. fina. lo. Bap. de S. Seuer. in l. omnes populi col. 44. in fi. ff. de iusti. & iur. sed per distractionem emphyteutice rei reddit res ad primatum naturam, qua qualibet res praesumitur libera. l. altius. C. de serui. ergo potest huiusmodi distractus per testes probari.

Contraria opinio visa fuit de iure verior per regulam, de qua in authen. contra. C. de respud. quod vbi solemnitas, quae requiritur in contrahendo, requiritur pariter in dissoluen-do, quam ponit Alexand. conf. 209. nume. 23. volum. 2. & in l. centesimis. §. fina. in fin. ff. de verbo. obliga. las. conf. 141. nume. 2. vol. 4. & Felyn. in c. cum accessissent. nume. 5. de constit. vbi post gl. & Bald. per cum allegatos concludit, quod quando ex forma statuti requiritur ad probationem actus certa probatio, eadem requiritur ad destructionem eiusdem actus, & dicit Bartol. in l. actor. nume. 9. ff. rem rat. hab. quod ea, quae requiruntur necessario ad alicuius actus constructionem, pariter requiruntur ad destructionem eiusdem, secus si voluntarie requirantur, & Bartol. refert & sequitur Paul. de Castro. in l. tria praedia. num. 5. ff. de serui. rustico. praedio. & Dec. in c. cum omnes. col. 5. versic. aut in primo actu, de constit. las. in l. omnium. nume. 9. C. de testa. & conf. 141. nume. 2. vol. 4. & scribit Bart. in l. & ideo. ff. de condic. fur. num. 2. quod resolutio contractus iudicatur eiusdem naturae, cuius est contractus, sequitur Afflic. decis. 232. colum. 1. & 2. late. Euera. in locis legali. c. 19. & ad hoc facit regula.

l. prout quisquis. ff. de solutio. c. 1. de iug. iur. lib. 6. l. i. hil tam naturale. ff. de regul. iur. & ibi Dec. num. 3. ad ducens in terminis nostris, Anch. consil. 350. vbi concludit, quod si ex forma statuti debitum debet per instrumentum probari, solutio, seu liberatio debiti similiter per instrumentum probanda erit, sequitur idem Dec. in c. 1. col. 12. versic. postremo. de probatio. & in terminis emphyteusis, ita concludit Bald. consil. 220. vol. 1. & facit alia regula, quod contrarium eadem est disciplina. Et pro hac opinione videtur facere, quae scribit las. in l. siue apud acta. col. 2. C. de transact. & text. in l. si ad resoluendam. C. de praed. mino. quem citat Bald. in l. 1. in princip. C. si aduer. trans. vbi dicit, quod sicut in contractu minoris requiritur decretum; ita in distractu, & cum refert & sequitur Hippo. in rub. de probat. nume. 345. cum quatuor sequentibus, vbi plures citat auctores ad hoc propositum, & in casu nostro videtur casus l. testium. C. de testi. vbi enim debitum est contractum in scriptis, eius solutio debet probari per aliam scripturam, vel saltem per quinque testes idoneos, & dicit ibi Salyc. quod solutio contentorum in inuentario non potest probari, nisi per scripturam, vel quinque testes integre opinionis, & est de mente Bar. in l. generaliter. nu. 8. & 9. C. de non num. pecu.

Non obstat regul. c. in omni negotio. de testi quia specialis est in emphyteusi, & aliis ad quorum probationem requiritur scriptura, secundum las. in d. l. 2. nu. 61. C. de iur. emphyt. cum alijs supra allegatis.

Non aduersatur Io. de Anan. d. conf. 64. & doctrina Salyc. in l. si quis argentum §. fina. supra allegata. quia contractum tenuit Ancha. d. conf. 350. cuius opinionem dicit sibi magis placere, Dec. in d. c. 2. col. an. tepenul. & paul. de proba. vbi inquit dictum Salyc. non esse verum, & respondet ad allegata in contrarium, pro quo facit regul. quod non licet directo, nec admitti tur per indirectum, dicit tamen Bald. in conf. 415. vol. 2. quod si promissio de faciendo instrumentum solutionis contractus fiat a primo tempore contractus, poterit talis promissio probari per testes, quia tendit ad obseruantiam contractus.

Non nocet doctrina Bald. in d. l. testium, quia si accurate ponderetur, Bald. videtur aliquantulum sibi ipse contrarius, cum in versicul. quinto nota, dicat, quod quando exceptio se computatur cum petitione, vt quia vtrumque potest esse verum, scilicet, quod fuerit debitum, & quod fuerit solutum, tunc contractus resolutio poterit probari per modum traditum in dicta l. testium, id est per scripturam similem, vel per quinque testes. At in versicul. sed vt dixi, tenet quod quando scriptura est necessaria ex necessitate iuris, vt in emphyteusi tunc solutio poterit probari per duos, vel tres testes, non obstante dicta l. testium, quae habet tantum locum, quando scriptura requiritur ex conuentione partium.

Contrarium tamen tenuit in terminis emphyteusis Bald. d. conf. 220. volum. 1. vbi dicit idem iuris esse quoad solemnitatem probationis, quod contractus celebratur in scriptis ex iuris dispositione, vel ex partium conuentione; Vel potest responderi Bald. recte loqui in casu suo, quia loquitur de solutione census, cuius solutio non tendit ad resolutionem contractus, sed ad confirmationem. Ideo nimirum si potest probari testibus, vt expresse voluit idem Bald. d. conf. 415. vol. 2. vbi dicit, quod ea quae tendunt ad obseruantiam contractus possunt per testes probari, secus vero ea, quae tendunt ad illius resolutionem, & ideo male loquutus fuit Bald. in d. conf. 220. dum dixit solutionem census, siue canonis non posse probari per testes minores quinque.

Non obstat quod in casu nostro contractus emphyteusis non sit proprius, cum canon correspondeat fructibus, quia licet in ea parte respectu canonis dicatur

H 3 emphy-

Senatus Pedemont.

emphyteusis impropria, non habens propriam naturam emphyteutici contractus, attamen in alijs qualitatibus non alteratur retinet adhuc propriam naturam emphyteusis, & arguendo de emphyteusi ad feudum, quod argumentum regulariter validum est, ubi non datur ratio diversitatis, l. fin. d. l. r. nu. 60. C. de iure emphy. late Euerard. in locis legalibus c. 17. sed in feudis licet respectu alicuius qualitatibus alteretur eorum natura, & aliquo respectu efficiatur impropria, attamen in reliquis non alteratur retinet propriam naturam feudi. c. 1. de feudo non habent propriam naturam. feud. late Paris. cons. 23. num. 26. vol. 1. ergo idem in emphyteusi dicendum est, ut in alijs non alteratur retineat propriam naturam emphyteusis, & propterea ad eius contractus vel distractus probationem requiratur scriptura, vel quinque testes iuxta d. l. testium. C. de testibus. & secundum hanc opinionem censuit Senatus in causa Riboti & Lanzaur Hypocondensium. Verum quia articulus iste visus mihi fuit satis dubitabilis, volui iam scriptis premissis omnes fere meos multos magistros perquirere, an reperirem aliquem ex eis, qui huiusmodi nodum disputando, & notando solveret, sed neminem reperio, qui magis adamussum disseruerit, quam doctissimus ac conuincibilissimus ille nunquam satis laudatus Andreas Tiraqueus in tract. de leg. connubi. in verbo contracter a prin. vsq. ad num. 28. qui respondendo ad multa, quae in contrarium adducuntur resideret cum praedicta secunda opinione.

S V M M A R I V M.

- 1 Hereditatem qui adit ab intestato, an eam repudiare ex testamento videatur, & nu. 4. & 5.
- 2 Eligens vnam ex duabus actionibus contrariis alteri renuntiasse censetur.
- 3 Agens ex vna causa, si ex alia probe intentionem suam succumbit.
- 6 El gens vnum ius, non videtur alteri renuntiasse, quod ignorat et sibi competere.
- 7 Dispositio in verbo an valet ut testamentum, vel ut alia. l. lina. vol. 1. as. nu. 9.
- 8 Doctorum opiniones duae scilicet causam dubitandi praebent.
- 10 Dispositio §. ex imp. test. o. l. hac consultiissima an locum habeat in testamento nuncupatio.
- 11 Ignorantia in mulieribus rusticis praesumitur.
- 12 Eligens rem diu incompabile non dicitur alteri renuntiasse, quando remedium intentum ab aduersario impugnatur.

DECISIO. LIII.

De eo qui hereditatem ab intestato adiit, an variare possit & successionem ex testamento petere.

Post gravi infirmitate affectus praesentibus quatuor testibus interrogatus respondit velle filias suas, quae ad eam, equaliter in bonis suis succedere, nullo tamen de praedicta voluntate patris rogato instrumeto, quo actundo, possessionem bonorum apprehenderunt filiae, & praedictis narrarunt, patre ab intestato defuncto, ipsas possessionem bonorum, quae pater possidebat apprehendisse, in qua petierunt se manuteneri, & contradicente patris veluti proximioris agnato, accipiente, praedictas filias non esse ab intestato admittendas, tam ex dispositione statuti excludentis filias a successione paterna sit tibus agnatis, quam ex renuntiatione hereditatis, & bonorum paternorum ipsi patri stipulanti pro se, & haereditas facta, repellant se ex voluntate, & dispositione paterna succedere, quae stante

sublatas esse exceptiones patri dicitur.

Quaestum fuit, an liceret ipsis filiabus variare, & relictam causam intestati proposita, venire ex dispositione paterna; Et videbatur dici posse non licuisse, per text. in l. filium emancipatum, & ibi Barr. ff. de acquir. haer. redi. t. vbi institutus, qui addit ab intestato videtur repudiare ex testamento, qui licet loquatur in emancipato, idem tamen etiam locum habet in filio constituto in potestate patris. glo. ibi in verbo bonorum, cui ad stipulatur doctrina Barr. in l. ex sextante, in princ. ff. de excep. rei iudi. vbi agens ab intestato sciens se ex testamento vocatum, videtur testamento renuntiasse, concordat reg. l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tributo. c. vt quis duas. de elec. in 6. t. vbi duobus remedijs, siue actionibus contrariis competentibus, altera electa, alteri censetur renunciatum, sequitur Roma. cons. 125. in prin. late las. per illum text. in l. fina. C. de codicil. colum. 2. Paris. late cons. 77. volum. 4. sed via agendi ab intestato est contraria via restati. l. antequam. C. commu. de succel. & l. quando potest. ff. de acquir. haer. ergo via testati censetur fere repudiata, & in istis terminis consuluit Alex. cons. 121. vol. 1. vbi loquitur in casu, in quo agebatur ad successionem patri ab intestato, cum competere ex testamento, sed in casu nostro iste filius fuerunt praesentis dispositioni patris, & sic sciuerunt testamentum paternum. Ergo illud repudiassent videtur, postquam intenterunt ab intestato, & facit text. in cap. Abbate sane de senten. & re iud. in 6. t. vbi agens ex vna causa succumbit, si ex ea non probat intentionem, nec ad aliam admittitur. l. habebat. ff. de instito.

Contraria opinio videtur etiam in casu nostro fortissimis fundamentis munita, pro qua allegatur text. in l. si is, versum nam vt si quis, & ibi glo. in verbo non erit. ff. de acquir. haer. vbi agnatus proximus haeres institutus ex testamento, cum existimaret patrem familias institutum decessisse, omnis pro herede ab intestato gestus, non propterea videtur repudiassent ex testamento, & his accedit l. mater. §. nec enim. ff. de inoff. testam. quae iura ad hoc not. Bartol. in d. l. ex sextante, vbi expressè dicit quod si egi ab intestato, postea volo agere ex testamento possum, & in dicta l. filium emancipatum. ff. de acquir. haer. & clarius in l. Clodius, versum tu dicas, & versum 2. casu quando quis. ff. de acquir. haer. & ibi Paul. de Castro, concludentes, t. quod quando agitur, vt quis prius iure quasit, vt putat, quia filius suus haeres, cui hereditas patris est ipso iure quasita, licet possit si velit abstinere. l. prima. §. pratermittere. ff. si quis omis. cau. testa. glo. in l. vnica, in verbo transmittere. C. de his qui ante aper. tab. tunc siue ius, siue factum ignoret, agendo ex vno remedio, non videtur ex alio repudiare propter ignorantiam iuris, siue facti, & ad hoc multum facit text. in l. fina. §. si quis vero ex parentibus. C. de codicil. vbi ascendentes, descendentes, & collaterales vsque ad gradum ibi numeratum, possunt vt remedijs contrarijs ex eadem scriptura, ergo multo magis ex diuersis scripturis & dispositionibus, nam tunc agendo ex vna non induceretur repudiatio respectu alterius, & ita expresse tenet Bartol. in d. l. Clodius, versum. sed si ex diuersis, quem sequitur Alexand. in apostil. His conuenit doctrina Bartol. per illum text. in l. fina. §. sed quarebatur, in tertio notat. C. de fur. t. quod qui egi vnum ius non videtur renunciare alteri iuri sibi competenti, quod ignorabat, vel de quo dubitabat, per text. in dicta l. mater. §. de inoff. testam. & Alexand. in apostil. ac Barr. ibi in verbo dubitat, Paul. de Cast. in d. l. filium emancipatum, in fi. vbi dicit, quod institutus putans testamentum non valere, si adeat ab intestato, non videtur repudiassent ex testamento, quia non facit hoc actum repudiandi, Aret. in l. nec his. §. haeres. col. 1. si de acqui. haer. Afflic. dec. 53.

Non

SYMMARIUM.

- 1 In interdicto retinendæ is debet obtinere, qui de antiquiori possessione probavit, absque titulo. & nu. 7.
- 2 Quod maxime locum habet, quando deductum esset iuniorum possessorem clam possidere, respectu suæ antiquæ possessionis.
- 3 In interdicto retinendæ non obstat exceptio defectus proprietatis.
- 4 Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine canonica institutione obtineri.
- 5 In beneficialibus possessoria interdicta mixta in se habere eandem proprietatis dicuntur.
In beneficialibus agens remedium reintegrandæ, siue remedium attentatorum, quod favorabilius est, possessionem suam colorato titulo iustificare tenetur.
Index secularis super possessorio beneficiarii cognoscere potest. nu. eodem.
- 6 Titulus coloratus quis dicatur. & nu. 7.

DECISIO LV.

Interdicto retinendæ in beneficialibus, an sufficiat probare antiquiorem possessionem an vero requiratur probatio tituli saltem colorati, ad iustificationem ipsius possessionis.

Vo canonici ecclesiæ Vercellensis mutuo permutarunt eorum præbendas, & permutatione a capitulo ipsius ecclesiæ confirmata, dictarum præbendarum possessionem inuicem acceperunt, ac per aliquod tempus continuaverunt. At altero prædictorum canonicorum defuncto, fuit auctoritate summi Pontificis collatus canonicatus in terram, qui vigore collationis, & bullæ Apostolicæ possessionem canonicatus apprehendit, necnon & præbendam canonicatus ante dictam permutationem spectantis, quæ de re dicitur ab utroque intentatum remedium retinendæ. Quæritur si quis debeat obtinere: & prima fronte videtur dicendum permutantem esse manutentendum, cum probet antiquiorem possessionem titulo permutationis, quo casu obtinere debet, licet causam de probatorem tex. ad hoc norat. Bartol. in l. 1. §. fin. in fin. vti pos. & in l. si duo. colum. 2. versicul. quandoque uterque probat se possidere. ff. eodem titul. & ibi Alexan. in additio. in verbo sunt æquales. in fin. & consil. 110. nume. 1. volum. 1. & consil. 88. nume. 7. volum. 5. ubi post Bal. in disputatione accusatus, de vi turbativa. colum. fina. versicul. tercio modo expresse dicit, & quod in interdicto vti possidetis, is debet obtinere, qui de antiquiori possessione ostendit absque titulo, etiam si aduersarius habeat iuniorem possessionem cum titulo acquisito post illam antiquiorem possessionem, argum. e. l. si fundum. ff. de fun. dot. & sequitur ibi Dec. late in d. c. licet causam. colum. 8. versicul. tercio in interdicto, & consil. 56. colum. 2. in fin. & consil. 162. nume. 2. & consil. 303. nume. 8. Didac præd. quæstio. capit. 17. versicul. duodecimo merito prædictæque sine scrupulo videretur procedere, & quando per antiquiorem possessorem fuisset deductum & probatum iuniorem, & titulum possessorem clam possidere ab ipso respectu possessionis antiquioris, vt concludit Bartol. communiter approbatus in l. si de eo. §. fina. in fin. ff. de acquiren. posses. & sequitur ibi Imo. Paul. de Castro. & Alexan. in consil. supra allegatis, & consil. 118. nume. 2. volum. 2. Ange. in §. quadrupli colum. fin. Instit. de actio. l. a. consil. 6. colum. fina. volum. primo, & ratio præmissorum esse potest, quia in interdicto retinendæ non obstat exceptio defectus proprietatis, seu dominij etiam in beneficialibus, vt concludit Abba. in c. in literis num. 27. de restit. spo.

H 4

liat.

Non obstat d. l. filium emancipatum, quia ibi filius sciebat & ius & factum secundum gloss. fina. Bartol. & communiter doctor. in dicta l. Clodius. in fin. in casu autem nostro istæ mulieres, licet fuerint præsentis, tamen habuerunt iustam causam dubitandi, an ex tali ultima dispositione minus solemniter dicerentur hæredes ex testamento, vel ab intestato, cum aliqui doctores non medio cris auctoritatis tenuerint, quod talis dispositio inter liberos non valeat vt testamentum, sed vt alia vltima voluntas, ita refert gloss. in §. ex imperfecto. l. hac consultißima. C. de inoff. testa. quam sequitur Spec. in titu. de instrumen. editio. §. compendiosè. nu. 12. vers. incipiente, & nota quod cum vltima voluntas, per text. in l. filij patris. & in l. si. C. fam. hercic. quæ iura hoc aperte videntur dicere, & clarius tex. in dicta l. hac consultißima. sequitur Hostien. in summa de testa. §. qualiter conficiatur. versicul. quandoque duo, & quo fit, vt opinio, & auctoritas tâtorum patrum, iustam causam dubitandi præbeant, Bartol. per iura per eum allegata, in l. qui Romæ. §. duo fratres. colum. 3. nume. 9. ff. de verborum oblig. maxime in casu nostro, in quo pater non fuit vltus verbis directis significantibus institutionem, sed alijs verbis communibus.

Nec apparet, & quod potius voluerit testari, quam aliam vltimam dispositionem facere, quo casu licet huiusmodi vltima voluntas effectum testamenti habeat, tamen non est proprie testamentum, vt concludit Alexan. in d. §. ex imperfecto. colum. 1. versicul. limita prædicta esse vera, post Angel. & Bald. per eum allegatos, & in l. si filius. colum. 3. in fin. ff. de libe. & post h. doctissimus Natta concius noster in repe. d. §. ex imperfecto. colum. 1. versicul. limita in primis quæst. 46. sed est quadam tertia species mixta, ita vt non proprie dicatur testatus, nec intestatus, secundum Ias. in §. ex imperfecto. colum. fina. versicul. puto concludendum, & multo fortius procedit hæc dubitatio in casu nostro, quia de tali voluntate nulla confecta fuit scriptura, & quo casu dubitabile est an dispositio. §. ex imperfecto habeat locum in testamento nuncupatio, quia licet communis opinio sit, quod locum habeat, tamen istud est per interpretationem, seu extensionem, vt concludit Natta in d. §. ex imperfecto. in princip. quæstio. 37. post alios per eum relatos, & ignorantiam huiusmodi siue dubitatio maxime locum habere debet in istis mulieribus rusticis, quæ præsumuntur iura ignorare. l. cum de indebito. ff. de proba. Paul. de Castr. in dicta l. Clodius. in fin.

Non obstat l. fina. C. de iur. & fac. igno. quia nos sumus in casu, in quo iuris ignorantia operatur vt intendans remedium incompetentis, non videatur renuntiare alteri competenti, vt concludunt communiter doctores. post Bartol. in d. l. Clodius, Paul. de Castr. in l. mater decedens. ff. de inoff. testa.

Vel potest responderi id quod dicitur, quod per electionem iuris ab intestato, censeatur quis repudiasse dispositionem testamentariam, limitatur non procedere, quæ remedium intentatum esset nullum, vel inefficax propter oppositionem aduersarii, qui dicit esse renuntiationem primo iuri per actum secundum, & sic actus secundus non habuit effectum, ita limitat Aretin. in dicta l. filium. colum. 2. versicul. primo limita, per text. in l. nihil interest. §. si cum filius. ff. de inoff. testam. & in dicta l. Clodius. colum. 1. ubi allegat doctrinam Bartol. in l. naturaliter. §. nihil commune. colum. 4. nume. 2. ff. de acquiren. posses. & ubi eligens remedium incompatibile non potest dici renuntiasse alteri, quando tale remedium intentatum fuit impugnatum ab aduersario per regul. capit. ex eo de regul. iur. in sexto. ita etiam nominatim ad prædictam regulam respondet Soc. iun. consil. 34. nu. 33. & ex præmissis iudicauit Senatorem in fauorem prædictarum filiarum; eis saluam esse replicationem ex præsentia dispositione paterna.

liat. post Barto. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. posses. Guid. Pap. consil. 292. post Angel. in d. §. quadrupli colum. fin. Infit. de actio. Abba. in c. cum venissent colum. antepe. in l. lectu. de instir. quem refert. & sequitur Ferretus consil. 1. nume. 12. & consil. 7. nume. 3. & 6. hijs adimplatur reg. qui prior est tempore, potior est in iure; sed canonicus permutans probavit possessionem suam antiquiorem firmatam titulo permutationis confirmato a capitulo, apparetque titulum aduersarij esse acquisitum post dictam permutationem, & possessionem, ergo debet obtinere.

- Contrarium tamen in casu nostro videtur verius
- 4 primo per text. in capit. primo de regu. iur. in 6. §. vbi beneficium ecclesiasticum non potest sine institutione canonica obtineri, aliquin viriosus dicitur ingressus, c. vnico. de eo qui mit. in poss. causa rei seru. in 6. & ibi
 - 5 gloss. & ratio est. §. quia in beneficiis possessionum continet proprietatem causam, cum sit mixta natura, secundum Rotam decif. 14. in nouis, argumen. text. l. 2. §. quaedam. ff. de interdi. & decisione. 4. circa fin. vbi expresse dicit in beneficiis possessionem non posse acquiri sine titulo. & late comprobatur Oldrad. consil. 1. Cassio. de restitut. spolia. decif. 1. numero 10. Hinc fit,
 - 6 §. quod in beneficiis agens remedio reintegrande, & per viam attentatorum, quod valde priuilegiatum, & fauorabile est, debet illud iustificare cum titulo saltem colorato, potissime si aduersarius edoceat de proprietate sua, Paris. latissime consil. 2. colum. 1. & 2. volum. 4. post Feli. & Bellame. per cum rellatos, Cassio. de causa poss. & proprie. decif. 8. & de restitut. spolia. decif. 3. & 4. nume. 7. & decif. 8. in principi. vbi post Card. Alex. & alios per cum rellatos dicit hanc esse communem opinionem, quicquid dixerit Abba. in d. cap. in literis, qui etiam attestatur hanc esse communem opinionem, & in terminis huius interdicti retinenda est decisio. Antonio. de Butri. in c. in causa, colum. 16. & sequens de causa poss. & proprie. & in d. c. in literis col. 6. & titulus tunc coloratus dicitur, quando est habitus vel a Pontifice vel ab ordinario, Guid. Pap. decif. 85. Abba. & communiter docto. in c. 2. de concess. preben. Deci. consil. 220. Ferre. d. consil. 1. nume. 5. non autem si habeant a capitulo. vel ab alio habente ius conferendi virtute alicuius priuilegij, Gomef. in regula de trien. posses. questio. 37.

Non obstant in contrarium allegata. & primo not. per Decif. in d. c. licet causam, quia ibi etiam erat iustificata possessio ex titulo.

- Non obstant doctrina Bartol. Bald. & aliorum supra allegatorum, §. quia non procedunt in beneficiis, in quibus oportet iustificare possessionem ex titulo saltem colorato, ne detur materia peccandi. Ita respondet Oldra. dicto. consil. 7. nume. 6. & 10. Butri. in d. capitul. in literis colum. 8. Cassio. d. decif. 3. nume. 5. de restitut. spolia. Paris. d. consil. 12. numero 7. volum. 4. Alexan. consil. 4. 5. nume. 8. volum. 3. vbi respondet ad dictum Bald. in disputatione, accusatus de vi turb. colum. fin. & titulus coloratus dicitur, quando processit ab habente potestatem Innocen. in capit. bonae el. 2. de poss. praes. & in d. capitul. in literis, & ibi Butri. colum. 6. Rot. deci. 393. nume. 3. Cass. decif. 4. nume. 5. de causa poss. & proprie. Ripa. in rub. de cau. poss. & proprie. nu. 37. Franc. in capit. 1. in 2. nota. de concess. preben. 6. Decif. in l. fin. numero 19. C. de edic. diui. Adria. tollen. & consil. 220. Rip. libr. 2. respon. capit. fin. §. vbi etiam dicunt iudicem secularem posse super tali possessore cognoscere, Guido Pap. consil. 182. in fi. Ferr. dicto. consil. 1. nume. 15. & secundum hanc opinionem censuit Senatus in causa Raynerij, & Cernolae canonicorum Vercellensium, scilicet Raynerium titularum possessorem esse manuteneendum in odium praedicti Cernolae de cuius titulo nisi asseret permutationis non constat.

- 1 Petitio hereditatis, & interdictum quorum bonorum an competant contra titulo possidentem.
- 2 Petitio hereditatis, & interdictum quorum bonorum paria iudicantur, quo ad hoc, vt contra titulo possidentem non dentur, quod ampliat, vt nu. 3. & 4.
- 3 Titulus promouens ab eo, qui nullo titulo possidebat inualidus reputatur.
- 4 Diuisionis titulus petitionem hereditatis non excludit.
- 5 Petitio hereditatis non praescribitur, nisi spatio xxx. annorum, nu. 9. declaratur vt 11.
- 6 Prescriptio longi temporis requiritur titulus, & bona fides.
- 7 Authoris mala fides nocet singulari successori. quod limitatur, vt num. 10.
- 8 Hereditas iacens dicitur, vbi rerum hereditarium dominium a nemine adhuc est acquisitum.

DECISIO LVI.

Petitio hereditatis, an detur contra singulares, & titulos possidentes.

In causa domini Ioan. Antonij Richiardini a Gathinaria aduersus dominum Caristophorum de Aduocatis Casanoua, & gratum Iussianam ius habentem a dicto domino Christophoro de plurimis dubitari contingit.

- Primo, tan petitio hereditatis, vel interdictum quorum bonorum competat eidem domino Io. Antonio contra praedictos reos singulares, & titulos possidentes, & prima facie videbatur dicendum non competere obstante regula. l. hereditatis. C. de petitione. hared. l. regulariter. ff. eodem titulo. l. hereditatem. & ibi glo. C. in quibus cas. cess. long. temp. praescrip. vbi petitio hereditatis regulariter non datur contra possidentem titulo, latissime Dida. praest. questio. c. 12. Balb. in repetit. l. Celsus. colum. 5. ff. de vfu cap. Natta consil. 16. nume. 11. Soci. iun. consil. 75. nume. 6. & 11. & idem dicendum est in interdicto quorum bonorum, §. quod in hoc concordat cum petitione hereditatis, secundum Bart. in l. 1. in fi. C. quorum bonorum, & in l. 1. nu. 3. ff. eodem titulo. Alexan. consil. 4. nume. 1. volum. 2. Rui. consil. 25. num. 2. vol. 4. Natta consil. 15. num. 10. & consil. 443. num. 22. Aretin. §. quadrupli. col. 11. versic. & datur istud remedium. Instit. de actionib. l. as. in §. actionum. col. 35. Infit. de actio. Rip. in d. l. 1. num. 2. ff. quorum bono. Soci. iun. consil. 75. nume. 6. & 11. volum. 1. §. quae regula ampliat, vt locum habeat, etiam si titulus esset acquisitus post mortem eius, de cuius hereditate agitur Aretin. Instit. de actionib. §. sed iste. colum. 8. versic. principali. ter adde, & col. seq. l. as. in d. §. actionum. col. 33. versic. item datur. & seq. vbi dicit istam esse communem opinionem & in l. fina. colum. fina. versic. & ideo Bald. C. de edic. diui. Adria. tollen. reprehendens Bal. aliter sentientem, & affirmans communem esse in contrarium, Alex. consil. 73. & 184. nu. 3. & 186. nu. 1. & 4. vol. 5. dicens doctores communiter tenere contra Bal. §. quod etiam locum habet, si titulus fuerit habitus ab eo, qui ponisset conueniri petitione heredi. secundum Bart. in l. 3. §. opus. ff. de alie. iud. mut. ca. fac. l. as. in d. §. actionum. col. 34. nu. 197. versic. go in hodie nouiter ponderaui. Infit. de actio. quos refert & sequitur subtilis Did. pract. quest. c. 12. nu. 5. quo capite late hanc questionem tractat.

Non obstat quod dicit Bar. in l. cogi. in vltima quest. C. de peti. hared. quia loquitur, quando titulus erat acquisitus pendente iudicio in petitione hereditatis, prout etiam respondet apof. l. as. in d. §. actionum.

Praedi-

Prædictis non obstantibus in casu, de quo agit conclusum fuit petitionem hereditatis, & interdictum quorum bonorum competisse aduersus prædictos conuentos, tum quia petitio hereditatis, & interdictum quorum bonorum datur contra titulo possidentem, quando titulus est acquisitus post mortem testatoris, seu defuncti ab intestato, Bald. in d.l. fin. colum. 6. in 9. & 10. oppositio. C. de edic. diui Adria. tol. quem refert, & sequitur Alex. consi. 90. nume. 9. volum. 2. Soc. in tracta. fallentiarum, regu. 296. incipien. petitio hereditatis, in secunda fallen. latissime Barba. consi. 65. volum. 2. post Ancha. per eum citatum asserens Bononia seruati opinionem B. l. Corn. consi. 207. col. 3. vers. omitto. uol. 1. & ita dicit fuisse determinatum, Affli. decif. 119. num. 6. quem sequitur Dec. consi. 588. nu. 12. idem Affli. decif. 228. post Pau. de Cast. consi. 321. versic. tertio queritur, & consi. 390. col. penul. uersic. nec obstat titulus. volum. 2. quem etiam refert, & sequitur Cra. consi. 277. colum. 2. vers. similiter, quia Titulus, Roll. n. à Valle, quem post hac scripta vidi consi. 48. nu. 11. cum etiam dictus dominus Christophorus habeat causam ab ijs, qui petitione hereditatis poterant conueniri, quo casu potuit agi petitione hereditatis, vel interdicto quorum bonorum, vt concludit Bar. in l. Neratius. ff. de pet. heredi. & in l. cogi. in fi. C. eodem titu. & hanc limitationem ad prædictam regulam dicit esse verissimam Ias. in d. §. actionum. n. m. 220. P. u. de Cast. consi. 139. in nomine, Alex. dicto consi. 184. colum. 2. volum. 3. & ratio est, quia eorum titulus habetur pro non titulo, cum proveniat ab eo, qui nullo titulo possidebat, Bar. in l. si rem, & pretium. ff. de pet. heredit. faciunt nota. per Barto. in l. 1. nume. 1. & 2. C. de inoff. testam. lo. Croc. consi. 47. nu. 21. & consi. 75. nume. 10. Natta consi. 448. nu. 23. & seq. lo. Croc. consi. 75. nu. 10. cui erroneè est posita negatiua.]

Secundo, dubitabatur, an contra talem petitionem hereditatis competere præscriptio longi temporis ex persona possidentium pro hærede, qui bona hereditaria diuilerant, saltem proportionibus obuentis ipsis diuidentibus ex titulo diuisionis, & videbatur dicendum competere. l. 1. & ibi glo. & communiter doctores. C. commun. vtriusque iud. & pro hac opinione facit quod dicit gloss. in dicta l. hereditatem, circa medium. C. in quibus cau. cess. long. tem. præscrip. quam ordinariam dicit Balb. in repe. l. Celsus. colum. 4. versic. amplia secundo. ff. de vscup. quod possidens titulo vniuersali pro hærede, quando interuenit iustus error facti, talis titulus putatiuus, quo quis putat se hæredem, cum non sit, sufficit ad præscribendum longo tempore petitionem hereditatis.

Contrarium tamen decisum fuit in casu nostro per doctrinam Bar. & Ange. in l. Pomponius. ff. de rei vendi. & Ang. in l. penul. ff. si pars heredi. pet. & vbi titulus diuisionis non excludit petitionem hereditatis, & ad glo. in l. hereditatem responde, vt per Balb. in d. l. Celsus. col. 4. in fin. vbi dicit, quod licet iustus error habeatur pro titulo quatum ad vscupationem, & præscriptionem, attamen non habetur pro titulo, vt repellatur agens petitione hereditatis, aut interdicto quorum bonorum, quod nominatim dixit Bart. in l. 1. nume. 3. ff. quorum bono.

Tertio, an talis emens a possidente pro hærede, vel pro possessore possit opponere præscriptionem longi temporis ex persona sua; videbatur dicendum quod non, & quia petitioni hereditatis non præscribitur, nisi spatio triginta annorum, vt latissime concludit Balb. in tracta. de præscrip. in 4. par. quartæ partis principa. q. 16. & pro hac opinione adducit in iudicio meo fortissimum argumentum, maxime in casu nostro. Nam si petitio hereditatis datur contra istos habentes titulos ab ijs, qui poterant petitione hereditatis conueniri, eo quia eorum titulus habetur pro non titulo, vt dicit Bar.

in d. l. si rem, & pretium, sequitur, quod tales non poterunt præscribere spatio longi temporis, & cum in tali præscriptione requiratur ut titulus, & bona fides, secundum Bar. in l. Celsus. in princ. ff. de vscup. Ias. in l. fina. col. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. & ad hoc facit, & quia mala fides authoris nocet etiam singulari successori, authen. malefidei. C. de præscrip. lon. tem.

Contrarium tamen fuit iudicatum, per doctrinam Barto. in dicta l. etiam. §. quod si quis. ff. de pet. heredi. quæ primo fuit, gloss. in dicta l. hereditatem. C. in quibus cau. cess. long. tempo. præscrip. & gloss. fina. in l. fin. C. de edic. diui Adria. tollen. ubi quando petitio hereditatis excedit suos terminos, vtputa si datur contra titulo possidentem, tunc exceditur a non suis terminis, & sic præscribitur longo tempore, Crauc. consi. 277. colum. 2.

Non obstat dicta authen. malefidei, quia non procedit in mala fide præsumpta, vt concludit Balb. de præscrip. in tertia parte principa. quæstio. 12. in fi. sed mala fides possidentis pro hærede, dicitur esse præsumpta, vt concludit gloss. in l. 2. C. de vscup. pro hærede, ergo non potest nocere singulari successori, aduerte tamen acutissime lector, quia doctores in hoc articulo varie sentiunt, vt ex dictis Alex. & Ias. in dicta l. fina. & in glo. fina. potest legi, quorum dicta putare sic posse concordari, sequendo distinctionem Paul. de Castr. cum

modificatione infra scripta, & quod aut agitur petitione hereditatis contra possidentem titulo vniuersali, puta cum qui emittit a possidente pro hærede totam, vel partem hereditatis, & tunc ad repellendum agentem petitione hereditatis, vel interdicto quorum bonorum requiritur præscriptio triginta annorum, aut agitur contra possidentem titulo singulari, & tunc sufficiat præscriptio decennalis, seu vicenalis, & ratio diuersitatis est, quia quando agitur contra possidentem titulo vniuersali, is contendit agentem non esse hæredem, sed autorem suum, & contra huiusmodi reum datur vtilis actio petitionis hereditatis dicta l. etiam. §. 1. ff. de pet. heredi. Qui vero possidet titulo singulari, non contendit agentem non esse hæredem, nec contra eum datur vtilis petitio hereditatis; sed nititur titulo singulari, quo casu habet locum doctrina, quod quando petitio hereditatis excedit suos terminos, quia datur contra titulo possidentem, exceditur a suis terminis, vt possit repelli præscriptione decem annorum, & ita loquitur gloss. in dicta l. hereditatem, & in d. l. fina.

Sed huic rationi quoad singularem successorem videtur ob stare regula l. nemo plus iuris. ff. de regul. iuris. nisi respondeas prout in gloss. ibi in fin. quod successor singularis præscribit ex persona sua. Resultat tamen alia difficultas, quod dicta præscriptio non poterit inchoari hereditate iacente, secundum doctores, & maxime Paul. de Castr. in l. licet. C. de iure deliberan. & que hereditas dicitur iacens, quando dominium rerum hereditariarum non est adhuc acquisitum alicui vere per sonæ, contra tamen facit decisio Balb. de præscrip. 4. par. te prin. q. 19. in fi.

Et secundum hanc vltimam opinionem iudicauit Senatus, videlicet Richardino agenti competisse dicta remedia petitionis hereditatis, seu quorum bonorum, attento præstentim titulo habito post mortem testatoris a præcedente ius vniuersale in dicta hereditate.

S V M M A R I V M.

- 1 Notarius non cogitur edere instrumentum ei, qui non rogauit, licet de eius interesse appareat.
- 2 Decretum Dominicale sub rubricis, quod notarij grossent, delaturatur.
- 3 Statuta, siue decreta debent ita interpretari, ut quanto minus possint ledant ius commune.

4 Interesse

- 4 Intereſſe petentis editionem fieri, an ſolo iuramento probetur.
C. nume. 5.
- 6 Iuramentum calumniae à quocunque petente editionem fieri
exigitur.
- 7 Libellarius ff. ad exhibendum declaratur num. 70 eodem.
- 8 Editio iudici facienda inſtrumenti eſt, vt ex eius in petitione co
gnoscat, an par ſis interſit tale inſtrumentum habere, vbi de
ſi opinio contra Caſtrenſem conſultatur.

DECISIO LVII.

Notarius an cogatur inſtrumentum exhibere tertio, de cuius
intereſſe non tractatur, & quomodo huiusmodi intereſſe petentis
editionem fieri probetur.

Vidā, cuius mādato non fuerat
rogatum inſtrumentū, eo q̄ no
tarius amicē rogatus reculaue
rat illud edere, petijt notarium
opelli ad exhibendum dictum
inſtrumentū in forma authenti
ca, iurās ſua intereſſe illud exhi
beri. Queſti fuit de quobz pri
mo, an t̄ neceſſe notarius edere in
ſtrumentum huic tertio. Secundo dato, quod compelli
poſſit illud exhibere, an intereſſe allegatum probe
tur iuramento petentis, vel requiritur ali. ſaltem ſum
maria probatio dicti intereſſe. Quod primum, quia
de eo plene ſcripſerunt, Ange. com. 399. Pau. de Caſtr.
& laſ. in l. prator ait. in princ. & in l. quādam. in princ.
ff. de eden. De clare in c. i. col. mihi 53 cum duabz ſe
quentibus de p. obatio. poſt alios per eos relatōs, con
ciuentes communem eſſe conſuſionem, q̄ quod
notarius non poſſit cogi tradere inſtrumentum ei, qui
non rogauit, licet præſentat intereſſe, quam cōſuſio
nē ſex modis limitat Decius loco ſupra allegato, ideo
vltcrius non inſiſtam contenti ſupra dicta conſuſio
ſione communi, & tenendo hanc opinionem non vi
detur obſtare decretum ſub rubrica, quod notarij groſ
ſent, quo cauetur, quod notarij poſtquā fuerint requi
ſiti a perſonis, quarum intereſt, teneantur infra men
ſem tradere inſtrumentum in publica forma, q̄ quia
huiusmodi decretum recipere debet interpretationē,
ſeu declarationem a iure communi. Barto. in l. omnes
populi. in 3. q. ſexte q. prin. ff. de iuſtit. & iure. Aret. in §.
ius autem civile. col. 10. in ſi. Inſtitu. de iure natur. gen.
& ciuili. & ſic intelligi debet de perſonis, quæ rogaue
rint fieri inſtrumentum, & quarum intereſt illud
habere.

Nec obſtat, quod ſtatutum nihil operaretur, quia ſa
tis operatur ſtatutum propter tempus mentis præſiſti
notario ad tradendum inſtrumentum in forma publi
ca, q̄ & ſtatuta, ſiue decreta debent ita interpretari, vt
quanto minus poſſint lædant ius commune, ſed cum
eo conueniant, ut in terminis noſtris conſuluit Rom.
conſi. 83. q̄ & ſi videatur tenere contrarium in caſu
ſuo, attamen illud eſt propter clauſulam alternatiuam
in ſtatuto poſitam, quæ clauſula ceſſante videtur nē
quod notarius non eſſet cogendus edere, licet in ſtatuto
eſſent illa verba, cuiuſlibet intereſt, ſed dato, quod
decretum iſtud generaliter debeat intelligi, videlicet,
quod vnuiſque cuius intereſt, poſſit petere edi
inſtrumentum, prout forſan verius eſt, cum ſtatuta regu
lariter nō recipiant interpretationem reſtrictiuam de
iure communi, vt dicit idem Bar. in d. l. omnes in 2. q.
6. queſt. principalis.

Videndum nunc eſt de ſecundo articulo, quomo
do probetur, quod interſit petentis, q̄ & videtur dicen
dum poſſe probari per iuramentum requirentis, per
tex. in l. theſaurus. ff. ad exhiben. in l. ſin. C. de fide inſtr.
in l. 3. C. quemadmod. teſta. aper. glo. in l. 1. §. ſciendum
in verbo ſummatim. ff. ad exhiben. Bart. in l. 1. in princ.

nu. 5. ff. quemad. teſta. aper. in l. de tabulis. §. ſi. ff. de tab.
exhiben. & in dicta l. theſaurus. Ange. conſi. 164. vnde
nō obſtat quod hæc ſilia, Pau. de Caſtr. in d. l. quādam,
circa ſi. prin. Roma. d. conſi. 83. in ſi. & Alex. in l. ſi fide
inſtr. 2. §. ſi. col. ſi. ff. qui ſatida. cog. concludens, quod
vbi agitur de modico præiudicio intereſſe poterit probari
per iuramentum, per d. l. theſaurus. ff. ad exhib.

Contrariam opinionem, quod non ſufficiat proba
re intereſſe per iuramentum, tenuerunt Angel. in l. ſi
quis ex argentarijs. §. exigitur. & in l. quādam. in princ.
ff. de eden. quem reſert & ſequi videtur Ale. in apoſt. ad
Bar. in d. l. 1. in princ. ff. quemad. teſta. aper. in ſin. vbi
facit differentiam inter actionem in factum, & actionē
ad exhibendum inſtrumentum vti certum corpus, q̄
agens intendit vindicare, & hoc vltimo caſu dicit, q̄
intereſſe poſſet probari per iuramentum, ergo vide
tur velle, quod in primo caſu non probetur per iura
mentum. arg. l. cum prator. ff. de iudi. q̄ pro hac opinio
ne adducebam tex. in d. l. 1. §. ſi mecum. verſi. eleganter
igitur deſinit Neratius. ff. ad exhib. vbi expreſſe iurecō
ſultus vult, iudicem, coram quo petitur fieri editio, de
bere cognoscere, an iuſtam, & probabi. ē habeat actor
cauſam, per quam exhiberi ſibi deſideret, ſed clarum
eſt, quod per ſolum iuramentum eius, qui iurat ſua in
tereſſe cum hoc in animo conſiſtat non diceretur iudi
ci conſtare ſummariē de iuſta, & probabili cauſa petē
dæ editionis, ergo per iuramentum ſolum non dicitur
probari huiusmodi intereſſe, cum requirat aliquod ex
trinſecus fieri. Et tenendo hanc opinionem reſponde
ad tex. in l. theſaurus. ff. ad exhiben. & in l. ſin. C. de fide
inſtr. & in l. penul. C. quemad. teſta. aper. & ad glo. Bar.
& alios ſupra pro prima opinione allegatos, quia om
nes d. l. loquuntur in iuramento calumniz, ita dicit
tex. in d. l. theſaurus iuncta gl. in verbo, iuranti, & in d.
l. pen. C. quemad. teſta. aper. & in d. l. ſin. C. de fide inſtr.

iuncta glo. in verbo exiſtimas, q̄ nam regulare eſt, vt a
quocunque petente ſibi edi inſtrumentum exigatur iura
mentum calumnię. l. ſi quis ex argentarijs. §. exigitur
ff. de eden. ideo nimirum ſi dicta l. requirat huiusmo
di iuramentum. Vel poſſet reſponderi, quod l. theſau
rus loquitur de alia editione, quam inſtrumentorum,
ita reſponderet Alex. in d. l. 1. C. quemad. teſta. aper. lue
ro ſi. C. de fide inſtrum. loquitur, quando editio peteba
tur ab eo, qui volebat redarguere inſtrumentum de
falſo, quo caſu ſpeciale eſt, vt admittatur cum iuramē
to, & faciunt, quæ ſcribit Dec. in c. 1. col. 5. verſi. ſeun
do fallit, de probatio, ſed prima reſponſio, quod præ
dicta iura loquantur de iuramento calumnię eſt ſoli
dior, pro qua adduco pulchram doctrinam Bart. in l. ſi
is a quo. in ſi. prin. verſi. dicitur hic quod cognoscat

ſummarie, quæto qualiter fiat. ff. ut in poſſ. leg. q̄ id,
quod dicit gl. in verbo ſufficit, quod iuramentū eſt ſum
maria probatio per tex. in d. l. theſaurus, eſt verum in
illo caſu tantum, an per calumniam peratur exhibitio
vel non, quia in hoc ſufficit probatio per iuramentum
ſed an legatum debeat, vel nō, & ſic in caſu noſtro,
an interſit, uel non debet probari per inſtrumentum,
vel per teſtes. q̄ Quapropter dicebam vltra iuramentum
a parte requirentē editionem præſtandum, eſſe exhibē
dum a notario protocollo, ſeu inſtrumentum iudici,
qui perſpectis verbis inſtrumenti cognoscat, an inter
ſit petentis habere huiusmodi inſtrumentum publicū,
& ſi cognoscat aliquam iuſtam, uel ſaltem probabi
cauſam faciendę editionis, coget tunc notarium me
dia mercede inſtrumentum publicum edere, alias non
& hoc idem dicit Bar. in d. l. 1. in princ. verſi. ſi reor tamē
ff. quemadmo. teſta. aper. Pau. de Caſtr. in d. l. quādam
in ſi. princ. ff. de eden. & eſt de mente Bal. in dicta l. pen.
verſi. idemque ſi. ciat tabellio mandato iudicis. it. quē
ad teſtam. aper. quod etiam ſuadent verba decreti, &
prout eorum intereſt, & pro ciſt faciant, quod index ex
uiſione diſcernit inſtrumenta, quo ſit, ut nate repe
hen

hondatur, Pau de Cast. per Dec. in d. c. r. col. 57. versic. vltimo nota. & ita rescipit Senatus Iudici Cunei, ad preces cuiusdam mulieris contra Fraciscum Palerium notarium.

S V M M A R I V M.

- 1 Mater, & soror aequis portionibus infanti succedere possunt.
- 2 Filius ratione sui iuris hereditatem paternam non aditam, ad matrem transmitti potest, ubi de communi attestatur.
- 3 Cessionarius instrumentum cessionis ante litem contestatam edere debet, alias processus invalidus redditur. & nu. 4.
- 4 Mater propter transitum ad secunda vota non petendo tutore filijs, nec rationem reddens, aut inventarium non conficiens repellitur a filij successione.
- 5 Mater transiens a secunda vota, nullo tutore liberis petito, eisdem penis subijcitur, quibus mulier nubens intra annum luctus, imo & maioribus, nu. 21.
- 6 Mater ad petendum tutorem intra annum admittitur, qui terminus ad inventarium conficiendum non datur, & ratio dixerit quis reddit. r. nu. 19.
- 7 Aequiparatorum eadem esse debet dispositio, limitatur, num. 27.
- 8 Mater ad hoc, vt excludatur a successione filij, que probari debeant.
- 9 Inventarii confessio legitima administrationis nomine continetur.
- 10 Generalis liberatio, siue quitatio extenditur ad omnia que administrationem respiciunt, super qua tales liberationes fiunt.
- 11 Ratificatus actus fingitur a lege factus ab ipso ratificante.
- 12 Alienatio rerum minoris illegitime facta retractari non poterit per minorem maiorem effectum.
- 13 Transiens cum tutore, vel curatore, adiecta clausula, quod non vult cum ipso conveniri, videtur etiam dolum preteritum remississe, & declaratur, nu. 35.
- 14 Tutori permixta est transactio.
- 15 In transfectione non inspicitur iustitia, nec iniustitia cause, quando transiens scientiam ipsius cause iniuste habebat, & nu. seq.
- 16 Actio de dolo per lapsum biennij censetur extincta.
- 17 In dubio solutio videtur facta ex causa preambula, & preexistenti contractu.
- 18 MaterATRIX inventarium conficere tenetur, etiam si testator prohiberet, quod si non fecerit, quas penas incurrat.
- 19 Invariabiliter in contra matrem potest, que inventarium non conficit.
- 20 Inventarium non conficiens in dolo esse presumitur, necnon et res pupillares subtraxisse, poteritque vt suspectus remoueri.
- 21 Inventarium non faciens magis delinquit, quamuis, qui tutorem interit a statuto tempus non petat.
- 22 Diffinitio Mox posita in l. tutores. C. ad Tertul. quomodo intelligatur.
- 23 Inventarium conscribendi tempus, quo temporis spacio prestatur.
- 24 Inventarii descriptio non differtur, nisi ex causa legitima, & necessaria.
- 25 Tex. in §. confessio. l. 2. ff. ad Tertul. declaratur.
- 26 L. sciatis. C. de leg. hered. limitatur.
- 27 Argumentum a contrario sensu ex dictis gl. vel alterius doctis sumi non potest.
- 28 Tutor gratuito remittere, nec donationem facere potest.
- 29 Ex ratificatione expressa, siue tacita, nunquam consolidatur actus dolosus.
- 30 Dolo in quocunque contractu censetur exceptus.
- 31 Legum presumptiones leuissimae probationes dicuntur.
- 32 Glo. in l. actione. C. de trans. declaratur.
- 33 Ex dolo, & improbate nemo lucrum consequi debet.
- 34 Geminatio, actum efficaciorum reddit.
- 35 Mulier non excusatur in iis, quae indulta sunt, ad rigorem iuris conseruandam.

DECISIO LVIII.

Mater tutelam filiorum gerens, si ad secunda vota tranferit nullo confecto inventario, tutore filijs non petito, nulla ratione administratorum reddita, an filij defuncti successione excludatur.

Mater suscepta tutela trium filiorum primi uiri, nullo tamē legitime confecto inventario, post transitum ad secunda vota petijt tutore filijs dari, quo decreto, cū eo nulla legitime reddita de administratis ratione trāsegit, pactoque adiecto de vterius quicquam ab ea non petendo, liberata fuit, cui etiam promissit tutor solvere aureos 50. pro legitima filij infantis prædefuncti, item singulis annis aureos decem occasione interesse donationis propter nuptias, quæ omnia tam per prædictum tutorem, quam per filium superstitem etiam post annum 25. soluta fuerunt, nunc superstes masculus maior effectus celsis sibi iuribus a sorore, tanquam heres fratris insolidum, petijt matrem cogi ad reddendum rationem administratorum, & sibi iuramentum in litem deferri, matremque priuari legitima filij prædefuncti, ac donatione propter nuptias ob inventarium non confectum, durante eius administratione, transitumque ad secunda vota ante petitum tutorem, rationemque redditam, & reliqua non restituta.

Quæritur an iure petat filius, & videbatur dicendum filium iure non agere præcipue insolidum. §. si quis agens. & §. seq. Insti. de actio. nam cum mater, & soror successerint æquis portionibus filio infanti, præmore §. si vero cum ascendentibus, in auth. de hæc. ab intest. veni. & in auth. cum cessante. C. de leg. hæc. A. gel. in l. mater quæ. C. ad Tertul. non videtur potuisse insolidum agere. l. 2. ff. si pars hæc. petat.

Nec obflare videtur, quod dictus filius decesserit hereditate non adita, & sic eius portio accretum filio superstiti adeunt. l. unica. C. quando non petentium partes peren. acre. & quia cum præsupponatur filium prædefunctum, in infantia perisse, dicitur hereditatis paternæ portionem non aditam, ex potentia suaratis ad matrem transmississe ex communi sententia, de qua p. Bar. in l. ventre. col. 4. versic. tertia regu. ff. de acquir. hered. Dec. consi. 245. nu. 1. & consi. 250. & 331. Paris. consi. 36. num. 14. vol. 3. Alex. consi. 113. col. 2. uol. 3. & consi. 79. uol. 6. Soc. iun. consi. 119. uol. 1. Ruin. consi. 88. nu. 10. uol. 2. & stante forma statuti ciuitatis Vercellarum, saltem succedit in legitima.

Nec suffragari videtur allegata cessio, cum cessionario nomine non fuerit actum, & quatenus utili actione, actum fuisset, instrumentum cessionis ante litem contestatam edi debuit, alias processus redditur nullus, Bal. in l. qui stipendia. in fi. C. de proc. Dec. in consi. 303. col. 1. & consi. 536. col. 1. Martin. sing. 26. & in l. si quis nec questio. nu. 9. ff. de quest. Arcet. in §. præterea. col. 25. Insti. de excep.

Contrarium uisum fuit virgere in casu, de quo agitur, uidelicet, quod insolidum agere poterit, tam ex vulgata regula, quando non petentium partes petentibus accrescant, quam ex transmissioe, & potentia suaratis respectu portionis fratri infanti prædefuncto debite, iuncta cessione a sorore facta.

Nec obflare cōtraria, & quia quod ad matrem dicitur ipso iure amisisse legitimam, propter transitum ad secunda vota, non petito tutore dari filijs, ratione non reddita, inventarioque non legitime confecto, tempore susceptæ per eam tutelæ, vt in auth. eisdem penis. C. de nup. cum ibi notatis.

Nec impediendo fororem esse, cum cesserit, & remiserit,

miserit iura sua in fauorem fratris agētis, ideo vterius ad ea regressum non habere, vulgata l. quaritur. §. si venditor. ff. de edil. edic. & l. si quis iuratur. i. m. C. de reb. credi. & iure iur. pulcher tex. in l. fin. C. de rem. pi. gno. & propterea potuit viles actiones sit in competentes nomine proprio intentare. l. emptor. & l. ex nomine. C. de here. vel act. ven. Dy. in c. pro possessore. in fi. de reg. iur. in 6. Socii. consil. 18. nu. 16. vol. 1.

Non obstat, quod fidem ante litem contestatam de cessione non fecerit, quia cum cessionarius egerit vtili actione potest quodcumque ante conclusionem in causa edere instrumentum cessionis, teste Bartol. in d. l. qui stipendia. in fi. C. de procura & in l. si duo. in fi. ff. de solutio. Bald. in l. 1. c. o. m. 4. versic. 4. quaritur nunc. quid. C. de act. & in l. 1. §. editiones. colum. 3. versic. venio ad secundum. ff. de edendo. post Specul. & Rayn. per eum allegatos, Felyn. post Aret. in c. 1. nume. 28. de proba. & rationem adfert Bald. in dicto §. editiones. quia talis cessio potest etiam pbari per testes, & in hac opinione fuit Senatus præsertim attenta clausula decreti, sola facti veritate inspecta.

Tota igitur difficultas huius causæ pendet ex sequenti articulo, an dicta mater censetur exclusa a legitima filij & donatione propter nuptias propter inuentarium non perfectum, tutorem non legitime filio superstiti petitiu, & rationem ante transitum ad secunda vota non redditam, reliquaq; non restituta. Item an sit cogenda rationem reddere, & reliqua restituere, de ferriq; possit contra eam iuramentum in litem; & videbatur dicendum non censeri exclusam, nec a legitima, nec ab alijs iuribus, primo per tex. in l. 1. §. si iuncta auth. eisdem poenis. versic. item & c. C. de secun. nup. §. vbi mulier transiens ad secunda vota tutore filijs primi matrimonij non petito, ratione non reddita, reliquis non restitutis, subijcitur eisdem poenis, quibus subijcitur nubens intra annum luctus, sed nubens intra annum luctus potest vindicare hereditates ab intestato, vel legittimas, vel honorarias, intra tamen tertium gradum, & sic filio succedere, arguendo a contrario sensu d. §. si ergo idem dicendum est in casu nostro.

Secundo non videtur exclusa a successione Hieronymi filij prædefuncti propter inuentarium non perfectum, quia cum non probetur, ipsum Hieronymum decessisse post annum a morte patris, quod erat fundamentum intentionis filij agentis ad exclusionem matris, sequitur quod ad eam non probante, mater absolui debeat. l. qui accusare. C. de edendo. Quod autem agenti ad exclusionem matris propter inuentarium non vel minus legitime perfectum, incurbat onus probandi, filium decessisse impuberem, & intra annum a morte patris, probatur, quia æquiparantur a lege antiqua, quoad exclusionem, tutorem non petere, seu minus idoneum, & inuentarium non conficere: nam utrunque confectum fieri debet l. 2. §. si mater & §. seq. ibiq; gloss. in verbo nec legitime. & §. non solum. ff. ad Senatusconsult. Tertulian. Roma. consil. 118. Fulgosi. consil. 52. Guid. Pap. consil. 43. 44. & 50. §. Sed in petendo tutore mater habet annum d. l. 2. §. confectum. & l. sciant C. de leg. here. & ibi communiter doctores Bal. Ang. & Sali. Bal. consil. 140. vol. 1. Pau. de Castr. p. 147. vol. 1. Aret. in §. si. Instit. ad Tertul. & in §. actionum col. m. hi. 24. Instit. de actio. vbi dicit quod §. confectum refertur ad omnes §. præcedentes; ergo pariter debet habere annum ad confectum inuentarij, vel perfectionem si minus legitime fecit, §. cum æquiparatorum eadem sit dispositio, & dato quod annus ad tutorem petendum esset de iure Codicis, dicitur dispositum in vno ex æquiparatis in l. veteri censeri dispositum in altero vulgata l. vt tantum. ff. de ser. corrupt. iuncta l. si quis seruo, & ibi glo. C. de fur. & ser. corr.

Et §. quod agens ad exclusionem matris a successione pupilli debeat non solum probare filium impube-

rem mortuum, & tutorem non petitiu, sed etiam quod filius superuixit patri post annum, & intra annum non petitiu fuisse tutorem, aperte tenet Alex. consil. 183. nu. 10. vol. 6. post Bald. consil. 289. volum. 1. & pro hac opinione adducebatur Corn. consil. 84. litera h. & 113. litera f. volum. 4. vbi dicit legitimum tutorem se ingentem administrationi non confecto inuentario priuari successione per lapsum anni, non quia tutorem non petiit, cum ipse sit legitimus sed quia non legitime administravit, non confecto inuentario. & sic videtur velle Corn. quod per non confectum inuentarij non priuetur legitimus tutor successione, nisi per lapsum primi anni, & præmissis ad stipulatur Paul. de Ca. in l. omnem. in prin. C. ad Tertuliam. vbi dicit, matrem etiam habere annum ad aliumdem tutelam, ergo & ad confectum inuentarij. §. cum eius confectio veniat legitime administrationis appellatione d. §. quod si pater. & ibi gloss. Tertio non videtur posse excludi a dicta legitima, nec a donatione propter nuptias, minusq; cogi ad reddendum rationem administrationis, nec iurari in litem contra eam, attenta liberatione, & quitatione generali a secundo tutore in transactione facta, & per verba prægnantia, & quæ debent generaliter intelligi, & extenduntur ad omnia, quæ dictam administrationem respiciunt l. emptor. §. Lucius, & ibi gl. Bar. & communiter doctores. ff. de pac. lmo in c. j. de trans. nec in on. & solutionibus subsequutis, per ipsum agentem maiorem annis viginti quinque, ex quibus iuncta dicitur approbatio, & ratificatio d. liberationis l. sed Iulianus. §. si. fin. ad Mace. & l. cum fidem. C. de non nu. pecu. & l. 3. §. si. fin. & l. Paulus. ff. rem rat. hab. pulchra gl. 11 in c. electi. de appell. propter talem enim ratificationem lex fingit actionem ratificatum fuisse a ratificante factum. glo. in l. Pomponius in verbo probauero. ff. de nego. gest. & in terminis nostris videtur tex. iuncta glo. in l. 1. & 2. C. si maior rem rat. habet. quam ad hoc notat Aret. in consil. 127. col. 2. in fi. vbi contractus nullus factus a minore vel eius tutore, conuallidatur si maior factus ratum habuerit verbis, vel factis; sed in casu nostro agens maior factus ratum habuit per solutiones factas post maiorem aetatem, ergo firma manet liberatio. Accedit tex. in l. si. C. si maior factus alien. rat. hab. 12 vbi alienatio rerum minoris illegitime facta ex causa onerosa si minor maior factus per quinque annos conquisitus non sit, non potest retractari, sequitur Bal. consil. 111 incipiente per andoque. vol. 2. alias 184. ad intelligentiam quasitum versic. nunc veni o. cod. lib. 2. Alexand. consil. 117. num. 2. vol. 3. quos refert, & sequitur Dec. consil. 232. col. 2. vbi dicit, hoc procedere etiam si minor fuisset deceptus. Quarto, pro hac opinione videtur glo. si. in l. actione. C. de trans. §. vbi si aliquis transigit cum tutore vel curatore suo, dicendo quod non vult eum posse conueniri, & remittit ei actionem, videtur omnia, etiam si aliquid in administratione male gessit, & si dolum præteritum, remissum l. Aurelio. in princip. ff. de lib. leg. cum alijs per eam allegatis & illam glo. dicit significandam & notandam Bartol. ibi in secunda lectura, quam sequitur Bald. ibi in fin. sequendo opinionem Petri, Paulus de Castr. Aret. Alexand. Ias. & communiter doctores. ibi, Alex. consil. 62. nume. 4. & 9. vol. 4. Bartol. in l. tutores §. ab eo. ff. de admini. iur. & ad stipulatur text. in l. cum te. 2. C. de trans. vbi pupillus maior factus transigit cum tutore vel tutoris hærede non potest recedere a dicta transactione. sed in 14 casu nostro tutor transigit §. quod facere posuit Bald. in l. Præses col. 2. C. de trans. Bartol. in l. cum: hii. §. cum is. ff. de trans. & transigendo liberauit matrem ab administratis cum pacto de vterius non petendo, quod idem videtur significare, ac si dixisset, quod vterius non conueniretur mater; l. indem. & ipse pupillus maior factus approbavit tacite dictam transactionem solvendo prædictos scuos decem pro interesse donationis propter

propter nuptias, secundum glo. in d. l. i. C. si maior. fac. rat. hab. & talis liberatio est generalis, sub qua potest comprehendi dolus commissus in administratione tutelae, ergo si quid male gessit mater huiusmodi quitatione videtur barur remissum.

Nec obstat quod causetur, propter quas fuit facta transactio erant iniusta, quia iustitia causae principalis non attenditur in transactione. l. 2. & ibi Bald. in primo nota. C. de transact. maxime quando remittens, seu liberans sciebat dolum aduersarii, quia tunc omnino censetur remissus dolus, glo. 2. in fin. in l. Pomponius. la. 1. ff. de nego. gest. quam notat Bar. in d. l. Aurelio. §. fina. num. 6. ff. de libe. lega. Bald. in dicta l. 2. versi. vel dic. C. 16. de transact. ubi dicit, quod quando dolus aduersarii est notus, tunc non potest rescindi transactio ratione doli, sed in casu nostro remittens sciebat, seu saltem scire debebat, quae paria sunt. l. quod te. ff. si cer. pet. materem suscepta tutela filiorum non perfecisse inventarium, tutorem dari filiis superstitibus non petisse, & sic dolum, praecipue non restituendo reliqua (saltem praesumptione iuris, quod nemini licet ignorare) commisisse; ergo talis transactio ratione praedicti doli rescindi non potest, & dato quod actione de dolo rescindi potuisset huiusmodi transactio, attamen hoc non habet locum in casu nostro, seuum extincta dicatur talis actio per lapsum biennij a die commissi doli, & sic facta transactio. l. fi. C. de dolo.

Nec obstat videtur, quod filius per solutionem dictorum scutorum decem pluribus annis etiam post maiorem errorem factam, non videtur ratificasse dictam transactionem, cum dicta solutio potuisset fieri ex alia causa, videlicet ex dispositione iuris communis, quod conferuat usufructum donationis propter nuptias mulieris transiens ad secunda vota, vulgata. l. feminae. C. de secun. nup. quia respondetur, quod cum soluerit scutos decem propter dictam donationem propter nuptias, & ius commune non disponat, eo modo debet usufructum praesumendum est, ex causa praambula, & sic ex illa transactione fuisse solum, ex doctrina glo. in l. quadam mulier. ff. de rei. vend. l. 2. C. de acqui. poss. & l. qui negotiationem. & ibi Bar. ff. de admin. tut. Bar. in l. cum solus. colum. fin. ff. de usufr. Soci. confil. 153. nu. 26. & in solutione quod praesumatur facta ex contractu praecedenti, Dec. confil. 618. nu. 2. post Soc. confil. 220. nu. 10. vol. 2.

Non obstat, quod inventarium non perfecit, quia videtur excusabilis propter imperitiam, propter quam mulieri paritur, secundum Bald. in l. prima. §. solent. in secunda lectura. ff. de oper. preec. vrb. Socin. confil. 39. nu. 16. & 17.

Contraria opinio in casu nostro visa fuit de iure vero, pro cuius cognitione praemittendum est, quod mater tutrix teneretur facere inventarium. §. fin. iuncta glo. in verbo descriptiones. in authen. vt sine prohib. matres, alias non potest administrare. l. fin. §. si. C. arbit. tut. & ibi communiter docto. Spec. de tutore. §. fina. in princip. Corne. confil. 236. vol. 3. & hoc procedit etiam si esset testamentaria a testatoreque fuisset ei remissa confessio inventarii, Alexand. confil. 62. col. 2. vol. 4. Soci. confil. 2. lib. 1. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de tutore. §. fin. num. 1. in fin. Rip. in l. nemo potest. num. 85. ff. de lega. 1. Cap. Tolof. quaest. 288. Socin. iun. confil. 115. num. 21. & sequen. & confil. 148. num. 5. & sequ. volum. 1. Rui. confil. 69. nu. 3. & sequ. vol. 1. Nico. Arelat. respon. vltimo. num. 13. quem post haec scripta vidi, & debet omnia bona maxime mobilia describere, argumen. l. qui tutores. C. de admin. tuto. Bald. in confil. 117. volum. 2. Corn. confil. 198. colum. 1. vol. 1. & non conficiens inventarium, quod mox facere potest, priuatur successione filiorum, per tex. in l. 2. §. quod si patet tempore, iuncta glo. in verbo legitime. ff. ad Tertullia. & ibi Bartol. in l. 2. colum. 2. ff. qui pet. tut. Fulg.

confil. 52. Neuiza. confil. 3. numer. 6. post Bartol. Bald. Paul. de Castro, & Curt. per eum citatos.

Item priuatur dicta successione si transcat ad secunda vota tutore non petito, ratione non reddita, & reliquis non restituendis. §. si mater. ff. ad Tertul. l. omnem. C. eod. tit. Parif. confil. 84. nu. 21. & sequen. volum. 2. Soci. iun. confil. 8. num. 1. & sequen. volum. 1. licet in casu suo respondeat contrarium propter minorem aetatem matris, & usufructu donationis, propter nuptias, patiturque alias poenas, de quibus in l. 1. & 2. & in auth. eisdem penis, & in corpore vnde sumitur. C. de secundis nup. & ibi late lo. de Garro. & in l. fin. §. si. C. arb. tut. & maxime, quod tra. cam praesumatur tutrix, ac bonorum subtrahit, & propterea etiam priuatur tutela pupilli. l. tutor qui repertorium, vbi Bar. Paul. de Cast. col. 342. secundum impressionem Papienfem, volum. 1. & in l. 3. §. tutores qui. ff. de susp. tuto. Roma. confil. 118. Guid. Pap. confil. 43. & 50. post Barr. confil. 21. 5. Salu. in l. tutores. num. 12. C. de admin. tut. Gozad. confil. 17. colum. 1. & 2. Rub. confil. 161. Soc. confil. 21. 3. num. 3. & 12. lo. Croc. confil. 131. num. 50. & inuentarium debet facere mox cum creata tutor tutrix. l. tutores. la. 2. C. de adm. tut. & communiter docto. exponunt, mox id est, quamprimum fieri potest, Bartol. in d. l. tutor qui repertorium. colum. 2. versi. quero, quando debeat fieri inuentarium, & dicit Spec. in tit. de tutore. §. generaliter. num. 3. versi. item fiet inuentarium mox ab initio, quam cito potest, puta infra triduum incipit facere, sequitur Alberic. in l. tutores. num. 7. C. de adm. tuto. & dicit Ange. in d. l. tutores, quod debet incipi, & perfici vna vice, si est possibile, sed in casu nostro mater tutrix non perfecit inuentarium cum potuit, immo apparet apud eam fuisse alia bona tam mobilia, quam mobilia pretiosa, quae in repertorio non descriptis, proinde eius dolus arguitur dicta. l. fin. §. fina. & ibi glo. C. arbit. tuto. ergo priuatur debet successione filij, & usufructu donationis propter nuptias, quod iurari potest in litem contra eam, tanquam inuentarium de dictis bonis non fecerit, Bartol. confil. 150. Alberic. in d. l. tutores. numer. 3. & 4. Socin. confil. 46. col. 2. & 3. gio. communiter approbat in litem iudibus in verbo non etiam, ff. de in litem iur. & dicit Bald. in authen. eisdem penis. col. 2. quod mater incidit in penas d. authen. si deficiat in vno ex tribus requisitis, id est petere tutorem, rationem non reddere, & reliqua non restituere, sequitur Soc. confil. 39. num. 11. & sequen. late Nico. Arelat. in d. respon. §. num. 16. & pluribus seq. Bald. in l. 1. in princip. C. si aduer. solu.

Non obstant in contrarium adducta, & primo text. in l. 1. §. fina. iuncta auth. eisdem penis. C. de secun. nup. vbi arguendo a contrario sensu, dicitur matrem in illis casibus posse vendicare successione filij, quia licet mater, quae suscepta tutela filiorum ad secunda vota transiit non petito tutore, ratione non reddita, nec reliquis restitutus, patitur penas, quas patitur mulier nubens intra annum luctus; attamen non est bonum argumentum, ergo non patitur alias penas, quia de iure authenticorum, vt in auth. de nup. §. si autem tutelam. 21. & seq. mater tutrix transiens ad secunda vota, non petito tutore, ratione non reddita, nec reliquis restitutus, non solum patitur penas nubentis intra tempus luctuosum, de quibus in l. 1. & 2. C. de secundis nuptijs, sed etiam mediam portionem rerum suarum dare tenetur filiis, & successione eorum priuatur, vt in auth. de nup. §. si autem tutelam, & hoc etiam iure digestorum cautum erat d. l. 2. §. si mater ad Tertulia.

Nec aduersatur, quod mater habet annum ad conficiendum inuentarium, & quod non sit probatum filium decessisse intra annum a morte patris argu. l. sciāt C. de leg. hare. & d. §. pen. Inst. ad Tertul. quia diuersa est ratio in non petendo tutorem, & in non conficiendo inuentarium, ideo diuersum ius debet esse, vulgata la Ti-

1. Titio. ff. de verbo oblig. & l. interpositas C. de tran-
 22 sac. & diuersitatis ratio patet, ¶ quia contra tutorem
 administrantem, & non facientem, vel pericientem
 inuentarium de rebus existentibus apud eum, est præ-
 sumptio doli, & subtractionis rerum pupilli, & potest
 remoueri vt suspectus d. l. tutor qui repertorium, in
 princip. & ibi Bartol. d. l. 3. §. tutores, & l. fin. §. fina. C.
 arb. tut. Pau. de Castr. d. consil. 34. 2. co. um. 2. Guid. Pap.
 d. cto consil. 4. 3. & argumen. §. hinc nobis. in authen. de
 hære. & ibi Bartol. d. l. 3. §. tutores, & l. fin. §. fina. C.
 Bartol. in l. eos. ff. de test. per. nulum tex. quem refert,
 & sequitur Aretin. in d. §. actionum. colum. 2. 1. dicens,
 quod qui in inuentario omittit ponere omnia bona pu-
 pilli, punitur extraordinarie, & poterit, vt suspectus re-
 moueri, quod fieri non potest in matre non petente tu-
 tore intra annum Bald. in l. præcis colum. 3. versu.
 & scias, vbi dicit, quod licet mater non petens tutorem
 intra annum præiudicet sibi quo ad successionem, non
 tamē p. iudicet: quoad tutelam, quin possint eam ac-
 sumere post annum, & sequitur ibi Alexan. in apostil-
 lis, & dicit ibi Bartol. in l. matres C. ad Tertuli. colum.
 1. in fi. quod aliud est haberi vt suspectus, aliud est per-
 23 negligentiam excludi, & ex hoc apparet, ¶ quod magis
 de iudicet, qui non facit inuentarium, vel minus per-
 fecit, quam qui non petit tutorem, p. iudicet ex p. re-
 dicit Sylua. nupti. in rub. vidue non nubendum, versicu.
 3. limita. Gozad. in consil. 17. numero 5. & 8. Corne. di-
 cto. consil. 11. 3. litera f. & tamen huiusmodi præsum-
 ptio doli, & subtractionis non videtur procedere in
 matre non petente tutorem dari, nec administrante,
 vt sentit Bartol. in d. l. tutor, qui repertorium. colum.
 2. versu. l. contrarium puto per text. in l. hæ enim. §. fi.
 ff. de suspect. tut. ergo de vno ad aliud non potest infer-
 ri l. fin. ff. de calumni. & l. Papinianus exuli. ff. de mino-
 ri. & ideo nimirum si Imperatores in petitione tutoris
 dederunt annum expresse, intra quod matri, vel alij
 non petenti nulla mora imputari potest d. l. sciant. C.
 de leg. hære. Angel. in d. §. penul. Instit. ad senatuscon-
 sul. Tertuli. & tamen quo ad confessionem inuenta-
 ij concludunt doctores, quod tutores mox postquam
 ordinati sunt, inuentarium facere teneantur d. l. tuto-
 24 res ¶ & illa dictio mox communiter intelligitur, cum
 primum facere possint, vt ibi glossa & Bartol. in d. l. tu-
 tor qui. colum. 2. versu. l. quæ: o quando debeat fieri,
 Sall. in d. l. tutores. nume. 4. vbi est decisio casus nostri
 25 si accuratè pōderetur, dum post glossam dicit, ¶ quod
 tutores non habent tempus iure præstaturum ad con-
 sciendum inuentarium per heredem videlicet triginta
 dierum ad inchoandum a die aditæ hereditatis, &
 sexaginta ad perficiendum iuxta l. fin. G. de iure delib.
 sed debent statim cum possint illud conficere, ergo si
 non habent tempus datum heredi, quod non excedit
 trimestre, sequitur quod multo minus habent annū;
 Nam Imperatores Archadius, & Honorius, qui d. l. tu-
 tores condiderunt, cum scient dispositionem dictæ l.
 sciāt, maxime cū a Theodosio eorū patre promulgata
 esset, utiq; annū pfectioni & pfectioni inuentarii præfi-
 gere sciuisent si voluissent Arg. gloss. pen. in c. fi. post-
 quam de elec. in 6. capitul. inter corporalia de transla-
 præla. & l. vni. §. fin. aurem ad deficiētis, C. de cad. toll.
 sicut, & petitioni tutoris statutum fuit, & tamen non
 intra annum, sed quam mox ordinati fuerint tutores
 voluerunt eos curare facere inuentarium, quod & Iu-
 stiniani Imperatoris l. fin. C. arbi. tuto. comprobatur
 esse, vbi p. n. legalibus afficit tutores, si neglexerint cō-
 ficere inuentarium, & eos quasi suspectos ab officio di-
 cit esse remouendos, concordat tex. in d. l. hæ enim, in
 fin. ff. de suspect. tuto. in quibus iuribus nullum tempus
 est definitum ad consciendum inuentarium, alias
 si mater tutrix haberet ita annum ad consciendum
 inuentarium, sicut ad petendum tutorem, posset abiq;
 incursum pœnæ aliquis differre confessionem inuen-

rarij vsque in finem anni, & sic negligere administra-
 tionem bonorum filij, cum ei non possit administrare,
 nisi prius confecto inuentario d. §. fin. l. fina. C. arb. tut.
 sicut potest differre petitionem tutoris, abiq; eo quod
 aliqua mora ei impetatur, argum. d. l. sciant. C. de leg.
 hære. nec potest reuocari a tutela, quod absurdum est.
 26 set, & nimis pupillis damnosum, ¶ nec enim iure vi-
 deo cautum, licere tutoribus impune differre confe-
 ctionem inuentarii, nisi ex causa legitima, & necessaria,
 gloss. in d. §. tutores, & d. l. tutores, & d. §. fin. C. arb. tut.
 & si dicatur annum non dari ad consciendum inuen-
 tarium, sed tantum id operari, quod si contingeret pu-
 pillum intra annum perire, excludatur mater, si non cō-
 fecerit inuentarium intra annum, argumento d. §. con-
 festum, hoc iure non probatur, nam hic §. loquuntur in
 petitione tutoris, quo casu mater punitur de negligen-
 tia tantum, d. l. sciant secus est in non confessione inue-
 tati, vbi mater punitur propter dolum præsumptum,
 & a negligentia ad dolum, regulariter non valet argu-
 mentum.

Non obstat regula. l. si quis seruo persuaferit. C. de
 27 fur. & ser. corrup. cum similibus, ¶ quia non procedit,
 nisi ostendatur æquiparatio in casu de quo agitur, iux-
 ta gloss. penul. in capit. si postquam de elec. in 6. Rip. in
 cap. sepe. nume. 23. de resti. spol. late Brun. de sta. exclu.
 sem. in 8. articu. quest. 22. colum. penul. sed in casu no-
 stro non sunt æquiparata ista duo: petere tutorem, &
 facere inuentarium respectu temporis, hoc est, vt tem-
 pus datum ad petendum tutorem, quod est vnius an-
 ni, d. l. sciant, censeatur esse concessum tutori ad consci-
 endum inuentarium: mox secundum Bartol. in d. l. tu-
 tor qui repertorium. & Salyc. in d. l. tutores, non etiam
 habet trimestre concessum heredi, iuxta l. fi. C. de iur.
 delib. bene autem æquiparatur respectu priuationis
 successionis, non petere tutorem, & non legitime ad-
 ministrare, d. §. quod si pater. Accedat, quia diuersa est
 ratio in vno, quam in altero, vt supradictum est, quo
 casu non procedit regula æquiparationum.

Non repugnat, quod §. confestim refratur ad om-
 nes §§. præcedentes, secundum Aretin. in d. §. fina. In-
 28 stit. ad Tertul. & in §. actionum. Instit. de actio. ¶ quia
 illud non fuit dictum Angel. sed ipse refert dictum cu-
 iusdam Guliel. de Perusio, sequentis inter lectum Bar.
 cuius opinione improbat Angel. & quod d. §. confe-
 stum, non refratur ad omnes §§. præcedentes, tene-
 runt Angel. Pau. de Castr. & Salyc. in d. l. sciant. C. de leg.
 hære. dum dicunt dictum §. confestim, non loqui, nisi
 in casu, cum tutor remouetur, quod etiam patet, quia
 non refratur ad d. §. quod si cum prægnans, cuius dispo-
 sitio non tollitur, etiam si partus nascatur, & intra an-
 num pereat.

Non obstat consil. Corne. 11. 3. volum. 4. quia in ca-
 su suo erat quæstio, an auus, qui male administrauerat
 non confecto inuentario, nec intra annum petierat tu-
 torem, fuerit exclusus a spe successionis propter mor-
 ram anni, & cōcludit, quod priuatur per lapsum anni
 non quia tutorem non petijt: quia non tenebatur, cum
 ipse esset legitimus, sed quia male administrauit ingre-
 diendo administrationem nullo confecto inuentario,
 29 & in hoc recte scribit, ¶ quia dispositio. l. sciant, non
 habet locum in legitimo tutore, qui successus eius est ab
 intestato, allegat Bartol. in l. 2. colum. 1. ff. qui per. tut.
 nec dicit Corne. quod ante lapsum anni propter in-
 uentarium non confectum non p. iudicet tutor successio-
 ne, nisi velimus sumere argumentum a contrario
 30 sensu ab eius dictis, ¶ quod non valet, secundum Alex-
 an. in l. 1. colum. 11. nume. 28. in fin. ff. de leg. 1. quem
 refert & sequitur Euerard. in tris loc. legat. ca. 4. col.
 pe. ver. ultimo, citat hanc materiam, vbi concludunt,
 quod argum. a contrario sentit: non potest sumi ex dictis
 gl. nec alterius doctoris, & p. hac opinione ponde-
 30 rat Bart. in d. l. 2. col. 1. ver. ite aduerte, in qui petat tuto-
 Nec

Nec monet liberatio a secundo tutore facta, & ratificatio ipso facto subsequuta, etiam post legitimam ætatem, d. l. 1. C. si maior factus ratum habuerit, & l. fin. 37 C. eodem tit. lib. 5. quia omnia disputatione, et an teneat dicta remissio gratuita, & pactum de non petendo a tutore facti, cum donatione sapiat quā nō pōt facere tutor. pactum curatoris, C. de pact. & l. contra uires ciuiles. in princip. & §. fin. ubi gloss. ff. de pac. Soci. d. consil. 92. nume. 19. in fin. volum. 4. faciunt notata per Alexan. consil. 22. nume. 8. & sequen. volum. 1. Bertrand. consil. 140. nume. 18. volum. 2. Item prætermissa questione, an ex solutionibus sublequitis occasione legitime, & donationis propter nuptias, censetur inducitur etiam ratificatio prædictæ remissionis gratuita penitus separatæ, cum separatorem separata sit natura, & ex vno ad aliud inferri nō possit. l. si ff. de calum. l. fin. l. si ex falsis. nume. 4. C. de transac. & quæ alludit regula. l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. sed præsupposito, quod pariter censetur ratificata liberatio.

Respondere potest prædicta iura in contrarium allegata locum habere, dummodo dolus in ipsa administratione non interuenit: et nam tunc nunquam conualidatur actus dolosus ex simpliciter ratificatione expressa, siue tacita, d. l. 1. & ibi gloss. C. si maior fact. rat. habuerit. lib. 2. Bartol. in l. Pomponius scribit nume. 7. ff. de nego. gestis Cur. iuni. in terminis nostris consil. 50. colum. penul. & fin. per regu. de qua in l. creditor §. Lucius. ff. mandati, et ubi in quocunque contractu semper intelligitur exceptus dolus, qui nō censetur remissus per illam generalem liberationem l. Aurelio §. fin. ff. de liberatione legata gloss. in l. Pomponius in verbo absit. ff. de nego. gest. sed in casu nostro, contra matrem tutricem ob inuentarium non confectum, rationem non redditam, & reliqua non restituta, est præsumptio doli iuris, & de iure d. l. fin. C. arbi. tut. & ibi Bal. Nicol. Arlat. d. respon. vltimo nume. 17. cum alijs supra allegatis, et quæ præsumptio est liquidissima. l. licet Imperator. ff. de legat. 1. late Marfil. in l. fin. in princip. C. ad l. Corn. de fidei. ergo non potest se mater iuuare prædicta liberatione dolosa, etiam si diceretur ratificata per solutiones subsequutas in maiori ætate, ex notatis per Socin. in consil. 159. qui decidit questionem nostram post Ancharanum, & alios per eum allegatos, quoru dicta non transcribo, ne membranas occupem, quem refert, & sequitur Arlat. d. respon. vltimo.

35 Non obstat glo. in l. actione. C. de transac. et quia nō procedit in liberatione gratuita, Bald. in l. si vnus. §. illud nulla, versicul. tertio quæro. ff. de pact. nec etiam locum habet, quando in ipsa liberatione, et ratificatione dolus interuenit: quod etiam contingit, quando illi, qui liberatur aliquid adest, ei vero qui liberat absit; ita distinguunt Bartol. in dicta l. Aurelio. §. fin. ff. de libe. lega. per text. in l. si quis rationes, & in l. Lucius. eod. titulo, & in l. tres fratres. ff. de pac. quem refert, & sequitur Paul. de Castr. consil. 142. nu. 16. lib. 1. secundum im. pre. Papiensem Soci. dicto consil. 159. nume. 19. & 30. & consil. 72. col. 2. vol. 3. & consil. 92. num. 19. volum. 4. post Bal. Angel. Salic. Paul. de Castr. Fulgo. & modernos per eum citatos, dicens hoc etiam locum habere, si liberatio esset iurata, Nicol. Arlat. d. respon. vlti. nume. 12. l. fin. in l. sub prætextu nume. 2. C. de transac. ex quibus patet hanc esse receptam conclusionem, & ratio est secundum Bal. in d. l. sub prætextu, relatum, per Socin. quia hoc casu dolus habet causam permanentem, cum semper sit in dolo, qui liberatur, non restituendo rem alienam l. si procuratorem. §. fin. & l. dolus. ff. mandati, cupit enim semper cum alterius iactura locum 36 petari. et nam hoc natura. ff. de conditio. inde. et ex dolo, & improbitate sua non debet lucrari. siue hæreditaria. ff. de nego. gestio. l. itaque fullo. ff. de fur. Salic. in d. l. sub prætextu. nume. 2. Alia etiam ratio reddi potest videlicet ne inducatur donatio, quæ non

præsumitur l. cum de indebito. ff. de proba. sed in casu nostro constat penes matrem tutricem fuisse bonam filij ratificantis liberationem, & sic de dolo matris, ergo non habet locum glo. in d. l. actione.

Non obstat, quod in casu nostro est actus geminatus primò liberatio tutoris, secundo ratificatio in maiori ætate, et quo casu propter geminationem remissio actionis redderetur efficacior, ut per plura in materia geminationis concludit Feli. in c. cautio num. 39. & sequen. cap. de fid. instrum. quia in casum l. 1. & 2. C. si maior factus rat. hab. lib. 3. iuncta gloss. ratificatio actus in minori ætate, siue ab ipso minore, siue a tutore, aut curatore gesti, fuit facta in maiori ætate, & sic est ibi actus geminatus, & tamen huiusmodi ratificatio, seu confirmatio simplex, licet generalis, non augeat liberationem. nec per eam censetur remissus dolus nisi exprimat, Bartol. in d. l. Pomponius num. 18. & 19. & sequitur in terminis nostris Soci. in d. consil. 159. num. 30. & sequen. dicens hoc precipue procedere data ignorantia ratificatis, quæ præsumitur regulariter in facto alieno. cap. præsumitur ignorantia, de reg. iur. in 6. & maxime in casu nostro, in quo adducit nunc mater constanter affirmat omnia in inuentario posuisse: rationem reddidisse, & reliqua restituisse: & tamen in processu constat de contrario.

Non obstat, quod actioni de dolo sit præscriptum per lapsum biennij. l. si. C. de dolo. quia cum ut supradictum est, mater semper sit in dolo donec retinet rem filij, nunquam currit præscriptio c. si. de præscrip. fa. cit. gl. in l. itaque §. si. in verbo perpetuo. ff. de dolo. quia inquitur Cur. luni. consil. 51.

Nec excusatur mater tutrix, propter imperitiam resultantem ex sexus fragilitate. l. matris, & l. fin. C. qui pet. tut. & ibi Ang. l. omnem, & ibi Albe. C. ad Tertul. 38 et Nam in hijs, quæ inducunt sunt ad rigorem conferendum non excusatur mulier l. iuris ignorantia. C. qui ad mirt. Bartol. consil. 154. l. fin. in princip. nume. 2. C. de iure deliber. & Bald. in l. C. de iuris & facti igno. quem refert, & sequitur Feli. in c. cum causa, nume. 4. ff. extra de offi. deleg. dicit quod mulier non excusatur iuris ignorantia, nisi in casibus a iure expressis, sed mater tutrix tenetur ex dispositione iuris petere tutorem, inuentarium perficere, & rationem reddere, reliqua restituisse, ante transitum ad secundam vota, ut supra probatum fuit, ergo nō excusatur per sexus fragilitatem, maxime ut sibi lucratur cum iactura filij.

Nec obstat consil. Soci. 39. nume. 16. & 17. quia non militat in casu nostro, per ea quæ scribit Paul. de Cast. in l. 2. nume. 3. C. de in ius voc. & ea quæ dicit Arlat. respon. 1. nume. 5. & sequen. Et secundum hanc secundam opinionem contra matrem, quæ non perfecta in inuentario ad secundas transitu nuptias nullo filijs prioris matrimonij tutore petito, nec ratione administrationis legitime reddita, censuit Senat. iuramentum in litem esse filio agenti præiura taxa deferendum. His scriptis, ad me peruenit Philip. Portius, qui in suis commun. conclu. nuper me edidit, lib. 5. conclusio. 4. latissime hanc materiam tractat.

S V M M A R I V M.

- 1 Hypotheca ex illis verbis inducitur promitto censum super tali prædio.
- 2 Conditio ex lege, vel statuto quando oritur.
- 3 Verba legis, vel statuti ubi conueniunt, ibi et eius dispositio conuenire potest.
- 4 Statuti verba diligenter sunt obseruanda, & ijs tenaciter est inherendum. et nu. 14. declaratur.
- 5 Ex præfatione statuti mens statuentium, & finalis causa declaratur, & sequens dispositio restringitur. et nu. 6.
- 7 Statuentium mens semper est consideranda, & quæ ratio ne ad id sit aduendum moti fuerint.

2 Statuta

- 8 Statuta generalia ita interpretanda sunt, ne comprehendant casum absurdum, vel ne indebitum quis damnum patiatur.
- 9 Ad statuta ratioem cognoscendam inspicere damus est, quid nam versimiliter statuentes disposuissent, si de eo, de quo dubitatur fuissent interrogati.
- 10 Ratio naturalis in statutorum interpretatione potissima est.
- 11 Aliter vnum disceperire non debemus, ut alterum cooperiamus.
- 12 Statuta contra ius commune stricte debent interpretari, ut quantum minus possint laedere ius commune.
- 13 Statutum, quando duo possunt operari contra ius commune, sufficit effectum sortiri in vno.
- 14 Alexander consilium 101. num. 10. volumine 3. declarat.

DECISIO LIX.

Stante statuto, quod possidentes prædia rustica, vel urbana, quæ mouentur de directo dominio alicuius, vel alicui sunt hypothecata, aut obnoxia teneantur soluere censum, siue canonem illis, cui hypothecata sunt, an primus creditor possidens rem secundo creditori hypothecam vigore huius statuti conueniri possit a secundo creditore.

Statuto Eporedizæ sub rubrica de censuris non perdendis, cautum legitur: possidentes prædia urbana, seu rustica, quæ mouentur de directo dominio alicuius, aut alicui perione sunt hypothecata, teneri singulis annis soluere censum, siue canonem illis, a cuius directo dominio mouentur, vel cui reperiuntur hypothecata, aut obnoxia, & latius prout in ipso statuto continetur, contigit cuiusdam prædij rustici dominum promississe se soluturum Sempronio, singulis annis, duo sextaria frumenti, & pro obseruatione promissionis hypothecam in dicto prædio rustico constituisse, eo mortuo, vnde ex hereditatis promissum soluere Titio quolibet anno sextarium vnum frumenti, super dicto prædio rustico iam hypothecato. Queritum fuit, an Titius secundus creditor possit agere contra Sempronium primum creditorem, seu a iure habere eam causam ab eo, possidentem iure prioris hypothecæ prædictum prædium, & petere illum condemnari ad solutionem censum, tam presentis, quam futuri temporis, iuxta formam dicti statuti. Ad cuius questionis cognitionem duo præmitto, primum, quod illa verba super dicto prædio inducunt hypothecam, teste Bartol. in l. fundus cui. ff. de annu. lega. & in l. co. ff. de iust. ff. de legat. 2. B. Id. in l. r. colum. 1. vers. scilicet. item nota. C. communia de lega. Roma. consil. 388. & consil. 508. Ioan. Fab. late in §. r. c. m. seruiana. colum. penul. & final. Insistit de actio.

Secundo præmitto, quod ex huiusmodi statuto competit actio, siue conditio ex statuto, Bartol. in l. si duo. §. si quis iurauerit. ff. de iur. iuran. in l. vnica. colum. 1. & 3. ff. de cond. ex lege. & Bald. ibi in fin. dicit, quod quando lex dirigit verba ad rem, arctando ipsum ad aliquam præstationem, non precedente aliquo contractu, vel quasi, delicto vel quasi, tunc datur conditio ex lege. Et sic in casu nostro ex statuto, & quam ex quadam lege municipalis actio oritur, sequitur l. si in d. l. vnica. colum. 1. Et ista actio, siue conditio ex statuto dicitur personalis in rem scripta, cum datur contra quemcumque possidentem rem hypothecatam, prout etiam datur actiones personales in rem scripte, vt l. si. dicit in §. r. colum. 2. & §. quadam. colum. 4. Insistit de actio. Cepol. in consil. 65. nu. 3.

Istis præmissis prima fronte videretur dicendum, creditorem possidentem prædium, debere condemnari ad solutionem dicti census petiti, cum in casu nostro

conueniat ipsius statuti verba, quod casu consequens est, vt etiam adaptetur eius dispositio, arguendo a contrario sensu. l. 4. §. toties. ff. de dam. intec. Alex. consil. 54. colum. 2. vers. quibus tamen non obstantibus. vol. 4. plura cumulat Fely. in c. nonnulli. in prin. col. 7. r. de rescip. & Hippo. si. §. 339. incipien. cui non conueniunt verba. Quod autem verba statuti conueniunt casui nostro patet euidenter, qui probantur requisiti a statuto, ut delictet hypotheccata, & quod reus possidet, seu teneat rem hypothecatam, quo fit, vt a verbis statuti non sit recedendum. l. quod constitutum. & ibi Bart. ff. de mili. te. item. & quantumuis durum debet obseruari, Dec. in l. si fugitiui. nu. 65. & sequen. C. qui admittit. vbi etiam addit, quod index debet tenaciter illius verbis inherere, cuius ratio non attenditur, sed casus formatus, nec illius verbis licet aliquid addere, vel detrachere: & plura consilia congerit Tiraque. in l. si vnquam. in verbo libertis. num. 4. C. de reuocan. donatio. Hinc dicit Alex. in consil. 101. nu. 15. vol. 3. quod verba generalia legis, vel statuti, non debent restringi cessante ratione etiam si quis indebitum lucrum perderet, per tex. in l. prope. ff. qui & a quibus. Natta consil. 49. nu. 13. post Bart. B. il. & Imo. per eum allegatos. Nec videtur ob stare prior hypotheca, quia alio non facto non tollit actionem personalem resultantem ex statuto aduersus possidentem rem hypothecatam.

Contrariam tamen opinionem arbitratum sum esse veriore, & equiorem. Primo, arguendo ex præfatione dicti statuti, quod ex qua probatur mens statuentium, & causa finalis ipsius dispositionis, siue statuti, vt not. Bar. C. de nouo cod. ff. de iur. i. in l. 1. nu. 3. ff. de hered. instit. & in l. 1. in prin. ff. ad Macedo. Alex. consil. 7. nu. 5. vol. 2. & d. consil. 7. nu. 5. vol. 2. & d. consil. 54. nu. 11. Soci. consil. 165. nu. 6. & 7. lat. Barb. in l. 19. consil. 1. vol. 1. Dec. consil. 10. num. 2. & consil. 53. num. 9. col. si. 660. nu. 5. & consil. 444. num. 8. Brun. in tracta. de statuto exclusiuo scem. in 6 articulo. quest. 27. col. 1. hinc dicit Bartol. in l. cum hi. in prin. & §. eam transactio nem. nu. 1. ff. de transactio. quod sequens dispositio a præfatione restringitur, & declaratur. Roma. consil. 16. colum. 2. Arctin. consil. 132. col. 4. & ad stipulatur ijs, quod not. Lanfran. in c. quoniam contra in secundo notab. extra de probationib. quod vbi non habet locum præfatio, nec etiam habet locum statutum. Semper enim considerata est ratio, quare statuentes fuerunt moti ad statutum condendum, vt concludit Paris. consil. 83. nu. 13. & sequen. volum. 3. post Bar. Ange. Alexan. Socin. per eum relatos, & Alexan. d. consil. 54. nu. 9. & sequen. volum. 4. vbi dicit plus esse attendendam rationem & mentem statuentium, quam ipsius statuti verba, Paris. consil. 22. num. 52. volum. 2. hinc dicit Bald. in l. omnes populi. colum. 3. de iust. & iure. quod vbi ratio motiva statuti non potest saluari, tunc non debemus sequi sensum literalem & planum ipsius statuti, nam ratio restringit, limitat, & regulatur statutum. l. cum pater. §. dulcissimi. ff. de legat. 2. Curt. in apollid. Alexan. in rub. ff. sol. matrimo. colum. 5. Roma. consil. 16. colum. 2. circa medium. Est enim anima statuti, eius ratio, Dec. consil. 64. num. 6. & ratio dicti statuti quæ ex præfatione colligitur, est, ne quis locupletetur cum iactura aliena, vtq; res transcat cum onere suo. Sed in casu nostro primus creditor possidet iure prioris hypothecæ, & sic ex causa onerosa, ergo non oportet dici, quod locupletetur cum iactura posterioris creditoris.

Secundo, pro hac opinione facit, quod statuta generalia semper debent interpretari, & restringi, vt non comprehendant casum absurdum, per quem indebitum & sine causa quis damnum pateretur, Bartol. communiter approbatus in l. Caesar. ff. de publica. & in l. omnes populi. in secunda questione, sexta questio. principalis. ff. de iust. & iure. quem refert & sequitur Alex.

Alexand. in dicto consil. 101. nu. 7. & 14. volum. 3. Dec. in c. pastoralis. colum. 1. de appellatio. Paris. late consil. 59. num. 23. & sequen. volum. 3. Tiraque. de iure primogeniti. questio. 40. num. 8. vbi dicit, quod si statum diceret quod mortuo primogenito admittatur sequens, tale statum recipit interpretationem a iure communi, & debet intelligi, si primogenitus decedat sine liberis, ne eius filius indebite damnum patiat. Nam cum huiusmodi statum sit correctorium iuris communis, quo iure non teneretur primus creditor possidens ad talem praestationem, debet stricte intelligi & restringi, vt tertio damnum non inferatur, iuxta no. in l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe. Alexand. in l. prator. in principio. ff. de dam. infec. quem refert & sequitur Paris. consil. 12. num. 44. & sequen. volum. 2. & consil. 110. nu. 36. vol. 3.

9 Tertio, huic opinioni conuenit, quia non est verisimile, quod si statuentes faciant inter. ogati de casu nostro voluissent primum creditorem possidentem iure prioris hypothecae praedium, postea alteri hypothecatum, teneri soluere censum secundo creditori, & sic prodesse alteri in praedictum alterius, inmo vti similiter tanquam aequitati & iustitiae consentaneum decreuissent esse vnicuique conseruandum ius suum, iuxta glo. communiter approbatam, in l. tale pactum. ff. de pactis. ad quam plura suo more congerit Tiraque. in repeti. l. si vnyquam in praestatione. num. 56. C. de reuoc. don. Cra. consil. 205. nu. 30. quod autem sic statuissent ex verbis praestationis apparet quibus voluerunt neminem cum laetura alterius locupletari; nam hoc natura dicitur. l. nam hoc natura. ff. de condit. in. 10 deb. Et ratio naturalis potissima est in statutorum interpretatione, las. in l. si quis pro emptore. nu. 302. ff. de vscapio. ratioque statuti talis esse debet, & praesumitur qualis esse tenetur, Bal. in d. l. omnes populi. col. 10. ff. de iust. & iure.

Quarto, pro hac opinione videtur tex. in l. assiduis. §. excipit. C. qui potio. in pigro hab. vbi licet text. prouideat noueris dando hypothecas contra anteriores creditores; excipit tamen filios prioris matrimonij, quia in pari causa, qui prior est tempore, potior est iure. Et ijs accedunt quae ibi nota. Bartol. in tertio notabili, vbi dicit, quod non debemus disceopere vnum altare, vt alium cooperamus. quod etiam not. Bald. in l. fina. §. sed si quis. colum. 3. C. commune de legat. per illum text. & in tit. de pace constan. in verbo amplius conseruerit. num. 2. pulcher text. ad hoc in c. denig. 14. questio. 5. vbi si vbi subueniri non potest, nisi alter laetatur neutri subueniendum est. Luc. de pen. na. in l. adtores. in fin. C. de exactionib. trib. lib. 10. & dicit Abb. consil. 55. col. penul. vbi 2. quod statutum tollens ius vni, & datur alteri non valet.

12 Quinto, praedicta opinio corroboratur, quia statuta contra ius commune stricte debent intelligi & restringi, vt quinto minus possint, laetant ius commune, vt supra probauimus, quibus addo, Socin. consil. 38. colum. 2. versicul. quarto principaliter. volum. primo. Calcan. consil. 37. num. 3. Paris. consil. 16. num. 92. & 93. & 106. volum. 2. Tiraque. de retract. colum. 185. numero 180. & sequen. Sed si praedictum statum haberet locum in casu nostro diceretur esse correctorium iuris communis duobus modis. Primo, quia tertius emitrent hypothecam a primo creditore, qui nullo modo de iure communi obligatur secundo creditori ex contractu, vel quasi, aut delicto, vel quasi. Et propterea non poterat inquietari a secundo creditore. l. tertia. ff. de distr. pign. & l. prima. C. si antiq. credit. pign. vendider. nec tenetur ex dispositione statuti ad solutionem census. Secundo, quia posterior creditor habens praedium hypothecatum praeferreretur creditori priori contra regulam, de qua in titulis. ff. & Cod. qui potio. in pigro. hab. ergo non est sumenda

13 hac latissima interpretatio. Sed si nos dicimus huiusmodi statutum non comprehendere casum nostrum, minus corrigit, & laetatur ius commune. igitur huiusmodi interpretatio amplectenda est, vt concludit Paris. dicto consil. 16. num. 106. & sequen. volum. 2. & laetatur dicto consil. 110. num. 37. & sequen. volum. 3. post Alexand. & Corneum per eum allegatos, & ad hoc multum facit, quod decidit Roma. consil. 199. colum. 2. versu. nunc considerata constitutione, quem refert & sequitur Gratus consil. 46. nu. 7. & sequen. vol. primo. concludentes, quod quando statutum posset duo operari contra ius commune, sufficit quod fortius effectum in vno, vt minus laetatur ius commune, & sic inter minis statuti nostri satis est, si statutum operetur, vt tertius habens iura posteriora, & possidens teneatur primo creditori ad praestationem census, ad quem de iure communi non tenebatur.

Sexto, negari non potest quin statibus praemissis in dubio versetur casus noster, quo casu facile possumus errare, & indebite asserere damnum primo creditori possessori, sed interpretando statutum habere tantum locum in eo, qui non habet priora iura, erimus in casu claro & certo, & non possumus errare, quo fit, vt in dubio, secundum hanc opinionem iudicandum sit, vt in simili dicit Paris. d. consil. 110. nu. 21. & seq. vol. 3. & ijs conuenit regula in ambiguis, melior est causa possidentis.

Non obstant in contrarium adducta, & primo, quod verba statuti conueniant, & ideo locum habere debeat dispositio, d. s. toties quia retorquetur, cum ratio statuti, de qua in praestatione non conueniat, ergo nec eius dispositio, per ea quae dixi in primo fundamento, quae non repeto.

Nec mouere debet Bartol. in l. quod constitutum. 14 ff. de milit. testam. cum alijs similibus, quod vbi dicit non esse recedendum a verbis statuti, quia debet intelligi de verbis statuti claris, & nullam difficultatem ingerentibus, Dec. consil. 333. num. 3. & consil. 503. nu. 4. & Bald. in dicta l. omnes populi. col. mihi 10. versicul. sed an contra. ff. de iust. & iure. vbi distinguit, aut certissima est mens statuti, & tunc standum est praecise statuto; aut non est certa qualitas mentis statuti, & tunc recurritur ad grauius salis, id est ad ius commune. Sed in casu nostro res non potest dici clara ex argumentis pro hac parte factis, ergo non habet locum dictum Bartol. ad quem, & ad alia supra adducta responderet plene las. consil. 182. colum. 4. versicul. quarto responderet. & sequen. col. pen. versu. non obstat inquantum. vol. 2. dicens, quod statuta generalia debent intelligi, moderari, & restringi, ne sequatur absurdum, & rationi contrarium, vtque euietur quantum fieri potest iuris communis correctio. Et idem dicit late Soci. consil. 38. nu. 6. vol. 1. post plures doctores per eum relatos.

Non obstat consilium Alexand. 101. nu. 15. volum. 3. qui allegat Bartol. in dicta l. omnes populi in 6. questione. quia vt supra dictum est in secundo fundamento doctrina Bart. multum stringit pro hac opinione, dum constituit differentiam, an tractetur de damno tertij, an de lucro perdendo, vt primo casu sit faciendum interpretatio restrictiua, ne tertius indebite damnum patiat. l. adigere. §. quauis. ff. de iure patrona. Secundo vero casu, quando agitur de lucro amittendo, non fiat restrictio. l. 1. §. generaliter. ff. de leg. praest. & ita sentit Alexand. dicto consil. 101. nu. 14. & 15. & idem dicit Bartol. in l. non dubiam. na. 9. C. de legibus. Narrata consil. 157. nu. 12.

Nec contra vrget, quod dicitur per hypothecam non tolli actionem personalem ex statuti dispositione resultantem, quia responderetur, quod statutum non habet locum in casu nostro, vt supra probauimus. Propterea non dicitur esse mere personalis, sed est in rem scripta, & datur propter hypothecam, sequiturque naturam realium, vt concludit las. in §. quenda.

Senatus Pedemont.

column. 4. Infitu. de actio. in quibus, qui prior est tempore; potior est iure, &c. Et secundum hanc ultimam opinionem iudicavit Senatus mentem statuti diligentissime expendendo, primum creditorem a petitis esse absolvendum.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Mulier partum occidens quam penam incurrat, latissime hic disputatur.*
- 2 *Mulieri medicamentum prebens, ex quo generare, aut concipere non possit, tanquam homicida reputatur.*
- 3 *Partum formatum occidens maiori pena plectitur, quam si informem interficiat.*
- 4 *Partus formatus effoditur post quadraginta dies a conceptione, l. diuus. ff. de extraordinariis criminibus pluribus auct. ornatur.*
- 5 *Qui in utero est, homo adhuc esse non dicitur, sed esse speratur.*
- 6 *Partum occidens antequam edatur non tenetur pena, l. Cornelia. de f. scar. sed alia leuiori.*
- 7 *Mulieris minor atas, & imprudentia, prebent iustam causam mitigandi penas.*
- 8 *Confessio qualificata operatur, ut ad mortem quis condemnari non debeat, sed potius ut pena mitigetur.*

DECISIO LX.

De muliere, quæ ventris doloribus impulsâ latinam accesserat, & partum in cloacam effuderat, asserens nesciuisse se fuisse prægnantem, quæ pena puniri debeat.

- Mulier quædam prægnans impulsâ doloribus futuri partus, ex cubili surgens cloacam adiuit, puerumque masculum enixa est, qui per fistulam cloacæ in colluviem adens, inde mortuus. (Proh. dolor) inuentus est. Capta mulier, & interrogata, respondit nesciuisse se fuisse prægnantem, & quod affectu maximis ventris doloribus latinam petiit, ignorans partum edidisse. Quæsitum fuit quam penam subire deberet, an mortis, vel aliam mitiorem, & causam dubitanti præbuerit iurisperiti de huiusmodi materia varie loquentes. Nam Marcellus in l. 1. ff. ad legem Pomp. de parricid. dicit mulierem, filium, vel filiam occidentem, poena illius legis puniri, cui conuenit. l. pen. C. ad leg. Corn. de f. scar. intelligendo eam, secundum glossam, quæ interpretatur dictam legem, siue natus esset infans, siue non, quam sequitur ibi Albe. & Ang. quoniam dicit Pau. in l. si quis aliquid. §. qui abortiuus. ff. de pœnis. quod qui abortiuus poculi dat, & si dolo malo non faciat, si ex eo homo, vel mulier moriatur, ultimo supplicio afficitur. Si autem mors sequuta non fuerit, & si non dolo præbuerit, quia tamen res est mali exempli, si quidem honestiores fuerint, qui deliquerunt in insulam amissa tertia bonorum parte, relegantur, humiliores vero in metaliis damnantur. Et quod teneatur, ut homicida multum virget tex. in c. si aliquis. de homicidio voluntario vel casuali, tibi tenetur tanquàm homicida, qui mulieri aliquid fecerit, cur non possit generare, aut concipere, uel nasci soboles; ergo multo magis ut occideret fetum. Et hanc opinionem sequitur diuus Augustinus in c. quod vero. & in c. Moyses. 32. quæst. 2. qui proposita quæstio. distinguit, quod aut fetus erat formatus, & de anima pro anima; quia tunc censetur animatus, cum anima in corpus non infundatur, nisi ipso formato. Exemplo adde, Aut erat informis, & pena pecuniaria plectetur. Hoc idem sequitur ibi glo. & in c. si quis ex litterarum. de homic. vbi Host. & Io. Andr. in c. consuluisti. in uerbo per abortum. 2. quæstio. 4. Idem sentit glo. in l. diuus. ff. de extraordinariis criminibus. respondens ad iura contrarium allegata, addens tibi dici partum formatum post quadraginta dies

a conceptione, quam sequitur ibi Bar. Ang. Alb. & in l. si mulierem. ff. ad leg. Corn. de f. scar. & in dicta l. penult. C. eodem tit. vbi Salyc. in fin. Alexan. in additio. & Bar. in dicta l. diuus. Alb. in d. c. sicut. & ibi Felyn. nu. 4. de homicid. Io. de Ana. consil. 1. colum. fin. Barba. consil. 23. colum. 8. volum. 2. Alberi. late in l. qui in utero. col. 2. & 3. ff. de statu homin. summa Ange. in uerbo abortum. Ange. de maiest. in versicul. & ex intervallo di. Aus Titius ortuus est. nu. 10. Hippol. in allegata. l. si mulierem. latissime M. Anto. Blanc. in sua præf. §. impossibilitate vsque in fi.

- In contrarium, quod non mortis pena, sed alia mitiori plecti debeat; primo. facit text. in c. 21. Exodi. vbi dicitur, quod si rixati fuerint viri, & percussit quis mulierem prægnantem, quæ abortiuum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subiacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint. Si autem mors eius fuerit subsequuta reddet animam pro anima. Et ideo benedicit glossa. in d. c. consuluisti. quod de lege Moysa non est homicidium, idem tenet Innocen. in d. c. sicut. de homicidio, post glo. ibi, & cum lege diuina concordat text. in l. si ieruus. §. si mulier. ff. ad leg. Aquilam. & in dicta l. diuus. ff. de extraordinariis criminibus. vbi Martianus iureconsultus expressè dicit, tamen mulierem, quæ data opera, & sic dolo malo partum abegerit in temporale exilium esse dandam. Et idem sentit Vipia. in l. si mulierem. ff. ad leg. Corn. de f. scar. & Triphonius in l. Cicero. in fin. ff. de penis. hanc opinionem sequitur glo. in d. c. si aliquis. in uerbo, ut homicida. & Innocen. in d. c. sicut. dum allegat §. qui abortionis. & dicta l. si mulierem, quibus iuribus in exilium damnatur mulier, quæ partum abegerit, sequitur Bald. in l. quod dicitur. ff. de libe. & posthum. sumpta ratione ex eo, quia ille, qui est in ventre, non est homo, sed effoditur. l. cum inter. C. de fideicom. liber. facit text. in l. verat. ff. de mortuo infer. Ange. in dicta l. penulti. C. ad leg. Corn. de f. scar. Alberi. in dicta l. qui in utero. nu. 8. & 9. pulcher text. in l. in lege Falcidia placuit. ff. ad leg. Falcid. & alia cumulare allegata per Tiraquel. in repeti. l. si vnquam. colum. 373. num. 143. C. de reuocato. donatio. sequitur Paul. de Castro in dicta l. quod dicitur. nu. 2. vbi allegat supra scriptas leges. & Arreti. ibi expressè dicens, tamen quod interficiens partum antequam edatur, & si partus sit animatus non punietur proprie poena. l. Cornelia de f. scaris. sed alia leuiori dicta l. si mulierem. & Alexand. ibi dicit opinionem Bald. esse veriore, motus supra scripta ratione, & in apostil. ad Salyc. dicta l. penulti. Bolog. in additio. ad Anan. docto. consil. 1. intelligendo eum, prout intelligi debet, secundum legem, quam allegat, videlicet dicta l. si mulierem. ff. de f. scar. & Bald. reuert. & sequitur Dec. in consil. 535. nu. 2. qui respondet ad iura in contrarium allegata, Alciat. in l. non est pupillus. ff. de verborum signifi. ex quibus patet casum hunc esse valde dubitabilem.

- Quapropter Senatus mitiorem partem amplectendo, tamen & maxime in casu nostro propter mulieris minorem aetatem, & imprudentiam. l. auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus. l. si adulterium cum incestu. §. fratres. ff. ad leg. l. de adulter. Dec. dicto consil. 535. num. 5. latissime Tiraquel. de pœnis tempo. aut remittent. caut. 7. Et quia nullæ sunt probationes, nisi ex ipsius mulieris confessione, tamen quæ cum sit qualificata operatur, secundum communiter doctores, ut ex ea sequi non possit condemnatio ad mortem, etiam quod habeat vehemens præsumptiones iuris & facti contra se, & sit de genere prohibitorum, per ea quæ tradit Abbas in c. auditis. colum. penult. & ibi Felyn. de præscriptionibus. late Thom. Ferrat. cautei. 5. Hippol. in sua præf. §. postquam. num. 23. & 24. Alex. consil. 115. nu. 8. & 9. volum. 3. Thom. Gram. decisi. 5. num. 13. & 14. censuit

cenfuit Alaxinam de Ripis inquitram, a pena mortis effe liberandam. Verum attenta qualitate delicti & mulieris, quia hamilis fit illa palam, & publice effe fufigandam, & in perpetuum exilium dandam.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramenti delati & relati eadem debet effe difpofitio.
- 2 Iuramentum iudiciale delatum, & praestitum, aliis probationibus non est retractandum.
- 3 Appellare sine gravamine nemini licet, quod declaratur nu. 6. & aliis fequent.
- 4 Iuramento appellandum non est.
- 5 A iuramento ex neceffitate tacenti magis succurritur, ubi neceffitatis species duplices enumerantur.
- 6 Appellare regulariter a quacunque fententia licet.
- 7 Referens iuramentum illud de neceffitate, & coacte facere dicitur.
- 8 Stante flauto, quod de damno dato fletur iuramento damnum paffi, nihilominus contrarium non obftante iuramento probari poterit.
- 9 Delatio iuramenti, antequam a iudice approbetur parti non concludit.
- 10 Aequiparatorum regula locum non habet ubi diverfa est ratio.

DECISIO LXI.

Appellatio an admittatur aduersus iuramentum litis decifum.

Actor iuramentum litis decifum iudice approbante reo delatit, is iusiurandum auctori retulit, qui iuravit iuxta oblata, cuius vigore reus condemnatus extitit. Quasitum fuit an non obftante iuramento poffit appellare & videbatur dicendum non poffe appellare l. 1. c. de rebus

- credir. & iureiur. ubi causa iuramento delato, & praestito decifa, non retractatur & gl. ibi in verbo deferente, dicit, vel referente, nam qui refert. Et hoc videtur confirmari ex l. auctori. eodem titu. o. ubi idem difponit in iuramento delato, vel relato auctori, dummodo iuret. Cum igitur aequiparentur delatio, & relatio iuramenti, & in delatione iuramenti non admittitur appellatio l. generaliter. §. fed iuramento. C. eodem titu. ergo idem dicendum in relatione, cum aequiparatorum idem fit iudicium, fecundum glo. pen. in c. si postquam. de electione. in sexto. & in l. si quis servo. C. de furtis.
- 2 Secundo, ficit, quia aduersus iuramentum iudiciale delatum, & praestitum, non admittitur regulariter probatio, nec aliquid propter quod retractetur huiusmodi iuramentum, ut nota. in d. l. 1. C. de tit. l. postremo ff. de re iudi. l. af. in l. ait prator. §. iurari. nu. 6. ff. de iureiur. imo ex eo o. iur exceptio litis finit l. 1. & 2. & ibi Alex. & alij Moder. ff. de iureiur. ergo non videtur admittenda appellatio, fed reiicienda tanquam frustratoria, & fupervacua, ut non debemus l. ad probationem. C. de probationibus. Felin. in c. 2. col. 2. de proba.
- 3 Tertio, quia sine gravamine appellare quis non potest cum cessante de appellationibus. Spec. de appellatione §. in quibus nu. 26. fed ille qui refert iuramentum non grauatur, cum ponat fe in illa neceffitate. l. si fideiussor. §. 1. ff. qui fatisd. cog. gl. in c. imputari, circa medium. de regu. iur. in 6. volenti enim non fit iniuria: ergo non potest appellare. Quare pro hac opinione fiat regula, de qua per gl. in l. 2. ff. de iureiur. & ibi l. af. nu. 8. qui dicit gl. bene dicere, videlicet, quod a iuramento non provocatur; & hanc partem tenuit lo. gl. ofor in d. l. generaliter. §. siue autem illatum, in verbo delatit, ut refert Accur. ibi, quod videtur fequi opinionem lo. cum fit vltima, ut concludit Curt. in conf. 4. §. col. 7. in fine. & idem videt tenere gl. in d. verbo referente l. 1.

C. de iureiur. & in l. 2. in fi. ff. de iureiur. & Alb. in summa de reb. credi. nu. 6. Salyc. in d. l. generaliter. in prin. nu. 7. dicens eandem rationem esse in referente, quae est in deferente, ergo idem ius vulgal. illud. ff. ad leg. Aquil.

Nec obftare videtur, quod oblici poffet, referentem iuramentum id facere ex neceffitate l. illud §. 1. ff. de confit. pecu. quo casu si fauendum est ei qui actum facit ex neceffitate l. si fideiussor. §. 1. ff. qui fatisd. cog. quia cum neceffitatis causa capiat duobus modis, fcilicet praecise, & sic prius & caufatiue. & sic per posterius, fecundum gl. in l. 2. in verbo fufpectum. ff. folu. matri. & in l. si ff. de separationib. Paul. de Cast. in l. Galus §. 1. nu. 6. ff. de lib. & posthu. debemus intelligere de neceffitate praecise, & sic per prius, fecundum Bar. in l. hoc legatum. ff. de leg. 3. fed in casu nostro neceffitas confideratur caufatiue, quia cogitur referre iuramentum, casu quo nolit iurare, ergo huiusmodi neceffitas non est attendenda.

In contraria opinione adducebatur, Primo, quod regulariter a quacunque fententia appellari potest l. et in maioribus. C. de appellationi gl. reputata ordinaria in l. qui restituere. in fi. ff. de rei vendica. Soc. in conf. 195. nu. 1. & confilio 300. nu. 9. Dec. conf. 34. nu. 2. post Specu. Bal. ac Ang. per cum allegatos, & conf. 49. nu. 1. dicit, quod iura prohibentia appellatione debent ftrictè intelligi.

Secundo, facit reg. quam not. glo. ex illo tex. in l. 1. in verbo actio. C. de arbitr. quod ab illa fententia potest appellari, ex qua oritur actio, seu exceptio iudicati, quam fequitur l. af. in l. arbitro, num. 4. ff. qui fatisd. cog. Sed ex fententia lata virtute iuramenti delati, siue relati, & praestiti, oritur actio, f. u exceptio rei iudicate l. 2. ff. de iureiur. l. auctori. C. eodem tit. l. illud §. 1. & ibi Castren. ff. de confit. pecu. Alex. in d. l. 1. ff. de iureiur. l. af. in l. 3. §. iurari. col. 1. eodem titu. ergo ab ea potest appellari.

Tertio, hanc opinionem tenuit Placen. prout refert glo. in allegata l. generaliter. in versic. delatit. C. de iureiur. motus ea ratione, quia is qui refert dicitur facere ex neceffitate l. illud §. fin. ff. de confit. pecu. cum qua concordat text. in l. iusiurandum, & ad pecunias §. ait prator ff. de iureiuran. & l. delata. C. eodem titu. ubi is cui defertur iuramentum cogitur facere vnum ex tribus fcilicet iurare, vel referre, aut foluere; ergo si referat, dicitur coacte facere. Et ad hanc rationem alludit id quod dicitur, non poffe appellari a fententia arbitri ex voluntate electi l. 1. C. de recep. arbi. Roma. col. 27. colum. 2. fecus vero si arbitri eligatur ex neceffitate iuris communis, vel municipalis. c. ab arbitris. de off. deleg. lib. 6. & ibi Philip. Fran. in fi. lmo. in c. Quintuallus. nu. 43. & 44. de iure. & ratio rationis est, quia lex magis fauet & subuenit ei, qui actum ex neceffitate, quam ei qui ex voluntate facit d. l. si fideiussor. §. 1. & ibi l. af. nu. 9. post Bar. ff. qui fatisd. cog. Acceffat feripta l. af. in l. 3. §. iurari. colum. 2. ff. de iureiuran. quod stante statuto, quod de damno dato fletur iuramento damnum paffi, licet eo casu cogatur quis stare dicto iuramento, tamen poterit probare contrarium, & hanc opinionem, quod referens iuramentum poffit appellare, tenet gl. in d. c. ab arbitris, quae allegat d. l. generaliter. in fin. primi respon. & eam refert, & fequitur Abb. in c. fi. nu. 2. de iureiuran. ubi dicit dictam gl. communiter approbati, fecundum lo. Andream, & fequitur ibi lmo. nu. 4. post Pet. & Cyn. in d. l. si fideiussor. §. qui neceffarium.

Et hac ratione responderi potest ad iura in contrarium allegata, aequiparantia, & idem difponentia in iuramento relato, quod in iuramento delato, ut intelligatur in relatione iuramenti voluntaria, quae effe potest, si reus non expectata ordinatione iudicis approbanis delationem iuramenti illud refert auctori, quia ante approbationem iudicis delatio iuramenti non concludit parti, Bal. in d. l. generaliter §. fed iuramento. ver

ficul. nota, in verbo approbatum, quo casu militaret eadem ratio, quæ indicente d.l. generaliter. §. sed iuramento. & §. siue autem. C. de iureiurand. scilicet, ut non admittatur prouocationis remedium ab eo actus, quem ipse facere procurauit. Et ita respondet Panor. mita. in d. c. si. num. 11. de iureiur. cui ad stipulatur quod mo. Bart. in d. l. si fideiussor §. 1. num. 2. ff. qui fideiuss. cog. ubi habetur, quod id quod dicitur, seruum uel excommunicatum admitti ad eius defensionem, non habet locum quando defensio esset voluntaria.

Non obstat, quod æquiparatorum eadem sit dispositio, quia non procedit ubi diuersa est ratio, argumēto. l. interpositas. C. de transactio. & argumento a contrario sensu l. illud. ff. ad leg. Aquilitem non procedit, nisi æquiparatio fiat in illa materia, de qua agitur, ut s. probauimus decisio. 60. quibus addo l. as. in l. 2. nu. 2. ff. de iureiur. sed in casu nostro diuersa est ratio in referente, quam in deferente, cum hic ex voluntate deferat, ille vero ex necessitate referat; ergo de vno ad aliū casum non infertur, vulgata. l. si. ff. de calumniato. Et secundum hanc opinionem censuit Senatus in causa Antonij Mondellæ Bugellenfis, contra eius sororium.

S P M M A R I V M.

- 1 Cessione facta, an cedens contra debitorem cessum agere possit, an vero exceptione cessionis alteri factæ excludatur, latissime hic tractatur.
Doctrina Bar. in l. si cum emptore. ff. de pac. nu. 2. declaratur, & autoritate docto. confirmatur. nu. cod.
- 2 L. 3. C. de nouatio. secundum vnum intellectum declaratur.
- 3 L. nomen. C. quæ res pig. obli. pos. inducitur.
- 4 Actiones directæ adeo infixæ sunt oñibus cedentis, vt vix ab eo possint separari.
- 5 L. si procurator. §. 1. ff. de procur. noua inductione declaratur.
- 6 Cessum debitor de iure cessionarij contra cedentem excipere non potest.
- 7 Cessio tunc dicitur fieri periculo cessionarij, quando nomen debitoris simpliciter in solutum datur, secus ver, quando cedentur actiones solutionis causa, quia tunc periculo cedentis facta dicitur cessio.
- 8 L. 3. C. de nouatio. nouo intellectu declaratur. & nu. 9. positus aliorum docto. declarationibus.
- 10 L. si cum emptore. ff. de pac. declaratur.
Cessi nominis periculum in casu. l. p. pilli. §. soror. ff. de solutio. cur ad cessionarium spectet, demonstratur. nu. eodem.
- 11 Mulier dans nomen debitoris in dotem marito contra debitorem cessum agere potest.
- 12 Cessi nominis periculum principaliter ad mulierem spectat, nisi culpa mariti interuenierit.
Marito vergente ad inopiam poterit mulier debitoribus cessis denunciare, vt soluant marito. nu. eodem.
- 13 Alienare qui non potest, non etiam litem mouere poterit.
- 14 In Paraphernalibus vxor absque consensu mariti contrahere potest.
- 15 In iudicijs quasi contrahi dicitur, & validum est argumentum de contrahiendis ad quasi contrahiens.
- 16 Procurator in rem suam reuocari a mandante poterit, nisi vnum ex tribus requisitis in l. 3. C. de nouationibus interueniat.
- 17 Actiones viles habens adeo præstetur habenti directas, vt etiam executionem sententiæ ab eo obtineant in pedire possit.
- 18 Approbatum semel amplius reprobari non potest.
- 19 Consensus præstus alicui actui, quem quis impedire poterat præiudicat consentienti.
- 20 Actio de dote, quæ communis est patri & filie, non potest in præiudicium filie sine eius consensu a patre intentari.

DECISIO LXII.

Cedens an contra debitorem cessum agere possit, & cessi nominis periculum ad quem spectet.

Vltier primi viri hæres existens, omnia eius bona mobilia, & immobilia, nominatim, & debitorum ingestimata in dotem secundo viro dedit, & eo consentiente egit ad hæres suos quendam debitorem cessum, qui excepit ipsam sine actione agere. cum ipsius conuienti nomen in dotem secundo viro dedisset, lite contestata cōsentium uxori ad agendum prestitum reuocauit maritus; Quæsitum est, an mulier iure agat, non obstante exceptione opposita, & an maritus potuerit proprium consensum reuocare. Quod ad primum reperio Bart. in l. si cum emptore. nu. 2. ff. de pactis in l. facta. §. si hæres nu. 3. ff. ad Trebel. post lac de Arena. & Oldrad. distinguunt eum, & quod aut cessio est facta ad commodum cessionarij, & eius periculo, & tunc agere non potest cedens, quia obstat exceptio cessionis alteri factæ. l. in causa. cum l. seq. §. 1. & l. procuratore in rem suā dato. ff. de procuratoribus.

Si vero cessio est facta ad commodum cedentis, & eius periculo, quia quicquid exigitur in eius vtilitatem vertitur, & tunc agere potest, non obstante exceptione cessionis, nisi interuenierit vnum de tribus requisitis in l. 3. C. de nouationibus, & Barto. sequitur Bald. in d. l. 3. vers. & in prædictis sequere & ibi Ang. & in d. l. si cum emptore. vers. & pro hoc iam consuli, & in d. §. si hæres in vltimis uerbis, ubi proposita hac quaestione dicit ut per Bartol. hic. & ibi Imol. dicens quod distinctio Bartol. videtur tibi iuri consona, & in fin. d. §. si hæres quem refert, & sequitur Alex. in d. l. si cum emptore col. pen. & si ubi impugnatur distinctio Castr. & opinionem Bartol. etiam sequitur Aretinus in §. præterea colum. 24. Infit de exceptionibus, Guid. Pap. consil. 4. nu. 7. & consil. 118. num. 3. vers. & fatetur etiam pars post prati. Papien. quem refert in forma libelli in causa venditionis in glo. super verbo cessit, & mandauit, eamque dicit communem esse Roman. consil. 102. in princip. & Bart. refert Socin. consil. 18. nu. 16. Crauet. consil. 191. num. 3. pro cuius opinione videtur tex. in l. si conuenerit la. 2. ff. de pignorat. actio. ubi prætor tueretur exceptione debitorem cessum si eum eo experiat.

Nec obstat l. 3. C. de nouationibus, & quia secundum prædictos doct. intelligi debet de cessione facta in commodum cedentis, & eius periculo, quod etiam tenuit Bald. in d. l. si cum emptore, vers. hoc verum, & vers. extra quero.

Pro contraria opinione videtur vrgere text. in d. l. si cum emptore argumento a contrario sensu, ubi si emptor hereditatis, qui habet viles actiones. l. emptor cum similibus. C. de hered. uel actio. vend. pactum cum debitor fecerit de non petendo, & venditor agat poterit exceptione submoueri, ergo cessante pacto, si venditor petat, iure petere dicitur, & tamen ibi cessio actio num dicebatur facta ad commodum, & periculum cessionarij. l. 1. C. de emptionibus, & l. secunda. ff. de hered. vel act. vend. & ibi glo. cum qua concordat textus iunda glo. in l. nomen. C. quæ res pig. obli. pos. sunt. & ubi debitor cuius nomen pignori datum est creditori debitoris sui, liberatur soluendo creditori suo, non interueniente vno de tribus notatis in d. l. 3. si ergo liberatur, soluendo creditori suo, & sic cedenti in necessarium antecessens cogimur fateri, quod ipse creditor non obstante cessione potest exigere, & sic agere. d. l. 3. & ibi glo. in verbo exigere, & hanc opinionem per illum text. tenuit Paul. de Castro, in d. §. si hæres. & in d. l. si cum emptore num. 1. & col. fin. vers. aut vero quærimus si agat, & ibi las. in fin. dicens d. Bart. reprehendi per Paul. de Castro, Fulgos. & moderiores, Et Albericus in d. l. si cum emptore num. 3. dicit communem opinionem esse, quod exceptis dictis tribus casibus, de quibus in d. l. 3. pot venditor nominis facere quicquid velit, & idem sentit in d. l. 3. col. 2. circa medium. Salicet. in l. 1. col. xi. vers. quero decimo sexto. C. de actio. & obli. post glo. & Butr. per cum allegatos, faciens solum

solum distinctionem an actiones directæ remanserint apud cedentem efficaces, & tunc opponi non possint an vero in efficaces, & tunc opponi possint, & idem tenet Salicet. in d.l. 3. in fi. C. de nouatio. & Alex. in d.l. si cum emptore. colum. si. versic. quærit Bart. ibi, dicens Bal. Fulgo. & Pau. de Cast. fuisse sequutos hanc opinionem; cuius ratio est secundum prædictos doctores, quia quando aliquis est, principalis creditor obligatio, seu actio, adeo est infixa ossibus ipsius, ut ab eo sicut character separari non possit. l. quis ergo casus, & ibi gloss. ff. de peculio. & l. 3. & ibi gloss. ff. pro socio quæ iura ad hoc not. gl. in verbo exigere, in fi. in d.l. 3. C. de nouat. & ibi Bal. Ange. & Salyce. & late Barro. in l. 4. num. 4. ff. de seruitu. Soci. d. consil. 18. nu. 16. Affic. decis. 335. nu. 23. Ego pro hac opinione in casu nostro ponderabam tex. in l. si procurator. §. i. ff. de procura. vbi est casus, quod si procurator meus ad irem constitutus stipulator fuit ab aduersario iudicatum solui, acquiratur mihi ex tali stipulationis utilis actio, & si ipse procurator agat me inuito, & non consentiente, poterit exceptione repelli. Ergo si me non inuito, & consentiente agat, non poterit repelli propter huiusmodi exceptionem, si igitur consensus habetis utiles actiones, impedit exceptionem opponi aduersus procuratorem habentem actiones directas, licet inefficaces d. l. in causa. in fi. ff. eodem titu. multo magis huiusmodi consensus impedit exceptionem opponi aduersus cedentem, penes quem remanserunt directæ actiones efficaces. Et ad hoc facit dictum Bal. in l. si pater. C. madat. vbi debitor cessus non potest excipere aduersus cedentem penes quem remanserunt directæ actiones efficaces de iure cessionarij, quia exciperet de iure tertij.

Quid dicendum? certe mallem in hoc articulo alios audire, quam ego scribere; video enim omnes fere doctores confusos, variazque loquutos fuisse, quod attesta tur Paul. de Cast. in d. §. si hæres. in fin. & in d.l. si cum emptore. Nam Barro. post Iaco. de Are. d. stinguit, vt supra dictum fuit, Bal. in dicta l. si cum emptore. versic. vnde concludamus, alludens ad distinct. Barro. aliter distinguere videtur, videlicet, quod aut per cessionem fuit eneruatus effectus directæ actionis, & tunc non possit agere cedens, aut non fuit eneruatus, & tunc subdistinguit. Quod aut ad cedentem pertinet utilitas, & hoc casu agere potest, nisi interuenit vnum de tribus notatis in d.l. 3. aut cedens nullam percipit utilitatem, sed est nudus minister, & procurator, & tunc agere non potest in præiudicium cessionarij. Et idem dicit in fine sub alijs verbis, videlicet, quod aut negotium pertinet principaliter ad cessionarium, & hoc casu locum non habet dicta l. 3. nec agere potest, Alb. autem in d. l. 3. aliter distinguit, vt ibi per eum, Ange. vero in d. §. si hæres. quem ibi sequitur Pau. de Cast. distinguit, aut cessio fuit facta ex necessitate, vt in restitutione ex Trebelliano, & in procuratore simplici, & tunc agere non potest, quia actiones remaneret in efficaces apud cedentem. Aut cessio fit ex voluntate, & tunc quia semper iura directæ remanent efficacia apud cedentem potest agere, nisi interuenierit vnum de tribus requisitis in d.l. 3. & reprobat distinctionem Bar. at Imo. in d. §. si hæres. col. 2. sequendo distinctionem Bar. dicit putare solum esse distinguendum, an cessio fuit facta periculo cessionarij, an vero periculo cedentis, quia tunc dicitur ad eius commodum facta, cuius periculo facta esse apparebit, quod dictum mihi visum fuit non posse sustinere, cum existimem magis ad commodum cedentis dici posse, si ex actio debitoris cessi fiat periculo cessionarij, ita quod si eorum exigitur, siue non liberetur cedens, quam si non liberetur, nisi integra ex actio nat.

Nec obstat l. si madato. §. fina. ff. manda. quia ibi expresse conuenit un fuerat, quod periculo mandatis, siue delegantis fieret ex actio, alias si non ita expressum fuisset, liberaretur delegans, & omnia essent periculo

stipulantis, & sic retorquetur d. l. si mandato. §. fina. nam tamen distinctionem ponit Imo. in se veram, quam sequitur Alex. in d. l. si cum emptore. col. pen. quod aliud est, quando nomen datur insolutum simpliciter, & ad eum effectum ceditur actio, aliud est, quando creditori ceduntur actiones solutionis causa; quia primo casu cessio fit periculo cessionarij, d. l. si madato. §. si in fi. & l. 1. C. de nouat. & l. pupillis. §. seror. ff. de solutionib. Secundo casu periculo cedentis principaliter d. l. 3. C. de nouatio. vt infra patebit. Videtis igitur doctissimi lectores varias doctores opinioniones, & doctrinas, a quibus facile se extricare non est, nisi eleuamus oculos ad Christum Iesum Dei veritatem & sapientiam, qui dirigat gressus meos in viam veritatis, & iustitiae.

† Tota igitur difficultas huius articuli iudicio meo consistit in intellectu materiae d. l. 3. C. de nouatio. quã varie, vt prædictum est, interpretati sunt doctores. Nam gloss. ibi & in d. l. si cum emptore. ff. de pactis. in l. fin. ff. de transac. in l. quæ omnia. §. si in verbo lite. in l. procuratore in re suam dato. ff. de procuratorib. in l. in re sua. ff. de compensat. & in d. l. nomē. C. qui potio. in pig. hab. & in l. emptor. C. de hæred. vel actio. vend. in distinct. 1. 3. locum habere in quacunque cessione si siue sit facta ad commodum cedentis siue cessionarij, aut vtriusque idem videtur sentire Alb. in d. l. si cum emptore, & in d. l. 3. post Iaco. de Beluifio. & Oldra. idem sentit Ange. in d. §. si hæres. vt dicit d. l. 3. esse generaliter, & indistincte intelligendam, Bar. vero in prædictis locis & alij eum sequentes supra citati dicunt eam debere intelligi quãdo cessio erat facta ad commodum cedentis, quinimo dicit Io. de Imo. in d. §. si hæres quæ sequitur Alex. in d. l. si cum emptore. col. pen. quod in d. l. fuerat actum, quod quicquid exigeretur verteretur in commodum cedentis, quod est diuinare. B. l. in d. l. si cum emptore, & in d. l. 3. dicit debere intelligi quando commodum principaliter ad cedentem pertinet, secus vero si solutionis periculum principaliter pertinet ad cessionarium, vt dicit Iaco. de Arena, & Bar. intelligit l. 3. quando cessio fit ad communem utilitatem cedentis scilicet, & cessionarij. Et ita refert Salicet. in d. l. 1. nu. 2. C. de actionib. † Quapropter ex omnibus prædictis distinctionibus putavi posse facile elici intellectum verum ad d. l. 3. videlicet eã loqui quando debitor creditori suo voluntarie debitoris sui nomen solutionis gratia insolutum dedit, cedendo ad eum effectum actiones utiles aduersus debitorem cessum. Quo casu huiusmodi cessio cenetur facta ad communem utilitatem cedentis, & cessionarij, principaliter ad commodum cedentis, quia liberatur ad obligat one pro rata nominis cessi, & exacti in consequentiam vero ad utilitatem cessionarij, quia sibi satisficit, & ita intelligi debet quod dixi supra decis. 45. nu. 4. vers. non obstat l. 3. sed periculum pertinet ad ipsum cedentem, eo quia si nihil vel minus a debitore cesso exigitur, id totum cedit ad incommodum cedentis d. l. si conuenierit. ff. de pig. act. & d. l. nomen. C. quæ res pignori obli. pos. Deci. col. 99. in causa Iohannis nu. 4. hinc apparet non recte sensisse Cuman. consil. 4. domina stella in fi. dum vult in casu d. l. 3. periculum spectare ad cessionarij, quia verum illud esset vbi venditum esset nomē debitoris, prout ita loquitur l. si nomen ff. de hæred. vel actio. ven. per eum allegata secus vero in simplici cessione causa solutionis, quia tunc cū sedere non sit soluere secundum gl. in l. legauit in glo. magna circa finē ff. de lib. leg. ideo datur regressus cessionario aduersus cedentem si exigere non potuit, & ob id dici non potest periculum ad cessionarij pertinere, & ita diuersificat Deci. d. consil. 99. nu. 4. Aduertendū etiam est quod dum supra decis. 45. num. 3. allegatur Fulgo. consil. 4. debuit allegari Cumanus quo errore notatur etiam Afflic. decis. 335. num. 24. quo fit vt apud eum remaneant directæ actiones efficaces, quanti præ

textu potest agere nisi vnum interuenerit de tribus requisitis in d. l. tertia. & hoc est, quod volunt Bal. Imol. Alex. & las. locis. supra allegatis. sequentes distinctio-
nem Bartoli. † Tota difficultas est respondere ad l. si cum emptore quæ iudicio meo obtinere non videtur, quia cum apud venditorē hereditatis remaneant actiones directæ efficaces actiue, & passiuæ. l. 2. & l. emptor. & ubiq. glo. C. de hered. vel act. vend. Alex. in d. l. si cū emptore col. 2. vers. non sic est in venditore hereditatis, item cum teneatur de euictione respectu vniuersitatis id est docere se heredem & etiam aliquando de euictione rerum singularium secundum gl. in d. l. r. in verbo in singulis. C. de euictionib. & in l. 2. in prin. in verbo de euictione ff. de hered. vel actio. ven. poterimus dicere aliquo respectu periculum hereditatis cessare pertine re ad venditorem. Et sic eum agere posse cum apud eum remaneant directæ actiones efficaces.

Non obstat l. pupilli. §. foror. ff. de solutionib. vbi dicitur periculum nominis cessare pertinere ad cessionariū, quia duobus modis potest responderi, primo prout respondet Alex. in d. l. si cum emptore. col. pe. post Imol. quod ibi nomen debitoris simpliciter fuit datum in solutum pro legato, & sic estimatum. Et hoc elici potest ex illis verbis, vt nomine debitoris prenta, legatum foror non peteret, quo casu periculum pertineret ad cessionarium ut d. §. foror. & in l. si nomen cū l. seq. ff. de hered. vel actio. vendi. Bar. in l. meia in prin. ff. sol. mat.

Secundo potest responderi, secundum Bartol. ibi & in dicta. l. meia debere intelligi de periculo inopie debitoris cessare subsequente post cessionem, & hoc modo intelligendo euitabimus multas amaritudines, & difficultates resultantes ex varijs distinctionibus doctorum.

11 Vtrum † autem dispositio d. l. 3. locum habeat in casu proposito videtur dicendum locum non habere, cū maritus sit dominus dotis & vxor agere non possit. l. doce ancillam. C. de rei vendi. in contrarium tamen facit. l. 2. iuncta glo. in verbo contestatio. C. de actionib. & obligatio. vbi text. expresse dicit quod quando nomina debitorum fuerunt marito data in dotem. tunc vtiles actiones competunt marito ad similitudinem eius, qui nomen debitoris emerit, sed venditor nominis potest agere propter actiones directas, quæ pene eum remanent, cum vtiles tantum sint translatæ, vt not. in l. postquam. & l. sequen. C. de hered. vel act. vend. & in d. l. si cum emptore. quarum vigore dicitur dominus, secundum glo. fin. in l. r. ff. si ager vestig. uel emphyt. per ergo pariter poterit agere constitutus nomina debitorum in dotem, ut æquiparatorum eadem sit dispositio; & hoc suaderetur ea ratione, quia non ipsa quantitas est data in dotem, sed ipsum ius agendi vtile, seu ipsa actio utilis, & sic in restitutione dotis non venit, nisi id tantum quod in effectu fuit exactum, ut concludit Saly. d. l. 2. in fi. Et propterea periculum nominis huiusmodi debitoris principaliter pertinet ad

12 mulierem, † dummodo aliquis dolus, seu culpa non possit imputari marito, cur non exegerit. l. Maui. in prin. ff. solut. matrimo. & ibi Bart. & d. l. si nomen. cum l. sequen. ff. de hered. uel act. vend. Roma. conf. 46. vers. nec excluditur vxor, quo fit, ut propter tale periculum dicatur facta ad eum modum cedentis, secundum Imo. in d. §. si hæres. col. 2. ff. ad Trebel. cum saltem principaliter respiciat interesse mulieris, & per consequens locum habeat d. l. 3. C. de nouatio. Et huiusmodi interesse attento, si maritus uergeret ad inopiam, ita ut non esset cautum vxori in calum dotis restituende, putare mulierem dantem nomina debitorum in dotem, posse vigore directarum actionum denunciare debitoribus cessis, ne marito soluant, saltem donec dores in tuto fuerint collocatæ, argumen. l. hæres cum debuerat. ff. ad Trebel. & ibi Alex. in fin. post Bartol. Imo. & Raph. Cuius quædam refert & sequitur las. in d. l. si cum empto

renu. to & facit text. in l. filius familias. §. sed & filia. ff. de procurator. Rom. dicto consil. 46. & Afflic. decif. 221.

Quo uero ad secundum articulum, an maritus potuerit reuocare consensum præstitum meliori intentioni eius directas actiones. Primo, distinguendum est, aut dicere volumus, has actiones directas fuisse etiam in dotem datas, & tunc sicut vxor non potest de dote contrahere. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. quia constante matrimonio maritus sit dominus dotis, d. l. doce ancillam. & l. in rebus. C. de iure dot. mul. 13 tominus sine consensu mariti potest litigare, † quia qui non potest contrahere, uel alienare, nec litigare potest, Bar. in l. ait prator. ff. de iure delibe. Bald. in fin. col. 2. versicul. item regula. C. de petit. heredi. Dec. consil. 44. §. nume. 24. & sequitur Tirac. de legib. connub. in uerbo contrahere. nu. 194. & seq. & in uerbo de son mari. nu. 3. Aut uero prædictæ actiones directæ non fuerint in dotem datas, sed remanserunt pene ipsam mulierem cedentem, quod uerius puto, per supradicta in 14 primo articulo, quo casu, † sicut de ijs, tanquam extra dotem existentibus, ueluti paraphernalibus possit vxor contrahere etiam inuito marito, cum ipse in eis nullum ius habeat. l. hac lege. C. de pac. conuen. l. & uel. les. & ibi Bal. C. de reuocan. donat. las. in d. l. maritus. §. fin. C. de procu. ita poterit sine consensu mariti litigare, cum in iudicijs quasi contrahatur. l. 3. §. idem scribit. 15 ff. de peculio. † & ualeat argumentum de contractibus ad quasi contractus, & sic ad iudicia glo. in authen. sacramenta. & ibi Bar. & Bal. C. si aduer. vendi. Euerar. in locis legalib. c. 18. in fi. Tiraq. loco proxime citato. nu. 196. nec legi esse prohibitum de iure communi, mulierem agere sine consensu mariti, quare si non requiritur consensus, uana est questio reuocationis, sed dato citra ueritatis præiudicium, quod consensus mariti requireretur, & fuerit præstitus, an potuerit reuocari, dicebam duplici fundamento uideri talem consensum posse reuocari.

16 Primo, † quia sicut constitutus procurator in rem suam potest reuocari à mandante, nisi interuenerit vnum ex requisitis in l. 3. C. de nouatio. secundum glo. in l. sicut. §. si procurator, in uerbo hanc exceptionem. ff. quib. mod. pig. uel hippot. solu. quam ad hoc not. Bald. in l. r. colum. 3. versicul. secundo quæro. C. de actio. & oblig. Rom. consil. 350. col. 2. in prin. ita uidetur dicendum si huiusmodi procurator cōsentiat manu dantem intentare suas actiones directas, ut possit talem consensum reuocare, nisi interuenerit vnum de tribus, de quibus in d. l. 3. vt correlatiuorum eadem sit dispositio. l. r. C. de eupref. ex ludo daph. libr. 11. late Euerar. in locis legalib. c. 76.

Secundo, pro hac opinione facit, quod scribit Alex. in consil. 1. §. nu. 3. vol. 6. post glo. in uerbo eo modo, & ibi doctores in l. 3. C. de nouationib. vbi concludit, † quod si habens directas egit, & obtinuit sententiam, attamen si habens vtiles superueniat, potest impedire executionem, & debet præferri, si ergo habens utiles potest impedire executionem sententiæ obtentæ ab habente directas, multo magis uidetur dicendum quod possit reuocare suum consensum, & impedire sententiam ferendam. Sed in contrarium facit l. Pomponius. 18 la. r. ff. de nego. gest. & ibi glo. † ubi reprobare, seu reuocare non possum quod semel probauit, uel concessi, cui ad stipulatur regu. l. non potest mutare. ff. de regul. iuris, c. quod semel. eod. titu. in 6. quod maxime locum habere debet post litem contestatam, & sic re non integra, nec forsitan à iure alienum erit dicere maritum, qui habet actiones vtiles, vigore cessionis, sibi præiudicare, vt amplius contra debitorē cessum agere non possit, ex quo consensus habentem directas actiones agere d. l. si procurator. §. r. ff. de procurato. & ibi Bar. vers. contra prædicta. & l. præced. §. ceterum, ar. quædo a contrario sensu. Et ad hoc facit text. in l. si de iust. or. §. pater. ff. de

19 ff. de pignori. cum alijs ibi not. in gloss. † ubi consensus praestitus alicui actui, quem poterat, quis impedire praedicitur consentienti, cui arridet regu. l. creditor. ubi Cagnol. ff. de regul. iuris. & l. sicut. §. si voluntate. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. soluit. ubi creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit. Faciunt adducta per Paris consil. 76. colum. fin. volum. 4. post Bart. & docto. in l. quae dotis. ff. solu. matrimo. ubi dicitur, 20 † quod consentiens, iura sua perdit, & fortificat aliena. Item facit text. iunctis ibi notatis. in l. 2. §. quod si in patris. & §. fin. ff. solu. matrimo. ubi actio de dote profectitia quae communis est patri, & filiae, non potest in praedictum filiae sine eius consensu a patre intentari, quae si consenserit sibi praedicitur. Sic videtur dicendum in casu nostro. Nam licet maritus, qui habet viles, esset praerendus uxori habenti directas. d. l. procurator in rem suam dato. ff. de procuratorib. Alex. d. consil. 15. nume. 2. volum. 6. at tamen sibi praedictavit consentiendo uxorem intetare suas directas his famulantur quae scribit Bar. in l. sepe. nu. 10. ff. de re iud.

Non obstat gloss. in d. l. si procurator. quia loquitur de revocatione, quae fit re integra, diversum est in casu nostro, attenta litis contestatione, quae considerata possumus dicere interuenisse vnum de requisitis in d. l. 3. & propterea possent gloss. & Barto. retorqueri in contrarium, quoniam tamen dicendum, nunc non pono pro constanti. d. l. Pomponius. ff. de nego. gest. cum similibus alias suo loco deducendis.

Non obstat Alex. d. consil. 15. quia in casu suo non interuenit consensus habentis viles prout in casu nostro adfuit. &c. & secundum hanc vltimam opinionem iudicauit Senatus videlicet uxorem potuisse agere aduersus debitorem cessum.

S P M M A R I V M.

- 1 Cessio iurium an duobus fieri possit, breui distinctione hic declaratur.

DECISIO LXIII.

Cessio quando duobus fieri possit & quando non.

1 Vecceffit in casu proposito quae. An cessio iurium possit fieri duobus. Respondi Barto. ponere hanc quaestio. in l. non quocunque. §. qui Caium. de lega. 1. nume. 1. post Iacob. de Areo. ubi distinguit, quod aut in primo contractu fuit cessio actio utilis, remanente directa efficaci penes cedentem, quia non interuenit vnus de tribus requisitis in l. 3. C. de nouatio. & tunc utilis non potest iterum in alium transferri, sed directa, quae remanet penes cedentem, & licet ea non possit transferri, cum semper inheret offibus cedentis, potest tamen eius exercitium cedi, & constitui procurator in rem suam. Si vero non esset alteri translata utilis ex primo contractu, tunc arguendo de corporalibus ad incorporalia posset alteri cedi utilis actio, sicut res vni vendita, & nondum tradita potest alteri vendi, & eius dominium transferri. Quoties C. de rei vend. & Bar. refert, ac sequitur Salicet. in l. 1. col. pen. vers. quaro 19. C. de actionib. & obligatio. Alex. consil. 15. nu. 1. vol. 6. Guid. Pape sing. 606. Afficit decis. 335. nu. 22. & seq. vique in finem. ubi dicit Bart. esse communiter approbatum. Ruben. consil. 117. nu. 6. Cagnolus in repetit. l. 2. nu. 203. C. de pactis inter emp. & vend. plures cumulat Tiraq. d. Retractu. §. 26. gl. 1. nu. 55. & secundum hanc distinctionem Bartoli veluti communiter approbatam, iudicauit Senatus. an autem cessionarius possit alteri cedere sua utilem Bar. in l. Modestinus nu. 2. ff. de solutione. te-

net posse ex l. 1. §. de illo l. ex affe. ff. ad Treb. l. emptor. C. de hze. vel acti. vendi.

S P M M A R I V M.

- 1 Ex sententia verbis plus inferri non potest, quam necessario importet ipsorum verborum significatio. §. nu. 5. declaratur.
- 2 Omissum penitus censetur quicquid in condemnatione expressum non est.
- 3 Sententia includit in se ea, quae ex actis desumi possunt.
- 4 Iudicia claudicare non debent.
- 6 In contrahibus venit id, quod verisimiliter inter contrahentes conuenisset.
- 7 Glo. in l. tale pactum. ff. de pac. in qualibet materia loci habet.

DECISIO LXIII.

An sententia Senatus, in qua condemnatus fuit venditor ad pretij restitutionem faciendam emptori afficiat emptorem, licet non condemnatum in sententia, ut etiam rem emptam venditori restituat.

Venditor arbitratus se ultra dimidia iusti pretij laesum, egit contra emptorem remedio. l. 2. C. de rescin. vend. qui consensit pretium recipere, & rem restituere, quia propter Senatus venditorem condemnauit ad restituendum pretium emptori intra mensem sequutur, quo elapso, & pretio non restituito emptio firma maneret. Emptor intra dictum mensem solutioni adiectam non obstante oblatione, & depositione pretij eidem facta a venditore, praedium praedictum eodem pretio quo emerat alteri vendidit, & eius possessionem transiit, contra quem primus venditor, facto iterum deposito praedicti pretij, petijt sententiam aduersus primum emptorem laram exequi, & ipsum secundum emptorem condemnari ad relaxandum praedium emptum sequemitti in possessionem dicti praedij. Quazum fuit de duobus primo. cum sententia non condemnauerit primum emptorem ad restituendum praedium emptum, an ad id posset iure compelli. Secundo dato, quod iure potuisset compelli primus emptor, an huiusmodi sententia possit contra secundum emptorem exequi. Quoad primum videtur dicendum, non fuisse condemnatum primum emptorem ad restituendum praedium emptum, & propterea agi non posse modo intentato. l. pen. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. C. de ordi. indi. & l. 2. C. de ordi. cogni. per quae iura non Bar. in l. Iulianus. nu. 5. ff. de condic. indeb. quem refert & sequitur Dec. consil. 43. nu. 4. consil. 322. nu. 1. Alex. consil. 108. num. 2. vol. 5. 1 † quod ex sententia plus inferri non debet, quam ex ea necessario inferatur, bonus text. in l. si quis a liberis. §. si vel parens. ff. de lib. agnos. Verba enim sententiae debent intelligi, prout sonant, & stricte, nec extendi ad intellectum, quem ex lata significatione habere possent. l. 1. C. si plur. vna sententia fuer. condemn. Abb. in c. dilectus. nu. 2. de off. ordi. Cepol. in rub. de ver. sign. nu. 151. Iaf. in l. centesimis. §. si col. pen. ff. de verb. obli. Rip. in l. 2. nu. 26. C. de eden. Curt. sen. conf. 74. col. fi. & Curt. iun. consil. 153. nu. 19. & facit quod scribit Dec. consil. 442. nu. 2. & consil. 607. nu. 7. † quod omnino censetur omissum, quicquid in condemnatione non est expressum, strictique iuris est. l. 1. iuncta gl. C. si aduer. rem iud. cum alijs cumularis a Tiraq. de retract. ligna. §. 1. gl. 19. n. 182. Cra. conf. 188. nu. 1. & 6. Paris. conf. 3. nu. 1. vol. 4. Tiraq. in l. si vnquam in verbo liberis. nu. 5.

Contrarium tamen verius videtur in casu nostro; quia paria sunt aliquid esse expressum, vel necessario praesupponi, vel subintelligi, Paul. de Castr. in l. 1. nume. 1. C. quando prouoc. non est neces. & dicit Bal. in l. pen. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. † quod sententia includit id, quod necessario est praesupponendum, & sumitur ex mente actorum referturq; ad casum, qui sumitur ex actis, Barto. in d. l. Iulianus. colum. 2. verificu. praedicta vero. ff. de condic. indeb. & declarat Dec. in c. cum venerabilis. in principi. de exceptio. Fely. in c. significauerunt.

ficauerunt. nu. 7. de excep. dicens post glo. & Bartol. in l. si quis ad exhibendum. ff. de exceptio. rei iudic. quod verba sententiae restringuntur & limitantur ex actis; Accedit quod idem Decius scribit consil. 388. nu. 4. & sequen. quod verba sententiae debent intelligi secundum subiectam materiam, etiam si improprie. qd etiam firmat Crauet. consil. 186. nu. 5. & consil. 188. num. 2. Sed si diceremus sententiam non condemnare emptorem conuentum ad restitutionem praedij, esset contra petita, & prof. quita, & sequeretur quod venditor teneretur restituere pretium, & ex ea sententia non posset consequi rem venditam, † quo casu sententia redderetur illusoria, & claudicans contra. l. fin. & ibi glo. C. de fruct. & lit. expen. Dy. in regula in iudicijs de reg. iur. in 6. & in facis. la. 2. & ibi Bar. nume. 7. C. de prox. sacro. scrib. lib. 12.

- 5 Non obstant in contrarium allegata, † quia non procedunt in ijs, quae in necessariam consequentiam veniunt, & facie subintelligunt, maxime ne resultet iniquitas, & absurdum a quo euitando validissimum est argumentum ad interpretationem cuiuscunque dispositionis, gl. in c. dudum, in verbo absurdum. de prob. in 6. Euerat. latissime in locis legalib. c. s. accedat quia in iudicio quasi contrahitur, vulgata. l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul. & ibi Bar. & valet argumentum de contractibus ad iudicia, & e contra, secundum gl. communiter approbatam in auth. sacramenta puberum. in verbo contractibus. C. si aduer. vendit. l. omnem. ff. de iudic. Bal. in l. 1. col. 1. versiculi. simile dicimus. C. de sentent. & interio. om. iudi. & in l. ab executione. C. quor. appell.
- 6 non recipit. sed in contractibus venit id, quod verissimiliter inter contrahentes conuenisset, secundum gl. fin. in fi. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. Dec. consil. 64. col. fin. & consil. 70. col. pen. ergo idem dicendum est in sententia, † quia dispositio illius gl. habet locum in qualibet materia, vt concludit lat. in l. si ex rancus. col. 2. vers. 4. not. ff. de condic. cau. data. cau. no. seq. post Bal. in l. 1. C. qua res pign. ob. non pos. Et in hanc opinionem descendit Senatus respectu huius articuli.

S M M A R I U M.

- 1 An venditori petenti executionem sententiae contra secundum emptorem sufficiat proponere alienationem, dolo & factam fuisse per primum emptorem, an vero reuocatoria actio requiratur. latissime hic tractatur. & pluribus num. sequen.
- 2 Vendens rem cum pacto retrovenditionis, si emptor rem illam alteri obliget, non suscipietur talis obligatio in praedictum venditoris.
- 3 Sententia inter partes ius facit, & pro veritate accipitur.
- 4 Bartoli distinctio affertur, quibus casibus contra singularem successorem possit fieri executio sententiae, & eius opinio pluribus doctorum testimonis confirmatur.
- 5 In actione personali regulariter & secundum communem opinionem reuocatoria actio contra tertium possessorem ag. non est.
- 6 Senatus Pedemontani obseruata consuetudo, quando tertius executioni sententiae se opponit hic notatur.
- 7 Emptor licet vigore pacti de ret. ouend. enao, rem empt. a restituere teneatur, quia tamen remanet dominus, poterit in alia secundum emptorem res emptas transferre.
- 8 Argumentum de contractibus ad quasi contractus, & iudicia validum in iure reputatur.
- 9 Remedium l. 2. C. de rescind. vend. datur contra emptorem secundum, quando secundum emptorem eodem morbo laborat, quo prima.
- 10 Alienans, & possessor quando eodem genere actionis tenentur, tunc executione contra tertios possessores procedi potest.
- 11 Argumentum a contrario sensu in sententia fortissimum est.
- 12 Clausula resolutoria contractus operatur, vt ipso iure transferatur dominium absque traditione.
- 13 Lingiosa res per litis contestationem efficitur.
- 14 Lingiosa vitium, an duret lapsa infantia.

An sententia lata contra primum emptorem possit executioni demandari contra secundum emptorem.

Vpereff nunc de veritate secundi articuli discutere, videlicet, an sententia lata contra primum emptorem in casu proxime praecedentis quaestiones, possit executioni mandari contra secundum emptorem; sed quia ad eius cognitionem non nihil confert scire veritatem illius quaestiones, de qua per Barto. in l. creditores. num. vige. sumo tertio. C. de pigno. & in l. a diuo Pio. §. si super rebus. colum. fin. versiculi. modo formato tibi vnam quaestione. ff. de re iudic. ideo de eius veritate hic tractandum putauimus. Et conferendo eam ad casum nostrum.

1 Queritur, tan venditori petenti executionem sententiae contra secundum emptorem possidentem, sufficiat proponere, quod primum emptor dolo desit possidere alienando praedium post sententiam, vel necessesse sit, ipsi venditori agere primo rescissoria. Et in hac quaestione duae fuerunt opiniones, prima Cyni in l. vnica. in 8. quaest. C. de alie. iudi. mut. cau. fac. qui tenet sufficere hanc propositionem, vt obtrineatur executio contra tertium possessorem. l. certa est forma. C. vt in post. leg. & l. si legatorum. ff. eodem ti. quam opinionem sequitur Bald. ibi in fin. dicens eam procedere, quando actio, quae daretur contra alienantem posset intentari contra emptorem; sed tenet ibi Saly. numero 13. & Paul. de Castr. in d. §. si super rebus. dum modo probetur emptorem sciuille rem motam, alias secus, post Bald. in l. maritorum. in fin. C. ne vxor pro marito. Guid. Pap. quaestio. 8. r. Et tenendo opinionem Cyni, non obstat responsio Bartol. ad iura per Cynum allegata, quod loquantur in ultimis voluntatibus, in quibus est speciale, quia non adducta ratione specialitatis, & diuersitatis, valet argumentum ab ultimis voluntatibus ad contractus. l. pactum inter haeredem, & ibi Bartol. ff. de pact. late Euerat. in locis legalib. c. 17.

Secundo, pro hac opinione videtur decis. Bar. communiter approbata in l. in diem. num. 2. ff. de aqua plu. arc. quem refert & sequitur Dec. consil. 53. nu. 2. & consil. 28. nu. 3. & consil. 239. in fi. vbi si aliquis vendat rem pacto adiecto, quod teneatur emptor illam retrovendere venditori intra certum tempus, & certo pretio, & interim emptor alteri obliget, non teneat talis obligatio in praedictum venditoris ad quem res reuertitur debet ex necessitate, Guido Pap. consil. 49. loquens in venditione, & etiam procedit si res restituatur venditori agente in medio. l. 2. C. de resc. ven. Bal. ibi. col. 8. vers. sed contra videtur, quem sequitur pluribus relatis Cagno. nu. 120. quibus addo Boer. decis. 75. & 182. nu. 47. in fi. Tiraq. de retrac. conuen. gl. vnica. §. 3. nu. 11. sed in casu nostro at

3 tenta sententia, † quae ius facit inter partes, & pro veritate accipitur, vulgata. l. res iudicata. ff. de reg. iur. l. ingenuum. & ibi gl. ff. statu. homi. & l. si seruus pluriu. §. i. in illis vbis, & cum ius facit pronuntiatio. ff. de le. 1. emptor tenebatur rem tunc praedia empti, soluto seu restituito sibi pretio; ergo non potuit illa alienare in praedictum venditoris.

Contrarium tenet Barto. in d. l. creditores. col. 6. vers. videamus ergo an istud ius exequendi. C. de pigno. vbi reprobat opinionem Cyni distinguens † aut querimus de executione sententiae prolatae in actione personali, & tunc executio non potest fieri contra singularem successorem possidentem, nisi prius alienatione rescissa per reuocatoriam. §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. & in tit. de reuocan. his quae in frau. cred. ff. & Codice. Aut querimus de executione sententiae in actione reali pro atque aduersus causam habentem a condemnato. & hoc casu distinguit, ponendo tria capitula; videlicet, aut alienatio est facta post sententiam prolatam, &

tam, & tunc potest fieri executio, cum ius exequendi esset iam in esse deductum. Aut alienatio est facta lite pendente, & hoc casu subdistinguit, aut questio erat de dominio, & potest fieri executio propter vitium litigiosum, sequitur Dec. consil. 187. colum. fi. la. in §. om. num. nume. 84. I. statu de actionib. licet Afflic. decis. 396. nume. 9. dicit doctores communiter tenere contrarium, & male. Aut non erat questio de dominio, sed de hypotheca, & non potest fieri executio, sed opus est nouo processu, ita debet intelligi Barto. cuius scriptura est corrupta. Tertio, aut alienatio fuit facta ante litem coeptam, & sic antequam ius exequendi esset iam in esse deductum per sententiam, vel in actu producendi cum nulla lis esset, & tunc licet postea litigetur, & sententia feratur, ius exequendi non transit in singularem successorem. Et hoc est, quod dicit Bar. in vers. tertio casu, qui tamen obfure loquitur. Et hac opinionem tenuit Bart. licet non ita plene in d. §. si super rebus, quæst. pen. & in l. si missum. iudex. num. 3. ff. de dam. infic. & in l. quæquam. §. 1. ff. de aqua plu. atc. in l. 1. §. necessario. in fi. per illum tex. ff. si mul. vent. no. in pos. miss. h. c. cuius doctrinam elare reperi explicatam post hæc scripta per Neuz. consil. 20. nu. 13. vbi ad tertium casum dat duas limitationes, quas videre poteris, & opinionem Bar. quando executio deberet fieri in actione personali, sequitur Bald. in l. ob maritorum. circa fi. C. ne vxor pro mari. Castren. in d. §. si super rebus. col. fi. Alex. ibi col. 4. Ang. in d. l. vnica. in fi. C. de alien. iud. mut. cau. fac. in d. l. 2. col. pen. C. de pign. Roma. consil. 246. col. fi. & consil. 270. & alij commu. lati per las. in consil. 43. nu. 2. vol. 1. Soci. consil. 13. nu. 2. vol. 4. post. Alex. in d. §. si super rebus. col. 4. in post. Rui. consil. 87. num. 1. vol. 4. dicens docto. ita communiter tenere, R. p. in l. 1. §. si hæres. nu. 20. & 21. ff. ad Trebel.

las. vero in dicto. §. si super rebus. nu. 10. post Bal. in d. l. ob maritorum. & Pau. de Castro in d. §. si super rebus. fodere distinctionis videtur velle concordare distas opiniones, quod aut debitor alienauit in fraudem executionis sententiae, vt puta post litem contestatam, & tunc procedat opinio Cyni quod non sit necessaria reuocatoria, sed recta via possit fieri executio contra tertium possessorem, sequuntur Moder. Paris. consil. 25. nu. 7. aut debitor alienauit, & desit possidere ante litem motam, & tunc procedit opinio Bar. quod via ordinaria agere debet actione in factum reuocato ria. Et hanc distinctionem refert sequitur las. latius in d. §. si super rebus. col. 3. quæ videtur comprobari ex l. si superatus. §. fi. & ibi Bar. ff. de pign. & l. si mater. §. fi. & l. iudicato. iuncta glos. & Pau. de Cast. ff. de excep. rei indic. vbi sententia prolata contra aliquem nocet ei, qui post sententiam, a condemnato causam habet super eo, super quo lata est sententia, sequitur Roma. consil. 311. col. 1. in fi. Soci. consil. 266. nu. 2. quæ distinctio fuit Bar. si recte ponderetur in d. l. crediores. Sed aduertendum est, quod Barto. ibi loquitur in actione reali, & iudicio meo las. non bene scrutatus est distinctionem Bal. in dicta l. ob maritorum. dum in primo membro distinctionis ponit exemplum, si alienatio per debitorem fiat post litem motam, quia tunc agendum est reuocatoria in actione personali, secundum communem opinionem Barto. de qua supra. Sed Bal. in d. l. ob maritorum. loquitur, quando erat lata sententia, & in fraudem paratæ executionis, siue missionis, pura quia res erat pro pignore capta, & sola supererat missio, debitor in fraudem alienauit, nam tunc fit executio recta via contra emptorem sine nouo processu.

Et sic cit prima, & communis conclusio, quod in actione personali regulariter agendum est reuocato ria contra tertium possessorem. Fallit, si alienatio fiat in fraudem paratæ executionis. Rip. in d. l. 1. §. si hæres. nu. 21. & 22. ff. ad Treb.

Societ tamen excellentissimus Scriptor, si tertius se

opponat ratione hypothecæ partibus consulere, & ex curare, an alia extent bona debitoris sine cotrouersia, & tunc in illis executionem fieri debere, nullis vero aliis bonis existentibus, si quidem bona, de quibus est cotrouersia, eius sunt æstimationis, ex qua possit vtri que parti satisfieri venditur, vt creditoribus satisfiat, seruata temporis prioritate, & residuum pretij restituitur condemnato, quod quidem decretum summa æquitate niti videtur sumpta ex l. a. ditio Pio. §. si super rebus. versic. sed & illud. cum §. sequen. vbi Pau. de Cast. ff. de re iudic. Sed dicebam: difficultatem in casu nostro ingeri ex eo, quod & si ex contractu promississet emptor re emptam restituere, iuxta l. 2. C. de pact. inter empto. & vendito. Attamen, quia adhuc promissor remanet dominus l. fin. §. Lucius. ff. de donatio. Bart. in l. 1. num. 9. C. de iure fisci. lib. x. Dec. consil. 239. num. 6. potuit alteri vendere, & iste secundo emptor, cui tradita fuit res, præfertur ei qui actionem habebat aduersus obligatum ad rem restituendam, vulgata l. quoties. C. de rei vend. Alex. consil. 228. col. 2. volum. 6. Dec. consil. 226. & consil. 247. Iacob. a S. Georg. in l. si tibi decem. §. pactum in secunda lectura. num. 7. ff. de pact. Cagno. in repeti. d. l. 2. quæst. 26. & 30. & in l. 2. nu. 114. & 120. C. de rescind. vendi. facit rex. in l. fin. §. si ff. de contrahen. empt. ad quem plura cumulat Tiraq. de retrac. ligna. §. 8. gl. 5. num. 7. & latius de retrac. conuen. §. 1. glo. 7. nu. 11. & duob. seq.

Secundo dicebam videri in contrarium communem conclusionem, de qua per Innocen. Io. And. Zab. & alios in c. fi. de alie. iud. mut. causa fac. quod si emptor scit causam agitari cum venditore non sibi præ iudicat cum sententia non mandabitur executioni contra eum. Sic dicendum videtur in eo, qui est obligatus restituere vigore sententiae, & sic ex quasi contractu l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul. Alex. in l. Pöponius. §. si iussu. col. 4. versic. secundo sufficit. ff. de acquiren. poss. quæ cum valeat argumentum a contrariis, ad quasi contractus, & ad iudicia lapud Iulianum §. fi. & l. sequen. ff. ex quibus. cau. in pos. ea & gloss. in verbo contractibus. in auth. sacramenta puerum. & ibi Bart. & Bald. C. si aduer. vendi.

Nec in casu nostro videtur obflare decretum dominale sub rub. em. res aliquas sub recato. ii. 3. quia, cum huiusmodi decretum sit contra ius commune, in eo non procedit argumentum de contrariis ad quasi contractus, secundum Al. de statu. in prima par. quæst. 100. Euerar. in locis legali. cap. 18.

Quid dicendum? argutissime lector articulus iste profecto apud me valde dubitabilis est: quare cogitabam si in casu nostro dicere possumus, quod cum labore secunda emptio eodem morbo, quo prima, videlicet, quia eodem pretio fuit secundo emptori vendita, quo casu contra secundum emptorem datur remedium d. l. 2. C. de rescind. vend. secundum Bar. ibi. nu. 13. Bal. q. 13. Fab. de empt. & vend. q. 8. versic. quæro se primo. Bal. de præscrip. in 4. par. q. 26. & hoc casu pos sit fieri executio contra hunc secundum emptorem, iuxta doc. Bal. in d. l. vnica in fi. C. de alie. iud. mut. cau. ro fac. versic. aduerte. & ibi Saly. nu. 18. dicens, quod quando alienans & possessor tenentur eodem genere actionis tunc potest procedi exequutiu contra possessorem, & Bal. ac Saly. refert. Dida lib. 2. varia. resol. c. 3. nu. 10. vbi post Tiraq. quem refert dicit ab eis neminem dissentire, & hoc idem videntur sentire Bar. in l. si tertius §. si quis prius. col. fi. versic. quæro circa hoc. ff. de acq. plu. arc. quem, cum sit corruptus emandabis, vt per las. in l. 4. §. Caro. nu. 26. ff. de verbo obli. Sed quia hæc respositio redditur periculosa ex iis, quæ notat Saly. in d. l. 2. nu. 18. C. de rescind. vend. & ibi Pau. de Cast. n. 16. Alex. consil. 92. nu. 8. vol. 1. Cagno. in d. l. 2. C. de rescind. vend. nu. 114. & 120. & in l. 2. C. de pac. inter empt. & ven. d. 30. Tiraq. de retrac. conuen. §. 1. glo. 7. nu. 12. & Boer. d. decis.

Senatus Pedemont.

decis. 132. nu. 50. in quibus locis concluditur venditor
rem agentem remedio d.l. 2. C. de resc. ven. non posse
auocare rē a tertio possessore. Ideo ad aliam respon-
sionem transire visum fuit, videlicet, quod ex quo in
sententia dicitur, quod non restituit pretio intra mē-
11 scum emptio firma maneret. ergo arguendo a contra-
rio sensu, quod est fortissimum etiam in sententiis l.
Pomponius. §. sed & is in si. ff. de procura. & l. si inter
me & te. ff. de excep. rei iud. si restitutum fuerit pretium
intra mensem, emptio non sit firma, & sic si res inem-
12 pta remanet, & sequitur quod dominium in vendito-
rem fuit ipso iure translatum sine traditione propter
clausulam resolutiuam, vt concludit Dec. consil. 298.
nu. 6. post. Bal. Pau. de Ca. Alex. & Corne. per eum alle-
gatos Boer. quæst. 182. nu. 46. in si. late Tiraq. de retrac-
tione. d. §. 1. gl. 7. nu. 14. & 15. post. Cuma. Pau. de Cast.
Cur. & Boe. per eū alleg. quo casu in eius præiudicium
non tenet alienatio, sed ad emptorem euocatur l. rē aliena-
nam. ff. de contrah. emp. & l. nemo. C. eod. tit.

Vel responderi, & tertio potest, quod cum actum
fuerit remedio d. l. 2. C. de rescind. vend. & sic ex ven-
dito ad restitutionem rei, vel ad supplendum iustum
pretium, secundum communem opinionem, de qua
late per Cagno. quæst. 182. nu. 46. in si. late Tiraq. de retrac-
tione. d. §. 1. in medioque litis consenserit emptor re-
13 stituit prædium restituito sibi pretio, & dicitur prædiū
prædictum effectum fuisse litigiosum, propter litis cō-
testationem, secundum Bar. in l. 1. §. si inter in fin. ff. de
litigiosis. & in l. censemus. nu. 1. C. eod. tit. quem sequi-
tur ibi Alex. & Imol. in l. si quis missum. §. iudicis. in
prin. ff. de damno infec. Socin. conf. 13. nu. 1. volum. 4.
concludentes, quod si contenditur de ipsa re actione
personalit, tunc res ipsa, & actio efficitur litigiosa pro-
pter litis contestationem, & Barto. sequitur. las. consil.
43. colum. 2. vers. circa secundum dubium, vol. primo
vbi post alios per eum relatos loquitur in casu in quo
agebatur contra aliquem ex promissione de venden-
do, & sic actione personalit, & cōcludit alienationem
esse nullam propter vitium litigiosi. ergo idem dicen-
dum est in casu nostro, in quo secundum Bal. in d. l. 2.
col. 8. vers. sed contra videtur; potius considerare de-
bemus id, quod est ex natura actionis reuocatoe, que
competit ad rem, quam illud quod est in iuda facul-
tate emptoris, scilicet supplere pretium. Dato igitur
quod prædium prædictum fuerit effectum litigiosum,
poterit executio fieri cōtra istum secundum empto-
rem Bart. in d. l. creditores & las. in d. §. si super rebus.
* Idummodo emptor sciuerit rem fuisse litigiosam,
Nat. conf. 350. sub nu. 4. post Ang. in auth. de litig. per-
eum relatum.

Nec obstat quod remedium l. 2. non datur contra
singularem possessorem iuribus supra ex aduerso alle-
gatis, quia prædicta iura loquuntur, quando alienatio
fuit facta ante litem contestatam super remedio d. l. 2.
quo casu nec actio, nec prædium poterat dicitur litigio-
sum, ideo nimirum si contra singularem successorem
non datur, secus vero in casu nostro, in quo alienatio
fuit facta non solum post litem cōtestatam, sed etiam
post ipsam sententiam. Nec officiant dicta per Inno.
& alios canonistas in d. c. si. de alie. iud. mur. caus. fac.
quia in contrarium est communis opinio legistarum,
vt ex supradictis patet, ita responderi Neuz. d. consil.
20. nu. 25. de qua questione vide late Dida. lib. pratic.
14 quæstio. c. 15. n. 6. & 7. An autem vitium litigiosi du-
ret lapsam instantia. vide B. r. in l. 2. col. pen. & ibi docto.
præsertim Rip. r. u. 23. C. de edendo.

Quarto & ultimo potest responderi, quod attenda
forma decreti dominicalis. li. 3. c. 16. istud prædium ab
isto secundum emptorem auocari potest, vt concludit Ca-
gnol. in l. 2. C. de rescind. vend. nu. 14 & in d. l. 2. C. de
pactis inter empt. & vendit. nu. 127 135 & nu. 199. Ti-
raq. de retractu conuentio. §. 3. glo. vnicā nu. 1.

Nec obstat quod decretum loquatur in contractibus, nos autem sumus in quasi contractibus, quo casu
in statutis non licet de vno ad alterum arguere, quia
respondetur, quod attento consensu emptoris colen-
tientis prædium restituere, restituito pretio, possumus
dicere nos esse in contractu, seu pacto l. 1. ff. de pac. &
ita censuit Senatus. exequitur omni sententiæ late con-
tra primum emptorem esse faciendam contra secun-
dum emptorem, qui post latam sententiam emit, in
caula Pollæ & Scaffè.

S V M M A R I V M.

- 1 Sanguinem suum redimere cuiusque licet & nu. 9.
- 2 Positum crimino ex quo non tenet ut respondere, ne turpitudinem suam detegat & nu. 10.
- 3 Incarceratus indebit si iuret ad carceres redire, & non rediit perit non efficitur. & nu. 12.
- 4 Infamia mortis aliquando preponderat. & nu. 13.
- 5 Iuramentum ei deferendum non est, qui verisimiliter deieraturus sit.
- 6 Iudex penam imponere parti de veritate dicenda, nec non & eam exigere potest.
- 7 Iuramentum de veritate dicenda reus prestare tenetur in criminalibus.
- 8 Pro stylo, & consuetudine presumendum in d. bio est.
- 9 Penam partem conuentione aduersa committitur etiam si non inter sit.
- 11 Peritium raris penis punitur.
- 14 Nemo presumitur velle iuramentum contemnere, & propria offendere salutem.
- 15 Negationis penam emit, qui nondum consiliis seipsum corripit.

DECISIO LXVI.

An poena impetrata inquisito de respondendo interrogato-
riis per silem proponendis prout verum esse sciuerit, ex g. in
re possit, si inquisitus deierauerit.

N causa fisci & nobilis Domini Masini Vercellensis inquisiti, queritur an poena, a iudice reo imposita, vt in interrogatoriis ei de faciendis prout verum esse sciret responderet, cū constet ipsum Dominicum deierasse, exigi iure possit.

Et prima facie videbatur

- dicendum penam velut non commissam exigi non
posse l. 1. vbi Bar. ff. de bo. con. qui ante sent. sibi mor.
1 consc. qua lege dicitur & ignoscendi. m. esse ei qui qua-
litercunq; sanguinem suum voluerit redimere, ex qua. l.
Alex. ibi in apost. ad Bar. notat responderi tē inquisi-
tioni cum iuramento contra veritatem nō puniri per-
iurio, dicens ita fuisse cōsultum per quosdam peritos do-
ctores, & Alex. refert. Neuz. in Sylua nuptia. in verbo
monitorie. col. 4. affirmans non legisse alibi sequitur
Angelica in verbo confessio dilecti. nu. 1. Post in tit. de
perjur. n. 3. vbi post Ab. & Fely. quos refert, dicit quod
licet talis peccet; attamen in foro contentio nō puni-
tur, & quod ita practica, Bero. questio. antep. nu.
3. & 9. dicens istam esse cōm opinionē, & rñder ad l.
de peritio. ff. de crim. stel. cui opinioni adscripsit illa
2 conclusio, & quod positioi criminosæ quis nō tenetur
respondere, nec cogatur deiegere turpitudine suā, quā
conclusionē referunt, Spec. in tit. de positioib. §. septi-
mo vers. decimonono. nu. 40. Bar. in l. qui iurasse. §. si
pater & ibi Alex. & las. ff. de iureiur. propter caus. late
Cur. de positio. 21. breuiloquio. Abb. in c. 2. num. 16. &
seq. v. q; in finē de conse. Dec. in l. si. nu. 6. C. de eden. &
late Georg. Natta in repet. clem. sepe. §. & quia. col. 7.
de verb. significa. vbi ponit regulā cum oīdo fallent. s.
quæ con-

- que conclusio fundatur ex illa rōne, quia nemo tenetur se ipsum prodere, c. hys auctoritatibus. versu. non tibi dico. de poeniten. distinct. 1. cui conuenit, quod dicit glossa in clem. pastoralis. §. quid enim auferet. in verbo per violentiam. de sent. & re iudic. quam refert & sequitur l. si duo patroni. §. si. nu. 4. ff. de iureiur. & alij cumulati a Didaco libro variarum resolutionū.
- 3 c. 2. nu. 7. concludentes quod indebite detentum iurantem custodi carceris eius relaxationi annuunt se redditurum ad carceres, & non redeuntem, non esse peritū, & licet videantur loqui, quando esset periculum vitæ, attamen isem dicendum videtur, si solum agatur de infamia, quæ aliquando preponderat timori mortis. l. isti. in fi. ff. de eo quod met. cau. Prædictaque opinio corroborat ex no. in l. ambiguitates. C. de ind. vid. tol. len. & in c. clericos. de cohabi. cler. & mul. in l. col. si. versu. quinto limita. ff. qui satisd. cog. ubi iuramentum non est deferendum ei, quem venisimile est deicere; sed præsumendum est, quod reos inquisitus potius deierat, quam quod se ipsum prodar, ergo non debuit ei iuramentum deferri, ita expresse dicit Marfil. per supra dicta iura in l. questionis habed. nu. 33. ff. de quest. iustitiam & similibus non obstantibus secundum ea que proponuntur sustineri, potest talem penā fuisse committam, & ideo posse exigi l. ius alimentorum. §. sed si non constat. in versu. & comminatio. ff. ubi pup. edu. c. oeb. & l. 1. §. quid ergo si non responderit, & §. cogendass. de ventre in sp. per que iura Bal. post Arc.
- 6 & Nic. de Neap in d. §. sed si non constet, dicit, quod iudex potest imponere & exigere impositam penam mendacij, sequitur Cagno. in repet. l. vnicæ. nume. 91. ff. si quis ius dicit. non obt. emp. Maran. de ordi. iudi. in 6. parte. §. quartus actus. nume. 18. & hæc coadiuuari possunt ex ijs, quæ scribit Bartol. in l. Marcellus. §. 1. num. 1. ff. rerum amot. in l. inter omnes. §. recte. in fi. ff. de furt. l. genero. nume. 2. ff. de his qui not. inf. & in d. §. quod obseruari in fi. quæ refert & sequitur Ang. in tracta. malicij in verbo comparuerunt dicti inquisiti,
- 7 & negatur num. 1. ubi in criminalibus reus debet in rare dicere veritatem iudici interroganti, ita etiam firmitat Arret. post Ioan. Andr. Goff. & diuum Thomam, per eum allegatos in c. qualiter & quando. §. debet. colum. 4. versu. aduert. e. de accusatio. & diuum Thomam sequitur Aeneas de Falconibus in addit. 2. ad Abba. in c. fi. de solutionib. quorum opinionem dicit communē, Marfil. in d. l. questionis habed. nume. 72. & obseruat generalis consuetudo, seu stylus totius Italie, vt etiam attestatur Socino in cap. qualiter & quando. questio 75. & 85. de accusatio. maxime in patria nostra, vt rei compellantur cum iuramento veritatis ad respondendum aduersus crimina, quibus infiguntur, & ita obseruari dicit Cur. in l. 1. in princ. C. de iureiuran. propter calum. Pro qua consuetudine, seu stylo præsumendum est, vt sit legitima, argumen. l. certi condicio. §. si num. mos. ff. si cert. pet. & c. constitutus. ubi Abba. de religio. dom. ib. faciunt quæ cumulat Marfil. singu. 1. si ergo tenentur iurare, quod veritatem dicent, & ita iurant, sequitur necessatio, quod si mentiantur possint puniri, maxime pena a iudice imposita, aliquando ludibrio, frustra præstarentur huiusmodi iuramenta, & remedia, contra l. hæc stipulatio. §. si. ff. vt leg. nom. cauea. Et hæc opinio in casu nostro multo magis videtur præcedere, cum pena de qua agitur a iudice fuerit imposita, immo magis dici potest adiecta partium conuentio ne, quæ committitur etiam si non interfit. l. stipulatio ista. §. alter. ff. de verborum obligationibus, & exigi potest, Roma. consil. 143. & consil. 510. col. prima. & secunda.
- Non obstat in contrarium allegata, & primo l. 1. ff. de bon. eorum. qui ante sen. sibi mort. consci. ubi vnicuique iuramentum est proprium sanguinis, in qualitercunque iudicare, quia glo. in verbo qualitercunque, & ibi

Bartol. interpretantur, & restringunt illam dictam iuramentum, qualitercunque, id est per pecuniam, cum id liceat lege permittente, vt ibi per eos, secus autem, per calumniam, quia tunc esset contra suum iuramentum, quo casu non licet, & simili glossa est in l. 1. in princ. C. de iureiuran. propter calumniam, in verbo quicquam. Vel secundo potest responderi, legem illam loqui in criminibus, pro quibus imponitur poena sanguinis, & ad effectum, vt habeatur pro confesso, ita loquitur l. 2. & ibi glossa in verbo defensione. quam sequitur Bartol. ff. de his qui ante senten. sibi mort. consciue. & Bartol. in dicta. l. 1. in principio. nume. 6. C. de iureiuran. propter calum. & text. expressus in l. fina. ff. de præuicatoribus.

Et propterea non etiam nocet dictum Alexan. in d. l. prima ff. de bon. eorum, cum sine lege loquatur, quoniam contra iura supra adducta, quod & si verum esset, locum non haberet in casu nostro, in quo poena, seu multa est imposita a iudice, & de qua partes conueniunt, vt supra diximus, se eundem glossa in l. si cum militaribus, in verbo distinxerint. C. de restit. milit. Corset. in singula. 1. in verbo poena.

Vel potest intelligi, quod non puniatur de periurio, 10 scilicet ordinaria poena perituri, quæ varie imponitur, vt l. de periurio, quæ est l. si. ff. de crim. stel. & per Bal. Ang. & Salyce. in l. 2. C. de reb. credi. & gl. in c. aliud. de excessib. præla. Luc. de pema. in l. si vacantia. col. 4. C. de bon. vacan. lib. 10. Guid. Pap. conf. 80. nu. 2. & seq. & de c. 178. Soci. conf. 7. col. si. versu. unde perituri. lib. 1. sed alia mitiori, & sic extraordinaria, vt per gl. in d. l. de periurio. & in l. 2. C. de rebus credit. Bauerus in tracta. de iureiur. nota. 71.

Non obstat, quod positioni criminose quis non tenetur respondere ex illa ratione quia nemo tenetur se ipsum prodere d. hys auctoritatibus. versu. non tibi dico, quia illud procedit, quando responsio fieret ad instantiam partis, secus autem si interrogatio fieret a iudice ex officio, Bal. in l. 2. colum. fina. C. de exhib. reis. glo. & Ange. in l. ampliore. in princ. C. de appellatio. quos refert & sequitur Natta in d. §. & quia. colum. 7. versu. 1. & fallit secundo, Arret. in d. c. qualiter & quando. §. debet. colum. 4. & 5. de accusa. ubi etiam responderet ad tex. in d. §. non tibi dico. dicens illud non procedere in casu nostro, in quo delinquens non se prodit, sed prodatur a iudice, pro qua responsione faciunt nota per Bartol. in d. l. Marcellus. cum concordant. supra alleg.

Nec est impedimento gl. in d. clem. pastoralis. in verbo violentam, cum alijs supra in contrarium allegatis, 12 quia illud procedit, quando detentio fuisset in iusta, & imminerebat periculum mortis; ita respondit Abb. in c. inter alia in fi. de immunit. eccle. post Bar. in l. relegati. in princ. ff. de poenis. Ant. Bauerus in tracta. de virtute iuramen. not. 60. Marfil. singu. 177. incip. malicij hominum. Secus autem si iuste erat carceratus, & non imminerebat periculum mortis, vt ibi per eos, & Didaco loco supra citato. nu. 8.

Vel responderi potest aliud esse iuramentum promissorium de non redeundo ad carceres indebitos, non obseruare, aliud ad euitandam poenam, præsertim pecuniariam aduersus Deum cui iuratur mentiri, & veritatem corrumpere. Illud enim licitum est aliquo casu quoties iuramenti exequutio in dispendium salutis spiritualis, vel temporalis fieret. c. non est obligatio rium. de regu. iur. in 6. hoc vero nunquam licitum est, cum tendat ad veritatis corruptionem, ita docet responderi Didaco loco supra citato. nu. 7.

Non obstat, quod infamia præponderet timori mortis, 13 tis, quia hoc non est passim verum, nisi in casibus, in quibus infamia habet secum effectum iuris. vt in d. l. isti. in fine. ff. quod me. cau. iuncta. l. nec timore infamiz. & ibi glo. cod. tit.

Nec

Nec mouet, quod dicitur non esse viam periturijs apeririendam, iuxta not. per Marfil. in d. l. quaestiois 14 habendz. nu. 73. † quia nemo praesumitur velle peccare, seu offendere in perniciem proprie salutis. l. si. C. ad leg. lul. repetit. & l. 2. C. de reb. cred. & iureiur. & c. sanctimus. l. q. 7. & ibi gl. nam in lege decalogi preceptum legitur. Non periarabis, neque pollues nomē Dei tui. Leuiti. c. 19. & Math. c. 5. & conuenit quod scriptum est de Susanna, quā potius sine delicto voluit incidere in manus illorum testium falsorum, quam peccare in conspectu domini, vt in lib. Daniel. c. 13. Luc. de pena, in l. nec ipsi. colum. 1. C. de incol. lib. x. peccat enim reus interrogatus a iudice super crimine, si mētiatur, quādo interrogatio iusta est, etiam si confitendo mortem incurreret.

Vel potest responderi communem opinionem esse in contrarium, vt ipsemet Marfil. attestatur loco supra citato. † Item debet intelligi procedere, si mendax nondum conuictus, correxerit responsionem suam, quia tunc citat poenas negationis. Ang. de malefic. in verbo comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt totum. r. u. 21. Roma. late. consi. 59. colum. si. Aret. in l. 1. §. si quis simpliciter. col. 2. vers. sed primum membrum ff. de verborum obli. Bal. in tit. quānam sit prima cau. benef. amir. §. porro. col. 4. vers. vel melius dic. las. in l. cum qui. nu. 9. ff. de iureiur. & in §. ex maleficiis. nu. 27. Instit. de actionib. qui tamen non loquuntur. vbi iuratum est in ipoli. in rub. de fideiuss. nu. 337.

Et secundum hanc opinionem iudicauit Senatus in praedicta causa mitigata poena seu multa, iuxta doctrinam Iacob. de Sanc. Georg. in vers. dictique falsi promittere recognoscere colum. 4. vers. vnum tamen aduerte.

S Y M M A R I V M.

- 1 Statuta iuris communis correctoria non extenduntur ad casus in statuto non comprehensos, & a iure communis decisos.
- 2 Incitans aliquem ad aliquod maleficium committendum non debet puniri ordinaria poena delicti, sed extraordinaria.
- 3 Statutu loquens in faciente non habet locum in consulente, & nu. 4. & 5 vbi consultus non censetur ita delinquere quem admodum principalis.
- 6 Reipub. favore ne delicta remaneant impunita a supradicta conclusio limitatur, vt scilicet statutum puniens facientem, extendatur fieri facientem, & nu. 7. ampliat. & nu. 11. distinsio affertur.
- 8 Extensio in penabilibus admittitur, ex identitate rationis.
- 9 Statuta in materia quantumuis stricta comprehendunt casum ad quem lata verborum significatio extendi potest.
- 10 Mandans eadem poena puniuntur, qua mandatiarius vbiunque absque mandato delictum illud facturum non erat.
- 12 Statuentium mens potius quam verba, & spectanda.
- 13 Statuti vna pars per aliam intelligitur, & declaratur.

DECISIO LXVII.

An decretum Ducale disponens fieri facientes falsa instrumenta damnari amputatione pugnā, & confiscatione bonorum locum habeat aduersus eum, qui persuasit alteri vt falsum deponeret.

Decreto Ducali posito sub titulo de falsis Notariis, auctoribus, & testibus, & poena eis infligenda sancitur legitur falsos testes eadem lege damnari, quā a dicto decreto Notarij falsi instrumentum facientes puniuntur. Sed cum ex dicti Decreti forma, qui falsa instrumenta fieri faciunt, da minoret amputatione manus, confiscationeque bonorum. Quzritum fuit an locum ha-

beat aduersus eum qui persuasit vel mandauit a lre vt falsum deponeret, cuius quaestiois disputatio non sine difficultate erit vt ex infra scriptis patebit.

Nam pro parte negatiua adducitur hoc decretum esse correctorium iuris communis a quo huiusmodi criminibus imponitur poena deportationis, & omnium bonorum publicationis. l. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de falsis. † Sed statuta iuris communis correctoria non extenduntur ad casus in statuto non comprehensos, & a iure communi decisos teste Barto. in l. omnes populi ff. de iust. & iure. in l. non dubium. nu. 8. C. de legibus. Et in l. si constante. in 9. quaest. Rip. nu. 57. ff. fol. mar. Abb. in c. translatio. in fin. & ibi Felin. de consuet. ergo non habet locum decretum in consulentibus, & persuadentibus falsum deponi, huic opinioni, deseruit, 2 Ang. in l. non ideo minus. C. de accusat. dicens † suggerentem, vel inflamantem aliquid ad aliquod maleficium, non debere puniri ordinaria poena delicti, sed extraordinaria pro qua opinione facit, doct. Bart. 3 in l. 1. §. diuus. ff. ad l. Cornel. de ficiariis. † vbi statutum loquens in faciente non habet locum in consulente sequitur Felin. in c. 1. num. 9. vers. limita. 2. de off. delegati Dec. in l. consilij. num. 15. de regu. iuris. post Bal. Alex. & Abb. per eum relatos. & in c. 1. col. 6. de off. de leg. vbi dicit † quod consulens non puniunt eadem poena, quia non tantum delinquit sicut principalis. Sequitur Cagnol. in d. l. consilij. num. 2. Affl. de decis. 21. nu. 5. & seq. & decis. vltim. num. 6. 7. & 17. dicens statuta penalia non extendi ad casus non expressos, seu ad casus fictos. Et idem tenet las. in l. si quis id quod colum. penult. ff. de iurisd. om. iud. vbi disputat hunc articulum ad partes post Alex. consi. 65. col. 2. volum. 4. concludit res quod mandans aliquid fieri non dicitur vere facere sed interpretatiue, quod non habet locum in statutis, & propterea dicunt doctrinam Barto. in l. quemadmodum. C. de agricol. & censu li. xi. esse falsam, aut saltem restringi debere quando statutum loquitur in rem, & eum sequitur. Affl. d. decis. vltim. nu. 6. & 7. & dictum Barto. in dicta l. quemadmodum. ita declarat, & intelligi debere dicit Deci. in l. is damnus dat. num. 5. vers. & ista conclusio videtur procedere. ff. de reg. iur. & ibi etiam Cagnol. num. 2. & facit quod scribit Alex. in l. 1. in prin. col. 2. & 3. ff. de verb. oblig. vbi dicit, quod magis communis opinio est, † quod statutum puniens facientem non extendatur ad fieri facientem Bald. in tra. de statuto. in verbo mandare. Angel. de male. in verbo, & Sempronium, Rodolphi nu. 32. Felin. in c. quanto in prin. de sent. excommunicat. Ca. rer. in pract. §. circa tertium nu. 59. & 62. Grammat. de cif. 28. nu. 27. & pluribus sequen. & voto 15. num. 6. & sequen. Affl. in consi. regni, §. qui salutatem & §. eos qui scienter. nu. 22. & 23. lib. 2. & hanc partem latissime defendit Decius in d. l. si quis id quod in 7. no. ff. de iurisd. om. iud. non tamen respondet ad doctrinam Barto. in dicta l. quemadmodum sed illi respondet ibi Sayfell. col. pen. vers. quā solutio non videtur vera, Bos. de poenis. num. 14. & 15. quibus ad stipulatur regu. la l. si praes. & l. interpretatiue. ff. de penis. & c. odia. de reg. iur. in 6. cum similibus. At decretum nostrum puniunt poena corporali falsum committentes, ergo non debet extendi ad consulentes, vel mandantes falsum deponere.

In contrarium allegatur doctrina Barto. communiter approbata in d. l. quemadmodum. nu. 4. post gl. in verbo vendi. C. de agricol. & censu. lib. 1. vbi concludit † fauore reipub. ne delicta remaneant impunita, statutum puniens facientem maleficium, extendi ad fieri facientem l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. quam sequuntur Dy. Iacob. de Aren. Imol. Alexan. Pau. de Cast. Angel. & Roma. allegati per las. in d. l. si quis id quod. nume. 36. vers. quinto est ad litteram. & in d. l. 1. nume. 14. ff. de verbo. oblig. & in l. si is qui pro-
emprore

emptore. num. 387. & sequen. ff. de vscapio. vbi osto
fundamentis tenet, quod statutum loquens in facien-
te, habet locum in fieri faciente, & in num. 372. & 382.
dicit hanc opinionem esse de iure viorem; sequitur
ibi Crot. & las. in l. 1. num. 4. ff. sol. matrimonio. dicēs
hoc etiam procedere, si statutum respiciat utilitatē
publicam; Secundario, Fely. in c. nonnulli. colum. 21.
derefcrip. & in c. translato. num. 1. de constitutio. A-
lex. in l. si ex toto. colum. fina. versicu. sed si velles. ff. de
lega. 1. Dec. consil. 10. num. 2. consil. 13. num. 6. conf.
65. num. 3. consil. 520. colum. 2. in fin. & consil. 660.
num. 6. Marfil. in practica. §. aggregator. num. 58. &
61. in l. unica. C. de rapt. virog. num. 229. & sequen. post
Imo Paul. de Castr. las. Corfer. Aug. de Arim. per cum
allegatos, Cagno. in l. 2. num. 82. C. de pact. inter em-
pto. & venditor. Sylua nupt. in verbo, scilicet non est nubē
dum. fol. 65. colum. 2. in fi. secundum parum impres-
sionem. Alcia. in l. 1. num. 2. ff. de verborum obliga.
Et hanc opinionem sequutus est Alb. de statu. in 3. par-
te. questio. 44. & in l. si per alium. ff. ne quis cum quia
ius uocae. est ui. ex. & in l. lege Cornelia. ff. ad leg. Corn.
de fal. concludens si statuta loquentia, de homicidijs
locum habere in mandantibus homicidia committi
propter identitatem rationis, & cum sequitur Aug. de
Arim. in addit. ad Ange. de maleficijs, in verbo & Sem-
pronium Rodulphi. nu. 33. prædictam doctrinam Bar-
tol. in d. l. quemadmodum. refert & sequitur Lancel-
lot. Dec. in d. l. si quis id quod. colum. 2. versu. in tex. ibi
alijs mandat, dicens post Bald. & Paul. de Castro in lo-
cis per eum allegatis, quod in poenis malefactorum proce-
ditur de similibus ad similia, & quod omnis lex, que
respicit publicam utilitatem, prout sunt leges poena-
les, dicitur fauorabilis & pia, & per consequens exten-
denda, idem dicit Roch. de Cur. in repet. c. fin. colum.
47. versu. secundus casus, char. 16. ubi dicit consuetudi-
nem punientem maleficia esse fauorabilem & conti-
nere fauorem publicum, seu odium rationabile, ideo
extendendum, & premis ad stipulatur. Bar. in l. tran-
sfigere. in fin. C. de transact. & ibi Bald. & communiter
docto. Ioan. de Imo. in l. Gallus. §. & quid si tantum. co-
lum. 3. versicu. & hac faciunt. ff. de liber. & posthum.
Dec. in cap. 1. colum. 15. in fin. de probationib. Quod
in poenalibus ex identitate rationis, etiam fit exten-
sio, imo dicit Panormi. in cap. at si clerici. num. 40. de
iudi. quod eadem ratio non facit extensionem, sed fa-
cit uideri tacite cautum, & comprehendunt, Crot. con-
sil. 135. num. 34. & sequen. Socin. consil. 129. numero
25. uolum. 1. dicens, si quod in materia quantuncumq;
stricta statuta comprehendunt casum, ad quem pos-
sunt extendi lato sumpto uocabulo, subsistere eadem
ratione, Alcia. loco supra allegato, Rip. in d. l. si con-
stante. num. 63. & sequen. Hippol. in dicta. l. sed scien-
dum. colum. fina. ff. ad legem Pomp. de parricidijs. Pro
hac opinione addebam communem conclusionem,
quod quando a iure communi duo parificantur per
modum regulæ; statutum disponens in uno habet lo-
cum in alia, uulgata. l. si quis seruo persuaferit. C. de
fur. & fer. corrup. Soci. in l. 1. colum. 2. ff. de leg. 1. Viui.
in suis commu. cōcluf. in uerbo statutum alicuius. uer.
quando duo per modum regulæ. at in delictis parifican-
tur per modum regulæ, mandans & mandatarius. l. 1.
§. de iecisse. ff. de vi & vi arma. Carer. in d. §. circa tertiu.
nu. 123. cum similibus. ergo statutum loquens de mā-
datario locum habet in mandante.

Quare putarem posse pro concordia adduci conclu-
sionem communem, de qua per Bart. in l. non solum.
§. si mandator. num. 16. & sequen. ff. de iniur. Salyc. in
l. non ideo minus. num. 4. C. de accusato. Fely. in d.
capitul. 1. num. 8. & seq. de off. delega. vbi distinguit,
10 si quod aut ille, cui mādatur, vel persuadetur erat alias
facturus delictum; & tunc mādans, seu persuadens nō
punitur pari pena. Aut non erat facturus, prout in du-

bio non præsumitur. l. merito. ff. pro socio. & tunc ea-
dem poena puniatur, quam distinctionem sequuntur
Dec. in d. l. consilij. num. 4. Cagno. num. 6. ff. de regu.
iur. Carer. in sua practi. §. circa tertium. nu. 163. Boer.
quest. 262. versicu. sed si ex consilio. post plures per eos
adductos.

Vel possumus distinguere, prout distinguit Bartol.
11 in l. 2. §. exercitum. ff. de his qui no. infra. quod si aut de
lictum, de quo agitur remaneret impunitum, si ad il-
lud non fieret extensio statuti, & tunc fit extensio pro-
pter publicam utilitatem, ne delicta remaneant impu-
nita. l. ita vulneratus. §. quod si quis absurde. ff. ad leg.
Aquil. cap. vi. famæ. de senten. excommunic. aut deli-
ctum non remaneret impunitum, quia a iure commu-
ni, vel alio statuto puniretur, & tunc minor poena est
eligenda. l. si præses. & l. interpretatione. ff. de penis. &
Bartol. refert & sequitur Cur. iun. in l. 2. num. 70. & se-
quen. C. de eden. dicens ira esse concordandam docti.
Bartol. in l. quemadmodum. C. de agrico. & censu. lib.
11. cum regula, quod in materia penali debeamus stri-
cte procedere; hoc etiam sentit Alexan. in d. l. 1. co-
lum. 3. versicu. sed ubi non reperitur. ff. de verbo. obli-
ga. post Bartol. in d. l. omnes populi. num. 60. sequi-
tur Dida. lib. 1. variarum resolutio. cap. 2. num. 5. ver-
sicul. deinde quamuis. Præmissis stantibus, cum in ca-
su nostro procurans falsa testimonia fieri, puniatur a
iure communi pena. l. Cornelie. de falsis. Decretum
imponens poenam corporalem falso testi, non debet
extendi ad persuadentem alteri, ut falsum testimoniū
dicat. In casu tamen nostro mouebat ex ijs, quæ dicit
gloss. communiter approbata in l. tale pactum. §. si ff.
de pactis. quod statutum in casu expresso habet locū
in alio casu omisso, quando statuentes si fuissent inter-
rogati verisimiliter idem statuisent in casu omisso,
12 quod in expresso, si quia mens statuentium potius at-
tendenda est, quam verbarum late scribit Hippo. per il-
lam gloss. iunctis alijs per eum allegatis, in l. sed scien-
dum. ff. ad leg. Pomp. de parricid. sed in casu decreti idē
statuisset Princeps in procurante dici falsum testimo-
nium, prout in deponente falsum, cum eadem in vitro
que militet ratio ergo idem statutum censetur, faciūt
notata per Romæ. consil. 105. colum. fina. & hoc proba-
tur, quia decretum in instrumentis, idem expresse
disponit in fieri faciente falsum instrumentum, quod
in ipso fabricante. ergo idem censetur disposuisse in fal-
13 sis testibus; si cum una pars statuti per aliam intelli-
tur, iuxta nota. in l. qui filius. ff. de legat. 1. maxime
ubi diuersitatis ratio vigens assignari non potest. Sed
in contrarium mouent dicta ab Imo. in rub. de fide in-
strumen. & las. in l. admonendi. num. 123. & sequen.
ff. de iure iuran. quod appellacione instrumentorum in
statutis poenalibus non veniunt testes, quapropter Se-
natus omnibus plene discussis sequutus est secundam
opinionem, motus præsertim ea ratione, quia in rubr.
dicti decreti fit etiam mentio de authoribus, quo casu
vana videtur disputatio de extensione Salyc. in l. non
ideo minus. numero 19. versicu. ego dico latius, C. de
accusato. & cōdemnavit Eusebium de Eurali de Cos-
tato inscriptum de subornatione testis falsi in poenam
decreti.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesiæ siue persone, an teneantur collectas solvere respectu
onerum militarum. & nu. 4.
- 2 Consecratum domino, siue homini, siue animal, siue quid aliud
sit sanctum sanctorum erit domino, & ad ius pertinet sacer-
dotum.
- 3 L. ad instructiones. C. de sacros. eccle. an sit correctio per ant.
item nulla communitas. C. de episcopis & cler.
- 5 Aurum ecclesiæ habet, non ut seruet, sed ut erogat, & subue-
niat in necessitatibus.

6 Ecclesiæ

Senatus Pedemont,

- 6 Ecclesi ad onera' ellica, & repa- rationes, seu munitiones mu-
nitionum tenetur. & num. 11.
- 7 Clerici ad collectarum solutionem compelli possunt pro expel-
lenda depraedationibus.
- 8 Eccl. si generaliter ab us oneribus immunes non sunt, in qui-
bus non publica versatur utilitas. & nu. 10.
- 9 Man a urbium securitatem habitantibus aqualiter pre-
stant.
- 12 La ci ex rebus ecclesiarum, & clericorum subsidium habere
debent, pro quorum custodia, & saluatione inuigilant.
- 13 Genesis caput 47. declaratur.
- 14 Psalmi 104. versi. noli tangere Christos meos, declaratur, &
Christus quid significet.
- 15 Caput 7. lib. 1. Esdr. declaratur.
- 16 Clerici an ad collectas teneantur pro rata facultatum, ad se-
cundum eorum arbitrium.
- 17 Possessores praediorum pro modo eorum tenentur.
- 18 Collecta, qua imponitur pro oneribus patrimonialibus, & mi-
xtis, debet imponi ad as & libram.
- 19 Arbitrium a iure regulari debet.
- 20 Pontifex, an consulendus sit pro exactione horum onerum mi-
litarium.
- 21 Necessitas, vel periculum, ubi imminet tunc Romanus Pon-
tifex consulendus non est.
- 22 Clerici an in negligentiam iudicium ecclesiasticorum, possint
au thoritate Ducis compelli ad soluendum onera. & num. 6-
10 23.
- Laicus nullam videtur habere iurisdictionem in ecclesiasticis,
etiam in negligentiam praedictorum. nu. eod. & seq. & nume-
28. declaratur.
- 24 Eccl. si bona in consilio Rom. Pontifice alienari possunt, ubi
belli necessitas imminet. & nu. 25.
- 26 Necessitas licitum facit, quod alias illicitum foret. & nume-
27. & 29.
- 28 Ecclesia in castellari, siue in castelli formam reduci in casum
necessitatis possunt, quod alias illicitum est.
- 30 Pri- cipes seculares contra eccl. stasticas personas extraor-
dinarie procedere possunt, compellendo eas ad solutionem
collectarum.
- 31 Famulus cui dominus mercedem persolvere denegat, subtra-
here pecunia, & res domini poterit impune.

DECISIO LXVIII.

Ecclesiasticae personae an compelli possint ad solutionem onerum militarium, vel a bello dependentium. Et an teneantur pro modo facultatum, vel pro eorum arbitrio. Et an si reculent solvere compelli possint auctoritate Principis secularis.

Vm anno 1554. feruente bello inter christianissimum Gallorum Regē, & serenissimū Ducem Sabaudiae in consilio procerum serenissimi Ducis Sabaudiae a ciuibus Vercellensibus, post multas extrajudiciales postulationes peritum fuisset ecclesiasticas personas compelli ad subeundum instantia onera militaria, a belloque dependentia, producereturque ad comprobendam vniuersitatis petitionem prudentissimi Nicolai Balbi Praesidis meruissimū, & saceris mei honorandissimi responsū infra insertum, & contradicentibus ecclesiasticis auditi fuerint hincinde aduocati, coactus pro Ducis Illustrissimissimis, recusare non potui aliqua in casu proposito in medium asserere, & quamuis comperit habeam, si ad praedicti consumatissimi Illustrissimi saceris mei responsū aliqua addere coner, me superuacuis laboraturum impendij, ac si solum facibus certem adiuuare. cap. si omnia. 6. quest. 1. Attamen, ut maiorem votis obtemperem, veluti post discretissimum maiorem spicas colligens, numine diuino prius implorato, scriba in articulis propositis, quid

mihi iuri sententiam esse videat, oia submittēs iudicio sanctissime matris Ecclesiae; & quia diuino faciliorem, pleniorēque rei, de qua agitur, rasset scientiam, l. 1. & ibi gloss. ff. de excep. doli. §. sed non vsque. Instit. de lega. gloss. in §. igitur. in proem. Instit. in verbo pariter; ideo vt clarius propositis quaestionibus respondeam, eas in quatuor articulos diuidam.

Primus erit, an clerici teneantur conferre pro bonis ecclesiasticis, quae in agro Vercellensi possident, in oneribus militariis praesertim in reparatione munitum & fluminis Serui. Secundus, dato quod teneant pro modo facultatum, an vero ex arbitrio clericorum. Tertius, an in istis oneribus sit consulendus Romanus Pontifex, vel sufficiat Episcopus, seu eius vicarium requirere. Quartus, admissio quod sufficiat Episcopus, vel eius vicarium requirere, an sit reculent compelli possint ecclesiasticis auctoritate Ducali.

Quoad primum defendi posset, & ecclesiasticas personas non teneri pro bonis ecclesiasticis contribuere in collectis, quae praetextu dictorum onerum imponuntur, quod omni iure diuino scilicet, & humano videtur comprobari. cap. quanquam. de censib. in 6. Diuino quidem Genesis. cap. 47. relato in cap. tributum §. quamuis. 23. quest. vltima. vbi Pharaon cum tempore famis, & sic necessitatis, ministerio Ioseph vniuersam terram Aegypti emisset, eam tradidit venditoribus sub conditione, quod quinta pars fructuum Regi soluere tur; & hoc factum fuit quasi in legem, absque terra sacerdotali, quae libera absque tali conditione fuit, cui conuenit quod scribit David psalmo 104. Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Et habetur Esdr. lib. 1. cap. 7. vbi dicitur; vobis quoque; nonum facimus de vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus. Nathineis, & ministris domus Dei huius, vt vestigal & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. & lib. 3. c. 8. vobis autem dicitur, vt omnibus sacerdotibus, & leuitis, & sacris cantoribus, & seruis templi, & scribis templi huius, nullum tributum, nec vlla alia indictio irogetur, neque habeat potestatem quisquam obijcere eis; Nam quam plures libertates in adificatione templi Rex Salomon obtinuit a Deo, vt 3. Reg. cap. 8. & 9. & Exodi 19. ait Deus, Mea est omnis terra, in qua disposuit, vt ecclesiae, & sacerdotes earum essent liberi ab omni potestate secularium. & Machab. 2. cap. 3. Deus noluit quod ecclesia violaretur etiam in bonis temporalibus secularium. quae erant solum in templo deposita pro custodia, multo ergo minus in bonis clericorum & ecclesiarum, auct. multo magis. C. de sacros. eccl. Et ratio cur ita cautum fuerit in promptu est, & quia omne, quod domino consecratur, siue homo, siue anima, siue ager, vel quid aliud sanctum sanctorum erit domino, & ad ius pertinet Sacerdotum. cap. nulli liceat. 12. q. 2. & c. conuenior. 23. q. vlt. in t. arum. §. sacer. ff. de re. diuif. & Instit. de rer. diuif. §. nullius. & sequen. gloss. 1. in d. c. tributum. vnde sequitur illud Diui Mathi. 22. reddite quae sunt Caesari Caesar, & quae sunt Dei Deo.

Et hoc pariter iure Canonico, sacrisque generalibus concilijs decretum legitur, videlicet Parisiensi capitul. secundum canonice. & in capitul. sancitum, 23. questione. vltim. vbi de agro ecclesiastico non cogitur presbyter censum persolvere, nec aliquam redditionem temporalem praestare. Item in Lateranensi Concilio. cap. non minus, & concilio generali. cap. aduersus, de immunit. Ecclesiarum in Vientiensi. clem. vlt. de immunit. eccl. cap. 1. & capitul. clericis. eodem titul. lib. sexto capitu. ipenul. & ibi gloss. in verbo diuino de censibus. in 6. Abba. in cap. peruenit, & in d. c. non minus, & consi. 3. parte prima, & vbi dicit. ad instructiones C. de sacros. eccl. esse correctam per ant. then. item nulla communitas. C. de episcopis & electis, quod etiam affirmat Ruinus. consilio 3. numero 16.

- vol. 5. Guid. Pap. quæst. 381. quos refert, & sequitur pluribus relatis Auct. de potestate secul. super eccles. person. in secunda regu. fallit. 27. summa Angelica in verbo immunitas nume. 37. versicul. sed dicitur. vbi dicitur hanc esse magis communem opinionem canonistarum, quæ etiam a iure civili videtur adiuuari. l. placet. C. de sacros. eccles. & in authen. item nulla communitas. C. de episc. & cler. gloss. in l. fin. C. quib. munerib. nem. liceat. se excus. lib. x. & in d. l. placet. & ibi Bar. & in l. rescripto. §. fin. ff. de munerib. & honorib. & in l. vnica. C. de munerib. & in quo loco. Dec. consil. 28. §. nume. 4. post alios per eum relatos Cald. consil. 2. de censibus. Petrus Antil. tract. munerum. fol. miki. 26. & sequitur. lat. in l. placet. in 2. sectura. nume. 16. C. de sac. eccl. vbi per illam. l. reprobatur Bartol. in l. nullus. C. de curs. public. lib. 12. & quatenus teneatur ad aliqua, non posse compelli, nisi seruata forma capitul. non minus & cap. aduersus de immuni. eccle. late Ben. Capr. in suis regulis c. 96. nu. 73. & seq.
- 4 Sed in contrarium dicitur, & quod etiam in re diuino, canonico, & ciui i, naturaliquatione ecclesiasticiteneatur prædicta onera subire. diuino quidem, vt apud Eudram. lib. 2. capitul. 2. vbi Nehennias Artaxerxis Regis Persarum pincerna veniens in Hierusalem & videns murum ciuitatis dissipatum, & portas igne consumptas, dixit Iudeis, & Sacerdotibus. Vos nostis asionem in qua sumus, quia Hierusalem deserta est, & portæ eius igne consumptæ sunt, venite, & ædificemus Hierusalem, & non finis vitæ opprobrium, & c. sequen. in princ. & fortexit Elias magnus sacerdos, & huiusmodi eius sacerdotes, & ædificauerunt portam Regis, & cap. quinto, cum clamaret populus propter famem, adiuuauit Nehennias sacerdotes, iuxta quod dixerat, videlicet, ne & ipi exigerent a populo centesimam. frumenti, vini, olei, quam exigere solebat, quin potius darent, ne fame periret populus, & hoc iure canonico approbatur. ca. iura Ecclesia habet 12. quæst. 2. vbi dicitur & Ecclesiam habere aurum non vt seruet, sed vt erogat, & subueniat in necessitatibus, & in cap. sequen. in princ. per b. iura gloria Episcopi pauperum necessitatibus providere, & ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs, & quod Ecclesia pro bonis suis teneatur ad onera bellica videtur dictum in Concilio Guarnacien. de quo in cap. sanctum. versicul. de his 23. quæst. vlt. capitul. peruenit. de immuni. eccl. Innocen. in d. capit. non minus. nume. 5. quem refert, & sequitur Abbas in capitul. peruenit. nume. 3. & sequen. Goffred. in summa. colum. 2. versicul. sed hoc fallit, & quo ad reparationem, & munitionem murorum, gloss. in d. capit. non minus, in verbo releuandas, & ibi Innocen. nume. 6. Anchar. consil. 96. Abb. in d. cap. peruenit. Beatus Anto. in Summa, in tertia parte, titul. 12. §. 2. Incip. de immuni. personarum, & conclusiones, & Ecclesiam teneri ad talia onera: & vtrunque scilicet, Ecclesiam teneri ad onera bellica, & reparationem, seu munitionem murorum, iure ciuili comprobatur. l. si §. patrimoniorum autem, versicul. ab huiusmodi, & ibi gl. ff. de munerib. & honorib. l. ad instructio res. l. inebemus nullam. l. neminem ab angarijs. C. de sacrosan. eccle. l. de his. C. de episcop. & cler. & in authen. de eccle. titul. §. ad hæc not. Bartol. per illum text. in l. nullus. la. 2. C. de cur. orib. public. lib. 12. vbi dicitur
- 7 nota istam legem contra clericos, & quod propter societates, quæ veniunt in comitatu, prædando, excurrendo, & occidendo, quod possint clerici compelli ad collectas, vt contra prædictas gentes reparatur, sequitur ibi Ioan. de Platea, dicens, quod etiam teneatur Ecclesia ad collectam, quæ imponitur, vt detur armigeris de populantibus totum comitatum, vt discedant, idem teneatur in l. fin. colum. 2. C. de exactionib. tribut. lib. 10. & ibi Lucas de pen. post gloss. expresse dicit, & ecclesias regulariter non esse immunes in ijs oneribus, in quibus

bus principaliter pietas, & publica versantur vtilitatis, vt in necessaria refectione murorum ciuitatis, pontium, fontium, & aliorum similium. & plene in l. 2. C. quibus munerib. non liceat se excus. lib. 10. vbi late prosequitur hanc materiam, & respondet ad cap. non minus & ad cap. aduersus de immuni. eccle. Anchar. d. consil. 96. lat. in l. si ex toto. nume. 13. ff. de leg. 1. 1. Alexan. consil. 68. nume. 13. volum. 2. vbi post Per. Cyn. Salycet. Faug. Imo. tenet hanc opinionem esse communem, & facit mentionem etiam de reparatione fluminis. & Nam moenia conferunt, & æqualiter securitatem præstint omnibus incolentibus. l. fina. & ibi Luc. de pen. C. de expens. lud. lib. 11. Bald. in titul. de pace constan. num. 29. loquens in munitione murorum, C. pol. de scr. rusti. prædio. titu. de seruit. via. nume. 47. & duobus seq. Ioan. de Plat. in l. fina. C. de immuni. nemi. conced. lib. 10. Aibe. in rub. de mune. & hono. num. 86. & sequen. Bened. cap. d. reg. 96. nume. 63. d. i. o. us seq. Ruc. consil. 111. nume. 4. volum. 5. & ne massam ab alijs compartam iterum componere videat; Hanc opinionem dicit esse communem canonistarum, & legistarum Rip. libro 2. respon. c. 20. vbi relatis plurimis supremæ authoritatis doctoribus ponit conclusionem generalem, & veram, & quod vbiunque tractatur directo, & principaliter de vtilitate ecclesiarum, sicut laicorum, ecclesia tenetur contribuere, cui addo idem sentire summam Anglicam in d. verbo immunitas. num. 37. versicul. distinguo tamen, Paris. consil. 23. nu. 74. volum. 1. vbi loquitur de fortificatione ciuitatis, Guid. Pap. quæst. 7. per text. in d. fin. §. patrimoniorum. de munerib. & honorib. Pract. Papien. in formalib. libelli, in actione reali, in verbo iure dominij. colum. penul. versicul.

11 habes ergo, vbi expresse dicit, & quod ecclesia tenetur ad impensas refectionis murorum ciuitatis, si refectio turor necessitatem, item ad expensas custodiæ ciuitatis, Iacob. de S. Georg. in inuesti. in verbo & promiserunt eidem domino debita seruicia. nume. 27. Preiud. de peste. in titu. de ceteris ad salu. pertine. t. capit. 15. per d. l. vnicam. vbi in fin. dicit Arctin. ita consuluisset pro ciuitate Taurini contra clericum. in l. ad instructio res. C. de sacrosan. eccle. & hoc ratione naturali

12 siissimum est, quod laici ex rebus & ecclesijs, & clericorum subsidium habeant, pro quorum custodia, & saluatione inuigilant. cap. de lapsis. & ibi gloss. 16. questio. 6. & facit regula. l. secundum naturam. ff. de regu. iur. & l. id quod ff. de peric. & commod. rei vend. Luc. de pen. in d. l. 2. colum. 1. & late in l. fin. colum. 6. & 7. C. de exact. trib. vbi plura ad hoc scientia adducit, quæ breuitatis gratia minime repeto. Natta quæ post hæc

* scripta vidit consil. 280. nume. 6. vbi in finem. contestans hanc opinionem esse communiter receptam vbi declarat quomodo intelligitur id quod dicitur quædo facultates laicorum non suppetunt consil. 311. nu. 4. Io. Cicer de i. re primogen. lib. 1. quæst. 24. colum. 8. versicul. secundo confirmari iustissime Ioan. Mauritius in repeti. l. vnica. C. de mul. & in quo loco. colum. 65 & sequen. sequen. Bap. Villalobos in suis commun. conclusin verbo ecclesia nume. 2. & 3. Alba consil. 8. numero primo.

Et tenentes hanc opinionem respondent ad contrarias; & primo ad id, quod scribitur Genes. c. 47. & quia si accurate consideremus rationem, cur conditio soluendi quintam partem fructuum non fuit imposita tetræ sacerdotali, sicut prædictis alio non est, eo quod sacerdotum esset terra, sed quia ipsi sacerdotes non fuerunt compulsi propter famem vendere possessiones suas Regi, cum ipse Rex vltra possessiones ditas iussisset ex publicis horreis statuta cibaria sacerdotibus præstari; ideo nimirum si sacerdotum possessionibus nulla fuit imposita conditio, quia non perueniunt ad Regem titulo venditionis, vel alio titulo, sed seemper remanserunt apud sacerdotes, quod secus fuit in præ-

Senatus Pedemont.

dijs aliorum, quæ titulo emptionis perueniunt ad Regem, inde tradita colenda sub illa conditione, quæ potuit imponere, cum prædicia essent Regis, & in re sua qualibet possit conditionem, quam uelit imponere, nulgata. In re adata cum similibus. C. mandati. Præterea in nihil erat conferendum per sacerdotes in communem utilitatem ipsorum, & laicorum. Sed illa solutionis conditio partis quintæ solum respiciebat utilitatem Regis, cui quinta pars fructuum præstatur, & nulla est in minuebatur necessitas.

Nec aduersari dicunt, quod legitur Psal. 104. uers. 14 nolite tangere Christos in eos, quia si recte ponderetur, ibi David refert factum, de quo in d. capitul. 47. Genesis, & illa uerba nolite tangere, & c. non solum referuntur ad sacerdotes, sed ad Iacob & eius filios, & famulos, qui uenerant in terram Aegypti ad Ioseph, & Pharaonem, prout dignoscitur aperte potest ex uersiculis præcedentibus, & sequentibus. Christi enim dicuntur uncti, quo fit ut omnis christianus cum sit unctus Christus dici possit, ut significationem huius nominis pulchre explicat Lactantius Firmianus. libro quarto capitul. 7.

Nec nouere asserunt. cap. 7. Et sic lib. 1. cum alijs 15 milibus, quia illa procedunt regulariter ubi communis, uel publica necessitas non imminet: talis secus, ut d. cap. 2. & 5. lib. 2. Ita concordat opinio: Panor. mit. in d. capitul. non minus. colum. penul. & sine. relatus per summam Angelicam loco proxime citato, quibus subnecti possunt ea, quæ de necessitate infra ult. arti. scripsimus. d. c. non minus. & c. aduersus. de immunitate ecclesiæ.

Secundus articulus, est præsuppositus quod teneantur clerici ad contribuendum in dictis oneribus, an teneantur pro rata, an uero ex eorum arbitrio. Et prima facie uideretur dicendum ex arbitrio d. c. non minus. & c. aduersus. ubi dicitur debere cessare omnia exactionem, sed Episcopus & clerus debere prospicere & animaduertere, an talis subsidia sint a clericis conferenda. & in d. c. aduersus dicitur, quod laici humiliter & deuote recipiant cum gratiarum actione, quasi a liberalitate clericorum hoc procedat. ergo pro clericorum arbitrio conferendum est.

Contrarium uidetur tenere gl. in d. c. non minus. in verbo releuandas, dicens, quod clerici cõferre debent 17 & alij possesores, sed alij possesores tenentur pro modo prædiorum uniuscuiusque. l. rescripto. §. fin. l. muncrum. §. patrimonij. ff. de mun. & hon. l. omnes. l. 2. C. de oper. pub. & l. si. C. de immu. nemi. conceden. cum similibus. Guid. Pa. consi. 7. nu. 3. ergo pariter pro modo prædiorum tenentur clerici. ut equiparatorum eadem sit dispositio. ita tenent Anch. c. 1. de immu. eccle. lib. 6. Pari. d. consi. 25. nu. 74. volu. 1. Et pro hac opinione uidetur facere text. in d. c. sancitum. de cõsis. ubi exceptis agro manso, hortis, & ædificijs adherentibus ecclesiæ, pro alijs prædijs clericis tenentur ad seruicia debita his, ad stipulatur tex. lib. 1. Eldræ. c. 2. in fi. ubi secundum vires suas dederit impensas operis, & rationi congruit, quia cum talia onera imponantur ratione prædiorum, ergo eorum haberi debet ratio. ita tenuit Luc. de pen. in d. l. 2. C. de quib. mun. nem. licet. se excus. lib. 11. col. 2. in prin. Rip. d. resp. 20. num. 6. & in l. si se non 18 obtulit. ff. de iud. col. 3. ubi dicit, quod quod collecta, quæ imponitur pro rebus patrimonialibus, & mixtis, debet imponi ad 25 & libram. sequitur Paris. in d. consi. 25. nu. 74. vol. 1. & est de mente summæ Angel. in d. verbo immunitas. nu. 26. circa fi. dum allegat text. in l. aufertur. §. si. ff. de iud. l. Anch. consi. 260. & d. consi. 96. quem sequitur Preuid. in d. c. 15. & dominus meus in 2. art. Non obstat. c. non minus. & c. aduersus, quia ibi non relinquatur arbitrio, seu iudicio Episcopi & cleri, quanta subsidia sint conferenda, sed solum an casus conferendi subsidia euenit ut puta propter necessi-

tatem, uel utilitatem communem, quibus casibus debent conferri sponte, & non expectare quod compellantur, per iudicem ecclesiasticum quatenus recitent contribuere, Abb. in d. c. non minus. colum. fi. Et dato quod relinqueretur modus soluendi, clericorum arbitrio, Attamen arbitrium censetur concessum ita quod a iure regulatur Bar. in extrauagan. ad reprimendum, in verbo uidebitur, sed de iure talia onera soluentur, pro modo prædiorum, ut supra probauimus, ergo tale cõferre debet arbitrium.

Quo ad tertium articulum. Et An consulendus sit Ro. Pont. an sufficiat Episcopus, seu eius Vicarium requirere, licet plura possem pro utraque parte in medium adducere, attamen nunc contentus ero, distinctione duntaxat Abb. in d. c. non minus. col. pe. in uer. putare. & col. ult. ner. put. ubi concludit quod quando imminet necessitas, & periculum est in mora, facultatesque laicorum notorie non suppetunt, prout est in casu nostro, non est consulendus Ro. Pont. Et sic locum non habet. d. c. non minus. & c. aduersus, & distinctionem Abb. refert & sequitur summa Ang. in d. verbo immunitas. nu. 37. Luc. de Pen. in d. l. 2. col. 3. ubi plura multum ad hoc urgentia adducit, & Dominus meus. do. cõs. in fi. Et ceteri art. Et ratio secundum prædictos doctos. est, quia dicta onera æque respiciunt principales & directos communem utilitatem clericorum, & laicorum, quo casu non habet locum d. c. aduersus.

Superest ultimus articulus Et An Episcopus seu Vicario reculante aut differente compellere clericos ad contribuendum in dictis oneribus possint compelli auctoritate Principis secularis. Et prima facie uideretur dicendum nullo modo cogi posse. d. c. clericis. & c. decernimus. de iudic. Natta d. consi. 311. nu. 4. uers. dicit tamé Anch. cum simi. ita uidentur concludere communiter doctos. supra allegati, adducentes rationem, quia laici nullum penitus uidetur habere iurisdictionem in ecclesiasticis personis etiam in negligentiam Prælatorum. c. qualiter de iudicis.

Et in contrarium uidentur urgere copiose dicta per dominum meum in prædicto consi. in artic. ult. quibus addo tex. in argumentum. in c. filijs. 16. q. 7. & ibi gl. & in auth. de eccle. rer. immo. alie. §. sancimus. per quem ita no. Luc. de Pen. in d. l. 1. col. fi. C. de exac. tribu. Quare in hoc articulo defendi potest, quod ubi inflat magna necessitas respiciens æque principaliter utilitatem clericorum, sicut laicorum, prout in casu nostro si, requiritur clerus & iudex ecclesiasticus differant subire onera, ad quæ de iure tenentur, periculumque sit in mora poterunt auctoritate superioris laici fructus prædiorum, & alia bona temporalia clericorum capere pro rata bonorum & onerum, ad quæ ecclesia tenetur. Et

hæc opi. ultra allegata per. D. meum. d. consi. probatur ex eo quod legitur de David lib. 1. Reg. c. 21. relato a diuo Matth. c. 12. qui non habens panes laicos, comedere panes propositionis, quos nisi solis Sacerdotibus licebat comedere. Item legitur lib. 3. Regum. c. 15. ubi Asa Rex Iudæ, ut se defenderet a Baassa Rege Israel, qui uenerat in Iudæam, tulit omne aurum, & argentum, quod remanerat in thesauris domus Dei, & lib. 4. c. 12. Ios Rex Iudæ tulit omnia sanctificata, quæ cõsecrauerant Iosaphat & Norã, & Ochozias fratres eius Reges Iudæ, & quæ ipse tulerat, & uniuersum aurum, quod inueniri potuit in thesauris templi domini, & in palatio Regis misitque si Hazaeli Regi Syriæ, & recessit a Hierusalem, & lib. 4. c. 16. cum Rex Iudæ, & Rex Syriæ obfiderent. Ahas Regem Iudæ, misit Ahas nuntios ad Regem Assyriorum, ut cum saluum facerent de manu Regis Israel, & Syriæ, & collegit Ahas omne aurum, & argentum, quod inueniri potuit in templo Domini, & idem legitur eodem lib. 4. Regum. c. 18. de Ezechia Rege Iudæ, qui obfessus a Rege Assyriorum, accepit omne argentum, quod reperiunt fuerat in do-

c. Domini

mo Domini, & dedit Regi Assyriorum, vt liberaret ciuitates Iuda quas acceperat. & ijs concordat doctrina Cyni in l. nemi in C. de sacrosan. eccles. quam refert & sequitur Afflic. in tit. quæ sunt Regal. nu. 78. t. quod Rex in consilio Romano Pontifice potest tempore necessitatis, puta quia habet bellum, capere calices & cruces, nec non alia bona Ecclesiæ pro subuentione, dummodo tempore pacis refarciat, & facit quod scribit Martin. Laud. tract. de Principe. nu. 38. post Cynum in auth. hoc ius potest. C. de sacrosan. eccles. quod donata a Principe Ecclesiæ cū pacto, quod non possint alienari possunt tñ in casu necessitatis a Principe distrahi t. Nam necessitas facit licitū qd alias esset il. citū. c. qd est illicitū. de regu. iuris, nō enim subicitur legi necessitatis. c. licet. de consecratione. dist. ij. l. vnica. & ibi gl. in verbo expedire. ff. de offi. consui. Alber. late in suo dictionario, in verbo necessitas, & in pposito nostro facit nota per las. d. l. si ex toto. nume. 18. de legat. 1. & cum lata per Felin. in c. cum accessissent nu. 20. & 21. de cōstitutioni. t. vbi propter necessitatem possunt actus expediri sine consensu eius, qui alias deberet requiri, las. in l. principalibus col. 2. & 3. ff. si cer. pet. & plura congerit idem Felin. in c. querelam. nu. 11. & 12. de iur. re iuran. vbi dicit t. quod licet prohibitum sit Ecclesiis incastellari. c. sanctorum 10. q. 1. attamen in casu necessitatis possunt milites in eis incastellari, & licitū est laico baptizare, & ei consisteri permittitū est, & Imperatori congregare Concilium data negligentia Prælatorū possuntq; res ecclesiæ vbi instat necessitas alienari in consilio Romano Pontifice, vt late concludit Petrus Gerard fing. vitimo, vbi multa de necessitate, & sic spiritualia possunt a laico tractari, ergo multo magis temporalia dummodo omnia non ad emulationē sed modeste & æque fiant & plura de necessitate cumulat, Tirac. de retract. §. 1. glo. 9. nu. 32. & latius §. 26. gl. 1. nu. 18. & plurib. seq. & in tract. de pgn. causa. 33. per torā. Chassia. in consue. Burgon. rub. j. §. 5. in verbo s'il n'a grace. nu. 15. & plurib. seq. Ioā. de Anibalis in l. nemo potest. nu. 5. i.

de leg. 1. facit tex. in l. vt gradatim. §. 1. ff. de munerib. & honorib. t. vbi necessitas legi præiudicat concor. affli. in rationem in fi. de mune. & hono.

Non obstat c. t. decernimus & c. qualiter. de iudiciis. quia procedunt vbi Princeps vellet ordinare & iudicialiter procedere, nos autem sumus in casu in quo innuit necessitas, periculumq; est in mora, nec hinc incommodo summus Pōifex adi. i. possit & spes non est a iudice ecclesiastico per viam iuris, ecclesiasticas personas ad subeunda onera cōpelli, quo casu princeps per modum extraordinariæ prouisionis prouidere pot. Afflic. decif. 85. nu. 2. & decif. 24. & non solum Princeps, sed & vniuersitas vel alius cui tenentur clerici conferre, possit sibi ipsi satisfacere capiēdo de bonis & fruct. bus clericorū arg. eorum quæ nō. Fel. c. pe. in 1. not. de hom. Ne uiz. in sylua nup. lib. 3. in prin. num. 420. Rip. late in c. 1. nu. 39. ver. tertius casus, vq; in finem. de iud. quib. conuenit id quod scribit Gramma. conf. 50. nu. 4. & t. 3. de famulo cui dñs non vult mercedem debita soluere, vt possit subtrahere de pecunia & rebus Dñi ex quib. posset sibi satisfacere, aludit tex. in c. si in tit. de mili. vasallo. qui contumax est. Conclufum igit fuit in onerib. pñctis. Ecclesiasticos teneri contribuere p modo facultatū, non esseq; necessariū cū necessitas instans est & non aliter consulere Ro. Pont. sed sufficere ut ipsi vel alius Iudex ecclesiasticus requiratur. Et si ecclesiasticus clericos compellere recuset, posse auctoritate pferentim Principis capi fructus prædiorū ecclesiasticorū propter quantitate onerū paio semper in omnib. temperamento & moderamine. Et in hanc sententiam conueniunt Procera inter quos interuenerūt nonnulli Reueren. Presules, f. Eps Terracensis nunciū Apostolicū & Eps Astenfis aliq; plures prælati transiuit. Verū vt omnia ex bono & equo procederēt actum fuit inter partes vt ecclesiastici Vercellenses mensuatim pro onerib. bellicis ingruentib; bello aureos. 300. vniuersitati conferrent a qua solutione cessarent statim bello cessante.

CONSILIVM PRVDENTISSIMI IVRISCONSULTI NICOLAI BALBI PRAESIDIS, IN PRAECEDENTI DECISIONE RELATVM.

SYMMARIVM.

- 1 Ecclesia immunis ab omnibus collatis, quæ imponuntur ratione occurrentium: ore esse censetur, & nu. 2. ampliatur.
- 2 Ecclesiæ persone iurisdictioni, & potestati laicorum non subijciuntur: quod idem in bonis locum habet. nu. 4.
- 3 Ecclesia pro onerib; bellicis, & a bello dependentibus tenetur.
- 4 Clerici cum laicis contribuere tenentur, vbi agitur de mixta vti l. ite clericorum, & laicorum quod ampliatur nu. 7.
- 5 Immunitas generalis concessa clericis, onera in solia non comprehendit & nu. 9. ampliatur.
- 6 Onere duplici nemo grauari debet.
- 7 Efficitur proportionari debet sue causæ.
- 8 In taxati ne summa pro qua monasterium contribuere dēt, an deducenda sint onera ecclesiæ, aliis psonis imposita. & nu. 13.
- 9 Redditi ecclesiæ principaliter clericis assignantur, vt honeste vivere possint.
- 10 Redditi ecclesiæ non dicuntur, nisi qui deductis oneribus superflui sunt.
- 11 Onus vbi imponitur habito respectu ad redditus, tunc limitari & regulari debet, habita ratione ipsorum reddituum.
- 12 Possidens bonis in territorio alienius loci illa de iure presertim, & consignare debet. & nu. 18. ampliatur.
- 13 In munitione tanquam odiosa, & exorbitans a regulis iuris, siue sit intelligenda.
- 14 Cathastra a quem effectum introduciunt, & nu. 23.
- 15 Ecclesia immunis a collatis soluendis, est etiam immunis a consignandis bonis.
- 16 Prohibito aliquo, censetur etiam id prohibitum, per quod deuenitur ad illud.
- 17 Per aestimatum quasi contrahitur, & obligatio inducitur.
- 18 Aestimata res, si peruenit ad ecclesiam, debet insinante prælati a Cathastro deponi.
- 19 Censuræ singulares in consideratione habendi non sunt, nec trahendi in consequentiam.
- 20 Descriptio bonorum facile conceditur, cum necum præiudicium afferat.
- 21 In dubio illa via assumenda est, per quam vtriq; parti consultum sit.
- 22 Tutor liberatus per testatorem a confessione inueterarij, nihilominus simplicem bonorum pupillarium descriptionem facere tenetur.
- 23 Ab ecclesiis, in casibus in quibus ad onerum solutionem tenentur, etiam in consilio Romano Pontifice iudex laicus contributionem exigere poterit.
- 24 Vbi periculum est in mora, & res celeritatem exigit receditur a regulis iuris communis.
- 25 Leges transgredi ex magna cā, & vt periculis obuietur licet.
- 26 In exorbitantibus & extraordinarijs ordinem non seruare, ordo est.
- 27 Ex duobus malis minus est eligendum.
- 28 Clerici tanquam suspecti remoueri possent, vbi cumq; ad contributionem

- trib. rationem onerum faciendam se intrinittere vellent.
- 35 Principes seculares possunt ecclesiasticos ad aliquam solutionem onerum compellere iustissime licet non precise, & duobus seq.
- 38 Per indirectum multa fieri conceduntur, quæ directo prohibentur.
- 39 Consuetudo datò quod iniqua sit, iuncta tamen cum tolerantia & patientia superioris sustinetur, & nu. 40.
- 41 Auctoritate propria sibi ipsi ius dicere licet, etiam bona furtive diripiendo, ubiqueque officiales negligentes in iniuria admittenda sunt.

Per exorta quadam extraiudicialis controversia inter magnificos dominos Deputatos ab universitate seu Decurionibus huius inclitæ civitatis Vercellæ petentes ex vna, & venerandum Monasterium S. Andreæ eiusdem civitatis, seu pro ea agentes, & se opposcentes ex altera, super articulis infrascriptis, eaque summarie decissioni meæ remissa ab utraque parte: succincte & conclusivè in ijs vorum meum depromam, & quid iuris esse sentiam sigillatim explicabo.

Primus inquam articulus est. an Monasterium prædictum teneatur pro iugeribus decem & septem noviter per ipsum acquisitis in agro Vercellensi munera subire, seu contribuere cū ipsa universitate, seu in omnibus oneribus occurrentibus saltem realibus, vel realiū naturam obtinentibus.

Secundus, an saltem contribuere teneatur in oneribus bellicis, seu a bello dependentibus.

Tertius, an releuetur Monasterium ex eo, quod soluat vel soluere consueverit certam quotam pro rata bonorum, quæ possidet in territorio vel districtu dictæ civitatis, maxime cum monasterium ipsum distraxerit nonnulla alia prædia in eodem agro consistentia longe maioris quantitaris, & valoris, quam sint iugera decem & septem prædicta, & illorum emptores pro ipsius distractis cum eadem universitate contribuant, & nihilo minus monasterium integram quotam, de qua supra, civitati persolvat vti præsupponitur.

Quartus, an in casibus in quibus monasterium deberet cum civitate contribuere, deducenda sint ei onera decimarum, & aliorum onerum, quæ ipsi monasterio per sedem Apostolicam induntur.

Quintus an saltem teneatur ipsa iugera decem & septem per simplicem descriptionem profiteri extrailud publicum cathastrum.

Sextus, præsupposito quod monasterium ad præmissa, vel ad eorum aliqua teneatur, an auctoritate Illustrissimi D. D. nostri Ducis & sic Principis laici, vel eius officialium ad ea possit astringi monasterium prædictum.

Quod ad primum articulum attinet habeo pro constanti monasterium prædictum regulariter non teneri cum laicis contribuere in collectis, quæ imponuntur pro oneribus occurrentibus, tunc cum ab ijs ecclesia sit immunis omni iure, scilicet diuino, canonico, & civili. Diuino quidem, ut patet Gene. ca. 47. vbi Regibus quinta pars soluitur, & factum est quasi in legem, absque rera sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit. & Eisdre caput. 7. Vobis autem norum facimus de vniuersis sacerdotibus, & leuitis & cantoribus, & ianitoribus, & nathineis, ministris domus Dei, ut vestigal, & tributū, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos, piter etiam ex eo, quod habetur in c. conuenior. 23. q. vltim. & capitulo tributum. §. quamuis. eadem questio. cap. non minus. & c. aduersus. de immunit. eccle. & c. j. & cap. clericis laicos. cod. tit. lib. 6. & clement. j. cod. tit. de immu. ecc. c. quanquam pedagiorum. cum ibi notatis, de censib. in 6. Iure vero civili perspicuum est

ex vulgata. l. placet. C. de sacrosan. eccle. & in auth. item nulla cõitas. C. de epico. & cler. & in constit. Federici Imperatoris, posita in tit. de pace iuramen. firmam. §. illicitas, ex qua desumpta est illa authen. & in §. ad hoc sancimus. in authen. de eccle. tit. quæ iura referunt formaliter Abb. in capitulo. 2. colum. 2. in fin. de immunit. eccle. ex quo tunc procedit hæc regula, nedom in muneribus personalibus, sed etiam in realibus & mixtis, cū iura prædicta de omni specie munerum loquantur, ut cile perspicui potest, & ratio est, quia siue attendatur persong ecclesiasticæ, siue res & bona ipsius ecclesiæ, semper & vbique militat ratio prohibitiua ne ecclesiastici a laicis collectentur, tunc nam tales personæ proculdubio iurisdictioni & potestati laicorum non subiunguntur. c. ecclesia. S. Mariæ. de constitutio. & capitulo. decernimus. de iudic. cum similib. ideo non potest eis imponi collecta. l. rescripto. §. fina. & ibi Barto. nota. ff. de munerib. & honorib. & idem Barto. in allegata. l. placet. & alibi sæpe, Gemin. in consil. 116. quia prædicti. colum. 2. Alexan. consil. 68. & vlt. col. 2. volum. 2. & consil. 52. vlt. ijs in princip. in 3. parte. & sequuntur alii plerique relati per Dec. consil. 235. colum. 2. vers. secundo princip. paliter. Rip. lib. 2. respons. cap. 20. post Abb. & posteriores scribentes in c. ecclesia S. Mariæ. de constitutio. tunc Si vero attendantur res & bona ecclesiæ, clarum est laicos de illis nihil di. ponere posse. Sunt enim Deo dicata, & ideo non debent propharis vsibus applicari. c. 3. de rerum permutatio. & c. semel Deo de regul. iur. lib. 6. Nam quæ bona semel effecta sunt ecclesiæ sancta sanctorum erunt domino, & quicumque vim in eis infert sacrilegium committit. c. nulli liceat. & c. quicumque. cum seq. 12. quæst. 2. & c. conquestus. cum ibi notatis. de foro compe. regulariter tamen ideo dixi supra in principio, quia in plerisque casibus etiam ecclesia non est immunis, & ita intelligendam esse hanc conclusionem, dicit Abb. in d. c. 2. num. 10. vers. nota hanc conclusionem. de immunit. eccle. inter ceteros autem casus is est præcipuus, quæ sequenti articulo tractabimus.

Circa secundum articulum clarum est arbitror, quod speciale sit, & contra regulam prædictam, tunc quod ecclesia teneatur pro bonis, quæ possidet contribuere in oneribus bellicis, uel a bello dependentibus, pro quibus imminet magna necessitas, pro patriæ defensione, ut Abb. concludit in d. c. 2. colum. 2. vers. unde pro concordantia & in c. non minus. colum. 3. in fine. & sequent. post alios scribentes ibi, maxime Petr. de Anchar. dicentem posse dari generalem doctrinam, tunc quod vbi tractatur de generali vtiuitate ecclesiasticorum, & laicorum, simul, & mixtim, clerici tenentur cum laicis contribuere, & istud Abbas comprobat multipliciter, maxime ex notatis per Bartol. in l. nullus. C. de cursor. pub. lib. 12. Idemque tenuit Ias. & Parpal. in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & Rip. in tract. de peste. char. 26. & ita consuluit Bald. consil. 246. antiqua querela. laicorum. & consil. 312. si de iure communi, in 3. parte cum aliis adductis per dictum Rippam. libr. 2. respons. c. 20. col. 2. vbi inter ceteros refert, Guid. Pap. quæst. 23. an ecclesia & c. dicens ita fuisse determinatum, & obferuatum vigere bello inter Delphinum, & Sabaudia. Du cem, & istam conclusionem affirmat etiam idem Rip. in l. 4. in prin. nume. 3. ff. de re iud. Cur. iun. consil. 61. ac Bellam. consil. 75. consules ciuitatis, & consilij duobus seq. pluresq; alias & infinitas pene doctorum auctoritates congesserunt Modernis. in tract. de charitativo subsidio. car. 28. vers. decimonono fallit, & pluribus, char. seq. ideo aliter in hoc non insistant, cum certi feri pra facile videri possint, quæ licet nixi fuerint cuncta referre, materiamq; ista pfecte & ordinate tractare, si qualiter & quæ teneatur clerici cū laicis munera subire, quæ plura tibi prætermiserunt, nec singulos casus recte diffinierunt; quinimo potius aliquos conculcarunt, ita ut non nihil confusionis ex eorum dictis resuleret. Vnde

eum in casu isto agatur de oneribus causatis, & quæ in dies causantur a bello in hac patria vigente, & pro sustentandis militibus Cesaris ad hostes propulandos, & pro defensione patriæ, & bonorum in ea consistentium, tam laicorum, quam ecclesiasticorum, quæ iugiter tentant hostes prædicti usurpare, sibi ipsiq; subicere, utique dicendum est, in iis oneribus monasterium prædictum contribuere debere cum hac ciuitate pro bonis, quæ in eius territorio possidet, & cōsequenter pro decem & septem iugeribus suprascriptis. † Eo autem magis procedit ista conclusio, quia huiusmodi munera ab soluta Principis, immo Cesaris auctoritate indicuntur, cui necessario parendum est; nec resisti potest, ut Bald. ait in cons. 112. queritur in prima parte.

8 Eo quoque magis, quia sunt onera insolita, quæ in generali immunitate concessa ecclesiis non censentur comprehensa, iuxta nota. per Dyn. & posteriores scribentes, in l. si ex toto. ff. de lega. 1. & regulam. l. fistulas. § frumenta. cum gl. ff. de contrahen. emp. ac Bar. & docto in d. l. sed & si quis § questum. ff. quis cautio. atque etiam quia notorium est, dicta munera bellica, de quibus tractatur esse admodum graui, & assidua, & laicorum facultates tam sic exhaustas fore, ut nequeant ulterius suppetere, quibus attentis, nō modo iuridicum, sed & pium esse arbitror, quod in iis oneribus ecclesiasticis laicis suppetias ferant, † hocq; permittunt canonis isto casu libere fieri etiam in consulo Romano Pontifice, ut patet in d. c. non minus. & in caduersus. vers. verum si quando de immunit. eccle. & plenius infra dicitur in ultimo articulo.

Tertio articulo, cum nullam præ seferat difficultatem, breuiter accomodo responsionem, videlicet, quod quotiescunque monasterium prædictum contribuere cum ciuitate ad rationem certæ quotæ inter eos, ut præsumitur cōstitutum, pro omnibus bonis ab ipso monasterio possessis in dicto territorio Particellensi, non debet aliam facere contributionem particularem pro dictis decem & septem iugeribus: quia in solutione dictæ quotæ continentur etiam solutio illorum iugerum.

10 l. in eo & l. in toto. ff. de regul. iur. † alioquin pro eademmet causa bina fieret exactio contra regu. l. bona fides. non pariter. ff. eodem tit. siq; monasterium duplici onere granaretur eodem respectu, quod esse non debet. ut specialiter in actione publicorum munerum probatur ex text. cum glo. in l. honorem. ff. de munerib. & honori. not. etiam glo. in l. 1. in verbo possident. & sibi Bart. col. 5. C. de mulierib. & in quo loco lib. 10. ac Paul. de Cast. in l. nauis. §. si. ff. ad leg. Rhod. de iactu. in 2. col. Semel enim decimatus ulterius decimari non debet, ut inquit canon.

Nec refert, an monasterium specialiter soluerit pro illis iugeribus, vel vniuersaliter pro omnibus bonis, quæ quomodolibet debitor satisfactis plene liberatur. l. si creditor. ff. de solutio. Et hoc maxime procedit, quia ciuitas percipit etiam contributiones ab illis, in quos monasterium alia bona distaxerit, ut præsupponitur in articulo. adeo quod quod prædicta esset excessiua in præiudicium monasterij, nec ad eam integraliter perfoluendam monasterium teneretur, sed solum pro rata bonorum, quæ nunc possidet, iuxta nota. per Pau.

11 de Cast. in d. l. nauis. §. si. & quia effectus debet proportionari sue causæ, ut Bald. scribit in rub. ff. de rerum diuis. in fine.

Quartus articulus non videtur etiam dubium continere. Ideo in eo concludo, † quod in taxatione summe, pro qua monasterium contribuere debet pro bonis suis in oneribus prædictis detrahenda sunt imprimis omnia necessaria ad sustentationem, & alimentatationem religiosorum dicti monasterij in eo deseruentium, & cōsequenter omnia opportuna ad illorum congruū victum, & vestitum. Deinde alia onera, quibus ipsa bona subiiciuntur, maxime per sedem apostolicam im-

posita, ut est text. in capit. 2. §. vbi autem de decimis. 13 libr. 6. dicitur enim ibi, † quod quando contingit ecclesiasticorum rectoribus aliquod onus imponi, debent eis tantum de illorū prouentibus relinquere, quod exinde valeant competentem sustentationem habere, & quæcunque onera debita supportare. & ibi glo. in verbo onera exemplificat in oneribus apostolicis, & iis similibus, ut etiam iam decisum erat per c. 1. de præbend. eodem lib. Et hac etiam ratione probantur; nam quo ad necessaria pro sustentatione personarum 14 dicti monasterij, ratio est, † quia redditus ecclesiastici principaliter assignantur a iure clericis, ut ex ipsis honeste viuere possint. cap. cum ab omni. de vita & honestate clerico. quod Abb. in quinto notabili, dicit esse pulchrum, subdens ad hoc, quod licet ecclesiastici debeant redditus ecclesiæ pauperibus erogare, quorum esse censentur. c. fi. 15. q. 1. & in ecclesiæ reparatorem, ac alia pia opera conuertere. capi. de hijs. de ecclesiast. ad fi. tamen intelliguntur ista iura deductis prius necessarijs ad eorum honestum victum; debent enim inquit, ipsi primo viuere, & idem dicit in d. c. de ijs. facit regula. l. præses. C. de seruit. & aqua. quod prima charitas & c. & illud Pauli ad Corinthios. 9. qui seruiunt altari, & c. relatum in c. cum secundum. & c. extirpandæ. in fi. de præbend.

Quo vero ad alia onera prompta etiam se ratio offert, 15 fert, † quia redditus ecclesiæ non dicuntur, nisi qui deductis oneribus super sunt. l. fructus. ff. solu. matrim. l. si quis argentum. §. 1. vbi Ange. 1. notab. C. de donatio. l. coheredibus. ff. fam. heres. ac alibi sæpe, ut Fely. refert in c. ad aures. colum. 8. vers. duodecima conclusio, de rescrip. & ultra eum hoc etiam concludit idem Bald. in l. sed si hoc. §. quidam. ff. de condi. & demonstr. dicens, quod tantum debent æstimari redditus ecclesiæ quantum valent deductis oneribus, quem sequitur lateque comprobat Dec. cons. 156. statutum cathedralis ecclesiæ Piacentine, vbi consuluit, quod si noui canonici tenentur ex forma statuti dare capitulo medietatem fructuum præbendarum suarum duobus primis annis, si aliquis obtrinit nouiter a Papa canonicatum cum onere soluendi alteri certam pensionem, non tenebitur dare capitulo medietatem omnium reddituum suar præbendæ absolute sed solum medietatem eius, quod supererit deducta pensione, confert præmissis quod notat Abb. in c. quanto. in ultimo nota. de censib. col.

16 igitur ex illo notabili. † quod vbi onus imponitur habito respectu ad redditum, debet illud onus regulari, & limitari, secundum quantitatem reddituum. Et illis autis, vel diminutis, augeri, vel diminutis respectiue debent; sequitur, & multipliciter responderi idem Dec. cons. 335. vilo consilio. col. 1.

In quinto articulo congruit aliquid insistere, tum quia recipit in se quandam sollicitam dubitationem, ut in simili dicitur in §. si vero indignum, circa mediū. in auth. de tabel. col. 4. tum etiam, quia in eo vidi plenius fieri controuersiam, quam propterea nunc dirimere constitui. Vnde videtur prima consideratione dicendum monasterium prædictum iure teneri cathastro, seu profiteri in publico cathastro ciuitatis prædictæ, quæ possidet in eius territorio; pluribus rationibus, & maxime infra scriptis, quæ magis urgere videntur.

17 tur. Prima quidem † quia regulariter quilibet possidens bona in territorio alicuius loci tenetur illa de iure profiteri, & consignare in cathastro publico ipsius loci. l. forma. in princ. cum gl. 1. & §. penul. ff. de censib. l. fin. C. sine cen. vel reliq. l. omnes. la. 1. & 2. C. de annon. trib. l. 10. & huic regulæ ad stipulatur illud Evangelij Luc. 2. Exijt ad eum a Casare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, & ibant omnes, vt profiterentur singuli in sua ciuitate, & relatu in l. 1. in gl. 1. ver. de descriptiones. C. de apoc. pub. li. x. cōfert et gl. in rub. problem. Insistit in glo. 2. in verbo Imperator. & in l. quod

K 2 Principis,

Senatus Pedemont.

Principis, in verbo constituerunt. ff. de aq. plu. arc. Se-
 18 cunda, † quia ista regula procedere videtur etiam in
 ijs qui de iure communis, vel aliter sunt exempti a mu-
 nicipibus subeundis, vel soluendis, quoniam exemptus
 a soluendo, non censetur liberatus a consignando, &
 profitendo bona. l. si publicanus §. 1. ff. de publica. & l.
 19 fin. §. diuus. c. titu. vbi Barto. noiat. † Est enim immu-
 nitas odiosa tanquam exorbitans a regulis iuris com-
 munis; & ideo stricte intelligenda. c. cum capella. & c.
 sane. de privile. Alex. conf. 122. circa primum dubium.
 col. 2. in prin. in §. parte. inferens propterea, quod con-
 cessio immunitatis facta, quo ad quid, non debet ad
 aliud protrahi, & idem concludit Pau. de Cast. in l. ma-
 ritum. ff. solu. matri. cum alijs adiunctis per Rip. lib. 2.
 respon. c. 26. r. u. 19.

Tertia, quia licet ecclesiastici regulariter a solu-
 tionem collectarum sint immunes, vt in primo articulo
 conclusum est; nihilominus illud passim non procedit,
 sed plerumq; fallit, vt in collectis, quæ propter bellum
 inciduntur, vt in secundo articulo dixi, & alijs quam-
 pluribus casibus, quos longum esset percurrere. Vnde
 non videntur ipsi ecclesiastici excusari posse a catha-
 strandis eorum bonis saltem, vt cognosci possit adue-
 nientibus dictis casibus, pro quanto contribuere de-
 20 beant. † Ad hunc enim effectum fit cathastrum, &
 est causa eius finalis, vt Bald. ac Angel. tradunt, in au-
 thentic. sed periculum. colum. 2. C. sine censu vel reli-
 qui. & d. l. etiam colum. fina. C. de executio. rei iudica.
 ac alibi sæpe.

His tamen non obstantibus contrariam sententiam
 de iure veriore & probabiliorem esse arbitrorum,
 21 pro qua solidum est illud fundamentum, † quod cum
 ecclesia sit immunis a collectis soluendis privilegio a
 iure concessio, vt prædictum est, utique censetur etiam
 immunis a consignandis, vel profitendis bonis suis,
 quia talis immunitas est certa, & vnicuique manifesta,
 & tunc sicut non tenetur ecclesia pro bonis eius colle-
 ctas soluere, ita nec tenetur illa profiteri, seu consigna-
 re, vel cathastrare, secundum doctrinam Bart. in dicta. l.
 fin. §. diuus. ff. de publicanis. per text. in l. fin. §. quoties.
 eodem titul.

Præterea generaliter concluditur, quod omnis exem-
 ptus a soluendo vtiq; gal. collectas, & huiusmodi, cen-
 setur etiam exemptus a consignando, vt Castren. pro-
 bat conf. 317. viso & examinato puncto. colum. 2. vers.
 tertia causa, i. n. prima parte. maxime per reg. l. oratio.
 22 de sponfalibus. † quando aliquid prohibetur, censetur
 etiam prohibitum antecedens, per quod peruenit ad il-
 lud, facit. l. codicillis. §. matre. cum alijs not. per Bart. ff.
 de leg. 2. & quod Bald. scribit in c. nam concupiscentiū.
 in fi. de consitu. dicens, qd prohibuit in termino, cen-
 setur etiam prohibuit in via.

Tertio pro hac conclusione vrget ratio † quod cau-
 sa finalis consignationis bonorum in cathastro publi-
 co est, vt soluantur collectæ vt Bald. tradit in d. l. etiam
 col. fi. C. de execut. rei iud. & in l. 1. col. 5. C. de sent. quæ
 pro eo quod interest. & alibi sæpe nam per cathastrationem
 quasi contrahitur, & inducitur obligatio perso-
 nalis, & realis, Bald. in l. si pater. C. de act. empt. & in
 l. 1. §. quod si nemo. col. pen. vers. super quarto. ff. quod
 cuiusq; vniuersi. nomine idemq; sentit Bar. in l. in cola.
 2. quæst. ff. ad municip. & in l. 1. C. de apochis pub. lib.
 ro. & ideo monet Angel. in l. 1. §. si quis tutor. ff. quan-
 do appellandum sit, vt sit quis cautus ne patiatu bona
 sua cathastrari, quia per hoc astringeretur ad solu-
 tionem onerum, & collectarum. Sequitur Alex. conf.
 101. visis instrumentis col. pen. primo vol. & conf. 130.
 col. 3. in secunda parte, refert & comprobat las. in l.
 fin. colum. vltima. ff. de consil. princip. & consil. 83. di-
 cta prædia vol. 3.

Quarto, conclusio ista probatur ex ijs, quæ Bart. di-
 24 cit consil. 180. si aliqua possessio; concludens † quod

si res cathastrata peruenit ad ecclesiam, debet instan-
 te Prelato a cathastro deleri, cum ecclesia sit immunis
 a collectis. sequitur Paul. de Cast. in l. 1. col. fin. C. de
 episcop. & clericis. & Felin. in c. ecclesia. S. Maria. col.
 29. vers. fiscal. 2. nota. de constitutionib. ergo sicut ratio-
 ne dictæ immunitatis, cathastrum iam factum debe-
 ret aboleri, multo fortius impeditur de nouo fieri au-
 thentic. multo magis. C. de sacrosan. eccle. & l. patre fu-
 rioso cum ibi not. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. c. iu-
 uenis. de sponfalibus.

Nec his refragantur superius in oppositum addu-
 cta. Nam primum argumentum quod omnes possi-
 dentes bona teneantur ea consignare, seu profiteri, re-
 gulariter procedit, sed fallit in exemptis a soluendo,
 quia censetur etiam exempti a profitendo per præ-
 dicta. Secundum vero de textu. in l. si publicanus. §. 1.
 & l. fin. §. diuus, procedit in rebus mobilibus in quibus
 facile possit fraus committi, & ita loquuntur illa iu-
 ra. Sed hæc ratio cessat in immobilibus, de quibus agit
 hoc casus, ergo cessat etiam dispositio illarum legum,
 vulgata. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronatus. ut
 sus procedunt solum prædicta iura vbi potest subesse du-
 bium, an cõpetat immunitas solutionis pro rebus quæ
 vehuntur, vt quia dicantur vehi pro vsu transmittentis,
 sed secus est, vbi est certum immunitatem omnium com-
 petere prout ecclesiæ, secundum Barto. in d. §. diuus,
 quem ceteri scribentes sequuntur communiter.

Tertium argumentum, quod ecclesia in aliquibus ca-
 25 sibus teneat veluti pro causa belli tollitur, † quia cum
 isti casus sint speciales, & irregulares, non sunt habendi
 in consideratione nec trahendi in consequentiam, arg.
 l. ius simulare & l. quod vero contra. ff. de legibus. c. pe-
 tijsti. 7. quæst. 1. & c. hinc. 16. quæst. 1.

Super sexto articulo conclusiue dico, quod licet
 ecclesia, vel monasterium non teneantur bona sua in
 cathastro publico consignare, vt in præcedente arti-
 culo deduxi, tamen tenentur facere seorsum a catha-
 stro publico, & tradere ciuitati seu pro ea agentibus,
 quandam simplicem descriptionem bonorum, quæ
 monasterium ipsum possidet in territorio Vercellensi,
 si, vt ciuitas ipsa certa reddatur, quæ & quanta sint bo-
 na ipsa vel saltem admittere, vt ista descriptio fiat,

26 † quia talis descriptio non affert præiudicium. Et ideo
 a iure facile permittitur. l. fin. in fi. ff. de bonis author.
 iud. possid. imo semper censetur permitti vt Bald. tra-
 dit in l. 1. C. de prohibita sequestrat. pecun. multoque
 fortius admittenda est per dictum monasterium, cum
 per talem descriptionem vtriq; parti consulatur, ciuitati
 ti, vt certa reddatur, quæ sint bona, quæ a monasterio
 possidentur, vt prædixi, maxime ne alij vicina prædia
 possidentes fraudem committere possint in præiudicium
 ipsius ciuitatis, & monasterij, quia propterea nullum
 detrimentum patiatu. imo sibi per hoc prospicietur,

vt in casibus, in quibus contribuere tenentur, non gra-
 27 uetur vltra ratam ipsorum bonorum. † Et ideo debet iste
 modus assumi per quem vtriq; parti prouideatur. l. j. &
 ibi Bal. & Pau. de Ca. ff. si qs cautionib. acetiam las. col.
 2. facit. l. scimus. §. cum autem vers. sic etenim. C. de in-
 os. testa. §. 1. Inst. quib. alienar. licet. l. fi. C. de hered. de-
 curationum. & item illa. §. fi. ff. de consil. pecun. cum mul-
 tis similibus, recteq; faciet monasterium talem modum
 admittere. arg. l. 1. recte autem. ff. vsum fruct. quem admo-

28 dum caueat & cõfirmatur ista conclusio a simili. † Nā
 licet liberatus fuerit tutor a testatore, & a confessione
 inuentarij, nihilominus tenetur facere simplicem de-
 scriptionem bonorum pupillarum instantibus agna-
 tis pupilli, & ad eam officio iudicis poterit compelli, vt
 consilium Bal. quærit ad hoc refert, & sequi ut Cur. in re
 petit. d. l. 1. C. de prohib. sequestr. pecun. siue in tract.
 de sequestr. col. 4. vers. illud tamen sciendum dicens se
 solum esse ad hoc allegare textum, in dicta. l. 1. §. re-
 cte. ff. vsum fructu. quem admod. caueat.

Septimus

Septimus & ultimus articulus non videtur exigere
 discussionem, quia & certa & clara est iuris determi-
 natio, quod etiam in casibus, in quibus ecclesia tene-
 tur pro bonis ecclesie contribuere in oneribus cum lay-
 cis, non tamen ad id per seculares potestates, vel magi-
 stratus astringi potest d. c. non minus. & c. aduersus de
 immunitate eccle. & clarius in c. 1. & c. clericis. eodem ti-
 tul. libr. 6. & clemen. 1. eodem titu. Nec etiam per Im-
 peratorem, aut Regem, vel alium Principem. d. c. cleri-
 cis. §. 1. & istud Abb. firmat in d. c. non minus. colum.
 fina. sequitur laf. in d. l. placer. colum. 4. in fin. C. de sa-
 crof. eccl. & istud etiam concludit Pau. de Cast. in l. in-
 ter debitorem. in fin. ff. de pactis. Sed episcopus vel cle-
 ricus absque vlla exactione, vel coactione facientis dictis
 calibus per ecclesias subsidia laicis conferri, qui ea hu-
 militat, & cum gratiarum actione recipiunt, vt dicitur
 in eodem c. aduersus. in princ. quinimo etiam debet
 Summi Pontificis autoritas concurrere, vt ibi subiici-
 tur. & in d. c. clericus. §. 1. vbi fortius ecclesiasticis inter-
 dictur, ne quicquam laicis, & sponte pro huiusmodi
 oneribus erogent, sub poenis ibidem indictis. Verun-
 tamen ista non passim & omni casu procedunt, sed
 29 plenius cessant, ¶ nam quando emergunt onera
 concernentia directo & principaliter necessitatem, &
 utilitatem ecclesiarum, & laicorum, si ecclesia nolit
 sine causa legitima in ipsis oneribus contribuere, tunc
 etiam inconsulto Romano Pontifice, vel alio superio-
 re ipsorum prelatorum, potest iudex laicus ab eis con-
 tributiones exigere, nec tunc locum habet dispositio
 d. c. aduersus, cum concordantibus. & Ab. concludit re-
 de intuenti in preallegato c. non minus. col. 2. versic.
 puto etia. & licet videatur limitare loqui, quo ad hoc,
 vt Romanus Pontifex consuleretur, nihilominus idem
 etiam sentit & intelligit, quo ad alia requisita in dicto
 canone, dum subijcit indistincte, quod sumus extra ca-
 sum illius cap. aduersus. Imo etiam si dictum Abb. ita
 foret limitate intelligendum, attamen in monasterio
 predicto indistincte procederet, eo quod monaste-
 rium ipsum immediate subdit Romano Pontifici, fa-
 ctique sufficeret prelatorum, seu Abbatem illius mona-
 sterij, priusquam fiat vlla exactio, parte ciuitatis requi-
 ri, vt contribuatur. Rursus illa conclusio, quod non sint
 30 ecclesiastici per officiales seculares exigendi, ¶ non pro-
 cedat etiam in hoc casu, in quo res celeritatem exigit,
 & periculum est in mora; tunc enim recedat a regu-
 lis iuris communis. l. 1. cum ibi nota. ff. de dam. infec.
 nota. gloss. & docto. in c. fin. de elect. lib. 6. laf. in l. admo-
 nendi. colum. 1. §. ff. de iur. iuran. & Marfil. in pract. cri-
 minali §. consilari. col. 2. nisi enim celeri satisfactione
 ciuitas militibus prouideret, illi mox viuerent ad de-
 structionem, quam discretionem per antiphrasim ap-
 pellant, bonaque tam monasterij, quam ciuium diri-
 perentur, dum Romæ, vel alibi prelati eiusdem mona-
 sterij consuleretur, vt in simili dicitur tex. in l. si finita.
 §. eleganter. ibi, dum Prætor de danda stipulatione deli-
 berat, damnum contingit. ff. de dam. infec. & in l. 2. col.
 2. post med. ibi nedum sibi lucrum studeant. C. de off.
 præfec. prætor. Africæ. quibus confert dictum Ouidij,
 illa loquebatur, nauem sibi habebat Vlysses. relatum per
 31 Bal. in tit. de pace constan. circa fi. ¶ vnde ex tam ma-
 gna causa, & vt periculis obuietur, licitum est leges trans-
 gredi. l. si hominem. ff. mandati. cum multis congestis
 ad hoc per Fely. in c. 1. col. 16. de constitutio. & laf. in l.
 cum seruus. col. si. ff. de condic. cau. data. sique præter
 iuris formam contributiones etiam ab ecclesiasticis fe-
 32 riantur exigere, ¶ quia in his extraordinariis, & exor-
 bitantibus oneribus ordinem non seruare ordo est, qd
 tamen intelligo quo ad modum procedendi & exigen-
 di tantum, non autem quo ad quantitatem exactionis,
 ita vt monasterium predictum nullatenus pragraue-
 tur. sed cum eo mitius agatur, vt par est, & rationabiles
 quippe cum sit in hac urbe tanquam radijs stella chri-

stianæ religionis, ac vnicum religiosæ vitæ specimen.
 33 ¶ Nam & ipsi monasterio satius erit duobus imminen-
 tibus malis grauius euitare, quam vtrunque subire, l.
 quotiens nihil. ff. de regu. iuris. l. si cur. in fi. vbi Paul. de
 Castro illud colligit. ff. si seruit. vendicet. & c. duo. 23.
 distin. Præterea, & tertio non procedit etiam dicta con-
 clusio, vbi superior ecclesiasticus desinit, seu non fa-
 cit contributionem fieri pro bonis ecclesiæ. per tex. in
 capit. Principes seculi. cum gloss. 2. circa fi. 23. quæstio.
 5. & no. per Aufer. in tract. de potestate secul. & eccle-
 sia. præposit. in fin. suæ repetit. in clem. 1. de off. ordina-
 rij videlicet in tertia fallentia primæ regu. satis autem
 perspicuum, & manifestum est, Episcopum vel cleri-
 cum etiam a laicis requirantur, non posse prouidere,
 vt dictum monasterium contri. uat, cum eis non subdit,
 vt prædictum est, imo etiam si possent id nolle, vel
 non curarent, tum quia verendum quodammodo il-
 lis est ecclesiasticos in ijs vrgere ar. c. nouum genus de
 decimis, sicut de lupis innatum de lupo non edere (vt
 vetus est adagium) tum etiam, quia ipsi episcopus, &
 clericus in pari casu existunt, si quidem contribuere in
 dictis oneribus pro bonis suarum ecclesiarum videan-
 34 tur; adeo quod etiam si vellent se in ipsis intromitte-
 re rationabiliter possent vt i super. & i recusari. cap. cau-
 sam quæ inter. de iudicijs & c. personas. de testibus. Ac
 cedat quod etiam si secularis non habere potestatem
 in ecclesiasticos, vt eos ad contribuendum in oneribus
 astringere possit, id tamen verum est, vbi directo astrin-
 gerentur, sed per indirectum secus est, iuxta nota. per
 Bald. in c. postremo, tertio, circa finem. de appellatio.
 35 dicentem, ¶ qd Principes seculares possunt ecclesiasti-
 cos ad aliquid compellere causatiue scilicet subtrahen-
 do eis redditus, & obedientiam, non autem imbuſan-
 do sibi. Facit gloss. in l. 2. in principio, in verbo suspen-
 dum ibi, & quomodo cogitur. ff. si u. matrim. & in ter-
 minis istis hoc decidit Bald. in auth. sed periculum. col.
 fin. vers. & si dicatur. C. sine censu vel reliquis, post In-
 nocen. in cap. postulasti. de foro competen. in eo rela-
 tum; ex quo inferitur, ¶ quod officiales dictæ ciuitatis
 36 poterunt capere fructus, & mobilia prophana mona-
 sterij eaque retinere donec contulerint in oneribus præ-
 dictis, quod etiam comprobatur ex notatis per con-
 demnet Bal. in l. fin. §. fin. versic. hoc facit ad quæst. C.
 37 cõmunia de legatis. vbi determinat, ¶ quod licet ex for-
 ma statuti quis non possit bona acquirere in territorio,
 si tamen aliqua emerit, illa poterit retinere donec pre-
 38 tium sibi fuerit restitutum. ¶ Nam plura de iure per in-
 directum fieri permittuntur, quæ directo prohiben-
 tur, maxime quando militat diuersa ratio, vt in casu
 isto patet ex præmissis c. ex tenore, cum ibi nota. de tes-
 tibus, & no. gl. in cle. 2. in verbo directo, eo. ti. Vltius
 39 & quinto ¶ non procedit conclusio prædicta propter
 solitam obseruantiam in contrarium expressam, ma-
 nifestamque tollerantiam Papæ & vniuersalis Ecclesiæ,
 quod officiales laici pro obtinendis contributionibus
 in huiusmodi oneribus ab Ecclesiasticis, faciunt execu-
 tionem in eorum bonis, & fructibus beneficiorum. Ex
 his enim censetur quædam tacita dispensatio sic facien-
 di. c. quod dilectio, cum ibi notatis. de consang. & affi-
 ni. & Felinus tradit in c. quoniam. colum. pen. in fine.
 vers. in eadem, de simonia. Nec obstat si dicatur, quod
 huiusmodi consuetudo reprobat a iure, vt in c. cle-
 ricis. de iudicijs. & in capit. audientiam, de consuetudo
 ergo non debet attendi. c. non præstat, de reg. iur. in 6.
 imo potius corruptela quam consuetudo iudicanda
 est, ac reiicienda. c. fin. de consuetu. Quia respondetur,
 quod obiectio procederet, vbi adesset sola consuetu-
 do laycorum, sed cum in casu isto concurrat toleran-
 40 tia Papæ & Ecclesiæ sequens est, per præallegata ¶ multa
 enim operatur superiorum tollerantia contra regulas iu-
 ris. imo facit ius in oppositum. l. Barbarius. cum ibi no-
 ta. ff. de off. prætoris. & securitatem præbet, vt Salicet.
 no. in l.

not. in l. nullus. C. de iudicis. & facit aliquid esse licitū, quod alias non esset, iuxta scripta per Alexan. in cons. primo. colum. fin. in 2. parte. & consil. 8. est aduertendū in 6. parte. Postremo dicam prout alias in pari casu cō-
41 ciui. & quod in subsidium scilicet non providentibus officariis ecclesiasticis, vel secularibus, quod monasterium contribuat liceret cuiusdam patientibus etiam in foro conscientie, de bonis ipsius monasterij sibi ipsis propria auctoritate satisfacere, ac etiam furtive bona ipsa diripere, per text. in c. dominus noster. 23. q. 2. vbi Archidia. illud eleganter confirmat, eamq; sequitur & comprobat Alexan. consil. 135. circa primum. col. r. volum. 1. tradit etiam Felin. in c. quonia, colum. pen. de simonia. ac Ias. in l. prima. C. de testamē tis. maxime si absque scandalo fieri possit, ut ibi per Alexan. vbi supra. & licet Florianus ut ibi refert, dicat in l. itaque. ff. ad l. Aquil. istud esse mirabile. non tamen est admiratione dignum, cum de hoc sit regul. iur. in l. non est singulis. ff. de reg. iuris, in 6. imo est precipuus casus, in quo licet sibi propria auctoritate ius dicere, ut gloss. & Docto. notant in dicta l. nullus. in versicul. vitionem. C. de iudicis. Abb. post Imo. in cap. i. colum. 3. & vlt. de immunit. eccles. Alexan. in l. prima. §. nunciatio. colum. 2. ff. de noui operis nunc. & plenius D. Claudius Sayellus in l. v. vim. colum. 41. ff. de iusti. & iure. Sed hoc ex abundanti dixi & salua saniori sententia arbitror enim monasterium prædictum non recusaturum congruam facere satisfactionem, siue contributionem, si tamen moderata sit, habita ratione aliorum onerum sibi inconvientium, prout fieri debet, & summa conclusi in quarto articulo.

S Y M M A R I V M.

- 1 Instrumenti deperiti tenor ex testibus quomodo probetur, numero 1.
- 2 Scriptura in archiuo publico reposita ad hoc ut fidem faciat qua sint necessaria. & 3. & quod fidem tantum faciat respectu eorum que sunt in territorio eius loci, vbi est archiuum. nume. 3.
- 4 Exemplo in archiuo publico recepto, quando cedatur. & numero 7.
- 5 Scripturis existentibus in camera, siue in sacro Scrinio Principis plena fides est adhibenda, & plura specialia de scripturis repertis in archiuo publico, vide nu. 6.
- 6 Supplicatio signata producta ex archiuo publico inducit notorium. Camera Principis idem est, quod Serinium siue archiuum Principis. nu. eodem.
- 8 Dispositio omnis præsupponit substantiam & qualitatem actus de quo loquitur.
Ad positionem verbi sequitur solemnitas, que ex huiusmodi verbo resultat. nu. eodem.
- 9 Magistri Camera Principis Officiales publici & perpetui esse dicuntur.
- 10 Enunciatiua verba alicuius instrumenti antiqui probationem inducunt.
- 11 Argumentum a solitis in iure est validum.
- 12 Iuri redimendi, an præscribatur spat. o 30. annorum.
- 13 Prescriptio contra Principem nisi sit centum annorum non currit.
- 14 Prescriptio quibus temporibus cesset, & currere desinat.
- 15 Princeps an possit ius questum ex prescriptione tollere.
- 16 Restitutio contra prescriptionem ex capite ignorantia, & ex capite generalis clausule, si qua mibi in ista causa conce-
ditur.
- 17 Per alienationem factam sine licentia directi domini, deuoluitur feudum ipsi directo domino.

DECISIO LXIX.

De scripturis repertis in Archiuo publico quam fidem faciant.

X processu agitato inter spectabilem procuratorem filicalem & nobile Augustinum de aduocatis vtilem dominum Valarboyti duo discutendi proponuntur articuli, quibus absolutis facile erit scire quis iustius induatur arma. Primus igitur est, An sit probata filici petitio, in eo quod proponitur Sereniss. Duci nostro ius redimendi Fogagia, & iurisdictionem Valarboyti fuisse, cum non appareat de aliquo instrumento publico, quod sit ut prima facie videatur dicendum non esse probatum filici intentionem, non quidem ex testibus, & quia non concludunt ad probandum tenorem instrumenti deperiti, ut ex eorum lectura apparet iuxta notata per Bartol. & Paul. de Cast. in l. sicut. C. de testibus. Felin. in capitulo. sicut, numero 2. & sequenti. de re iud. multo minus ex scripturis prodactis, cum sint exempla, quibus non est fides adhibenda iuxta notata in authent. si quis in aliquo. C. de edendo. l. 2. ff. de fide instrumenti. Nec eodadiuari videtur ex eo, quod licet sint scripturæ priuatæ tamen fidem faciant, cum fuerint desumptæ ex archiuo publico. authent. ad hęc. C. de fide instrumenti. capitulum audientiam de præscrip. & vbi que docto. quia respondere potest, quod ad hoc ut scriptura reperta in archiuo publico probet, tria saltem esse necessaria, quæ ponit Felin. in d. ead. audientiam, colum. 4. versicu. ponit Felin. in d. cap. ad audientiam, colum. 4. versicu. prima conclusio, post Bald. & Ioan. Andream per eum citatos. Primum quod illi archiuo sit præpositus officialis publicus. Secundum quod huiusmodi scriptura fuerit posita inter scripturas authenticas; Tertium, quod ex consuetudine faciat fidem, & idem tenet colum. sequē, versicul. quinta conclusio. sequitur Socinus consil. 238. nume. 5. & 6. Decius in cap. cum causam. colum. 3. versicu. quarto fallit. post Abb. & Aret. ibi de probationibus. & in consil. 458. nume. 5. vbi dicit non valere consequentiam, hæc scriptura reperta est in archiuo publico, ergo est authentica, ex quo ibi reponuntur etiam scripturæ non authenticæ. Item & quarto requiritur, & quod huiusmodi scriptura habeat testimonium authenticum, quia officialis archiuo præfectus attestatur esse scripturas archiuo, non autem in archiuo repertas: quia posset esse, quod ibi per priuatum fuissent posite, Cornueus consil. 142. litera a. volum. 3. quem refert & sequitur Decius in d. cum causam. & in authent. si quis in aliquo, col. 5. versicu. 6. fallit. C. de edendo. Abb. in ead. audientia. nu. 11. de præscrip. per text. in authent. ad hęc, de fide instrumenti. D. Crauera in suo tracta. de antiq. tempo. in prima parte, nu. 194. Sed in casu nostro non apparet saltem dicta scripturæ fuisse inter scripturas antiquas archiuo, nec officialis attestatur esse scripturæ archiuo, ergo non est probata intentio filici. Accedat quod scribit Alex. consil. 16. col. 5. versicu. indeo etiā ad scripturas. vol. 5. quod scripturæ archiuo publici ita demum creditur, si notarius sit mortuus, & non reperiantur scripturæ eius alibi qd in archiuo, & quod debet perari hæc negatiua utilis non sufficit. Sed in casu nostro prout dicunt aliqui testes visum fuit quoddam originale extra camerā, ergo non sufficit quod fuerit repertum in camera.

4 Non obstat & quod exemplo reperto in archiuo publico credatur Alex. in d. authent. si quis in aliquo col. 2. versicu. sexto fallit, & ibi Ias. col. 3. quia duobus modis rēderetur. Primo quia procedit qd tale exemplū est factū parte vocata. Fely. in d. ead. audientia. nu. 14. secundo rēderetur non pcedere, qm in ipsa scriptura diceret, qd est exemplū, ita animaduertendū dicit Dec. in d. authent. si quis in aliquo. nu. 23. quæ sequuntur Moder. Paris. de feu. ti. §. 5. nu. 32.

Contrarium tamen verius visum fuit attentis scripturis in actis prodactis, quæ cū prodite sint ex camera siue ex

siue ex sacro scrinio Serenis. Ducis plene probant cad
audientiam, & c. ex literis. §. nos igitur de præscriptio-
nib. vbi scripturis existentibus in camera sedis aposto-
licæ plena fides datur. l. moris. §. non nunq; vers. solet
& sic, ne co. loci. ff. de poenis. vbi iuriconsultus vtrius
istis dictionibus archiui vel forte grammato philacio,
& in c. peruenit. 30. quæst. 1. & ibi glo. in verbo in ar-
chivis. clem. 1. in fin. de iureiurando. Ex quibus colligi-
tur, quod idem est dicere Camera Principis, sicut scri-
nium siue archiuum Principis. concordat. glos. & ibi
Io. de Platea. in rub. C. de proxim. sacrorum. scrinio-
rum. lib. 12. Dec. in l. scriniarios in princ. C. de milit. te-
stamento, quod etiam probatur ex decreto ducali po-
sito sub titulo de duobus clauigeris. rottæ domini fol.
38. Et de Camera computorum. ponit Guid. Pap. quæst.
454. his accedit quod dicitur de scripturis extractis ex
archiuo publico, quibus etiam si non sint manu no-
tarij confectæ plena fides datur, eo ipso quod magi-
stratus, siue archiuarius eas ex archiuo publico prodixisse
attestatur authen. ad hæc & ibi glo. in verbo testimo-
nium in principio. quam sequitur Ange. Albe. & Paul.
de Castro. C. de fide instrument. & ibi Bal. in rub. col. fi.
versic. quintum supplementum. Ias. in l. admonendi.
nu. 136. ff. de iureiuran. Bart. in l. & si contractus. col. 1.
versic. venio ad authenticam ad hæc. C. eodem titu. glo.
in d. c. ad audientiam in verbo librum censualem. vbi
Abb. nume. 11. Innocent. in c. 1. in fin. de procurato-
ribus. Atba. in c. 2. nu. 6. & ibi Cardi. nume. 6. de fide in-
strument. Felin. in c. cum causam. numer. 7. post alios
per eum relatos. de probat. Cagnol. in l. 2. num. 324. ff.
de orig. iuris. Roman. conf. 319. §. & conf. 350. colum.
5. versic. ceterum ubi dicit, quod supplicatio signata
producta ex archiuo publico inducit notorium. & ta-
men de se prædicta supplicatio signata non probat gra-
tiam, vt concludit Gomel. in regula de non iudicando
iuxta formam supplicationis quæstio. prima, & dicit
Bald. in c. cum super. col. penult. vers. quero quod fi
constat de sententia, & re iud. quod si constat senten-
tiam latam, & postea reperitur cancellata in archiuo
publico, nihilominus mittitur executioni quod ta-
men mihi durum visum est quia si cancellata quomo-
do executionem merebitur, & aliud speciale de scriptu-
ra reperta in archiuo publico ponit Angel. in auth. de
deffensorib. ciuit. §. præcepta. in fi. quod omnia acta of-
ficialis posita in archiuo publico debent exhiberi cui-
cunq; petenti, licet alias antequam reponantur in ar-
chiuo non possit peti copia, nisi ab eo tantum cuius in-
terest. Afflict. decis. 303. nu. 5. Boveri. in fuisung. in ver-
bo probatio. nu. 22. Alba conf. 16. nu. 7. & conf. 34. nu.
13. intellige tamen, quod dicitur scripturam repertam
in archiuo fidem facere, procedere respectu eorum,
qui sunt in territorio eius loci vbi est archiuum, & non
quoad existentes extra territorium, & non subditos.
Alex. conf. 23. nu. 3. vol. 5. & conf. 16. nu. 5. vol. eodem
dicit tamen Craue. conf. 274. nume. 6. quod archiuum
multum operatur.

Non obstat quod scripturæ productæ ex camera sint
exempla quæ regulariter non probant d. auth. si quis in
aliquo quia prædicta regula fallit in exemplo reperto
in archiuo publico nam propter authoritatem loci pro-
bat, secundum Alexand. in d. authen. si quis in aliquo.
col. 2. vers. sexto fallit Deci. conf. 161. nu. 23. Mod. pari.
de feu. tit. 1. §. 5. nu. 28. Nec repugnat quod Dec. ibi di-
cit esse animaduertendum quod si scriptura exempli
reperiat pro exemplo. Ita quod scriptura reperta in ar-
chiuo dicat hoc est exemplum non videtur probare,
quia pro exemplo. ibi est posita. arg. l. 1. §. si quis duo-
bus. ff. de bonorum possessionibus. secund. tab. si vero
scriptura reperta in archiuo nihil dicit de exemplo vi-
detur probare, quia iudicio meo salua reuerentia Deci-
j, & aliorum non bene loquitur. Nam cum Alexand.
& Ias. post alios doctores dicant quod exemplo reper-

to in archiuo publico, creditur, præsupponunt constare
illud esse exemplum, quia omnis dispositio præsup-
ponit substantiam, & qualitatem actus de quo loquitur.
l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. l. diuus. ff. de testa-
ment. l. 1. & ibi Bartol. & in l. 1. §. & parui. nu. 3. ff. quod vi
aut clam. Paul. de Castr. in l. testium. nu. 7. C. de testib.
Dec. conf. 410. nu. 7. Calca. conf. 87. nu. 3. & conf. 118.
nu. 3. Dec. in c. consuluit. il. 1. in 3. notab. de appellatio-
nib. Barba. conf. 57. colum. 12. tex. & ibi Barto. in l. 1. §.
item illud. ff. ad Syllan. Bar. in l. 1. in princip. nu. 13.
ff. de eden. Felyn. in c. scribam. in fin. de præsumptio. &
dicit Ias. in l. sciendum. in primo notab. ff. de verb. obli-
gatio. quod ad positionem verbi sequitur solemnitas,
quæ ex huiusmodi verbo resultat, & Alb. in l. nec exem-
plo. numer. 2. C. de fal. quod qui ponit aliquid omnia
consequitua ponere videtur. ff. de acquiren. hæredi.
l. nec is. l. pro hærede. & l. illud. Ias. in l. si quando. col. 2.
in 4. notab. C. vnde vi. Cra. de antiqui. tempo. char. 54.
nume. 98. si igitur debet apparere huiusmodi scriptu-
ram esse exemplum; sequitur quod licet hoc dicat non
propterea tollitur fides, resultans ex dispositione iuris
propter auctoritatem archiui publici.

Non obstat l. prima. §. si quis duobus. ff. de bono-
rum posses. secund. tab. quia ibi testator non habebat
exemplum pro authentica scriptura, nec hoc potest
rat priuatus facere.

Non obstat quod dicit Felinus in d. c. ad audientiam.
nume. 14. scilicet quod huiusmodi exemplo datur fi-
des si sit factum parte citata sicut dicitur de examina-
tione alterius instrumenti publici, quia si hoc esset ve-
rum non esset speciale in exemplo reperto in archiuo
publico Principis, cuius autoritate datur fides scri-
pturæ priuatae ibidem repertæ. [Moder. Pari. de feu.
titul. 1. §. 5. numer. 22.] & ideo Felinus loquitur ibi
sub dubio vtendo dictione, forte, alias male loqueretur,
nisi eum intelligeremus prout vere loquitur non
de exemplo reperto in archiuo publico, sed de exem-
plo sumpto ex scriptura priuata reperta in archiuo pu-
blico, vel de archiuo publico inferioris a Principe Mo-
der. par loco supra citato nu. 28.

Nec contra pugnat quod dicitur huiusmodi scriptu-
ram debere habere testimonium publicum, quod fit
scriptura archiui publici, quia in casu nostro non so-
lum est attestatio Zouduti comenariensis, siue Nota-
rij ipsius Cameræ, sed etiam dominorum Magistrorum,
qui attestantur hanc scripturam esse repertam in
archiuo illustrissimi Ducis inter alias scripturas patri-
monij eiusdem illustrissimi Ducis, qui quidem Magi-
stri dicuntur officiales publici & perpetui, vt conciu-
dit Dec. conf. 404. col. 1.

Non aduersatur quod dicitur quod ad hoc vt scri-
ptura quæ producitur ex archiuo probeat, requiritur il-
lam esse positam inter scripturas authenticas. quia Fel.
in d. c. cum causam. nu. 7. dicit post docto. per eum al-
legatos, quod vera conclusio est, quod scriptura reper-
ta in archiuo publico probat, si duo prima requisita ibi
posita concurrant, videlicet quod sint posita in loco
publico, & habeat custodem seu officialem publicum,
nec requiritur tertium requisitum, quod sit posita inter
scripturas authenticas, sequitur Craueta de antiq.
temp. in prima parte. nu. 194. vers. fed aduerte. Sed con-
trariam opinionem puto magis receptam & superfluum
esse huiusmodi requisitum, cum dato scripturam esse
positam in archiuo siue loco publico ad hoc destinato
& præpositum esse officialem, præsumendum est scri-
pturas ibi positas fuisse ad eum effectum, vt compro-
barentur autoritate loci, fidemque facerent. Accedat
quia huiusmodi scriptura inter authenticas posita
fuit & comprobatur primo ex rescripto quondam il-
lustris. Ducis Ludouici dato Thaurini. 14. 59. secunda
Martij, in quo fit mentio de dicto iure redimendi. Iræ
ex instrumentis die septima Martij, & alio ratificatio-
nis sub

Senatus Pedemont.

nis sub die octava Aprilis eiusdem anni, secundo ex testibus deponentibus vidisse illud instrumentum.

Tertio ex instrumento publico antiquo recognitio nis iuris ludi p̄ducto sub die 27. Julij. 1554. ex cuius verbis etiam enuncia tius inducitur probatio. Bald. & Ias. in l. cum aliquis. C. de iure deliberadi. Item ex multiplici rediutione rationum clauarij. S. Agathæ in camera con putorum, in qua semper fit mentio dicti iuris redimendi, accedit etiam, quia arguendo a solitis, t̄q̄ argumentum validum est in iure. l. certi conditio. §. si nummos. & ibi Bartol. & communiter docto. ff. si cer. petat. Euerardus in suis locis legalibus car. 63. Duces Sabaudia confueuerunt feuda alienare cum iure luendi, & recatandi quibus omnibus concurrentibus adhibenda est plena fides scripturæ. cad. audientiam, & ibi Abbas. nume. 10. & Felinus. nume. 10. de prescriptionib. & hoc maxime procedit si haberi non potest originale, quod fufficit per iuramentum constare. l. fin. C. de fide instrumento. Romanus in terminis consil. 165. quem refert, & sequitur Dec. d. capitu. cum causam. & præmissis attentis censuit Senatus esse probatum pactum luendi.

Probata igitur intentione fisci quo ad ius redimendi. Superest videre, an sit elisa exceptio prescriptio nis. 30. annorum opposita, t̄ in finis articuli discussio ne nunc non multum insistam, ne aliorum scribentium merus relator videar. Hanc questionem igitur optime tractauit Rube. consil. 3. Soci. iun. consil. 145. uolum. 1. Cagno. in l. 2. nume. 70. & sequen. usque ad num. 93. C. de pactis. inter empto. & uendit. & plenius post eum Tiraquel. in tracta. de retrac. conuen. §. 1. glo. 2. num. 2. & pluribus sequen. Didac. lib. 1. uaria. resol. c. 9. concludentes magis communem opinionem esse, pacto de retro uendendo posse præscribi spacio triginta annorum. etiam si apposita sint uerba infinitatem significatia, ut quodcumque semper perpetuo, & similia. quæ etiam sequitur Cephæ. consil. 43. nume. 12. & sequen. etiam si sit iuratum.

Contrariam tamen opinionem, quod non præscribatur spacio triginta annorum propter malam fidem tenuit Petrus Gerar. singu. 18. f. Cepo. caut. 68. nu. 5. q̄ tantum intellige ubi per eum quem refert Ausfr. in addi. ad c. folio. 2. 20. uidelicet procedere in prescriptio nibus non introductis in odium negligentis cum istis renuntianti non possit suum Bar. & Ang. per eum citatos de cuius limitationis veritate alias plenius tractabimus & prædictam opinionem contrariam sequitur J

* Paris. consil. 92. vol. 3. Rui. censil. 111. nu. 7. ex seq. vol. 1. & consil. 150. vol. 4. & alij relati per Tiraq. de retrac. conuen. §. 1. gl. 2. nu. 15. Dida. loco proxime citato nu. 2. & 5. pro quorum opinione adducebam doctri nam Bar. cui non uidi responsum ab aduersariis in l. 1. nu. 2. ff. quib. mod. usufruc. amittatur. ubi non ominatim dicit, quando aliquis legauit alicui aliquid, quod possit illud petere quodcumque, quod propter dictionem quodcumque sunt plura legata, ideo non currit prescriptio; addebam præterea, quod dicit Prac. Papiensis. in forma responsionis rei conuentionis, in verbo prescriptio nis. colu. 8. versicul. 27. ubi expresse dicit, quod promittens rem aliquam vendere nullo determinato

* tempore, non præscribit aliquo tempore [Ceph. consil. 40. nu. 5. & nouem sequentibus ubi distinguunt dictio nem promittens infinitatem ponatur. à lege vel ab homine & an sit geminata.] Dixi tamen cum disputaretur de veritate huius dicti, debere declarari, ut per Fely. in c. cum accessisset. nu. 27. uers. secundo declaratur. de constitutio. & licet prima opinio videatur magis communis, quando in pacto non interuenisset iuramentum, tamen secus est si interueniat iuramentum, argumentum eorum quæ scribit Ba b. de prescri. l. in 2. part. 3. par. prin. uers. decimo quarto principaliter quæro colu. 4. uers. 2. fallit. & J in 5. par. 5. par. prin. quæst. 6. uers. cu.

primo. prædictam conclusionem post Alexan. in d. l. nemo potest. de lega. 1. & ibi Rip. nu. 111. Fely. in c. si diligenti. nu. 19. de foro competen. Ruin. d. consil. 150. nu. 4. dicens doctores ita communiter tenere in d. l. nemo. Petr. Gerar. d. singu. 18. col. 5. Cagno. in d. l. 2. num. 86. & sequen. usque ad nume. 91. Capel. Tolof. quæst. 220. & ibi in additio. M. Antonius Bauria, de uirtute iuramenti. uersicul. 29. post Fely. in c. fin. nume. 7. de prescriptio. Brun. consil. 38. nume. 20. Hippol. singula. 141. post Angelum, Romanum, Socinum, & Ias. per eum allegatos, licet Didac. d. cap. 9. nume. 7. post Angelum, Balbum, Socinum. iun. & Boer. per eum allegatos, dicat contrariam opinionem esse crebriorem, sed tamen mihi quod non affirmo. plenius de hoc alias scripturus.

Nec forsan absonum esset dicere aduersus Principem non currere prescriptionem, nisi centenariam, Brun. d. consil. 45. nume. 6. & 7. post Ange. in l. 1. C. ne rei dominice, uel tempore possit etiam non incongrue dici, dato & non concessio, quod huic actioni potuisset prescribi spacio triginta annorum, non fuisse perfectam prescriptionem, si deducimus tempora, quibus non currit, seu dormit prescriptio, t̄ ut pupillaris ætatis, patrie potestatis Ducum Sabaudia, tempora belli, & pestis, quibus agere non potuerunt. l. 1. §. fina. C. de anna. excep. c. ex transmissa. de prescriptio. Igneus in repet. l. cō tractus nume. 103. ff. de regu. iur. Balb. de prescript. prima part. sextæ partis principa. 21. 22. & 23. casu. & in 2. parte eiusdem sextæ partis. versicul. quatuor alios casus. Bru d. d. consil. 45. nume. 3. & 4. colu. fi. Cagno. in d. l. 2. nume. 91. Pract. Papien. in forma responsionis rei conuentionis. colu. 8. & 9. Abb. in c. ex transmissa. nu. 4. de prescriptio. & consil. 3. col. 7. vol. 2.

Præterea non uidetur obflare asserta prescriptio, cui expresse tollatur priuilegijs Imperatorum, t̄ qui possunt ius quæsitum ex prescriptio ne ueluti ex iure possituo tollere. Ange. in l. Lucius in princip. ff. de euid. Brun. d. consil. 45. nume. 5. Rip. lib. 2. responsorum. respon. 13. Dec. late in cap. quæ in ecclesiis. nume. 15. versicul. quintus casus. licet Balb. de prescriptio nib. in 5. parte quintæ partis principalis intelligat præmissa procedere in prescriptio ne futura. De qua questione uide cumulatam a Portio in suis communib. conclusio nib. lib. 5. conclus. 5. colu. 6. versicul. tertio limita, & duabus colu. sequen.

Accedat, quia etiam si esset perfecta prædicta prescriptio, attamen & quondam Dux pater moderni Serenissimi Ducis nostri, & multo magis ipse modernus Dux deberet iuxta petita in integrum restitui aduersus prædictam prescriptionem legalem, t̄ ex capite iustitæ ignorantia, & ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, secundum magis communem opinionem, de qua per Socin. consil. 66. uolum. 4. Alexan. consil. 71. uolum. 1. Balb. in quarta parte principi. quæst. 29. Cagno. in dicta l. 2. numero 85. & latius in 74. quæst. post Bartol. Angel. Alexan. Socin. Ias. Fely. Dec. & Afflic. per eum alleg. Hippoly. in l. qui filiam. nume. 73. ff. ad leg. Cor. de fal. Tiraq. de retrac. in verbo, a tal tempore. §. 1. gl. 2. nu. 54. & seq.

Ceterum cum pars Ardizoni, & sic dimidia fuerit alienata sine licentia directi domini, & iure alio diu, negari non potest, quin huiusmodi portio fuerit directo domino deuoluta. c. 1. §. si. quæ sit prima cau. beneficii. & in c. 1. de prohib. seu. alien. per Feder. §. calidis. & ibi gl. Iac. a S. Georg. in sua inuestit. in uersic. & cum pacto. de non alienan. nu. 2. & ubique communiter docto. Brun. d. consil. 45. nu. 1. & 7. iuxta tamen distinctio nē Cur. in tracta. de seu. in 4. par. prin. quæst. 4. Ex quibus omnibus censuit Senatus prædicti ius redimendi competere serenissimo D. nostro, saltem opere restitutionis in integrum; An autem attenta forma pacti iuedi possit Serenissimus Dux facta redemptione alium in

uestire

vestire, cum non sit presentis speculationis in aliud tempus differam.

SYMMARIUM.

- 1 Cautio que dicitur necessaria, & que voluntaria.
- 2 Criminalibus in causis qui relaxandi non est, nisi datis fideiussoribus satisfecisse qui promittit videtur ut si iste promissioni prestando iuratori cautionem, vel iurando se non inuenisse fideiussores.
- 3 Illustribus personis remittitur necessitas prestandi idoneam cautionem, & statuitur eorum iuratori cautioni, & ibi limitatur.
- 4 Cautio iuratoria locum non habet in eo, qui sponte se obligauit ad satisfaciendum.
- 5 Iuramentum ad probationem impeditur non releuat, nisi ad iudicem deferatur.
- 6 Impedimentum, seu impotentia, ac difficultas propter quam quis non admittitur ad probationem solum iuratoria cautionis, ubi satis dare tenebatur, an probari per iuramentum possit.
- 7 Pena conuentionalis committitur, etiam si nihil intersit stipulationem principalis non observari.
- 8 Pena ubi certa est conuenit etiam in pratorijs stipulationibus non inspicitur interesse, & nu. 1. cum seq.
- 9 Admissores publici, si legi iuramentum non reddiderint, & contingat probari aliqua bona ad cameram spectantia ad ipsos peruenisse, quia pena puniuntur.
- 10 Donatio generaliter facta de omnibus bonis presentibus & futuris, si libenter retento non adit.
- 11 Penam positam in stipulationibus de iudicio factis ita demum committitur, si intersit.
- 12 Stipulationes penales mere conuentionales que dicantur.
- 13 Stipulatio que dicitur pretoria, qua iudicialis, & quando iudicialis esse debeat.
- 14 Int. r. q. 2. q. 2. 2. 1. stipulationibus penales inspicitur, & eorum ratio datur.
- 15 Pro iussu q. a. iuratis in obligationibus factorum censetur facta ad taxandum interesse.
- 16 In criminalibus causis sanguinis penam exigentibus cum nullam aut certam recipiant determinationem, seu estimationem interesse non attenditur.
- 17 Fideiussor promittens si iurare eum in causa criminali, in qua venit imponenda pena pecuniaria, & equipatur fideiussori promittenti iurare aliquem in causa civili.

DECISIO LXX.

De eo, qui promittit cautionem idoneam intra certum tempus prestare suo pena, an si iurauerit se exactissimam fecisse diligentiam reperiendi fideiussores, quos reperire non potuit, pena effectum suum sortitur.

Vm in castro ciuitatis Vercellarum detineretur dominus Bressiaci, petijt ad retentionem se relaxari, offerendo se paratum sub obligatione bonorum suorum submittere, & cauere de non recedendo a ciuitate Vercellarum, cuius precibus annuens Senatus, censuit eum esse relaxandum, facta prius submissione de reddendo legalem rationem, quorumcunque administratorum per eum, non recedendo a domo solite habitationis, non alloquendo extraneos, se presentando quocumque fuerit requisitus, & de prestando infra sex dies cautionem idoneam pro summa scutorum decem mille, quod obseruabit omnia & singula premissa, ac ea ratificari faciet per filium ipsius D. Bressiaci, qui volens relaxari, omnia & singula obseruare promittit, & in casum contrauentionis donationem fecit illustri. Duci stipulante notario de omnibus bonis, &

iuribus presentibus, & futuris, quae quidem omnia obseruauit, excepto quod cautionem idoneam intra tempus statuta non praestitit, iurauit tamen exactissimam fecisse diligentiam reperiendi fideiussores, quos reperire non potuit, quare nunc petijt declarari donationem suam effectum sortiri debere. Quaestum: si ita, an iure peteret. Et pro intelligentia huius quaestionis videndum est, an huiusmodi promissio de prestando idoneam cautionem, obseruandi omnia & singula sit necessaria, aut voluntaria, & cum necessaria dicatur, ad quod quis a lege astringit, licet causa fuerit voluntaria, voluntaria vero mere dicatur, quia quis non astringitur, nisi voluntate sua. Si fideiussor. §. necessaria. & ibi glo. & l. de die. §. tutor. & ibi Bartol. & Paul. de Castro. ff. qui satisfada. cogantur. quia propter concludo in casu nostro esse necessariam, non tamen meretur, nam licet volens relaxari a carceribus in criminalibus us debeat dare fideiussores. l. j. & ibi docto. ff. de cust. reo. Hipp. late in sua prac. in §. attinga. & in casu nostro etiam interuenerit iussus illustri. Senatus, attamen ab initio habebat causam voluntariam, quia potuit tunc non velle relaxari, sed stare in castros nihilominus de hac sicut de mere necessaria iudicandum est, Pau. de Cast. in d. §. tutor. nu. 2. Aretilate. consil. 87. colum. 1. quo casu videtur dicendum satisfecisse dictae promissioni, si iurasset se non inuenisse fideiussores, & praestitisset iuratori cautionem. em. l. generaliter. C. de episcopo. & cleri. §. sed hoc. Institu. de satisfada. la. late in l. j. num. 22. & 23. ff. qui satisfada. cogantur. quod praestitum locum habere debet in ipso domino Bressiaci, eo quia reuenerat illustrem dignitatem, ex quo fuit Praefectus sacri cubiculi quondam illustri. Ducis. l. j. C. de praepositi. sacro. cubiculo. l. 2. C. ut dignitas. ordo seruatur. lib. 12. §. & constitutis in tali dignitate remitti debet necessitas prestandi cautionem idoneam, sed standum est eorum iuratori cautioni. l. quoties. C. de dignitate. lib. 12. glo. fina. verfic. quibusdam tamen in l. j. ff. qui satisfada. cogantur. & ibi Bar. in fidic. quod huiusmodi personae debent se submittere nudae cautioni, & obligare bona sua, non tamen tradere, quod tamen intelligo, iuratoria cautione adhibita, iuribus proxime allegatis.

Sed praemissis obstat, quia dispositio d. l. quoties. locum non habet cum proceditur contra illustres personas in criminalibus ex officio & hoc colligitur ex illis verbis, quoties ex priuata interpellatione intra limitat Luc. de Pen. ibi in principi. in verbo priuata item limitatur non procedere, quando ageretur de graui crimine, & facit tex. in l. j. ff. eod. titu. Luc. de Pen. in d. l. quoties. colum. 4. verfic. item qui committitur. post glo. in l. j. ff. de cust. reo. quod quando locum habet, ar. dicit remittendum iudicis arbitrio. Tercio, si non videtur locum habere iuratoria cautio in eo, qui sponte se obligauit ad satisfaciendum, quia imputandum est ei, qui necessitatem satisfaciendi sibi praeposuit. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisfada. cogantur. in d. l. j. nu. 23. verfic. sexto limita & videtur in terminis decisio Bal. in p. 64. vol. 1. quod is, qui promittit fideiussorem dare infra certum tempus sub certa poena, incurrit poenam, quae potest exigi non obstante purgatione morae; accedit quia forte non dicitur legitime probata enunciata difficultas reperiendi fideiussores per praedictum iuramentum ex his quae notat Bartol. in l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. vbi Alex. post Barto. & lo. And. licet, tamen cautus esse debet is, qui allegat impedimentum, ut iuret, nisi ibi deferatur a iudice, quia alius iuramentum non releuat eum Bar. in l. qui committitur. ff. de rem. Fel. in c. ex transmissa. de praescrip. Rip. in l. 4. §. Caro. nu. 65. ff. de verb. obliga. Quare distinguendum in primo, & quod aut queritur de probanda impotentia ad effectum, ut ad obtinendam iuratori cautionem admittatur, & tunc huiusmodi impotentia potest probari per iuramentum & habet locum dictum in l. j. nu. 22. ff. qui satisfada. cogandi

cogan. Aut querimus de probanda ipsa impotentia, seu difficultate simpliciter, & tunc non sufficit probatio per iuramentum, sed requiruntur ea, de quibus per Bar. & alios proxime allegatos; ita in simili distinguit Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo summa rie colum. 3. vers. in istis si quidem loquimur. Verum, cum in casu nostro proponatur nullam fuisse prestitam cautionem, ideo non sufficeret forte iuramentum prædictum ad probandam impotentiam, & propterea frustra queritur, an iuratoria cautio sufficiat, cum non en tis nulla sint qualitates, facit. l. diuus. ff. de milit. testam. & l. j. §. parui. ff. quod vi aut clam, nisi velimus dicere promissionem cum hypotheca bonorum sufficere, ex quo dominus Bressiaci est euidenter idoneus, vt quia possidet in mobilia, & est diuinus; quo casu sufficit nuda cautio ipsius cū generali hypotheca bonorum, vt singulariter not. Bar. in l. quicunque. 2. C. de fund. pa trimo. lib. 1. quem refert & pro singulari citat las. in l. 3. in 2. col. in §. fallen. C. de ver. sig. Alex. consil. 37. num. 14. lib. 2. Pau. de Castro. in l. diuortio. §. interdum. & ibi las. in 2. & 3. col. ff. solu. matri. vbi Bart. ab Alexan. defendit qui contrarium tenet, & cautio prædicta necessaria est, ut prædiximus, quo casu sufficit secundum Castren. in l. sciendum. nu. 3. ff. qui satisd. cog. bona immo bilia possidere.

Videndum igitur est an dicta donatio sortiri debeat effectum, præsupposito quod sit facta in poenam non obseruantis, etiam quod dictum non fuerit nomine pe nã, vt concludit Aret. & alij relati per Rip. in d. §. Caro. nu. 8. Rui. ibi in prin. & Alcia. nu. 35. & 36. dicentes hãc esse communem opin. Et videtur dici posse poenam de beri, etiam si non interfit fisci cautionem fuisse prestitã l. 2. §. fina. & l. seq. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbor. obli. & Infit. de iudi. stipu. §. alteri. tñbi pena con uentionalis committitur etiam si nihil interfit stipulatoris stipulationem principalem obseruari, Bal. d. consil. 64. vol. 1. nec in ea datur penitentia, las. in l. quamuis. nu. 9. & in l. fin. C. de in ius vocã. quod etiam locum habere videtur in prætorij stipulationibus, arg. l. si. ff. si quis in ius vocan. non ierit. gl. in l. 2. in verbo interfit. eodem tit. l. 2. §. fina. ff. qui satisd. cog. l. sed & si quis. §. item que ritur. ff. si quis cautio. & in l. in omnibus. 2. & si. ff. de præ 10 stipula. tñbi quando pena est certa conuenta, etiam in illis Prætorij stipulationibus non inspicitur interese, & istud maxime procedit in criminalibus, in quibus non consideratur interese, gl. final. in l. 4. ff. de custo. reo. & ibi Albe. gl. pen. in l. 2. §. fin. & ibi Bar. Bal. in fi. & Albe. nu. 3. ff. qui satisd. cog. & idem dicit Bart. in l. lu lianus. nu. 8. & ibi Albe. nu. 13. ff. eo. ritu. sed nos sumus in criminalibus etiam respectu redditionis rationis ad 9 ministrorum per eum; tñ quia si legitime rationem non reddet, & contingat probari aliqua bona ad Sere nif. Ducem spectantia ad ipsum inquisitum peruenisse ac ea occultasse, & penes se retinuisse incurrat poenam quadrupli, secundum regulas cameræ computorum, & de iure communi possit damnari ad restitutionem retentorum, & amplius tertia parte, argum. l. 4. §. sed si quis pecuniam. ff. ad leg. lul. pecu. aut in poenam dupli, arg. l. ex cellentia. C. de eroga. milita. anno. libr. 12. Soc. consil. 46. col. 4. ver. quinto & vltimo, repetito in consil. 213. liij. vbi videtur sentire, quod immo imponi possit poena amputationis manus, arg. tex. in §. coges. in auth. de mand. Princip.

10 In contrarium tamen facere videtur, tñ quia huiusmodi donatio facta Illustrif. Duci de omnibus bonis & iuribus presentibus & futuris nihil penitus retento, de quo disponere possit, non valet, vulgata. l. stipulatio hoc modo concepta, & ibi late las. col. j. & 2. ff. de verb. obli. quæ etiam non validatur iuramento secundum communem opinio de qua per las. ibi numer. 11. licet in casu nostro nullum interuenit iuramentum, & da to citra veritatis præiudicium, quod mero iure subfi

steret huiusmodi donatio, seu stipulatio penalis adhuc dicendum est non committi poenam, nisi interfit fisci cautionem fuisse prestitam. l. 2. in fi. ff. si quis in ius vo. ca. non ierit, ubi si non interfit actoris, prætor poenam 11 remittit, & ibi Alexan. nu. 2. tñ quod in stipulationibus de sistendo in iudicio, & similibus, pena ita denum co mittitur si interfit. l. si. §. j. ff. de eo per quem fac. erit, & sequitur Ang. ibi, & facit quod Bar. in d. l. in omnibus. ff. de præ. stip. quod in prætorij stipulationibus pena censetur apposta loco interesse, hinc dicit Alex. in d. §. Caro. nu. 4. 1. in fin. quod prætor potius præsumitur poe nam loco interesse posuisse, quam pro contemptu, cū dictæ stipulationes apponantur etiam inuito promif fore, iō illi succurritur, quia fit mitior, & ad stipulat. tex. in l. & si post tres. & ibi gl. ff. si quis caut. & ratio est, quia Prætor, siue magistratus aequitatem præ oculis habere debet. l. quod si Ephefi. ff. de eo quod cer. loco.

Non obstant in contrarium adducta, & primo text. in l. 2. §. fina. cum l. seq. & l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de 12 verb. obli. cum simi. tñ quia loquuntur in stipulationi bus poenalibus mere conuentionalibus, quæ ex conuen tione vtriusque partis concipiuntur, hoc est, neque ius su iudicis, neque iussu prætoris, sed ex mera conuentione contrahentium fiunt; nam huiusmodi dicuntur me re conuentionales. Infit. de diuif. 13 stipul. nos autem sumus in stipulatione tñ iudiciali, siue Prætoria; licet enim nulla lege ciuili, nulloque edicto Prætoris mortui proficiantur, attamen cum ex me ro officio Senatus processerint, iudicialis, siue præto ria dicitur. l. 5. §. iudiciales. & §. prætorie. ff. de verb. obli. & ibi Pau. de Cast. & Alexan. in prin. & §. iudiciales. cū §. seq. Infit. de diuif. stipu. Nec ex eo qñ partes ita postea conuergerint de præstanda cautione, & pena in casum contrahentionis definit esse iudicialis, fide prætoria d. l. in omnibus, & ibi Bar. ff. de præ. stipu. las. in d. l. 5. nu. 8. ff. de ver. obli. Quo fit, vt in huiusmodi iudicialibus, siue prætorij stipulationib. magistratus se intromittat, vt non committatur poena, nisi interfit, ita responder Bart. in d. l. 2. num. 14. post glo. ff. si quis in ius voca. non ierit, cum refert & sequitur Alexand. in l. 2. §. si. col. 2. vers. limita primo. & ibi las. col. 5. ver. tertio limita. ff. de verb. obli. post Ang. in d. l. 2. si. si quis in ius voca. non ierit, Bal. in d. l. & si post tres. col. 3. ver. quarto oppono. ff. si quis cautio vbi idem tenet ipse las. num. 20.

Non obstat tex. in l. 2. §. fin. ff. qui satisd. cogan. cum alijs concordantibus supra allegatis; quia licet iura prædicta loquantur in prætorij stipulationibus, attamen non dicitur quod possit agi ad poenam, etiam si non interfit; sed solum iñ habetur non esse probandum quanti inter erit, cum tantū videatur esse probatum interese, quanti est poena d. l. si. ff. de præto. stipu. Sed si non interfit nō poterit estimari, cum nullius entis nulla sint qualitates ergo saltem probari debet quod interfit, ita subtiliter concludit Bal. in d. l. & si post tres. colum. 2. vers. tertio 14 opponitur, vbi distinguit, tñ quod aut loquimur in poe nis iudicialibus, & tunc inspicimus interese, aut in arbi tralibus, & dic, ut in l. cum pena. ff. de recep. arbit. aut in pena extrajudiciali, & dic vt in l. 2. §. fina. & l. sequen. ff. de verb. obli. & quando inspicitur interese, non atten ditur quod pena commensuretur ipsi interese, non at tenditur quod pena commensuretur ipsi interese; sed vt non possit agi, nisi interfit. eandem fere distinctionē facit in d. l. 2. §. fin. ff. si quis in ius voc. non ierit, & ibi las. nu. 12. & formatur ex his quæ dicit Rip. in d. §. Caro. nu. 158. circa fin. ff. de verbo. obli. tñ quod in obligationibus factorum promissio quantitas dicitur facta ad taxan dum interese. §. non solum. Infit. de verb. obli. & in l. si ff. de præto. stipu. ex quo inferitur, quod si constaret non interese non possit peti pena, prout consiluit Soci. con sil. 233. colum. penul. & fi. Cum igitur nos sumus in sti pulationibus facti iudicialibus, siue prætorij, debemus inspicere, ad hoc, vt committatur pena, an interfit fi

sci cautionem idoneam fuisse prestitam.

- Non obstat, quod dicitur in criminalibus non attendi interesse, secundum glossam in d. l. 4. ff. de custo. reor. cum similibus, quia iura predicta procedunt in criminalibus exigentibus poenam sanguinis, cum ea non recipiant certam determinationem, seu affirmationem, ita sicut Barro. & Alberici in locis proxime allegatis, dum loquuntur in causis criminalibus, in quibus non versatur interesse pecuniarum, ergo a contrario sensu, ubi versatur interesse pecuniarum, quia pena est pecuniaria, dicendum est, inspician interit, & hoc clarius sentit Pau. de Cast. in d. l. 2. §. fin. nume. 5. ff. qui fatid. cogan.
- 16 ¶ ubi requiratur fideiussorem promittenti reum sistere in causa criminali, in qua veniebat imponenda pena pecuniaria fideiussori promittenti sistere aliquem in causa civilis, sed nos sumus in casu, in quo imponeretur pena pecuniaria certa, siue ex dispositione iuris, ut in legibus supra in contrarium allegatis, siue ex forma capitulorum Cameræ, si legaliter ratione non redderet, ergo inspicendum est an interit.

Nec obstat §. coget. in athen. de mand. Princi. quia loquitur in exactore publico, cuius officium erat omnia perfecte conscribere, & cum sumus in penalibus, & odiosis non debet extendi ad casum nostrum. capitul. odia. & capit. in penis de reg. iur. in 6. expectandus igitur erit calculus redditionis rationis, ex quo cognoscetur, an fisci interesse possit cautionem predictam fuisse prestitam, quam fieri posset, quod non interesset, ut puta si legaliter, & legitime rationem redderet, argum. nota in l. procurator ad exhibendum §. fin. si rem rat. habe. Et ita censuit Senatus esse condemnandum dominum Bressiaci, non quidem ad penam conuictam, cum ea improbetur a iure, sed ad interesse, quanti fisci interesse probatur perfecta redditione rationis cautionem fuisse prestitam. Ego tamen debeat huiusmodi condemnationem ad interesse non esse considerabilem, quia si legitime rationes redder nullum erit interesse, si minus legaliter condemnabitur ad restitutionem eius, quod debet, & ultra ad quadruplum attempta formare regulam cameræ.

S V M M A R I V M.

- 1 Ignorantia eorum, qua publice sunt in existente in loco non presumitur, mox ignorancia dicitur crassa nescire, que in ciuitate publice promulgatur.
- 2 Ignorantia iuramentum, que publice sunt iuramento non probatur cum iuramentum sit contra i. iuramentum.
- 3 Iuramentum in suppletum probationis semiplene non defertur ei, qui habet presumptionem iuris contra se.
- 4 Officiali de commissione referuntur creditur, ubi Princeps in eodem loco presens reperiretur, limita ut numero 12. & sequent.
- 5 Contumacia accusatio quando requiratur, & quando non.
- 6 Citatio sub pena, si non comparere, multiplicatur, licet illo die iudex non sederit, quando causa est talis, quod in ea proceditur ex officio iudicis.
- 7 Mora purgatio non admittitur ubi appositus est dies, & pena, quod maxime procedit, quando tempus datum est per secundam denunciationem ad purgandum primam moram, & in hoc reprobat Bartoli doctrina in l. Emilium ff. de mino.
- 8 Statutio dispositione, quod qui exportauerit granum extra ciuitatem amittat iacula, & animalia cuiusvis fuerint, si contrarium sit, amittuntur iacula, & animalia, etiam si fuerint aliterius, & dominus ignorauerit, et tamen succurritur.
- 9 Scriptura ad hoc ut dici possit authentica, que requirantur remissive.
- 10 Literæ officialium non creditur, nisi sint debite sigillate, & subscriptæ a testibus, aut a notario.
- 11 Nuntii relationi non creditur, nisi appareat de commissione.

- 12 Referenti non creditur, nisi constet de relato.
- 13 Dicto cuiuscunque etiam in dignitate constituti non creditur, ubi agitur de tertii praxi delicto.
- 14 Oratio, quando ab uno verbo regulatur, semper debet intelligi, cum qualitate adiecta verbo, que semper censetur repetita.
- 15 Argueret a contrario sensu etiam in rescriptis licet.
- 16 Ratio iusta credendi excusat a pena.
- 17 Causa etiam iniusta excusat a dolo & culpa.
- 18 Genitius proprie demum importat.
- 19 Hæresites nihil pro domo dant, sed tantum pro victu aut pro lecto recepti, magis dicuntur detineri in domo, quam ipsi domum teneant, & pro conducto, aut precario habeant.
- 20 Citatio facta ad huiusmodi non valet, quia non dicitur facta ad domum habitantem.
- 21 Proclamata poenalia, & exorbitantia a iure communi debent proprie & stricte intelligi, & non extendi extra expressam dispositionem proprietatis verborum.
- 22 Qualitate aliqua in causa si quid a lege statuto, vel dispositione aliqua probatur, debet nudum res principalis probari, sed etiam illa qualitas ad hoc ut conueniat verborum legis, statuti, vel dispositionis.
- Qualitates omnes illius dispositionis verificari debent, cuius dispositione specialiter poenam imponenda esset, nuncodem.
- 23 Ignorans committere non alicui.
- 24 Ignorantia in iuramento consistit, statuit iuramento eam asserere, ut intelligat, ut nu. 46.
- 25 Probis viris dicitur habere presumptionem iuris pro se.
- 26 Ignorantia in probo viro probatur per iuramentum, etiam contra presumptionem iuris præcipue concurrentibus alijs eorum auris.
- 27 Vir bonus admittitur ad probandum cum iuramento contra presumptionem iuris & de iure, contra quam regulariter non admittitur probationi per confessionem.
- 28 Probatio iuramenti admittitur contra presumptionem scientie eorum, quæ publica sunt resultat contra eum, qui fuit præsumptus.
- 29 Presumptio contra al quem resultat eius iuramentum tollitur.
- 30 Coniunctis & presumptionibus probatur, quæ a factis sunt probationibus, & in animo consistunt.
- 31 Citatus roce præconis confesum per terminum elapsam adiudicium veniens facit cessare presumptionem contemptus iudicii contra eum resultantem.
- 32 Contumacia præsumptio tollitur per presumptionem obedientiam.
- 33 Antiquas qualis fuerit ex actu subsequenti declaratur.
- 34 Prætoris vox paucis innoscit.
- 35 Ignorantia presumptionis potentior est presumptione scientie, quia scire aliquid fuisse factum est per accidens, cum facta non presumantur.
- 36 Scientia est de substantia delicti in omittendo, ideo probanda.
- 37 Delictum quod committitur in negligendo, non punitur criminaliter.
- 38 Mora odiosior est commissio in faciendo, quam in negligendo.
- 39 Dolus in omittendo non facit retractari sententiam, sicut in committendo.
- Argumentum a delicto in committendo, ad delictum in omittendo, non valet, ut nu. cod. m.
- 40 Proclamata in notitiam deuenisse presumuntur, quando in ipsis edictis, seu proclamationibus date essent congrue dilatorias, sicut si adeo sint angustatimpo, aut per similitudinem non petuerint deuenire in notitiam omnium, quia non presumuntur eorum scientia.
- 41 Tironi ignorantia disciplinam militarem ignoscendum esse.
- 42 Cuius nouellus presumitur ignorare statuta, ideo non punitur si contra ea fecerit.
- 43 Vicinus facta vicini, & coniunctis facta coniunctis scire presumuntur, ubi factum est successuum, sicut si momentaneum.
- 44 Mora temporum angustis impeditur, nec profuit ad constitutum reum in mora.
- Dies non interpellat pro homine, quando dilatio est nimis brevis, cum angustia temporum impediatur moram, nuncodem.

Mora

Senatus Pedemont.

- 45 Mora modici temporis non nocet, nec attendi debet.
- 46 Ignorantia iuramentum non probatur, ubi de modico prejudicio agitur, sicut si de maximo.
- 47 Contumacia a culari debet, ut reus morosus dicatur, & penam incurrat.
- 48 Inquisitor succedit loco accusatoris, quando per inquisitionem proceditur.
- 49 Exceptiones omnes, quae opponi possunt contra accusantem, opponi pariter possunt contra iudicem iniquitatem.
- 50 Moram quis statim non incurrit lapso die adiecto ab omine, sed debet expectari adhuc modicum tempus, intra quod veniendi quasi pro ea habetur, ac si die statuta venisset.
- 51 Morosus non dicitur qui differt, quando de sui natura damnum dilatio non infert.
- 52 Ius suum propter temporis momentum quis prodere non debet.
- Parum & nihil equiparatur in iure, & esse non videtur, quod dicitur. n. u. eodem.
- 53 Arbitrium iudicis debet esse regulatum à iure & secundum subiectam materiam.
- 54 Incontinenti quod post factum est, in actu ipso, & tempore legitimo factum dicitur.
- 55 Mora commissi purgari potest reintegra, etiam si in proclamationibus dictum fuisset, quod post lapsum temporis non audiretur.
- 56 Contumax in respondendo positionibus, patet probare moram, si aduersarius non sit in probando gratatur.
- Mora purgari potest post sententiam. n. ad penam ex tunc. n. u. eodem.
- 57 Mora purgatio non admittitur, ubi dies est, & pena, & quomodo haec regula procedat.
- 58 Mora purgatio semper admittitur de equitate.
- 59 Mora purgatio admittitur praeterito tempore à iudice statuto, si res est integra, etiam si praecesserit comminatio, secus si à lege statutus sit terminus. n. u. 63.
- 60 Proclamationis effectus cessare debet quoad eos, in quibus cessat causa.
- 61 Scripturae etiam privatae à parte acceptatae, & productae, ac reprobae dicuntur ab ea approbate, licet decreta fuerint coram cum termino proponendi, & dicitur res ult. re confesso omnium contentorum in. r.
- 62 Clausula in parte & partibus non reuenit, ubi unicuique tantum est capitulum indiuisibile.
- 63 Terminus iuris statutus sit à iudice uel à lege, maxime differt.
- 64 Mora tollitur per obligationem sequentem.
- 65 Copulatus ut verificetur requiritur concursus utriusque qualitas.
- 67 In dubio iudicandum pro reo est, ne pena locum habeat.
- 68 Mora purgationis fauorabilis optima in dubio amplectenda est.

DECISIO LXXI.

De eo qui ignorauit proclamata facta in ciuitate & reperita ut quilibet habentes grana ea intra certum tempus consignare debuissent, an si non consignauerit in penam proclamatum incurrat.

In processu egregij Ioseph. Barberij quatuor leguntur principalia capita criminum, quibus inscribitur. Primum quod cum geminata fuerint proclamata, quod tam ciues Vercellarum, quam ibidem habitantes habentes granum in eorum domibus, deberent illud intra tempore in proclamationibus praefixa profiteri, ipse Ioseph. non consignauit quandam quantitatem grani, quam habebat, prout proponitur tempore proclamationum in domo Gaspardi Pueroni hospitis siue Caupone, in quo articulo, stantibus actis, prout stant, videtur prima fronte dicendum censeri praedictam silliginem esse

se commissam, cum requisita ad incurrendam dictam penam videantur probata, scilicet proclamata facta, & ipsum inquisitum tempore proclamationum fuisse in ciuitate, & habuisse silliginem praedictam, ac non consignasse intra tempora praedicta.

1 Nec videtur ob stare allegata ignorantia, quia eorum, quae publice sunt ut sunt huiusmodi proclamata praesumitur existens in loco habere scientiam, c. fin. & ibi Abbas in primo nota. & praepositus in 3. qui matrimo. accusa. possit c. fin. dist. 16. ubi glo. allegat plura iura ad hoc facientia, & licet alieget aliqua iura in contrarium, attamen respondet, ea loqui in casibus specialibus, regulariter vero dicit contra in existente in loco scientiam praesumi, & concordat text. cum glo. & iuribus in ea allegatis in cap. 1. de postula. praetato. ubi, ea quae publice promulgantur non est necesse singulorum aurius conculcari, Specula. in titu. de constit. n. p. m. 8. & xi. ubi dicit esse ignorantiam crassam nescire id, quod est in ciuitate publice promulgatum; Alberi. late in authen. qui feme. l. colum. penul. C. quomodo, & quan. iudex Bartol. in extrauag. ad reprimendum in verbo publico, & in l. sed & si pupillus. §. de quo palam, & ibi Alexan. in Apostill. ff. de instit. actio. Philipp. Franc. in cap. praesumitur de regul. iur. in 6. Roma. consil. 59. colum. 2. verificul. contrarium tamen est veritas ubi loquitur in iudicio, quod quilibet cuius redire debeat ad habitandum in ciuitate, sub poena confiscationis, & in ea quae non erat in loco proclamatum sed vicino, & videtur in casu nostro decisio in terminis Rottae decis. 444. in nouis, quam fere ad uerbum transcribit praepos. in cap. fin. colum. fin. qui matri. accusa. poss. quae videtur concludere non debere audiri

2 allegantem ignorantiam, quae secundum Bald. non probatur iuramento, cum habeat praesumptionem iuris contra se; sequitur late Hippolyt. in l. qui ignorans n. u. m. 18. 23. & 24. cum sequen. in l. qui falsum n. u. m. 88. & sequen. ff. ad l. Cornel. de falsi. & in practica criminali in §. aggredior. n. u. m. 34. & ad praemissorum corroboracionem allegat glo. in l. prima in verbo non sit & ibidem Bartol. & Bald. C. qui aduersus quos in integr. restitui. non possunt. quod iuramentum in supplementum probationis sempieternae non differtur ei qui habet praesumptionem iuris contra se quam glo. dicit communiter probatam praepos. d. cap. fin. colum. 4. in princip. & idem dicit Bartol. in linter omnes. §. recte, verificul. tu dic breuius ff. de fur. ubi limitat d. glo. in §. alia Instit. de actio. non procedere, quando essent praesumptiones iuris contra afferentem, quae refert, & sequitur Fel. in cap. nouit n. u. m. 15. de iud. & in cap. 1. n. u. m. 17. & 18. de constit. & ibi Deci. colum. penul. Fel. in c. quosdam de praesumptio. lason in d. §. alia quem committatur cum §. sed ista n. u. m. 92. inst. in d. de actionib.

4 Non obstat, quod opponitur non constare de commissione Illustris. Ducis, de qua in praedictis proclamationibus, & non esse credendum officiali referenti. l. vnica. C. de mand. Princip. Quia cum Dux tempore proclamationum esset praesens, creditur officiali de commissione, ut late concludit And. Poma. in additio. ad Bart. in d. l. vnica. C. de mand. Princip. lason in l. 2. n. u. 4. & §. ff. si quis in ius voca. non ierit Deci. in d. l. vnica. n. 20. & istud praesertim procedere deberet in ipso Marco Antonio, cum sit persona clarissima & Illustris ita in terminis dicit Roma. d. consil. 59. colum. 2. verific. 5. videndum est per tex. in c. nobi iustitias, & ibi glo. finalis dist. 97. Salice. & Paul. de Cast. in d. l. vnica. C. de mand. Princip. Paris. consil. 82. n. u. 46. lib. 1.

Non obstat quod non fuerit accusata contumacia non consignatum prout a iure requiri uidebatur, secundum lason in l. prope ad. §. & si quidem n. u. C. de iud. post Bar. in linter accusatorem. col. fin. n. u. m. 8. ff. de pub. iud. quia praedicta iura loquuntur quando in crimina-

in criminalibus proceditur via ordinaria dato accusatore, sed si proceditur per inquisitionem seu officio iudicis, quia tunc non requiritur huiusmodi accusator, acia, Bar. in extrauag. ad reprimendum in verbo neglexerint, & videtur in terminis decisio Anto. de Butrio in c. fin. de dolo, & contuma. quem refert, & sequitur Hippo. y. in l. de vnoquoq. nu. 1. 21. ff. de re iudi. 7. citatus sub pena potest mulctari licet illo die iudex non federit, quando causa est talis, quod in ea proceditur ex officio iudicis, & non ad instantiam partis Anch. conf. 97. nu. 8.

Non obstat quod dicitur ipsum inquisitum moram purgasse se consignando die immediate sequenti, quia de dicta consignatione legitime non constat, cum attestaciones productæ per ipsum inquisitum sint scripturæ priuatae, nullamque fidem faciant, & dato quod fidem facerent, non etiam iurarent, quia ex eis non constat consignationem fuisse legitimam factam, cum iuramento iuxta formam prædictorum proclamatum, quo casu paria sunt non consignare, & minus legitimè consignare, vlg. l. quoties. ff. qui siliu. cogantur. 1. & vbi citatur geminata mora, & est appositus dies, & poena non admittitur purgatio more late Ripa post Alex. & alios in l. insula nu. 37. ff. de verbo. oblig. idem Alex. conf. 158. num. 4. vol. 2. quod maxime locum habere debet, quando tempus datum in secundis proclamationibus est datum ad purgandum moram primam, nam tunc non admittitur purgatio moræ. l. sancimus. C. de fid. iussu. l. scire. §. consequens. ff. de excusat. tuto. sed in casu nostro videtur secunda proclamata facta ad purgandam primam moram, vt ex clausula declaratoria posita in ipsis secundis proclamationibus apparet, ergo admitti non debet purgatio moræ.

Nec etiam videtur obstat dictum Bart. in d. l. Emilius. ff. de minori. quod ex secundis proclamationibus, siue denunciationibus videatur recessum a mora commissam in primis, quia Barto. reprobat, vt per las. in l. vinum. nu. 16. ff. si cert. per. late in l. cum procurator. §. si dominus. col. 1. & 2. ff. de no. operis. nunc. & in l. si ex legati causa. col. si. ff. de verb. oblig.

Item pro intentione filci virgere multum videtur decisio Bart. in l. cotem. §. dominus. ff. de public. quem ibi refert & sequitur Alexand. & Rip. in suo tracta. de peste. in tit. de præserua. remedi contra pestem. §. aduenio nunc. num. 132. & sequen. 1. vbi citatur statuto, quod qui exportauerit granum extra ciuitatem amittit plastrum, & animalia cuiusvis fuerint, tunc amittuntur granum, plastrum, & animalia, etiam si fuerint alterius, & dominus ignorat, crr, sed ei datur actio aduersus extrahentem, & in subsidium restitutio aduersus statutum ex clausula generali, si qua mihi iusta causa sit in casu nostro, dato quod inquisitus non fuisset comprehensus in proclamationibus, sed solus dominus domus, in qua erat filigo, sequitur attemptata forma proclamationum publicantium grana non consignata, quod ex quo dominus domus illa non consignauit, censeri debeat amissa, licet tunc inquisito actio contra dominum domus.

In contrarium vero pro ipso Ioseph Barberio inquisito allegatur; primo non legitime constare de dictis binis proclamationibus, nam de tenore proclamationum dicitur non apparere, nisi per quandam scripturam cum subscriptione (Marco Antonio) quæ scriptura non est publica, 1. quia non est subscripta per notarium publicum, nec habet requisita ad scripturam publicam, nec etiam est authentica deficientibus legitime requisitis ad esse scripturæ authenticæ, de quibus per Innocen. in c. 1. & ibi Abb. num. 2. Felin. col. 1. de fide instrument. late idem Felin. in cap. post cessio. nem. colum. 2. versicul. prima conclusio, & colum. 5. versicul. tertia conclusio, & Dec. col. 3. cum duabus 10 sequen. de probatio. 1. vbi literis officialium non cre-

ditur, nisi sint debite sigillatæ, & subscriptæ a testibus, aut saltem a notario, Guido Pap. quaest. 481. ita in casu nostro literæ officialis caret sigillo & subscriptione; ergo fides non facit. Præterea ex actis non constat dictam subscriptionem scriptam esse manu prædicti Marci Antonij Bobbe. Nec etiam assensu relationes subscriptæ Comazolio, fidem facere dicuntur, quia non habent requisita publicæ, & authenticæ scripturæ, vt supra diximus, & dato citra veritatis præiudicium, quod fidem facerent, ex quo non constat legitime, quod prædictus Marcus Antonius Bobba commisit nuntio, seu præconi, quod promulgaret dicta decreta, iuxta formam præcedentis scripturæ, nec etiam 1. nuntius attestatur de dicta commissione, 1. dicitur eas proclamationes non valere, nisi alitudo appareat de commissione, de qua non creditur nuntio, secundum Bartol. in dicta l. 1. in §. cura carnis. ff. de offic. præfec. vrbis, & Felyn. in c. quoniam contra num. 13. in fin. de probatio. vbi dicit communiter teneri relationem nuntii non valere, nisi appareat de commissione, Sebastia. Sapia. in l. fin. num. 17. C. de edic. diui. Adria. tol. post Areti. in cap. 1. colum. 2. de iudic. Bartol. in l. obseruare. numer. 5. C. de decurionib. lib. 10. vbi dicit, quod debet constare fuisse commissum præconi, & istis sic stantibus, dici posset non consignantes esse excusandos, etiam si notitiam habuissent de proclamationibus, cum de ipsis legitimè non constaret.

Secundo admissio citra veritatis præiudicium, quod de dictis proclamationibus legitimè constaret, dicitur quod cum non constet de decreto Ill. strissimi Ducis 12 in dictis proclamationibus relato, tunc credendum non est, nisi constet de relato, vulgata athen. si quis in aliquo. C. de eden. & l. 1. C. de man. Princ. l. vnica. & ibi Bald. & Ange. C. de superind. lib. 10.

Nec obstat, quod tunc i. iustit. Dux esset in ciuitate, quo casu videtur credendum officiali afferenti de mandato Principis, cum facile possit adiri, quia prædicta limitatio procedit, quando officialis attestaretur de aliquo mandato Principis in præiudicium tertij, quia non creditur referenti etiam data præsentia relati, ita videtur concludere Iason in conf. 104. lib. 1. & latius in repetitio. admonendi nu. 189. ff. de iureiuran. vbi improbat Roma. in consil. 59. & loquitur de Cardinali etiam in curia existente, post Angel. in conf. 182. & sequitur Fel. in c. quod super nu. 2. de fide instr. Deci. in d. l. vnica. nu. 20. C. de manda. Princip. & licet Felin. Iason, & Deci. 13 videantur concludere, 1. quod quando Princeps, vel Papa est præsens tunc Cardinali, vel alteri officiali credatur de mandato, attamen non loquuntur in casu quando attestatio esset in præiudicium tertij directo, sed in delegatione, vel alia materia non inferente præiudicium; At in casu proposito agitur de poena confiscationis, & sic de præiudicio inquisiti, & aliorum non profitentium eorum grana, ergo credi non debet cuilibet quauis dignitate ornato d. l. vnica. C. de manda. Princip. Iason in d. l. admonendi, Felin. in cap. sicut de sent. excommu. Alcia. in cap. cum contingat. num. 35. de iureiuran. Sebastia. Vant. de nullita. ienten. ex defectu iurisdictionis. num. 46. & sequen. Iason. conf. 72. num. 3. & 4. volum. primo vbi dicit non credi Cardinali sine iuramento, & de legato Cardinali quod ei non creditur in præiudicium tertij concludit Barba. tract. de præstan. Cardina. in 2. membro primæ quæstio. secundæ par. col. 1. & col. 3. versicul. circa tertium membrum, & col. pen. versicul. in legato vero.

Tertio dato citra verum præiudicium, quod de mandato seu commissione Principis crederetur officiali, cuius contrarium verius est, vt dicit Corne. conf. 247. colum. 16. litera n. volum. 1. dicitur dicta proclamata non afficere prædictum Barberium, & casum de quo agitur, non esse in dictis proclamationibus comprehensum; quia si accuratè legantur solum astringunt dies, & habitantes

Senatus Pedemont.

& habitantes in dicta ciuitate Vercellarum cuiuscunque qualitate existant, qui habent grana in eorum domibus, & tam propria, quam forensium, aut aliorum ad consignandum predicta grana, ut in illis verbis. (Che ognuno, si cittadino, come habitante in questa città debba hauer consignato con giuramento tutte le quantità de grani, che hanno nelle loro case, & tanto idoi
 14 proprii, come de forestieri, & de altri,) & quæ oratio, cum ab unico verbo scilicet, che hanno, reguletur, intelligi semper debet cum qualitate adiecta verbo, quæ censetur semper reperita. l. Seig. §. Caio. ff. de fund. instruct. docto. in l. si ita stipulatus §. Chrysogonus. ff. de verborum obligat. Arceri. consil. primo col. 3. versic. hoc premissis, & procedit siue agatur de repetitione qualitatis respectu personæ, siue respectu rei Sigism. in materia feudali. consil. 3. §. nu. 3. post Bar. in lin. repetendis. ff. de legat. 3. & in l. 3. §. ritque differentia. ff. vi bon. rapt. & sic cum qualitate nelle loro case, maxime cum contineant unicum capitulum, secundum Barto. in l. Aurelius. §. idem quaerit versic. quæro qualiter. ff. de liberatione lega. & in l. pretor §. critique differentia in princip. ff. de vi bono. rapt. Hierony. Tortus consil. suo post consilia Butrij col. 3. in principio, late Paris. consil. 72. nu. 37. & seq. vol. 4. & cum limitate loquatur, limitatum pariter debet producere effectum vulg. l. in agris. ff. de acqui. rer. domi. l. cancellauerat. ff. de his quæ in testa. delentur, Deci. consil. 49. col. 1. versic. secundo ad d. c. statutum. quod autem limitate loquantur apparet, gaudeant, quod tam ciues quam habitantes, qui habent in eorum domibus grana, teneantur illa consignare,
 15 ergo arguendo a contrario sensu, quod est validissimum etiam in receptis, ut per Alex. & I. so. in l. l. §. huius. ff. de officio eius qui mand. est iurisd. Fel. in cap. significasti col. pen. de foro compe. Alberi. in l. Cesar. nume. 25. ff. de publica. qui non habent granum in eorum domibus non tenentur consignare, sed inquisitus non habet aliquod granum in aliqua eius domo, siue propria, siue habitationalis, ut infra demonstrabitur, ergo non comprehenditur in proclamaribus, & quod tantum intelligi debent proclama de his, qui habent granum in eorum domo propria vel habitationalis, apparet, quia voluit, quod hi qui habent grana forensia, aut aliorum in eorum domibus teneantur illa consignare, non enim dicunt quod forenses, aut alij scilicet, nec forenses nec ciues, ut est ipse inquisitus habentes grana in ciuitate in aliorum domibus teneantur illa consignare, sed dicunt quod ciues vel habitantes in ciuitate, qui habent grana in eorum domibus tam propria quam forensium, aut aliorum, teneantur illa consignare.

Nec est dicendum, quod qui iussit dictam consignationem voluerit grauari eos, qui habent grana aliorum in eorum domibus ad ea consignandum, & etiam grauari domos os granorum: quid enim si aliquis forensis habens granum in ciuitate in aliena domo præsens fuisset tempore proclamatum, & de eorum tenore notitiam habuisset, & non consensisset an granum amississet? certe non, cum iustam haberet causam credendi dominum domus vigore proclamatum teneri consignare grana forensium, & iusta ratio sic credendi excusat, Saly. in l. 1. in primo nota. Cad. Macedo. nisi voluisset magistratus omnes habentes granum in ciuitate teneri ad consignandum utique absolute & generaliter dixisset, quod omnes, qui habent granum in prædicta ciuitate teneantur illud consignare, quod non fecit, sed se restrinxit ad habentes granum in eorum domibus, ergo limitate intelligi debet, argum. eorum quæ dicit Dec. d. consil. 49. col. 1. versic. considerandum est quod statutum non loquitur absolute & generaliter, cum igitur ex præmissis proponatur parte inquisiti eum non comprehendere verbis dictorum proclamatum, ergo nec ipsi ligatur, quia cum non conueniunt verba

non conuenit eorum dispositio, vulgata. l. 4. §. toties, ff. de dam. infect. & dato non autem concessio, quod alio quo modo diceretur comprehensus, & notitiam habuisset de dictis proclamatis negari non potest, quin attentis verbis dictorum proclamatum sic, ut supra qualificationum probabiliter poruerit credere se non teneri consignare aliquod granum, sed id munus magis ad
 17 eum spectare, qui grana habebat in eius domo, & quo fit, ut ex hac causa, etiam si esset iniusta, prout non est, excusaretur ab omni dolo, & omni culpa ob non factam consignationem, ut late in similibus terminis proclamatum, sentit las. in consil. 46. colum. 4. vol. 3. Cur. iun. consil. 132. nu. 11. ubi communem dicit, quem refert Baptista a Villalob. in suis communib. conclus. in verbo causa. nu. 23. & in terminis decreti publicati tradit Cepol. consil. 13. num. 17. ubi dicit credulitatem & quamlibet etiam iniustam causam excusare a pena, & in consil. 8. nu. 8. innumeros pene congerit Tiraq. de penis causa. 4. §. num. 2. & seq. faciunt no. per Pau. de Cast. in consil. 317. nu. 2. vol. 1. secundum impressionem Papiensem, quem omnino vides, Tortus etiam d. consil. vlti. post consil. Butrij, colum. 4. in princip. ubi iniusta causa etiam excusat a pena contumaciæ, Tiraq. loco proxime citato. nu. 6. post plures per eum relatos, quare siue intelligamus de domo propria ratione dominij, ut capi deberet tanquam in potentiori significatu. l. §. qui perpetuum. ff. si ager ve d. g. vel emph. pet. & l. si. C. de iis qui ven. eta. impet. l. hoc leg. att. & ibi Bar. ff. de leg. 3. iunctis maxime illis verbis, in le loro case, quæ in latinis
 18 sermonem querle sonant in eorum domibus, & genitium eorum proprie importat dñum. l. 2. ff. de relig. & sumpt. funer. præsertim in penalibus, nisi probaretur cõs. vltus in contrarium, ut late concludit las. post Barto. & Alexan. in rub. ff. de noui ope. nuncia. colum. 2. 3. & 4. & ibi communiter repentes Sayff. Croc. Rui. Niconirius, & alij, Abb. in d. c. j. nu. 26. & sequen. & ibi in additio. de postul. prælato. Fely. in c. quia Gu. de iudi. siue dicamus quod intelligi debeant de domo habitationalis, iuxta. l. lex Cornelia. §. domum. ff. de iniuriis cum concordantibus per glo. Bar. & Abb. allegatis, attamen non probatur inquisitus habuisse tempore proclamatum aliquod domum, quæ possit dici eius. siue ratione dominij, siue saltem habitationalis, in qua habeat aliquod granum.

Nec obstat quod dicitur inquisitus eo tempore pernoctasse in domo Gasparis Piacroni hospitis, in qua dicitur extitisse granum non consignatum, quia responsio detur de iis non constare in actis, & dato quod constaret ipsum aliquando pernoctasse in domo prædicti cauponis, ex hoc non diceretur induta habitatio in domo d. l. lex Cornelia. §. domum, in verbo hospitio, per tex. in d. §. tantum igitur, eadem. l. & l. vnica. in fine. ff. nau. caup. stabu. & ad hoc facit pulchra glo. in l. & habet. §.
 19 hospites. ff. de precario, ubi dicit, & quod hospites, qui ab hospite recipiuntur, & nihil pro domo dant, sed tantum pro alimentis, & aliquando pro lecto duntaxat, magis dicunt detineri in domo, quam ipsi domum teneant, vel conducto, aut precario habeant, quam glo. citat, & sequitur Fel. v. in c. quoniam contra. nu. 2. de off. fi. ordi. conueniunt dicta Bartol. in l. 1. §. habitare. ff. de
 20 iis qui deieci. vel effudi. ubi dicit, & quod citatio facta ad hospitium non valet, quia non dicitur facta ad domum habitationalis, quem refert & sequitur Alex. in l. 4. §. prætor ait. colum. 2. in princip. ff. de dam. infect. & ponit Bart. quod is dicitur proprie habitare in aliquo loco, a quo quando abest dicitur peregrinari, quod præsertim in casu isto procedit in quo apparet dictum inquisitum in alia domo, & alterius familia habitare, ut notoriū est
 21 & cum igitur dicta proclamata sint exorbitantia a iure communi, & penalia debent stricte & proprie intelligi, & non extendi extra expressam dispositionem proprietatis verborum. c. odia. c. in penis. d. reg. iur. in 6. l. factum. §. in penalibus, & ibi late Dec. ff. de reg. iur. c. alij

alijs supra allegatis per Rippam, de remed. præserua. contra pestem. §. nunc deuenio. nume. 130. & 131. Dec. consi. 406. nume. 6. & 7. & sufficit dummodo aliquid operetur. c. cum dilectus. & ibi g. o. in verbo, nec iure communi. de consuetud. Dec. in d. c. 2. in secunda lectura. de constitutio. & argum. eorum quæ de statuto dicit post Bartolum, Alex. in l. 4. §. prætor ait. col. 3. ff. de dam. infe. sed in casu isto satis dicuntur operari proclamata, quia affecerunt habentes proprium siue forensæ granum in eorum domibus vt teneantur profiteri, ergo extendi non debent, ad ipsum non habentem aliquod granum in eius domo, siue propria, siue habitationis, quæ qualitas necessario esset verificanda per fiscum alias absolendus est ipse inquisitus. Bar. in l. nō solum §. sed vt probari. ff. de noui oper. nunc. l. te Feli. in c. examinata. nu. 4. & §. de iudi. latissime quoq; Hippoly. in rubr. de proba. nu. 434. & sequen. & in practica in §. quoniam. nu. 52. & pluribus se quen. concludentes

22 ¶ q̄ quando aliquid profertur in aliqua lege, statuto, vel alia dispositione cum aliqua qualitate, debet nēdī res principalis probari, sed etiam illa qualitas, ad hoc vt verbis legis, statuti, vel dispositionis conueniat, aliqñ illa qualitate non probata, non dicitur legitima probatio, & reus est absolendus. Dec. d. consi. 49. col. 1. in fine, & consi. 105. & pro tenui, col. 5. ver. postremo plura occurrunt post Bart. & Io. And. in locis per eum relatis. Hieron. Tortus in suo consilio post consilia Butri, num. 1. & 2. vbi dicit, quod quando agitur de imponēda pēna alii cuius constitutionis specialis oportet, quod omnes eius qualitates verificentur in casu de quo agitur, alias pēna non committitur, allegat dictum Ioan. Andree communiter approbatum in c. 1. de homic. in 6. & nu. 4. uidetur ponere de cisionem casus nostri, dū dicit, quod ex quo non erat verificata qualitas resultās ex dictione ipsius posita, in clem. 1. de pēnis, ideo non incurrunt illius pēna.

Quarto dato quod premissa omnia cessarent, quæ tamen maximæ vigent, dicitur ipsum inquisitum non fuisse contumacem in non consignando granum, quia cum iuramento dicit se ignorare dicta proclamata,

23 ¶ quod fit, vt excusari debeat à pēna commisionis, siue perditionis grani, vt in similibus terminis consuluit Guid. Pap. consi. 199. per totum, & nimitum, cum non dicitur contemnere. l. si ignorans. ff. locati. l. item apud Labeonem §. si quis virginem. ff. de iniur. glo. in l. statu liberum. in verbo scies. ff. de statu libe. & in l. cottem §. dominus, in verbo restituitur. ff. de publica. & vestiga. nec derelinquere. l. ex maleficijs. §. i. vers. longe minus,

24 & ibi glosa, ff. de actio. & obli. ¶ de huiusmodi ignorantia cū consistat in animo statuto dicto asserentis salutem cum iuramento, c. vt circa. & c. nulli in fine, de electio. lib. 6. pulchra glo. in c. significasti. el. 1. in verbo, si ita est, de homicid. Bal. in consi. 154. proponitur quod quædam, in fine lib. 5. vbi dicit, quod quando agitur de puniēda negligentia ad excusationem culpæ, vel negligentie probatur ignorantia per iuramentum, glosa communiter approbata in §. namq; si cui, alias §. alie in

25 verbo, dicit, Infitu. de actio. ¶ quod maxime procedit in homine probato, & bonæ famæ, pro quo præsumitur glo. in l. Titio fundus. ff. de conditio. & demonstratio. Curti. Sen. consi. 70. colum. fin. versic. confirmantur & ultimo premissa, & in consi. 72. col. 8. vbi dicit q̄ in probato viro ignorantia probatur per iuramentum etiam contra præsumptionem iuris, præcipue concurrentibus alijs coniecturis, de quibus infra dicitur Iac. in §. sed ite, col. 24. num. 96. Infitu. de actio. allegat Bald. in l. falsus. col. 3. in 3. opposi. C. de fur. & glo. quomodo dicit bene signandam in d. c. significasti, in verbo, si ita est de homicid. & facit text. in l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milita. & in c. cum in iuuenture, de præsumptio. quæ iura citat Alexan. consi. 89. num. 13. vol. 3. vbi dicitur,

26 ¶ q̄ qualitas præcedentis bonæ vitæ tollit indicium, imo

fortius dicit Hippoly. in sua practica in §. principium, num. 2. referens dictum Butrii in c. vidua. de regu. iur. in

27 fin. ¶ quod vir bonus admittitur ad probandum cum iuramento contra præsumptionem iuris, & de iure, contra quam regulariter non admittetur probatio nisi per confessionem partis, quod tamen non affirmo, ex nota per Cardin. in c. fin. in secundo notabili, qui mat. tri. accusa. poss. sed inquisitus, in actis fuit pronunciat. us pro homine probato, bonæ vocis, conditionis, & famæ, qui etiam talis præsumitur, maxime cum sit notarius publicus, & officialis Ducalis, ergo ei est credendum attento iuramento præstito, vel saltem credendum iuxta eius requisita d. §. à Barbaris, faciunt quæ de probato viro cumulat Tirac. de pēnis causa 31. per totam. Nec ei nocent illa verba exceptis his pro quibus inquiritur, quia alio non facto non tollunt bonam conditionem, & famam inquisiti, & q̄ ignorantia similitum proclamatum possit probari iuramento, allegatur tex. in c. si iuncta glo. in verbo iuramentum, quam ibi approbat Io. Calderi. qui matrimo. accus. poss. vbi

28 expresse glosa dicit, ¶ q̄ contra præsumptionem scientiæ eorum, quæ publice fiunt, resultantem contra eum qui fuit præsens, admittitur probatio per iuramentum, & allegat concordantem glosam, quam dicit notandam, Præposi. ibi colum. 4. & licet Abb. nume. 9. dicat dictam glosam non esse vniuersaliter veram, attamen concurret cum glosa quando cum iuramento concurrerent aliæ coniecturæ, siue præsumptiones, secundum glo. fina. in d. c. vidua. de regula. quam sequitur ibi Butri. facit glo. in c. præsumitur. de regu. iur. in 6. vbi postquam dixit, quod eorum, quæ publice fiunt, præsumitur scientia, & quod virtus huiusmodi præsumptionis est transferre onus probandi in alium, querit quomodo probetur ignorantia; & primo dicit, quod cum iuramento probatur; & ita expresse tenet Alberic. in l. diuus. in fin. ff. de in integr. restit. per illam glo. in d. c. fina. qui matrimo. accusa. poss. & per cap. fin. de iur. ciu.

29 ran. ¶ quod si est præsumptio contra aliquem tollitur eius iuramento, facit glo. communiter approbata in §. quia vero, in authen. de testi. vbi præsumptio scientie resultantis contra eum, qui vult quarto producere testes, purgatur iuramento peritis. Accedat, ¶ quia ignorantia veluti quid consistes in animo, & occultum, est difficilis probationis, ideo probatur coniecturis & præsumptionibus, vt concludunt communiter doctores in d. c. fin. qui mari. accusa. poss. & in c. 2. de consitu. & in c. quodam. de præsumptio. Alex. in l. si cui. §. si idem, de accusatio.

Coniecturæ vero huius ignorantie ex pluribus argumentis resultant; Primo, quia dicit immediate sequēte ultimum diem statutum in ultimo proclamare, & nondum facta, immo nec inchoata visitatione granorum, confestim præuia protestatione, quod nullam vsque in illam horam habuisset notitiam de proclamationibus, consignauit granum, primo D. Marco Antonio Bobbæ gubernatori, qui proclamata fieri iusserat, & inde statim accessit ad domum Coconatum ad hoc delegatum, & ad Carandum eius scribam, & iterum professus est eius granum, prout apparet, in ipsorum attestationibus, de quibus in actis a fisco comprobatis, & ista est fortis coniectura, siue præsumptio in ipso inquisito viro probato, quod ignoraret pclamata, & quod si prius ea sciuisset, citius granum consignasset, argum. eorum quæ dicit Alexan. in consi. 146. nume. 1. volu. 6. & sequen. quem refert & sequitur Hippol. in d. §. 1. nu. 7. & 8. pro qua adducitur text. singularis ad litteram, & in terminis in d. l. diuus. ff. de in integr. restit. & ibi Bar.

31 tol. numero 3. ¶ vbi præsumptio contemptus iudicis resultantis contra contumacem ex eo, quod citatus voce pregonis non venit in termino ad iudicium, tollitur ex eo, quod citatus confestim post terminum venit ad iudicium. Nec dicatur, quod ibi ideo illud est, quia

Senatus Pedemont.

erat absens, quoniam absentia non est considerabilis in illa lege, cum ibi præsupponatur contumax vere, seu fidei, & sic sciuisse citationem, imo præsupponit Bald. ibi, quod ille citatus fuerat personaliter, idem in l. si quis possidetis in fin. C. de probatio. ubi per illum text. in l. diuus. dicit, quod præsumptiva obedientia tollit præsumptionem contumacie, etiam personaliter citatus, sed in causa nostro inquisitus confessum & incontinenti lapsus termino proclamatum consignauit, ergo ea præsumitur ignorasse, & quod si sciuisse statim consignasset d. l. diuus. Parif. consi. 20. nume. 52. 64. & 65. volum. 1. faciunt nota in l. sed Iulianus. §. proinde. ver. sed si ab initio. & ibi Barto. ff. ad Macedonia. ubi ex actu subsequente intelligitur qualis fuerit animus precedentis, plura congerit Crau. consi. 77. nu. 10. Tho. Gram. consi. 22. nu. 11. & consi. 13. nu. 2.

Alia coniectura ignorantie est, quia ipse inquisitus moram trahebat, seu habitabat tempore proclamationum, & presencialiter habitat domum nostram habitantis, nobis scituus, quæ domus est sita in extrema parte ciuitatis prope mœnia, in qua parte, nec in alijs circumuicinis fuerunt facta dicta proclamata, sed solum in platea magna; & in locis, de quibus in relationibus, quæ non parum distant à prædicta domo, quam habitabat, & multi alij fuerunt, qui non habuerunt de dictis proclamationibus notitiam, prout deducendum fuit, & facile probatur, si liber consignationis dictorum granorum edatur, in quo quam plures post ipsum inquisitum consignasse legentur, & pro hac coniectura facit text. in authen. de litig. §. si vero causam.

43 vers. vocem enim. & c. dum ibi dicitur, quod vocem enim præconis pauci possunt, qui præsentibus non inueniuntur, audire, & idem dicitur in authen. qui semel. C. quo modo. & quando iudex, ibi vox præconis paucis innotescit, concordat text. in d. l. diuus. ibi per eundem eadem voce præconis, Specul. de citat. o. §. i. ver. c. item quod per clamorem, seu vocem præconis. Cum igitur concurrant pro ipso inquisito tot vehementes coniecture, standum est ipsius iuramento, quod ignorauerit dicta proclamata; & quæ præsumptio ignorantie potentior est præsumptione scientie d. l. diuus. & ratio in promptu est, quia scire aliquid fuisse factum, est per accidens cum facta non præstentur, & pro præsumptione ignorantie stat regula d. c. præsumitur, cui quidem regula semper est inhaerendum, sicut inhaerent Bononienses Carocci. gl. in l. omnes ff. de regul. iur. & maxime in causa nostro, in quo agitur de delicto in omittendo, videlicet, quod inquisitus non cognouerit granum, in quo scientia est de substantia delicti, ideo probari debet, ita expresse tenet Bald. in l. i. col. 10. vers. item quando quis accusatur, quod nihil fecit, & in l. data opera. col. 6. ver. sed ubi ignorantia. C. qui accus. non poss. per gloss. in l. ex ma. efficijs. in vers. longe minus. in verbo ignorantis ff. de actionibus. & obligationibus & Bald. refert & sequitur in hoc Felynus in c. 2. colum. prima. vers. c. l. est verum quod Bald. de exceptio. & differentiam inter delictum in faciendo, & delictum in non faciendo facit Bald. in l. data opera. col. 2. vers. vel distinguo. C. qui accus. non poss. dicens, quod delictum, quod committitur in negligendo non puniuntur criminaliter, sequitur Pau. de Cast. in l. 1. num. 9. ff. de legis. quos refert & sequitur Dec. in materia ignorantie in d. c. 2. nu. 12. de constituto. & in terminis nostris in eo, qui non consignauit iuxta proclamata, quod scientia debeat probari, tenet Ias. d. l. 46. num. 2. vol. 3. ubi hac distinctione respondet contrariis, & Bart. ex aduerso adductus in d. l. inter. §. recte loquitur in delicto consistente in faciendo, quem iustelligit Dec. in d. c. 2. col. fin. in prima lectu. de constituto. & ad hoc faciunt nota per glo. & doct. in l. si mora. ff. solut. matrimo. quam literis aureis scribendam

34 dicit ibi Bald. quod odiosior est mora commissi in faciendo, quam in negligendo, Anchara. consi. 158.

35 dicit ibi Bald. quod odiosior est mora commissi in faciendo, quam in negligendo, Anchara. consi. 158.

36 dicit ibi Bald. quod odiosior est mora commissi in faciendo, quam in negligendo, Anchara. consi. 158.

37 dicit ibi Bald. quod odiosior est mora commissi in faciendo, quam in negligendo, Anchara. consi. 158.

nu. 12. & in consi. 41. t. colum. 1. ac in repetitio. c. peccatum. in quinta oppositio. de regul. iuris. in 6. cum i. numeris alijs per Thaq. congestis in tract. de penis, caus. 44. nu. 24. & pluribus sequentibus nec enim valet argumentum à delicto in committendo, ad delictum in omittendo, & contra, Dec. col. 151. nu. 9. & consi. 178. col. 3. consi. 192. nu. 5. ac consi. 605. nu. 1. & 2. Aret. in l. 39. si is ad quem. col. 7. ff. de acquir. hered. ubi dolus in omittendo non facit retractari sententiam, secus in committendo, Dec. in l. quod te. nu. 45. & seq. ff. si cer. per. Amede. de Castil. in tract. de syndica. nu. 69.

Addo etiam aliam responsionem, videlicet edicta procedere, quando in ipsis, vel in proclamationibus data essent congrue dilationes, in quarum termino verisimiliter possunt proclamata in notitiam deuenire, nam tunc elapso termino competente, præsumitur proclamata in notitiam omnium deuenisse, secus si adeo sint angusta tempora, ut verisimiliter non possunt deuenire in notitiam omnium, tunc enim eorum scientia non præsumitur, & hanc responsionem mihi probat text. in d. auth. de litig. §. si ver. vocem iuncto vers. edicta vero in multis diebus facta pene omnes agnoscere, & text. in

41 l. qui cum vno. §. si ff. de re milit. ubi pariter tironi ignorantia disciplinam militarem, quem text. adducit Bal. in l. data opera. col. 6. in princ. C. qui accus. non poss. 42 ad questionem, quod cuius nouellus præsumitur ignorare statuta, ideo non puniatur si contraficiat, sequitur Felyn. in c. a nobis. in princ. de exceptio. Hippol. in d. l. qui ignorans. nu. 17. & in alijs locis supra allegatis. Et ratio istius præsumptæ ignorantie est propter breuitatem temporis, propter quam non est verisimile, quod Tironi disciplinam militarem edicerit, & eius notitia sit

43 tuta ciuitatis, & ad hoc facit, quod licet vicinus præsumatur scire facta vicini, & coniunctus facta coniuncti. l. octau. ff. de cognati. atamen hoc procedit in facto successiuo, non aut in facto momentaneo, Alex. consi. 71. num. 8. volum. 1. hisque conuenit, quod scribit Barto. in l. si mihi & tibi. §. 1. num. 2. ff. de lega. 1. ubi dicit, quod angustia temporum non profuit ad constituendum eum in mora, ibi Bald. in fin. notat, quod dies non interpellat pro homine, quando dilatio est minus brevis, quia angustia temporum impeditur moram & Bald. refert & sequitur Ias. post Ange. & Roma. ques. allegat in l. si ex legati causa. l. um. 17. ff. de verbo. oblig. his accedunt quæ scribunt Moder. Parif. de feud.

45 tit. 1. §. 30. nu. 157. hinc dicimus, quod moram modici temporis non nocere, nec attendi quoties. C. de precibus Impera. offer. l. si debitori. ff. de iud. l. & peregri in l. si de acq. poss. dictus Bald. ff. de inuest. int. domi. & vass. l. i. ori. c. si nu. 4. pro iusta ignorantia & parui temporis negligentia nocere non debet hanc interpretationem recipiant quæ de præsumptione scientie eorum quæ publice fiunt, late scribit Gramm. decil. 36. num. 15. & sequen. sed in casu nostro adeo fuit breue tempus in proclamationibus præfixum, ut verisimile non sit ea in omnium notitiam deuenisse. Nam in primis proclamationibus, nec tempus unius diei integri ab hora publicationis datum fuit ad consignandum, quia non apparet quia hora dicta die factum fuerit proclamata, nec eorum copia fuit in locis publicis affixa, & ea interpretatio fieri debet, quod hora tarda fuerit factum, ad excusandum delictum l. merito. ff. pro socio. Et secunda proclamata non habuerunt spacium duorum dierum si attendamus horam publicationis, quæ sero fuisse præsumitur, ut supra dictum est.

46 Responderi etiam potest, quod contraria procedere, quia de magno præiudicio ageretur, quia tunc ignorantia non probaretur iuramento, secus vero si de modico præiudicio agatur, quia tunc ignorantia iuramento asserenti probatur secundum A. ob. in d. c. quodam. nume. 3. & ibi Felin. num. 5. & col. fin. vers. item dicunt de præsumptione. Dec. in d. c. 2. col. fin. vers. & hoc intelligitur

teligitur de constitutio. vbi etiam dicit post Aret. hoc maxime procedere, vt euitetur poena: Sed in casu nostro, non quidem modicum, sed nullum fuit illatum præiudicium ex retardatione consignationis in diem sequentem, & agitur de euitanda poena, in qua scilicet prætendit causam lucrativam, vt no. in tit. C. de p. s. f. deb. præf. lib. x. ergo admitti debet probatio ignorantia per iuramentum, cōcurrentibus maxime præsumptionibus & coniecturis, de quibus supra, vt concludit etiam Fel. in d. c. quosdam. col. fi. vers. 2. nisi iuramentum iuaret aliqua præsumptione, facit qd dicit Abb. in c. a nobis. nu. 10. de sen. excom. quod ex coniecturis præsumit ignorantia, vel scientia, & in dubio recurrit ad iuramentum delinquentis, Alba consil. 9. nume. 36. & 43.

Quinto præsupposito citra veritatis præiudiciū, q̄ intra tps in proclamatus statutum habuisset de eis scientia, adhuc in attentari pōt, q̄ per lapsum termini non dicitur contumax & morosus scilicet ad incurrendam penam, quia non apparet fuisse p̄ fisci, seu est cuius intererat accusata contumacia salte in genere omniū nū non consignantiū, q̄ quæ accusatio contumacie requirebat ad faciendū q̄ ipse inquisitus, & alij non consignantes, efficerentur p̄sumaces & morosi, Bar. in Linter accusatorē. nu. 8. ff. de pub. iud. & ibi lmo. col. 2. vers. itē adde. Saly. in l. absente. nu. 10. C. de accus. late las in l. propterandum. §. & si quidem. colum. 2. nume. 7. C. de iudi.

Nec obstat vñ, q̄ hic procedatur per inquisitionē, 48 q̄ quia inquisitor succedit loco accusatoris, Bal. in l. obferuare. §. proficisci. col. 4. vers. 3. quæro. ff. de offi. proconf. & lega. ideoque eius naturam sequitur. l. si eum. §. qui iniuriarum, & ibi gl. ff. si quis cau. Cagno. in repe. l. vnica. nu. 99. ff. si quis iudi. nō obtem. Boc. decif. 259. nume. 1. z. late Hipp. consil. 50. nu. 8. & seq. vbi etiam di.

cit, q̄ omnes exceptiones, quæ possunt opponi p̄ accusantem, possunt etiam opponi p̄ iudicē inquirētem. Nec videtur obstat Affli. decif. 2. quia non militat in casu nostro, imo dicit, decisum fuit, esse accusandam poenam, & in hac patria hoc iure vitmur, scilicet ad incurrendam penam esse accusandam contumaciam: sed demus etiam accusatā fuisse contumaciam vel eius accusationē non requiri in casu nostro, adhuc p̄sumax seu morosus dici non pōt, attenta p̄signatione die immediate sequenti facta, ita expresse dicit doctissimus Purp. in l. vinum. nume. 10. ff. si cert. peta. vbi post glo.

Bald. Roma. Alexan. & las. per eum relatos, ait, q̄ la p̄sa die a lege, siue ab homine adiecta, quis statim non incurrit moram, sed debet expectari adhuc modicum tempus, & ratio est, quia veniendo intra modicum tēpus, quasi pro eo habetur, ac si die statuta venisset, pulchra glo. 1. in fin. in l. & si post tres. ff. si quis caut. Nam vt supra diximus, mora modici temporis non consideratur, Alex. in l. 4. §. prætor ait in fin. ff. de re iudica. gl. in l. Pomponius. §. ratum. ff. de procura. & dicit Angel.

in consil. 312. nume. 2. q̄ quod vbi dilatio damnum nō infert de sui natura, non dicitur morosus qui differt. l. si in lege. §. colonus. versicul. quod si in paucis. ff. loca. cum alijs pluribus concordant. adductis per Alber. in l. si merces. §. vis maior. ff. loca. vbi dicit, quod in mora modici temporis non est periculum. l. si debitori. ff. de iudi. & dicit Bald. in l. ea quæ. colum. fina. in princip. C. quomodo & quando iud. per nota. in l. 1. §. fina. ff. si

52 quis iudicē non obtem. q̄ equum non esse, quod quis propter momentum temporis perdat in suum irreparabile, quoniam esse non videtur, quod parum durat, glo. in titu. Episcopum vel Abbat. §. quinciam. Nam equiparantur parum & nihil, Institui. ad leg. Falcid. in princip. capit. licet causas. §. cumque de proba. Hippo. singul. 276. plura ad hoc cumulat las. in l. edita. nume. 13. & sequen. C. de deced. & consil. 139. colum. final.

versicul. non obstat. volumi. 4. & latissime Hippol. in l. si. nume. 153. cum pluribus sequen. ff. de iurisd. om. iud. Rip. respon. 8. nume. 3. lib. 1. quod relinquatur arbitrio iudicis, secundum Bartol. & communiter docto. in l. si infulam. ff. de verb. oblig. Alexan. in l. 1. §. item si ita. colum. 2. in principi. nume. 2. & 3. ff. vt in posses. leg. a. 53 q̄ quod arbitrium debet tamen esse regulatum a iure, & secundum subiectam materiam, Angel. d. consil. 312. nume. 4. las. in l. & si post tres. nume. 6. ff. si quis cau. late Bar. in extrauag. ad reprimendum, in versicul. videtur, & las. exponit dictionem illico, id est infra triduum. l. sua. C. de iudi. & pariter dictionem incontinenti. l. fin. C. de errore aduoc. Bal. consil. 250. nume. 7. volumi. 1. ergo ad id tempus saltem regulari debet arbitrium iudicis, ut in simili dicit Maran. de ordine iudicio. in sexta parte, in nono membro, numero quarto. Sed in casu nostro non quidem triduum intercessit a lapsu secundi diei, in proclamata ultimo adiecti vsque ad consignationem factam, sed nec etiam nouem aut decem horarum spacium habita ratione a die vltima lunij vsque in horam primæ Kalendarum Iulij imo si tempus noctis, quæ tunc est horarum octo, vel circa, in qua omnia silent, dinumeratur, vix vnus, aut duarum horarum spacium intercessisse dici potest, quo fit, vt nemo, nisi animi iudicio careat futurus sit, qui professionem grani illico, & incontinenti factam non existimet validam, & veluti intra tempora factam, q̄ ad quod faciunt notata per Bartol. in l. quærebarur. de testamen. mili. & in l. si plures. ff. de iniur. Alexan. in l. si quis eum. §. si suo. colum. 1. ff. de vulga. & pupil. & in consil. vltimo. col. fina. volu. 3. Fely. in c. 3. col. 3. de constitutu.

55 Sexto accedat, q̄ quod & si mora fuisset commissā, attamen potuit purgari, maxime re integra, etiam si in proclamationibus dictum fuisset, & quod post lapsum tempus non audiantur. doctrina est Innocen. in dicto capitul. final. versicul. item hæc habent locum, qui matrimonio accusa. pos. quem ibi refert & sequitur Præpo. colum. 5. Ange. post Bald. in l. si quis instituitur. §. 1. colum. secunda. versicul. & ideo male dicit Bart. ff. de hæredib. institui. & conuenit quod dicit Bald. in titu. de mil. val. qui contu. est colum. secunda. versicul. idem

56 ait, q̄ quod contumax in respondendo positionibus, potest purgare moram, si aduersarius non sit in probando grauatus, & in d. l. diuis. colum. 1. in fin. quod contumacia purgatur, quando fit comparitio re integra; ad stipulatur text. in l. hoc edito. & quod ex eo infert Angel. ff. de public. & vctiga. vbi habetur, quod ad poenam euitandam mora purgari potest ante sententiam, sequitur las. in dicta. l. si infulam. numero. 1. in fin. ff. de verborum obligatione. facit tex. secundum communem intellectum in dicta. l. & si post tres. ff. si quis cau. Bartol. in d. l. si infulam. colum. tertia. & ibi las. nume. 17. & Rip. numero quarto. las. consil. nono. incipien. Reuerende domine. numero primo, secundum

57 do, & tertio. volumine primo. concludentes, q̄ regulam, quæ habet, quod vbi est dies & poena, non admittitur purgatio moræ, locum habere in pœnis conuentionalibus, non autem in poenis, quæ ex prætoris officio proficiscuntur; & ita expresse dicit Bald. in l. sancimus. in princip. C. de fideiussio. vbi responder ad l. magnam. C. de contrahend. & committen. stipula. & dicit idem Bald. in l. si pacto quo poenam. colum. tertia. versiculo secundo. quæro. C. de pactis. quod quando mora ratione comparationis committitur, vt puta, quia aliquis citatus comparere sub poena ad certum diem, & non comparuit, tunc mora infra modicum tempus potest purgari non obstante quod sit dies & poena; quia prætor semper æquitatem præculis habere debet, dicta. l. quod si Ephesi. ff. de eo quod 58 cert. loc. q̄ & de æquitate admittitur purgatio moræ.

L. l. si seruum.

Senatus Pedemont.

l. si feruum. §. sequitur. ff. de verborum obligacione. Bartol. in dicta. l. si infulam. in quarta opposicione. & videtur facere text. in d. l. diuus. ff. de in integri. restituti. vbi dicit. subueniendum ei esse ex aequitate. qui confestum comparuit. & text. in l. illud. ff. de peric. & com. rei vend. vbi mora modici temporis obesse non solet. maxime re integra. & text. in l. mancipiorum. ff. de
 59 opt. lega. † vbi præterito termino a iudice statuto admittitur purgatio moræ. si res est integra. etiam si præcesserit comminatio. latissime Hippo. singul. 283. Bald. in l. diffamari. colum. secunda. C. de iugen. & manumif. & conueniunt allegata per glof. in clemen. sæpe. in verbo. non obstant. in fin. de verborum significatione faciunt allegata per Felyn. in capitulo licet causam. numero 15. de probatio. & in dicto capitulo secundo. numero nono. de constituto. quæ maxime procedunt in casu nostro. in quo est satisfactum menti proclamatum. attentata consignatione statim facta. & rationi propter quam fuerunt facta proclamata. quæ vnica esse potest. scilicet. vt iciret Illustrissimus dominus Gubernator quantitatem granorum in ciuitate existentium. quam quoad granum ipsius inquisiti sciuit. ita concludit Felyn. & alij supra allegati. & Paris. consilio centesimoprimum numero centesimouigesimo nono. volumine primo. vbi dicit. † quod cessare debet effectus proclamationis quoad eos. in quibus cessat causa.

Nec contra pugnat. quod ex aduerso dicitur non consistere de consignatione facta die sequenti. & non esse credendum attestationibus Illustriss. Domin. M. Antonij Bobbæ gubernatoris. nec aliorum. veluti carentibus debitis solemnitatibus a iure requisitis. quia si attestationibus proclamatum fides est adhibenda. pariter est danda istis. ut feruetur equalitas. l. fina. & ibi glof. C. de finit. & lit. expen. & præmissis cessantibus dici potest. quod ex quo dominus Matheus Coconatus ex auctoritate Ducali fuit deputatus ad consignationem granorum recipiendam. quod eas apocæ. siue attestationi credatur. argument. nota. per Bartol. in l. quædam. §. nummularios. in fin. ff. de ed. ind. & nota. in l. j. C. de apoc. publ. libro decimo. Præterea. † etiã quod essent scripturæ penitus priuatæ adhuc dicuntur fidem facere. quia fiscus eas approbavit. & confirmavit contra illas non opponendo. licet fuerit decreta copia cum termino opponendi. imo eas accepit. & produxit. ac reproduxit. ex quibus resultat confessio contentorum in eis. l. cum præcum. C. de liberali causa. l. cum ostendimus. §. fina. ff. de fideiusso. tuto. Car dina. in clementina prima. numero secundo. de procurato. Iaf. in l. quæ dotis. au. 90. & seq. ff. solu. matrim. Cra. consil. j. nu. 11.

Nec obstat clausula in parte & passibus. quia cum vnicum & indiuisibile capitulum contineat. non valet nec releuat Iaf. in l. admonendi. numero centesimouigesimo nono. ff. de iureiuran. maxime stante contradictione ipsius inquisiti. Felyn. & Deci. late in capitulo cum venerabilis. nume. vigesimotertio de exceptio. post Bald. communiter approbatum in l. alia. C. de iis quibus. vt indig. ex quibus omnibus resultat probata consignatio gratiorum.

Nec etiam aduersari videtur. quod prima facie obicitur. purgationi moræ locum non esse. quando datum est tempus ad purgandum moram. l. sancimus. C. de fideiusso. l. scire. §. consequens. ff. de excusa. tuto.
 62 Sed in casu nostro secunda † proclamata. asseruntur facta ad purgandum moram. primorum proclamatum. stante clausula. de qua in vltimis proclamationibus. videlicet (dechiarando. che quelle persone. che non hanno consignato. consignando detto grano. come di sopra. non si pigliera pena alcuna.) quia primo negatur maiorem propositionem esse simpliciter & indistincte ve-

63 r. m. † cum iura in contrarium allegata loquantur in termino statuto a lege ad purgandum moram. ideo nimirum si non admittitur purgatio moræ. quia lex quantumcunque. dura est seruanda. l. prospexit ff. qui. & a quibus. secus autem si talis terminus esset assignatus ab homine. etiam comminatorie. ita in specie respondet Bald. in l. si quis instituat. §. sed si bonorum. in fin. ff. de hæc. institui. quæ sequitur Ruin. consilio septuagesimo quarto. columna tertia. versiculo quinquimo. volumine quinto. Præpo. in dicto capitulo fina. colum. penultim. versicul. sed ad illum. §. consequens. qui matumò. accusa. pol. post Innocen. ibi. quem sequitur Felyn. in dicto capitulo licet causam. numero decimoseptimo. & faciunt dicta per eundem Felyn. in dicto capitulo secundo numero nono. versiculo intel-

64 lige de constituto. † vbi facit differentiam inter terminum a iudice statutum. aut a lege. quod præferri procedit in Principe. cum quo mitius agitur argumentum. l. i. C. si quis Impera. maledixit. Nam si etiam expresse in proclamationibus dictum fuisset. quod lapso termino non audirentur consignantes. attamen. adhuc re integra. non obstante comminatione admitte retur purgatio moræ. dicta. l. diuus. & dicta. l. mancipio rum. cum alijs supra allegatis. ergo multo magis debet admitti. vbi non est posita comminatio. sed in casu nostro inquisitus sponte consignauit re integra. id est ante aliquam visitationem granorum inchoatam. vt ex dictis attestationibus apparet. in nulloque factum est deterius ius filci. ergo admittenda est moræ purgatio. Ias. accedit Bartol. in l. semel mora. ff. solu. 65 to matrimonio. † vbi mora tollitur per oblationem sequentem. addatur. quia. ut supradictum est. nulla dici potest commissæ mora. Purpura. in dicta. l. vinum. in mo. si qua mora commissæ dici potest. potuit purgari per consignationem factam. ante visitationem dictorum granorum. & hoc liquido apparet ex verbis ipsorum proclamatum. videlicet. (Delle quali pene passato il detto termine. & fatta la debita inquisitione contra quelli. che non hauerranno. o manco fedelmente consignato. sene farà executione. &c. quæ verba. cum copulatiue posita legantur respectu alterius subiecti. hoc est executionis dictarum poenarum 66 stant copulatiue. † ita quod vtriusque qualitas concursus ad incurrendam poenam requiratur. videlicet lapsus termini. item quod ante visitationem non fuerit facta fidei consignatio. secundum Bartolum in l. si is qui ducenta. §. vtrum. columna penultima. ff. de rebus dubijs. per text. in l. si hæredi plures. ff. de condi. institui. quem sequitur in similibus terminis. Soci. consilio trigessimotertio. columna secunda. volumine tertio. addens quod in materia odiosa exorbitanti. siue poenali distinctio. & stat copulatiue. ad quod faciunt nota. per Iaf. in l. prima. col. j. & 2. ff. de iusti. & iure.

Non etiam obstat quod mora sit geminata. ideo purgari non potest. cum in casu nostro dici non possit geminata mora. quia non constat inquisitum tempore primorum proclamatum habuisse aliquod granum. & dictio. citra. posita in eius responsionibus ei non nocet. secundum Bartol. in l. Celsus. nu. 23. ff. de vfuca. item prædicta conclusio non procedit in casu nostro. d. c. si. qui matri. accu. pos. vbi plures interuenerunt denunciationes. & tamen auditur accusator veniens re integra. præterea vt dictum est dici non potest in vltimo proclamata mora commissæ. attentata consignatione incontinenti facta.

Non repugnat dictum Rippæ in tract. de peste. §. allegati. quia non valet argumentum a delicto in comitendo. ad delictum in omittendo. vt s. dictum fuit in quarto fundamento. quibus Addo Alexan. in l. ira stipulatus. col. 3. ff. de verb. obli. & eundem Rip. in c. de pe. nu. 72. de restitui. spol.

Septimo